

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΓΙΑ ΔΗΜΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ**

**Μονάδα Ευρωπαϊκών Ταμείων
Υπουργείο Εσωτερικών**

**Λευκωσία
Ιούνιος 2016**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ		
1	Το πρόβλημα	2
2	Μεθοδολογία	4
3	Ευρήματα	6
3.1	Γενικά	6
3.1.1	Έρευνα πεδίου-Τοπικές αρχές	6
3.1.2	Έρευνα-Επαρχιακές Διοικήσεις	8
3.2	Αποτελέσματα	9
3.2.1	Λευκωσία	9
3.2.1.1	Μαραθάσα	13
3.2.1.2	Σολέα	15
3.2.1.3	Μόρφου	17
3.2.1.4	Ορεινή	19
3.2.1.5	Πιτσιλιά Λευκωσίας	21
3.2.1.6	Δυτική Λευκωσία	22
3.2.1.7	Νότια Λευκωσία	24
3.2.1.8	Ταμασσός	26
3.2.1.9	Τυλληρία Λευκωσίας	28
3.2.2	Λεμεσός	30
3.2.2.1	Περιοχή Αμαθούντας	34
3.2.2.2	Περιοχή Καλού Χωριού	35
3.2.2.3	Περιοχή Ασγάτας	37
3.2.2.4	Περιοχή Επισκοπής	39
3.2.2.5	Περιοχή Πάχνας	41
3.2.2.6	Περιοχή Πέρα Πεδιού	43
3.2.2.7	Μαραθάσα Λεμεσού	44
3.2.2.8	Περιοχή Πλατρών	46
3.2.2.9	Πιτσιλιά Λεμεσού	48
3.2.2.10	Περιαστική Λεμεσός	51
3.2.3	Λάρνακα	54
3.2.3.1	Περιοχή Βασιλικού-Πεντάσχοινου	56
3.2.3.2	Περιοχή Σταυροβουνίου	58
3.2.3.3	Περιοχή Κιτίου	59
3.2.3.4	Κοκκινοχώρια Λάρνακας	61
3.2.3.5	Ορεινή Περιοχή Λάρνακας	63
3.2.3.6	Περιαστική Λάρνακα	65
3.2.3.7	Περιοχή Αθηνένου	67
3.2.4	Πάφος	69
3.2.4.1	Παράκτια Πεδιάδα-Πόλης Χρυσοχούς	73
3.2.4.2	Παράκτια Πεδιάδα-Πωμός-Λυσός	75
3.2.4.3	Ακάμας	77
3.2.4.4	Λαόνα	79
3.2.4.5	Περιοχή Στρουμπιού	80
3.2.4.6	Τσάδα	82
3.2.4.7	Παναγιά-Στατός Άγιος Φώτιος	83
3.2.4.8	Ανατολική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	85
3.2.4.9	Ημιορεινή Πάφος	87

3.2.4.10	Δυτική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	88
3.2.4.11	Περιαστική Πάφος	90
3.2.4.12	Διάριζος-Κελοκέδαρα	91
3.2.4.13	Διάριζος-Κούκλια	92
3.2.5	Αμμόχωστος	95
3.2.5.1	Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου	95
4	Ανάλυση Ευρημάτων	99
4.1	Γενικά	99
4.1.1	Λευκωσία	103
4.1.1.1	Μαραθάσα	103
4.1.1.2	Σολέα	107
4.1.1.3	Μόρφου	112
4.1.1.4	Ορεινή	116
4.1.1.5	Πιτσιλιά Λευκωσίας	121
4.1.1.6	Δυτική Λευκωσία	125
4.1.1.7	Νότια Λευκωσία	128
4.1.1.8	Ταμασσός	131
4.1.1.9	Τυλληρία Λευκωσίας	136
4.1.2	Λεμεσός	139
4.1.2.1	Περιοχή Αμαθούντας	139
4.1.2.2	Περιοχή Καλού Χωριού	143
4.1.2.3	Περιοχή Ασγάτας	148
4.1.2.4	Περιοχή Επισκοπής	152
4.1.2.5	Περιοχή Πάχνας	156
4.1.2.6	Περιοχή Πέρα Πεδιού	160
4.1.2.7	Μαραθάσα Λεμεσού	164
4.1.2.8	Περιοχή Πλατρών	167
4.1.2.9	Πιτσιλιά Λεμεσού	171
4.1.2.10	Περιαστική Λεμεσός	176
4.1.3	Λάρνακα	182
4.1.3.1	Περιοχή Βασιλικού-Πεντάσχεινου	182
4.1.3.2	Περιοχή Σταυροβουνίου	185
4.1.3.3	Περιοχή Κιτίου	189
4.1.3.4	Κοκκινοχώρια Λάρνακας	193
4.1.3.5	Ορεινή Περιοχή Λάρνακας	195
4.1.3.6	Περιαστική Λάρνακα	198
4.1.3.7	Περιοχή Αθηνού	202
4.1.4	Πάφος	205
4.1.4.1	Παράκτια Πεδιάδα-Πόλης Χρυσοχούς	205
4.1.4.2	Παράκτια Πεδιάδα-Πωμός-Λυσός	208
4.1.4.3	Ακάμας	211
4.1.4.4	Λαόνα	216
4.1.4.5	Περιοχή Στρουμπιού	219
4.1.4.6	Τσάδα	222
4.1.4.7	Παναγιά-Στατός Άγιος Φώτιος	224
4.1.4.8	Ανατολική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	229
4.1.4.9	Ημιορεινή Πάφος	232
4.1.4.10	Δυτική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	235
4.1.4.11	Περιαστική Πάφος	239
4.1.4.12	Διάριζος-Κελοκέδαρα	242
4.1.4.13	Διάριζος-Κούκλια	246
4.1.5	Αμμόχωστος	250
4.1.5.1	Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου	250

5	Συμπεράσματα	255
5.1	Περιοχές Προτεραιότητας	255
5.1.1	Ορεινές/Ημιορεινες Περιοχές	255
5.1.2	Περιοχές Φυσικής Καλλονής	256
5.1.3	Περιοχές Σημαντικής Αρχαιολογικής/Ιστορικής Σημασίας και Φυσικής Ομορφιάς	256
5.2	Λοιπές Περιοχές της Υπαίθρου	257
5.2.1	Πεδινές/ Περιαστικές Περιοχές	257
5.2.2	Περιαστικές/ Τουριστικές/ Παραθαλάσσιες Περιοχές	257
5.2.3	Λοιπες Πεδινές/ Γεωργικές Περιοχές	257
5.2.4	Περιοχές Natura 2000 και Περιοχές Εξαιρετικής Ιστορικής και Αρχαιολογικής Σημασίας	258
5.3	Οριζόντιες Δράσεις/ Έργα	258
5.4	Κριτήρια για την Επιλογή Έργων/ Δράσεων	259
5.4.1	Κριτήρια για Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα Κέντρα/Αίθουσες Πολλαπλών Χρήσεων/Θέατρα/Βιβλιοθήκες	259
5.4.2	Κριτήρια για Κέντρα Ηλικιωμένων και Νέων (Απασχόλησης ή/και Διανυκτέρευσης)	260
5.4.3	Κριτήρια για Θεματικά Μουσεία, Κέντρα Πληροφόρησης, Θεματικές Διαδρομές (νέες ή επεκτάσεις υφισταμένων)	261
5.4.4	Κριτήρια για Πλατείες, Παραδοσιακοί Πυρήνες, Γραμμικά Πάρκα, Ποδηλατοδρόμοι, Πεζόδρομοι, Αγροτικοί Δρόμοι	262
	<u>Παραρτήματα</u>	263
1	Ερωτηματολόγιο Έρευνας Πεδίου	
2	Απόψεις Κατοίκων «Προτεραιότητες Αναγκών ανά Κοινότητα»	
3	Απόψεις Κατοίκων «Ιδιαίτερα Χαρακτηριστικά και Φυσιογνωμία Δήμων/ Κοινοτήτων	
4	Απόψεις Κατοίκων «Βαθμός Αξιοποίησης Ιδιαιτέρων Χαρακτηριστικών»	
5	Επιστολές προς Επαρχιακές Διοικήσεις	
6	Απαντήσεις Επαρχιακών Διοικήσεων	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη επιδιώκει να αποτελέσει, ίσως, το εργαλείο που έλειπε από το γραφείο όχι μόνο κάθε δημόσιου λειτουργού-τεχνοκράτη αλλά και κάθε πολιτικού προϊστάμενου που εμπλέκεται στην διαδικασία υλοποίησης αναπτυξιακών παρεμβάσεων στις περιοχές της υπαίθρου.

Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε αφού έγινε αποδεκτό ότι καμιά δράση/έργο που επιχειρείται στην ύπαιθρο δεν πρέπει πλέον να γίνεται αποσπασματικά και για διακοσμητικούς σκοπούς. Οι περιορισμένοι πόροι και οι μεγάλες ανάγκες επιβάλλουν μια πιο στοχευμένη προσέγγιση και την υλοποίηση έργων με ανταποδοτικά αποτελέσματα. Σε μια περίοδο που οι διαθέσιμοι πόροι (εθνικοί και ευρωπαϊκοί) έχουν περιοριστεί σημαντικά, καλούμαστε να αναγνωρίσουμε την πραγματικότητα και με τους διαθέσιμους πόρους να θέσουμε εφικτούς στόχους. Στόχους τους οποίους, σε συνάρτηση με μεγιστοποίηση της προστιθέμενης αξίας από την συγχρηματοδότηση έργων/δράσεων στην ύπαιθρο, θα επιτύχουμε στα πλαίσια μιας συνειδητοποιημένης στρατηγικής πορείας.

Στα πλαίσια αυτά ακολουθήθηκε μια μεθοδολογική προσέγγιση κατά την οποία λήφθηκαν υπόψη εκτός από τα κοινωνικά, οικονομικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, προβλήματα και δυναμικές της περιοχής, οι απόψεις όχι μόνο των Τοπικών Αρχών και των κατοίκων της υπαίθρου, στα πλαίσια μιας «από κάτω προς τα πάνω προσέγγισης», αλλά και οι απόψεις των εμπλεκόμενων με τις Τοπικές Αρχές όπως για παράδειγμα των Επαρχιακών Διοικήσεων, των πλέον αρμόδιων τμημάτων αφού τα πλείστα από τα έργα υλοποιούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και συγκεκριμένα των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Αναπόφευκτα, η όλη αναπτυξιακή μας προσέγγιση λαμβάνει υπόψη και τις πρόνοιες των διαθέσιμων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων από τα οποία η Κύπρος σαν κράτος αντλεί κονδύλια, και συγκεκριμένα τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης, ο οποίος θα αποτελέσει και για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020 μια από τις κύριες πηγές εσόδων για την ανάπτυξη της Υπαίθρου. Ως εκ τούτου το έγγραφο αυτό επικεντρώνεται στις δράσεις που δύναται να υλοποιηθούν μέσα από τον κανονισμό αυτό και συγκεκριμένα στα πλαίσια του Μέτρου 7 «Βασικές Υπηρεσίες και Ανάπλαση Χωριών σε αγροτικές περιοχές» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 το οποίο θα εφαρμοστεί υπό την ευθύνη του Υπουργείου Εσωτερικών.

Η μελέτη αυτή, σε ένα πρώτο στάδιο, επιχείρησε να ομαδοποιήσει τους Δήμους/ Κοινότητες της υπαίθρου σε γεωγραφικές περιοχές και λαμβάνοντας υπόψη μεγάλο αριθμό στοιχείων που έχουν συλλέγει γύρω από την παρούσα κατάσταση αλλά και τις απόψεις/ανάγκες του τοπικού πληθυσμού προχώρησε σε ανάλυση τους και μια σειρά εισηγήσεων και εφικτών προτάσεων. Οι προτάσεις αυτές συνάδουν επίσης και με τους στόχους που θέτουν και οι κατά τόπους Επαρχιακές Διοικήσεις οι οποίες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια συλλογής αρκετά ώριμων αλλά και λιγότερο ώριμων έργων τα οποία θα μπορούσαν να προωθηθούν στα πλαίσια των προνοιών του ΕΓΤΑΑ.

Σημειώνεται όμως ότι τα έργα αυτά αποτελούν μόνο εισηγήσεις και η προώθηση τους εξαρτάται από την πολιτική της Κυβέρνησης ενώ τυχόν συγχρηματοδότηση τους από Ευρωπαϊκά κονδύλια θα κριθεί ανταγωνιστικά στα πλαίσια μελλοντικών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων.

Κεφάλαιο 1

Το Πρόβλημα

Όπως είναι γνωστό, την τελευταία δεκαετία μεγάλος αριθμός δημόσιων αναπτυξιακών αλλά και ιδιωτικών παρεμβάσεων, είτε στα πλαίσια του Κρατικού Προϋπολογισμού, είτε στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων, έχει υλοποιηθεί με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος, τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του μέσω της βελτίωσης των υποδομών και τοπικών υπηρεσιών. Δυστυχώς οι προσπάθειες αυτές δεν έχουν αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα αλλά οδήγησαν σε αποσπασματική ανάπτυξη και στην συγκέντρωση παρόμοιων έργων σε αριθμό όμορων Δήμων/Κοινοτήτων τα οποία υπολειτουργούν.

Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω ο καταρτισμός σχεδίων για υλοποίηση Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων μέσα στα πλαίσια ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού της αγροτικής ανάπτυξης, κατέστη μη διαπραγματεύσιμος στόχος, αφού τόσο οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ όσο και οι σημερινές οικονομικές συνθήκες δεν επιτρέπουν διαφορετική διαχείριση των διαθέσιμων χρηματοοικονομικών πόρων.

Βασικός στόχος της μελέτης αυτής είναι η διαπίστωση και ο καθορισμός των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, προβλημάτων και δυναμικών των αγροτικών περιοχών ώστε ένα Ολοκληρωμένο Στρατηγικό Σχέδιο να οδηγεί σε ισόρροπη ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή, προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής και η υλοποίηση έργων να έχει ανταποδοτικό όφελος.

Η περιοχή μελέτης της παρούσας στρατηγικής περιλαμβάνει όλους τους Δήμους και Κοινότητες της Κύπρου πλην των Δήμων Λευκωσίας, Στροβόλου, Αγλαντζιάς, Αγίου Δομετίου, Λατσιών, Λακατάμιας, Έγκωμης, Γερίου, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου, λόγω μη επιλεξιμότητας στα πλαίσια του Μέτρου 7 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020.

Η κυπριακή ύπαιθρος παρουσιάζει ιδιομορφίες ως προς την σύνθεση της. Η έντονη απόκλιση στα χαρακτηριστικά και κατ' επέκταση στις ανάγκες κάθε περιοχής απαιτεί μια πιο προσεκτική μελέτη για εντοπισμό των διαφορών αυτών, την ομαδοποίηση των περιοχών με κοινά γνωρίσματα, τις προοπτικές και ανάγκες με σκοπό τη διαμόρφωση στρατηγικής με στοχευμένες παρεμβάσεις η οποία να μεγιστοποιεί την αποτελεσματικότητα των δράσεων/έργων που θα προωθηθούν.

Σημαντικά κριτήρια για τον καθορισμό και διαφοροποίηση των περιοχών αυτών ανάμεσα σε άλλα, είναι:

- α) ο βαθμός σημαντικότητας που διαδραματίζει ο πρωτογενής τομέας στην τοπική οικονομία
- β) η μείωση/αύξηση του πληθυσμού
- γ) η μείωση/αύξηση της απασχόλησης
- δ) η ανάδειξη νέων μορφών οικονομικής δραστηριότητας (αγροτουρισμός, βιοτεχνία, οικοτεχνία, κλπ).
- ε) το υψόμετρο και η απόσταση από τα κυριότερα τοπικά κέντρα οικονομικής δραστηριότητας (αστικά)
- στ) οι ελλείψεις στην υποδομή

Το Έγγραφο αυτό αποτελεί μια απόπειρα ενίσχυσης των προσπαθειών των εμπλεκόμενων αρχών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, για επίλυση διαφόρων προβλημάτων που σχετίζονται κυρίως με την επιλογή και προγραμματισμό, και υλοποίηση έργων υποδομής, στα πλαίσια μιας πιο ολοκληρωμένης στρατηγικής προσέγγισης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην παρούσα μελέτη οι Δήμοι και Κοινότητες της Υπαίθρου αντιμετωπίζονται όχι σαν μεμονωμένες οντότητες αλλά σαν ένα σύνολο περιοχών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, κάτι που αναμένεται ότι θα διευκολύνει την εφαρμογή εξειδικευμένων παρεμβάσεων με στόχο την βέλτιστη αποδοτικότητα και αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.

Κεφάλαιο 2

Μεθοδολογία

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και η διαδικασία στην οποία έχει βασιστεί η συλλογή πληροφοριών με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις προοπτικές και ανάγκες των Δήμων/Κοινοτήτων της Υπαίθρου με σκοπό τη διαμόρφωση στρατηγικής προσέγγισης.

1. Πραγματοποίηση Έρευνας Πεδίου που ετοιμάστηκε από τη Μονάδα Ευρωπαϊκών Ταμείων του Υπουργείου Εσωτερικών προς τους Δήμους και τις Κοινότητες της Υπαίθρου

Σκοπός της Έρευνας αποτέλεσε η συλλογή των απόψεων του πληθυσμού στόχου (κατοίκων της υπαίθρου) στα πλαίσια μιας προσέγγισης από κάτω προς τα πάνω (bottom-up approach) σχετικά με την αντίληψη τους για το χαρακτήρα και κατ' επέκταση τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής στην οποία διαβιούν αλλά και τις ανάγκες τους σε έργα υποδομής τα οποία θα συμβάλουν στην επίτευξη μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Το ερωτηματολόγιο ήταν απλό και η διανομή του έγινε με την βοήθεια των Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων Κύπρου για προαιρετική συμπλήρωση είτε από τα μέλη τους (Τοπικές Αρχές) είτε/και από αριθμό κατοίκων του κάθε Δήμου/Κοινότητας.

Συγκεκριμένα ο πληθυσμός στόχος κλήθηκε να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποια στοιχεία θεωρείτε ότι σηματοδοτούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη φυσιογνωμία του Δήμου/Κοινότητας σας
2. Θεωρείτε ότι τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το/την Δήμο/Κοινότητα σας αξιοποιούνται ικανοποιητικά
3. Ποιες από τις κατηγορίες έργων θεωρείτε πιο σημαντικές σε ότι αφορά την ανάπτυξη του Δήμου /Κοινότητας σας

Στα πλαίσια της Έρευνας αποστάληκαν ερωτηματολόγια σε όλες τις Τοπικές Αρχές της ελεύθερης Κύπρου. Τα ερωτηματολόγια αφού αναπαρήχθησαν διανεμήθηκαν, ανάλογα με την κρίση της κάθε Τοπικής Αρχής, στους κατοίκους της (**Παράρτημα 1**).

Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν σχετικά με τις ανάγκες σε έργα, καταγράφηκαν σε πίνακα (**Παράρτημα 2**). Η ίδια μέθοδος ακολουθήθηκε και για τις απόψεις των κατοίκων για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη φυσιογνωμία του Δήμου/Κοινότητας τους (**Παράρτημα 3**) αλλά και για τον βαθμό αξιοποίησης τους στα πλαίσια της ανάπτυξης της περιοχής (**Παράρτημα 4**).

2. Πραγματοποίηση αντίστοιχης Έρευνας από τις Επαρχιακές Διοικήσεις

Στα πλαίσια της έρευνας αυτής αποστάληκαν επιστολές (**Παράρτημα 5**) στους Έπαρχους Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου με σκοπό την περιγραφή της μεθόδου προσέγγισης κάθε Επαρχιακής Διοίκησης για την ανάπτυξη της περιοχής της. Επίσης ζητήθηκε όπως αποσταλεί ιστορικό με τα έργα που υλοποιήθηκαν την τελευταία δεκαετία σε κάθε κοινότητα καθώς και ο διαχωρισμός των Δήμων/Κοινοτήτων της περιοχής τους σε υπό-περιοχές/ διαμερίσματα με σκοπό την από κοινού εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών ανάπτυξης. Οι απαντήσεις των Επαρχιακών Διοικήσεων στις υπό αναφορά επιστολές φαίνονται στο **Παράρτημα 6 (I-V)**.

Με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν έγινε ο διαχωρισμός των επαρχιών σε διαμερίσματα, κατά το πλείστον ως εισηγήθηκαν οι Επαρχιακές Διοικήσεις, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες κρίθηκε αναγκαίο να γίνουν μικρές τροποποιήσεις (**Παράρτημα 6 VI**). Συγκεκριμένα, οι τροποποιήσεις αυτές αφορούσαν περιπτώσεις που,

- Αριθμός Δήμων/Κοινοτήτων δεν ανήκουν γεωγραφικά στα διαμερίσματα στα οποία συμπεριλήφθηκαν,
- Ο διαχωρισμός σε διαμερίσματα κρίθηκε μη πρακτικός σε ότι αφορά την εφαρμογή περιφερειακών πολιτικών,
- Αριθμός Δήμων/Κοινοτήτων δεν συμπεριλήφθηκαν σε κάποιο διαμέρισμα.

Οι περιοχές/διαμερίσματα όπως διαμορφώθηκαν παρουσιάζονται σε χάρτες στο **Κεφάλαιο 3**.

3. Διάφορα αιτήματα Δήμων και Κοινοτήτων που λήφθηκαν κατά καιρούς από τη Μονάδα Ευρωπαϊκών Ταμείων του Υπουργείου Εσωτερικών (συμπ. αιτημάτων που αναφέρθηκαν σε περιφερειακές επισκέψεις του Υπουργού Εσωτερικών στην Ύπαιθρο)

Οποιαδήποτε αιτήματα έχουν υποβληθεί κατά καιρούς στη Μονάδα Ευρωπαϊκών Ταμείων, έχουν προστεθεί στους σχετικούς πίνακες που εμφανίζονται στο **Κεφάλαιο 4**.

Όλα τα δεδομένα που συλλέγησαν, κωδικοποιήθηκαν κατάλληλα ώστε να γίνει κατορθωτός ο,

- α) διαχωρισμός των περιφερειών,
- β) η διερεύνηση των έργων υποδομής που αιτείται κάθε περιφέρεια/διαμέρισμα
- γ) η διαπίστωση των πραγματικών αναγκών κάθε κοινότητας με βάση το τι έχει προωθηθεί μέχρι σήμερα τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο
- δ) ο σχεδιασμός στρατηγικής προώθησης έργων αναπτύξεως στην ύπαιθρο στη βάση μετρήσιμων δεδομένων/κριτηρίων.

Κεφάλαιο 3

Ευρήματα

3.1 Γενικά

3.1.1 Έρευνα Πεδίου

Στα πλαίσια της Έρευνας Πεδίου αποστάληκαν 377 ερωτηματολόγια σε όλες τις Τοπικές Αρχές της ελεύθερης Κύπρου, ως εξής:

Πίνακας 3.1: Τοπικές Αρχές στις οποίες στάλθηκαν ερωτηματολόγια

Επαρχία	Κοινότητες	Δήμοι	Σύνολο
Λευκωσίας	94	10	104
Λεμεσού	105	6	111
Λάρνακα	45	6	51
Πάφος	101	4	105
Αμμόχωστος	5	4	9
Σύνολο	347	30	377

Όπως φαίνεται από τον πιο πάνω πίνακα, τα 377 πρωτότυπα ερωτηματολόγια αποστάληκαν σε 347 κοινότητες και 30 Δήμους. Στη συνέχεια, τα ερωτηματολόγια αφού αναπαρήχθησαν διανεμήθηκαν ανάλογα με την κρίση της κάθε Τοπικής Αρχής στους κατοίκους της και η ανταπόκριση παρουσιάζεται στον επόμενο Πίνακα:

Πίνακας 3.2: Τοπικές Αρχές οι οποίες ανταποκρίθηκαν στην έρευνα
Ανταπόκριση

Επαρχία	Κοινότητες	Δήμοι	Σύνολο
Λευκωσίας	21	0	21
Λεμεσού	27	1	28
Λάρνακα	11	2	13
Πάφος	21	2	23
Αμμόχωστος	2	0	2
Σύνολο	82	5	97

Από τις 347 Κοινότητες στις οποίες στάλθηκε το ερωτηματολόγιο ανταποκρίθηκαν οι 82 (ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 24% των κοινοτήτων) με συνολικά 220 ερωτηματολόγια, ενώ από τους 30 Δήμους ανταποκρίθηκαν οι 5 (ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 16,6% των δήμων) με 16 ερωτηματολόγια.

Πίνακας 3.3: Ερωτηματολόγια που παρελήφθησαν στα πλαίσια της Έρευνας**Ερωτηματολόγια**

Επαρχία	Κοινότητες	Δήμοι	Σύνολο
Λευκωσίας	60	0	60
Λεμεσού	90	1	91
Λάρνακα	39	2	41
Πάφος	27	13	40
Αμμόχωστος	2	0	2
Σύνολο	218	16	234

Η κατάσταση όσον αφορά τη συνολική ανταπόκριση των Τοπικών Αρχών ανά Επαρχία φαίνεται στον επόμενο Πίνακα

Πίνακας 3.4: Συνολική ανταπόκριση των Τοπικών Αρχών ανά Επαρχία

Επαρχία	Σύνολο Δήμων/ Κοινοτήτων	Ανταπόκριση Δήμων/Κοινοτήτων	Ποσοστό ανταπόκρισης Δήμων/Κοινοτήτων ανά επαρχία
Λευκωσίας	104	21	20%
Λεμεσού	111	28	25,2%
Λάρνακα	51	13	25,4%
Πάφος	105	23	21,9%
Αμμόχωστος	6	2	33%
Σύνολο	377	97	25,7%

Η κατάσταση όσον αφορά τη συνολική ανταπόκριση σε σύνολο ερωτηματολογίων ανά Επαρχία φαίνεται στον επόμενο Πίνακα

Πίνακας 3.5: Ερωτηματολόγια που παρελήφθησαν στα πλαίσια της Έρευνας

Επαρχία	Σύνολο	Ποσοστό ανταπόκρισης σε σύνολο ερωτηματολογίων
Λευκωσίας	60	26,3%
Λεμεσού	91	38,6%
Λάρνακα	41	17%
Πάφος	40	17%
Αμμόχωστος	2	0,01%
Σύνολο	236	100%

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε επίπεδο τοπικής αρχής και κατοίκων επιδείχθηκε από την Επαρχία Λεμεσού και την Επαρχία Λευκωσίας, ίσως λόγω του μεγάλου αριθμού των Τοπικών Αρχών και του διαθέσιμου προϋπολογισμού σε επίπεδο Επαρχίας.

3.1.2 Στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις Επαρχιακές Διοικήσεις

Ο διαχωρισμός των Περιοχών με βάση τα στοιχεία που απέστειλαν οι Επαρχιακές Διοικήσεις φαίνονται πιο κάτω:

Πίνακας 3.6: Συγκεντρωτικός Πίνακας Διαχωρισμού Διαμερισμάτων ανά επαρχία

Επαρχία	Αρ. Διαμερισμάτων	Πληθυσμός
Λευκωσία	10	203.987
Λεμεσός	10	134,330
Λάρνακα	7	91,531
Πάφος	13	39,827
Αμμόχωστος	1	46,629
Σύνολο	41	516,304

Τα Αναπτυξιακά Έργα που υλοποιήθηκαν τα τελευταία 10 χρόνια ανά επαρχία αυτά φαίνονται στον ακόλουθο Πίνακα:

Πίνακας 3.7: Αναπτυξιακά Έργα που υλοποιήθηκαν τα τελευταία 10 χρόνια

Επαρχία	Υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προϋπολογισμού της Επαρχιακής Διοίκησης	Άλλα Αναπτυξιακά Έργα που υλοποιήθηκαν στην περιοχή	Σύνολο
Λευκωσίας	167	87	254
Λεμεσού	332	34	366
Λάρνακα	58	65	123
Πάφος	138	53	191
Αμμόχωστος	18	20	38
Σύνολο	713	259	972

Όπως φαίνεται από τον πιο πάνω πίνακα, κατά τα τελευταία χρόνια έχουν εκτελεστεί συνολικά 972 έργα από τα οποία τα 366 έχουν εκτελεστεί στην επαρχία Λεμεσού και τα 254 στην επαρχία

Λευκωσίας. Χαρακτηριστικό στοιχείο που εξάγεται από τον πίνακα είναι η μεγάλη συμβολή των Επαρχιακών Διοικήσεων σε αναπτυξιακά έργα αφού τα 2/3 περίπου όλων των έργων έχουν υλοποιηθεί στα πλαίσια των προϋπολογισμών των Επαρχιακών Διοικήσεων.

3.2 Αποτελέσματα έρευνας πεδίου και υφιστάμενης κατάστασης

Ακολούθως παρατίθενται τα αποτελέσματα της Έρευνας Πεδίου όσον αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη φυσιογνωμία της κάθε περιοχής και το βαθμό αξιοποίησης τους προς όφελος της ανάπτυξης και της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων αλλά και τις συγκεκριμένες κατηγορίες έργων που θεωρούνται ότι θα συμβάλουν στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Ταυτόχρονα, παρουσιάζονται όλες οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν είτε από τις Επαρχιακές Διοικήσεις, είτε από άλλες πηγές οι οποίες θα συμβάλουν συμπληρωματικά στην διαμόρφωση των εισηγήσεων της μελέτης αυτής.

3.2.1 Λευκωσία

Η Επαρχία Λευκωσίας, εκτός των αστικών περιοχών (Δήμοι Λευκωσίας, Στροβόλου, Αγ. Δομετίου, Έγκωμης, Λακατάμειας, Αγλαντζιάς, Λατσιών και Γερίου), απαριθμεί 97 Κοινότητες και 2 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό 87.617 μόνιμους κατοίκους (σύμφωνα με την Απογραφή πληθυσμού 2011, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Η περιοχή χωρίζεται σε 9 υποπεριοχές/ διαμερίσματα όπως φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα:

Πίνακας 3.7: Διαχωρισμός Επαρχίας Λευκωσίας σε Διαμερίσματα /Κατοίκους

Περιοχή/ Διαμέρισμα	Δήμος/Κοινότητα	Πληθυσμός
Μαραθάσα Λευκωσίας	Γερακιές	75
	Καλοπαναγιώτης	263
	Κάμπος	271
	Μουτουλλάς	174
	Μυλικούρι	17
	Οίκος	158
	Πεδουλάς	132
	Τσακίστρα	79
	Σολέα	Άγιος Θεόδωρος Σ.
Γαλάτα		581
Ευρύχου		827
Κακοπετριά		1.274
Καλιάνα		200

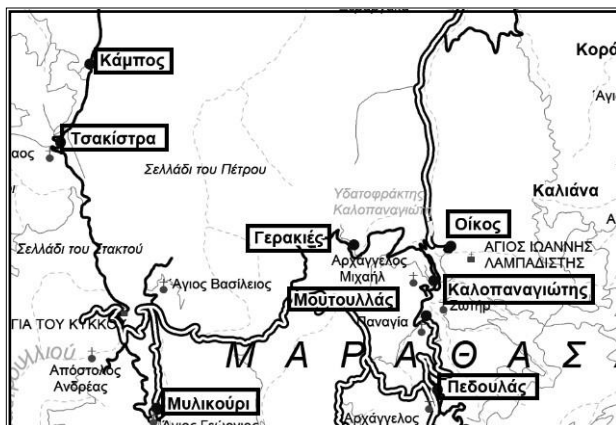
	Κατύδατα	114
	Κοράκου	521
	Λινού	161
	Σιναόρος	228
	Σπήλια	123
	Τεμβριά	498
	Φλάσου	240
	Σκουριώτισσα (Κατύδατα)	11
Μόρφου	Άγιος Γεώργιος	26
	Αγία Ειρήνη	27
	Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου	568
	Αστρομερίτης	2.307
	Βυζακιά	347
	Κάτω Μονή	339
	Καννάβια	129
	Κάτω Κουτραφάς	17
	Νικητάρι	447
	Ξυλιάτος	138
	Ορούντα	604
	Πάνω Κουτραφάς	4
	Περιστερώνα	2.226
	Ποτάμι	558
	Ορεινή	Άγιος Επιφάνειος
Άγιος Ιωάννης Μαλούντας		472
Αγροκηπιά		509
Αρεδιού		1.225
Γούρρι		196
Καλό Χωριό		734
Καμπί		97
Κλήρου		1.847

	Λαζανιά	39
	Μαλούντα	490
	Μιτσερό	860
	Φαρμακάς	480
	Φικάρδου	15
	Αληθινού	9
	Άλωνα	67
	Απλίκι	87
	Ασκάς	170
	Λαγουδερά	84
	Λειβάδια	18
Πιτσιλιά Λευκωσίας	Παλαιχώρι Μόρφου	686
	Παλαιχώρι Ορεινής	333
	Πλατανιστάσα	117
	Πολύστυπος	128
	Σαράντι	44
	Φτερικούδι	90
	Αγίοι Τριμιθιάς	1.529
	Ακάκι	3.003
	Δένεια	373
Δυτική Λευκωσία	Κοκκινοτριμιθιά	4.077
	Μάμμαρι	1.592
	Μένοικο	1.023
	Παλαιομέτοχο	4.145
	Αγία Βαρβάρα	2.204
	Αλάμπρα	1.585
	Λύμπια	2.694
Νότια Λευκωσία	Μαθιάτης	646
	Μαρκί	146
	Νήσου	2.179

	Πέρα Χωριό	2.637
	Ποταμιά	505
	Σια	754
	Τσέρι	7.035
	Κοτσιάτης	160
	Άγιος Σωζόμενος	11
	Δήμος Ιδαλίου	10.466
Ταμασός	Ανάγνια	1.514
	Αναλύνοντας	443
	Επισκοπειό	524
	Εργάτες	1.792
	Καμπιά	475
	Καπέδες	572
	Καταλύνοντας	24
	Κάτω Δευτερά	2.054
	Λυθροδόντας	3.043
	Πάνω Δευτερά	2.789
	Πέρα Ορεινής	1.372
	Πολιτικό	419
	Ψημολόφου	1.626
	Τηλλυρία	Κάτω Πύργος
Μοσφίλι		20
Πάνω Πύργος		22
Παχύαμμος		70
Πηγαίνεια		107
Μανσούρα (Μοσφίλι)		9

3.2.1.1 Μαραθάσα Λευκωσίας

Η κοιλάδα Μαραθάσας, η οποία βρίσκεται στην οροσειρά του Τροόδου, διοικητικά ανήκει στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Στην Επαρχία Λευκωσίας συμπεριλαμβάνονται οκτώ (8) κοινότητες (Γερακιές, Καλοπαναγιώτης, Κάμπος, Μουτουλλάς, Μυλικούρι, Οίκος, Πεδουλάς, Τσακίστρα) με πληθυσμό 1.169 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 29,3%.

Στην περιοχή αυτή τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό ο αγροτουρισμός κυρίως στις κοινότητες Καλοπαναγιώτη, Πεδουλά, Μουτουλλά (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Η περιοχή χαρακτηρίζεται από περιοχές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς όπως το Εθνικό Δασικό πάρκο Τροόδου, το οποίο εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco, και το Κρατικό δάσος Πάφου-Κοιλάδα των Κέδρων (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Περιοχές Natura 2000), με

μοναδική χλωρίδα και πανίδα (π.χ. αγρινά), πηγές θειούχων νερών (Λουτρά της Ρήγγαινας στον Πεδουλά), και αρκετά μονοπάτια μελέτης της φύσης και εκδρομικούς χώρους. Επίσης όλες οι κοινότητες της περιοχής αυτής διαθέτουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και έχουν σημαντικό απόθεμα κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν επίσης εκκλησιαστικά μνημεία τα οποία έχουν ενταχθεί στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO (Μονή Αγ. Ιωάννη του Λαμπαδιστή στον Καλοπαναγιώτη, Εκκλ. της Παναγίας στον Μουτουλλά, Εκκλ. Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Πεδουλά) καθώς και ένα από τα σημαντικότερα μοναστήρια της Κύπρου, αυτό της Παναγίας του Κύκκου. Επίσης στις κοινότητες της περιοχής υπάρχουν διάφορα παραδοσιακά στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και αρχαία μνημεία, π.χ. Ενετικό γεφύρι, παλιές βρύσες, νερόμυλοι (Καλοπαναγιώτης, Οίκος) (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Επιπλέον η κοινότητα Καλοπαναγιώτη έχει συμπεριληφθεί το 2011 στο Δίκτυο Ευρωπαϊκών Προορισμών Αριστείας στην κατηγορία 'Tourism and regeneration of physical sites' (Πηγή: EDEN-European Destinations of Excellence).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη αλλά ταυτόχρονα να αντιστρέψουν το φαινόμενο της μείωσης/γήρανσης του τοπικού πληθυσμού που παρατηρείται. Επίσης θεωρούν ότι παρόλο που τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, τα αρχαία, ιστορικά και εκκλησιαστικά μνημεία και οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν αρκετά μονοπάτια μελέτης της φύσης π.χ. στο Μυλικούρι, Καλοπαναγιώτη, Γερακιές, Κάμπο, Τσακίστρα, και το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4 που περνά από το Μυλικούρι (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί χώροι κοντά στο Μυλικούρι και στον Πεδουλά (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η Μονή Αγ. Ιωάννη του Λαμπαδιστή στον Καλοπαναγιώτη, η Εκκλησία της Παναγίας στον Μουτουλλά, η Εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Πεδουλά και το Μοναστήρι της Παναγίας του Κύκκου, έχουν ενταχθεί στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών και στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή υπάρχουν τρία (3) μουσεία, το Λαογραφικό Μουσείο Πεδουλά το οποίο στεγάζεται σε συντηρημένη παραδοσιακή οικοδομή, το Μουσείο Οικίας Λαυρεντίου, η οποία μαζί με δημιουργία πολιτιστικού κέντρου συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ 2004-2006, και το Μουσείο Δασικών Εργαλείων, Υλοτομίας και άλλου εξοπλισμού στον Κάμπο, το οποίο υλοποιήθηκε μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Σημαντικό ρόλο στην προώθηση όλων των αξιοθέατων της περιοχής αναμένεται να έχει το Κέντρο πληροφόρησης Μαραθάσας στον Καλοπαναγιώτη το οποίο ολοκληρώθηκε αρχές του 2016 μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Στην περιοχή έχει ολοκληρωθεί πρόσφατα αριθμός έργων τα οποία έχουν βελτιώσει το δομημένο περιβάλλον των κοινοτήτων, όπως η ανάπλαση του πυρήνα στον Καλοπαναγιώτη που συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ (τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους 2004-2006 και 2007-2013) και η ανάπλαση της πλατείας Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Πεδουλά. Επίσης έχουν γίνει πιο μικρής κλίμακας εξωραϊστικά έργα σε δημόσιους χώρους των κοινοτήτων Πεδουλά, Μουτουλλά, Οίκου και Καλοπαναγιώτη.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν υλοποιήθηκαν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στην περιοχή, ολοκληρώθηκαν πριν μερικά χρόνια οι εργασίες για αποκατάσταση της Οικίας Λαυρεντίου στον Καλοπαναγιώτη (ΕΤΠΑ 2004-2006) η οποία λειτουργεί ως Πολιτιστικό κέντρο αλλά και ως Μουσείο.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργεί Κοινοτικό Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων στον Καλοπαναγιώτη (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας).

Στην περιοχή λειτουργεί επίσης το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στον Πεδουλά το οποίο εξυπηρετεί μαθητές από όλη την Κύπρο και ανήκει στο Δίκτυο Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα πλαίσια του Στρατηγικού Σχεδιασμού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Σημειώνεται ότι για την περιοχή Μαραθάσας εκπονείται στο παρόν στάδιο Τοπικό Σχέδιο από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως.

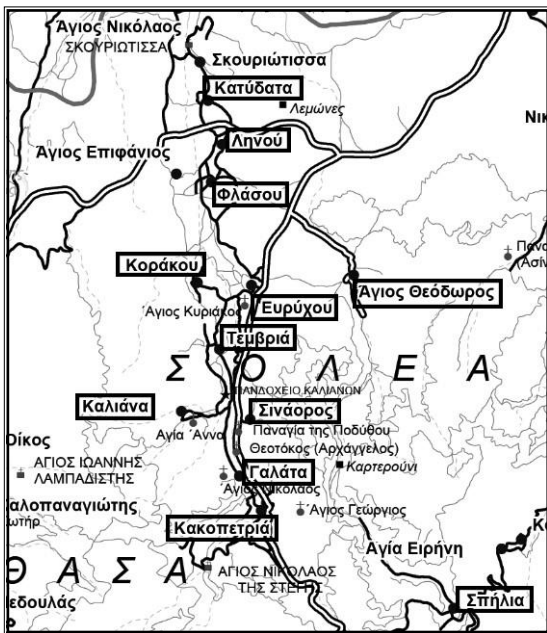
Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Μαραθάσας Λευκωσίας, διαθέτει ικανοποιητική υποδομή και έργα παροχής υπηρεσιών προς τους κατοίκους της περιοχής (π.χ. στέγες ηλικιωμένων) σε σχέση με τον πληθυσμό της. Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή, το μοναδικό πολιτιστικό κέντρο της περιοχής που λειτουργεί στον Καλοπαναγιώτη, πιθανόν να μην εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού του διαμερίσματος.

Επίσης, σε αριθμό κοινοτήτων έχουν ήδη ολοκληρωθεί έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος, καθώς και έργα προώθησης του τουρισμού της υπαίθρου, όπως μονοπάτια της φύσης, εκδρομικοί χώροι, θεματικές διαδρομές και θεματικά μουσεία. Τα έργα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κινήτρων για ανάπτυξη ιδιωτικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες όμως δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε. Αντιθέτως, δεν έχουν γίνει έργα συντήρησης και ανάδειξης αρχαίων/ιστορικών μνημείων της περιοχής (παλιές εκκλησίες, ενετικό γεφύρι, κλπ.).

3.2.1.2 Σολέα

Η κοιλάδα Σολέας, η οποία βρίσκεται στην οροσειρά του Τροόδους κατά μήκος του κυρίου δρόμου Λευκωσίας-Τροόδους, αποτελείται από δώδεκα (12) κοινότητες, Αγ. Θεόδωρος, Γαλάτα, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλιάνα, Κατύδατα (Σκουριώτισσα), Κοράκου, Λινού, Σινάορος, Σπήλια, Τεμβριά και Φλάσου. Ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται στις 4.827 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011) Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε μικρή μείωση πληθυσμού της τάξεως του 3,7%.

Στην περιοχή τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό ο αγροτουρισμός κυρίως στην κοινότητα Κακοπετριάς και σε μικρότερο βαθμό στη Γαλάτα και στα Σπήλια (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Η περιοχή έχει προοπτική για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη αφού χαρακτηρίζεται από τοπία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς, όπως το Εθνικό Δασικό πάρκο Τροόδους, το οποίο εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco, και την Κοιλάδα του Καρκότη ποταμού (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000), με μοναδική χλωρίδα και πανίδα, εξ'ού και η ύπαρξη πάρκου αγρινών στα Σπήλια, με πολλά υφιστάμενα μονοπάτια μελέτης της φύσης και κατασκηνωτικούς χώρους. Επίσης οι κοινότητες Γαλάτα, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλιάνα, Κοράκου, Σπήλια, Τεμβριά, Φλάσου διαθέτουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα

(Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχει σημαντικό απόθεμα κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014), κυρίως στην Κακοπετριά, στη Γαλάτα, στην Τεμβριά και στην Ευρύχου.

Σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση τουρισμού έχουν τα αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής όπως ο Άγιος Νικόλαος της Στέγης στην Κακοπετριά και η Παναγία της Ποδίθου στη Γαλάτα, τα οποία συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, η Εκκλησία Παναγίας Χρυσοκουρδαλιότισσας στα Σπήλια η οποία είναι υποψήφια για ένταξη στον κατάλογο της UNESCO και άλλα πολλά μεσαιωνικά ξωκλήσια που υπάρχουν στην περιοχή. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης πολλά αρχαία μνημεία και ιστορικά κτίρια όπως ο αρχαίος ελιόμυλος στα

Σπήλια, η παλαιά βρύση στα Κατύδατα, ο ελιόμυλος στην Ευρύχου, το Χάνι των Καλιανών, ο παλιός σιδηροδρομικός σταθμός Ευρύχου, το παλιό τέμενος στη Φλάσου, οι παλιοί νερόμυλοι στην Κακοπετριά και στη Γαλάτα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, τον παραδοσιακό χαρακτήρα των κοινοτήτων με το σημαντικό απόθεμα κτιρίων ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας, και την τουριστική ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα να αντιστρέψουν το φαινόμενο της μείωσης/ γήρανσης του τοπικού πληθυσμού, της ανεργίας και της τάσης για εγκατάλειψη της περιοχής που παρατηρείται. Επίσης θεωρούν ότι παρόλο που τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, τα αρχαία, ιστορικά και εκκλησιαστικά μνημεία και οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά υφιστάμενα μονοπάτια μελέτης της φύσης, π.χ. Άγιος Θεόδωρος Σολέας, Κακοπετριά, και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 που περνά από τα Σπήλια (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί χώροι και κατασκηνωτικός χώρος στα Πλατάνια κοντά στην Κακοπετριά (Πηγή: Τμήμα Δασών). Έχουν γίνει επίσης τρία (3) έργα διαμόρφωσης σημείων θέας, δυο (2) στην Κακοπετριά και ένα (1) στην Κοράκου.

Θεματικές Διαδρομές: Η κοινότητα Κακοπετριάς, Φλάσου και Ληνού συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο ποδηλατικών διαδρομών του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (Τρόδος-Κακοπετριά, Τρόδος-Φλάσου-Ληνού). Ο Άγιος Νικόλαος της Στέγης και η Παναγία Θεοτόκος στην Κακοπετριά, η Παναγία της Ποδίθου, ο Αγ. Σωζόμενος και ο Αρχάγγελος Μιχαήλ στη Γαλάτα και η Εκκλ. Παναγίας Χρυσοκουρδαλιότισσας στα Σπήλια συμπεριλαμβάνονται στο Δίκτυο Θρησκευτικών Διαδρομών και στη Πολιτιστική Διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή υπάρχουν πέντε (5) Κοινοτικά Μουσεία, Μουσείο Αγώνος ΕΟΚΑ στα Σπήλια, Μουσείο Παλιού Ελιόμυλου στην Κακοπετριά, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Γαλάτα, Μουσείο Μεταλλευτικής Κληρονομιάς στα Κατύδατα και Μουσείο Κυπριακού Σιδηροδρόμου στον παλιό σιδηροδρομικό σταθμό Ευρύχου. Σημαντικό ρόλο στην προώθηση όλων των αξιοθέατων της περιοχής αναμένεται να έχει το Κέντρο Πληροφόρησης Σολέας στη Γαλάτα το οποίο θα αρχίσει να υλοποιείται εντός του 2016 μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έχουν εκτελεστεί και αρκετά εξωραϊστικά έργα τα οποία βελτίωσαν το δομημένο περιβάλλον των κοινοτήτων και συγκεκριμένα, ανάπλαση στις πλατείες των κοινοτήτων Ευρύχου, Σπήλια και Τεμπριά, μικρότερα εξωραϊστικά έργα στην Κακοπετριά, στον Αγ. Θεόδωρο, στη Γαλάτα, στο Σιναόρος στα Καλιάνα, στη Φλάσου και στη Ληνού, καθώς και δημιουργία πάρκων στις κοινότητες, Κακοπετριά, Άγιος Θεόδωρος Σολέας, Σιναόρος και Ευρύχου.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε επιδιόρθωση αρχαίου ελιόμυλου στα Σπήλια και αποκατάσταση παλαιάς βρύσης στα Κατύδατα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στην περιοχή, υπάρχουν τρία (3) Πολιτιστικά Κέντρα, στη Γαλάτα, στην Τεμπριά και στην Κοράκου (Περιφερειακό Πολιτιστικό κέντρο και Κέντρο Νεότητας). Στην κοινότητα Ευρύχου

λειτουργεί τα τελευταία χρόνια Τοπικό Γραφείο Εργασίας το οποίο εξυπηρετεί τους κατοίκους της περιοχής Σολέας αλλά και άλλων γειτονικών περιοχών.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργεί στην Ευρύχου Κοινοτικό Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας). Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών λειτουργούν τρία (3) κέντρα νεότητας στις κοινότητες Τεμβριά, Κοράκου (στο Πολιτιστικό κέντρο) και Ευρύχου (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Νεολαίας). Στην περιοχή υπάρχει επίσης Πολυδύναμο Αθλητικό Κέντρο στη Γαλάτα.

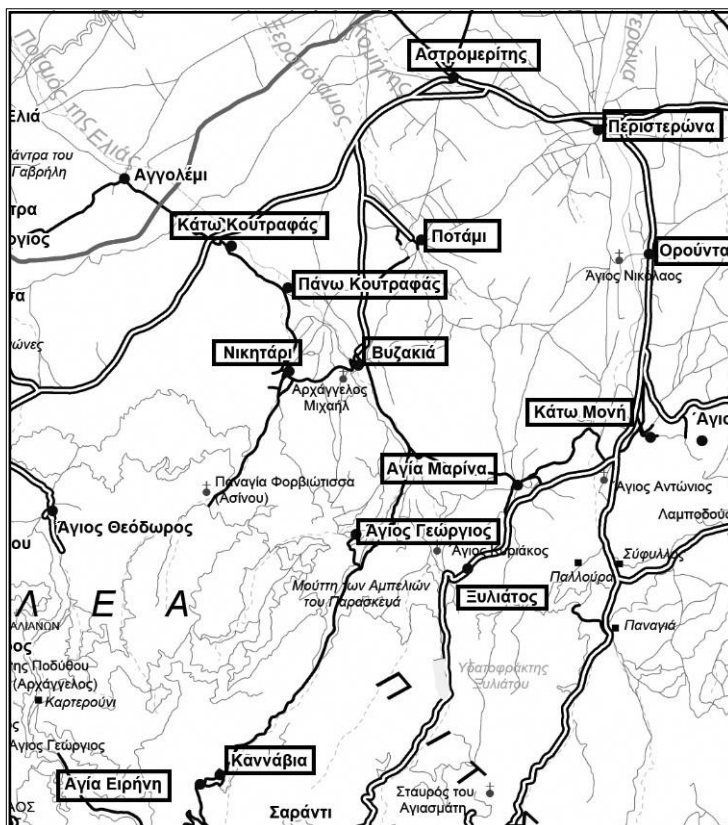
Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Σολέας, διαθέτει στον παρόν στάδιο αρκετά ικανοποιητική υποδομή (πολιτιστικά κέντρα, κέντρα νεότητας), σε σχέση με τον πληθυσμό της. Σε ότι αφορά Κέντρα Ηλικιωμένων ωστόσο, η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό τρίτης ηλικίας (1.596) της περιοχής (Απογραφή πληθυσμού 2011).

Επίσης, σε κάποιες κοινότητες έχουν ολοκληρωθεί εξωραϊστικά έργα, έργα συντήρησης αρχαίων μνημείων και διατηρητέων κτιρίων, δημιουργία μονοπατιών της φύσης, εκδρομικών χώρων, θεματικών διαδρομών και θεματικών μουσείων. Τα έργα αυτά όπως φαίνεται αποτέλεσαν κίνητρο για ανάπτυξη ιδιωτικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες όμως δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε.

3.2.1.3 Μόρφου

Στην περιοχή Μόρφου, η οποία περιλαμβάνει πεδινές, ημιορεινές αλλά και ορεινές περιοχές, συμπεριλαμβάνονται δεκατέσσερις (14) κοινότητες (Αγ. Γεώργιος Καυκάλλου, Αγ. Ειρήνη, Αγ. Μαρίνα, Βυζακιά, Κάτω Μονή, Καννάβια, Κάτω Κουτραφάς, Νικητάρι, Ξυλιάτος, Ορούντα, Πάνω Κουτραφάς, Ποτάμι, Περιστέρωνα και Αστρομερίτης με συνολικό πληθυσμό 7.737 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και η εγκαταλελειμμένη κοινότητα Άγιοι Ηλιόφωτοι. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε μικρή μείωση πληθυσμού της τάξεως του 1,8%.

Στην περιοχή δεν υπάρχει ανάπτυξη στον τομέα του Αγροτουρισμού. Υπάρχουν ωστόσο αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (Παναγία της Ασίνου στο Νικητάρι η οποία συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, Βυζαντινή Εκκλ. Αγ. Βαρνάβα και Ιλαρίωνα στην Περιστέρωνα η οποία είναι υποψήφια για ένταξη στον κατάλογο της UNESCO και άλλα βυζαντινά ξωκλήσια και μοναστήρια στην Αγ. Ειρήνη, Ορούντα, Βυζακιά και Αγ. Μαρίνα). Επίσης καταγράφονται αρκετά αρχαία μνημεία όπως ο παλιός νερόμυλος και αλευρόμυλος στην Κάτω Μονή, ελιόμυλοι και τέμενος στην Περιστέρωνα, και παραδοσιακές

βρύσες στο Ποτάμι (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων) και περιοχές φυσικού κάλλους όπως ο Ποταμός Σερράχης, η περιοχή Κάτω Μονής, Δάσος Μαδαρή-Παπούτσα, ο Ποταμός Περιστερώνας, η Κοιλιάδα της Ελιάς (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) με μονοπάτια της φύσης και εκδρομικούς χώρους.

Επίσης οι κοινότητες Περιστερώνα και Αγ. Γεώργιος Καυκάλλου παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και οι κοινότητες Κάτω Μονή, Ορούντα και Περιστερώνα έχουν αρκετά κηρυγμένα διατηρητέα κτίρια (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη. Επίσης θεωρούν ότι, τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια και τα αρχαία, ιστορικά και εκκλησιαστικά μνημεία αξιοποιούνται ικανοποιητικά. Δεν αξιοποιούνται όμως στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή καταγράφονται μονοπάτια της φύσης στα Καννάβια, Αγ. Ειρήνη, Παναγία της Ασίνου, Φράγμα Ξυλιάτου (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί χώροι στη Βυζακιά, Ξυλιάτο, Νικητάρι (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η Παναγία της Ασίνου στο Νικητάρι και η Βυζαντινή Εκκλ. Αγ. Βαρνάβα και Ιλαρίωνα στην Περιστερώνα συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Υπάρχει επίσης η ποδηλατική διαδρομή Ποτάμι-Παναγία της Ασίνου (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Δίκτυο ποδηλατικών διαδρομών,).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή δεν εντοπίστηκαν μουσεία, κέντρα πληροφόρησης ή οποιεσδήποτε άλλες τουριστικές υποδομές.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν έργα ανάπλασης στις πλατείες/πυρήνες των κοινοτήτων Άγιος Γεώργιος Καυκάλλου, Βυζακιά, Αγ. Ειρήνη, Περιστερώνα (συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ 2004-2006) και Ξυλιάτο, και μικρότερα εξωραϊστικά έργα στις κοινότητες Αγ. Μαρίνα Ξυλιάτου, Κάτω Κουτραφάς, Καννάβια, Αστρομερίτης, καθώς και δημιουργία πάρκων στις κοινότητες, Βυζακιά και Καννάβια.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν υλοποιήθηκαν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στην περιοχή λειτουργούν δυο (2) Πολυδύναμα κέντρα, στο Ποτάμι και στην Αγ. Μαρίνα Ξυλιάτου, πέντε (5) αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, στο Ξυλιάτο, στη Βυζακιά, στην Κάτω Μονή, στην Αγ. Ειρήνη, και στον Αστρομερίτη και ένα (1) Πολιτιστικό Κέντρο στο Ποτάμι.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν δυο (2) Στέγες ηλικιωμένων, στην Περιστερώνα και στον Αστρομερίτη (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας). Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών λειτουργούν έξι (6) κέντρα

νεότητας στις κοινότητες Νικητάρι, Ορούντα, Ποτάμι, Αγ. Ειρήνη, Καννάβια και Αστρομερίτης (Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου). Στην περιοχή λειτουργούν επίσης τρεις (3) κοινοτικές βιβλιοθήκες στο Ξυλιάτο, στο Νικητάρι και στον Αστρομερίτη. Στην περιοχή αυτή λειτουργεί επίσης Κέντρο Απασχόλησης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) στην Περιστέρωνα.

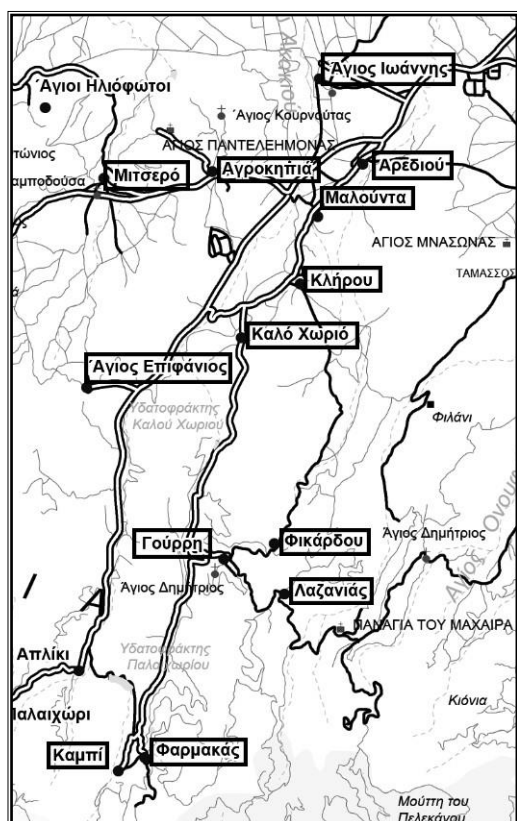
Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Μόρφου, διαθέτει στο παρόν στάδιο ικανοποιητική υποδομή, σε σχέση με τον πληθυσμό της (στέγες ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, πολιτιστικά κέντρα, πολυδύναμα κέντρα/αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, βιβλιοθήκες).

Επίσης, έχουν ολοκληρωθεί αρκετά έργα αναπλάσεων και βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος σε κάποιες κοινότητες, και δημιουργήθηκαν μονοπάτια μελέτης της φύσης, εκδρομικοί χώροι και θεματικές διαδρομές, χωρίς ωστόσο να παρουσιάζονται παρόμοια αποτελέσματα δημιουργίας ιδιωτικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων όπως στις περιοχές Μαραθάσας και Σολέας. Επιπλέον δεν υλοποιήθηκαν οποιαδήποτε έργα συντήρησης αρχαίων μνημείων ή δημιουργίας μουσείων/κέντρων πληροφόρησης.

3.2.1.4 Ορεινή

Στην περιοχή Ορεινής, η οποία περιλαμβάνει πεδινές και ορεινές περιοχές, συμπεριλαμβάνονται δεκατρείς (13) κοινότητες (Αγ. Επιφάνιος, Αγ. Ιωάννης, Αγροκηπιά, Αρεδιού, Γούρρι, Καλό Χωριό, Καμπί, Κλήρου, Λαζανιά, Μαλούντα, Μιτσερό, Φαρμακάς, Φικάρδου) με συνολικό πληθυσμό 7.376 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή Πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 14,6%.

Η περιοχή, αν και παρουσιάζει πολύ μικρή ανάπτυξη αγροτουρισμού, με αγροτουριστικά καταλύματα να λειτουργούν μόνο στο Γούρρι (Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού), έχει προοπτική για τουριστική ανάπτυξη αφού εκτός από το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον (Δάσος Μαχαιρά, Δάσος Αδελφοί, Κοιλάδα ποταμού Μαρούλλενας και περιοχή Μιτσερού – Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) χαρακτηρίζεται και από κοινότητες με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, π.χ. Αγ. Επιφάνιος, Γούρρι, Καμπί, Κλήρου, Μαλούντα, Φαρμακάς, Φικάρδου (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) με αρκετό αριθμό κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014) στο Φικάρδου, στο Γούρρι, στην Κλήρου, κλπ. Το πιο σημαντικό παράδειγμα είναι το χωριό Φικάρδου το οποίο ανακηρύχθηκε εξολοκλήρου αρχαίο μνημείο και είναι υποψήφιο για ένταξη στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Στην περιοχή βρίσκεται και το

Μοναστήρι του Μαχαιρά ένα από τα πιο σημαντικά θρησκευτικά μνημεία της Κύπρου.

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, το σημαντικό απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, τη λαϊκή παράδοση, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα πρόσβασης και της καταστροφής της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου. Επίσης πιστεύουν ότι δεν αξιοποιούνται επαρκώς οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Εκτός από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι της φύσης E4 το οποίο περνά από τις κοινότητες Φικάρδου, Γούρρι, Λαζανιά και Αγ. Επιφάνειο, δεν υπάρχουν άλλα μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή περνά η διαδρομή Φικάρδου-Καμπιά και η διαδρομή Λευκωσίας-Πιτσιλιάς, που διασχίζει κάποιες από τις κοινότητες της περιοχής, του Δικτύου Ποδηλατικών Διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Οι κοινότητες Αρεδιού, Κλήρου, Καλό χωριό, Φικάρδου και Γούρρι συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Λευκωσία-Λεύκαρα-Λάρνακα του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η εκκλησία της Μονής Αγίου Παντελεήμονος της Αχεράς στην Αγροκηπιά συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή υπάρχουν τρία (3) Μουσεία, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στο Γούρρι (συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΓΤΑΑ 2007-2013), λαογραφικό μουσείο στο Καμπί και το Τοπικό Αγροτικό Μουσείο στο Φικάρδου το οποίο έλαβε το Βραβείο Europa Nostra.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Στην περιοχή τα τελευταία χρόνια έγινε μικρός αριθμός έργων και συγκεκριμένα, ανάπλαση πλατείας και πάρκου στο Φαρμακά, δημιουργία Κοινοτικών πάρκων στο Καλό Χωριό και στον Αγ. Επιφάνειο και μικρότερα εξωραϊστικά έργα στις κοινότητες Λαζανιάς και Αγ. Ιωάννης Μαλούντας.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν δυο (2) αμφιθέατρα, στο Μιτσερό και στη Μαλούντα, μια αίθουσα εκδηλώσεων στο Μιτσερό και μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων στο Καμπί.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν δυο (2) Κέντρα Ηλικιωμένων στην Κλήρου και στο Μιτσερό (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας). Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών υπάρχουν δυο (2) Κέντρα νεότητας στο Καμπί και στο Μιτσερό (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου). Λειτουργεί επίσης μια κοινοτική βιβλιοθήκη στα κοινοτικά κτίρια Κλήρου.

Διαπιστώσεις

Οι κτιριακές υποδομές πιθανόν να είναι ανεπαρκείς με βάση τον πληθυσμό της περιοχής.

3.2.1.5 Πιτσιλιά Λευκωσίας

Η Πιτσιλιά είναι ορεινή περιοχή η οποία εκτείνεται στους πρόποδες της Μαδαρής και του Τρούδους και ανήκει διοικητικά στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Η περιοχή της Πιτσιλιάς η οποία ανήκει στην επαρχία Λευκωσίας συμπεριλαμβάνει δώδεκα (12) κοινότητες (Αληθινού, Άλωνα, Απλίκι, Ασκάς, Λαγουδερά, Λειβάδια, Παλαιχώρι Μόρφου και Ορεινής, Πλατανιστάσα, Πολύστυπος, Σαράντι, Φτερικούδι) με πληθυσμό 1.833 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 20,5%.

Στην περιοχή αυτή η οποία χαρακτηρίζεται από τοπία φυσικής ομορφιάς όπως το Δάσος Αδελφοί, η Μαδαρή, η Παπούτσα και τα Φουντουκοδάση Πιτσιλιάς (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000), υπάρχουν πολλά υφιστάμενα μονοπάτια της φύσης, σημαντικά εκκλησιαστικά μνημεία (Παναγία του Άρακα στα Λαγουδερά, Εκκλ. του Τιμίου Σταυρού του Αγιασματί στην Πλατανιστάσα, Εκκλ. της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα στο Παλαιχώρι Ορεινής) τα οποία

συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco, και άλλα πολλά μεσαιωνικά ξωκλήσια (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Σε αντίθεση με τις κοιλάδες Μαραθάσας και Σολέας στην περιοχή έγιναν περιορισμένες ιδιωτικές επενδύσεις στον Αγροτουρισμό (αγροτουριστικά καταλύματα). Η περιοχή Πιτσιλιάς έχει χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκός προορισμός αριστείας για το 2015 στην κατηγορία ‘Tourism and local gastronomy’ (EDEN - European Destinations of Excellence).

Οι κοινότητες Αληθινού, Άλωνα, Ασκάς, Λαγουδερά Λειβάδια, Παλαιχώρι Μόρφου και Ορεινής και Φτερικούδι παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Παλαιχωρίου, Ασκά και Άλωνας υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, το σημαντικό απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, τη λαϊκή παράδοση, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της δυσκολίας πρόσβασης, της ανεργίας και της καταστροφής της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου. Επίσης, οι πλείστοι θεωρούν ότι, παρόλο που τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια και τα εκκλησιαστικά μνημεία αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν πολλά υφιστάμενα μονοπάτια της φύσης (π.χ. Λαγουδερά, Άλωνα, Τεισιά της Μαδαρής, Παναγίας του Άρακα, και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι της φύσης E4 το οποίο περνά από τα Λαγουδερά και το Σαράντι) (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Η Παναγιά του Άρακα στα Λαγουδερά, η Εκκλ. του Τιμίου Σταυρού του Αγιασμάτι στην Πλατανιστάσα, η Παναγία Χρυσοπαντάνασσα και Εκκλ. της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα στο Παλαιχώρι Ορεινής, ο Αγ. Ιωάννης ο Πρόδρομος και η Αγ. Χριστίνα στον Ασκά, συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών και στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Οι κοινότητες Άλωνα και Πολύστυπος περιλαμβάνονται στη διαδρομή Πιτσιλιά (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Δρόμοι του Κρασιού). Επίσης οι κοινότητες Ασκάς, Φτερικούδι και Άλωνα συμπεριλαμβάνονται στην ποδηλατική διαδρομή Λευκωσία-Πιτσιλιά (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή υπάρχουν τρία (3) Μουσεία, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στο Φτερικούδι, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (παλιό ελαιοτριβείο) στην Πλατανιστάσα και Μουσείο Βυζαντινής Κληρονομιάς στο Παλαιχώρι Ορεινής.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα εξωραϊσμών/αναπλάσεων τα οποία έγιναν στην περιοχή, αυτά ήταν περιορισμένα. Συγκεκριμένα έγινε εξωραϊσμός τριών (3) πλατειών στην Πλατανιστάσα και δημιουργία δυο (2) κοινοτικών πάρκων, στην Πλατανιστάσα και στα Λιβάδια.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν υλοποιήθηκαν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Την τελευταία δεκαετία έχουν δημιουργηθεί τρία (3) πολιτιστικά κέντρα, στον Πολύστυπο (συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ 2007-2013), στο Φτερικούδι και στα Λαγουδερά και πρόσφατα άρχισε η υλοποίηση του έργου Πολυδύναμο κέντρο στον Ασκά (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή δεν υπάρχει τέτοια υποδομή, ωστόσο πρόσφατα άρχισε η υλοποίηση του έργου Περιφερειακό κέντρο ηλικιωμένων στο Παλαιχώρι (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Πιτσιλιάς Λευκωσίας, διαθέτει ικανοποιητική υποδομή σε Πολιτιστικά κέντρα. Αντιθέτως δεν διαθέτει καθόλου υποδομή σε ότι αφορά Κέντρα Νεότητας, Βιβλιοθήκες, Εκδρομικούς χώρους, Επίσης, δεν έγιναν έργα συντήρησης αρχαίων μνημείων της περιοχής και τα έργα που αφορούσαν αναπλάσεις δημόσιων χώρων ήταν αρκετά περιορισμένα.

3.2.1.6 Δυτική Λευκωσία

Στην περιοχή Δυτικής Λευκωσίας συμπεριλαμβάνονται επτά (7) κοινότητες, Αγ. Τριμυθιάς, Ακάκι, Δένεια, Κοκκινότριμιθιά, Μάμμαρι, Μένοικο, Παλιομέτοχο, με συνολικό πληθυσμό 15.742 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Λόγω της εγγύτητας των κοινοτήτων στην Αστική περιοχή Λευκωσίας, την τελευταία δεκαετία έχει σημειωθεί οικιστική/εμπορική/βιομηχανική ανάπτυξη και αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 15,9% με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011.

Στη Δυτική Λευκωσία, η περιοχή Μάμμαρη-Δένεια εντάσσεται στο δίκτυο Natura 2000 (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος). Υπάρχουν επίσης κατάλοιπα αρχαίων οικισμών (Ακάκι, Δένεια, Κοκκινότριμιθιά) που ωστόσο δεν αποτελούν οργανωμένους αρχαιολογικούς χώρους και δεν είναι προσβάσιμοι στο κοινό. Καταγράφονται επίσης ερείπια Φράγκικου παλατιού και παλιοί νερόμυλοι στο Ακάκι, παλιό τέμενος και τουρκοκυπριακό σχολείο στη Δένεια και παλιά κατακόμβη στο Μάμμαρη (Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Δύο κοινότητες της περιοχής, το Μάμμαρη και το Μένικο, χαρακτηρίζονται ως χωριά με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) όπου υπάρχει και μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή δεν υπάρχει ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Την τελευταία δεκαετία έχει δημιουργηθεί ένα μονοπάτι μελέτης της φύσης στο Μάμμαρη (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Δεν υπάρχουν θεματικές διαδρομές στην περιοχή.

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έχουν γίνει κάποια έργα αναπλάσεων, π.χ. εξωραϊσμός πλατείας της εκκλησίας στη Δένεια, δημιουργία κεντρικής πλατείας στην Κοκκινότριμιθιά, εξωραϊσμός πλατείας παρά το κοινοτικό κτίριο στο Ακάκι και δημιουργία πάρκων στους Αγίους Τριμιθιάς, στο Παλαιομέτοχο, στην Κοκκινότριμιθιά, και στο Μένικο.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση παλιού τεμένους στη Δένεια μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών 'Συνεργασία για το μέλλον'.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στην περιοχή δεν λειτουργούν οποιαδήποτε Πολιτιστικά ή πολυδύναμα κέντρα.

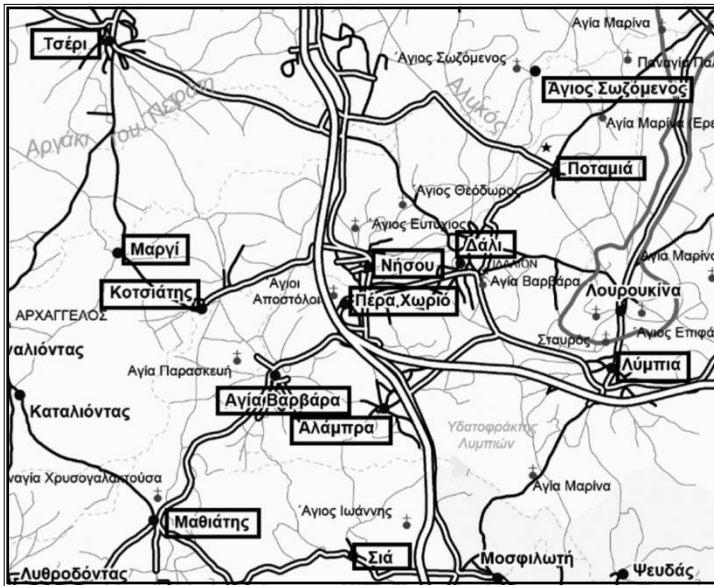
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή αυτή λειτουργεί μία στέγη ηλικιωμένων στην Κοκκινότριμιθιά (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας), Κέντρο Νεότητας στους Αγίους Τριμιθιάς (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) και Κοινοτικές Βιβλιοθήκες στη Δένεια και στο Μάμμαρη.

Διαπιστώσεις

Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας η υφιστάμενη υποδομή στην περιοχή πιθανόν να είναι ανεπαρκής, λαμβάνοντας υπόψη το μόνιμο πληθυσμό της περιοχής.

Επίσης, έχουν γίνει έργα ανάπλασης δημόσιων χώρων σε κάποιες κοινότητες. Ωστόσο δεν έγιναν έργα, δημιουργίας εκδρομικών χώρων, θεματικών διαδρομών, μουσείων ή κέντρων πληροφόρησης, και δημιουργίας πολιτιστικών ή πολυδύναμων κέντρων.

3.2.1.7 Νότια Λευκωσία

Στην περιοχή Νότιας Λευκωσίας συμπεριλαμβάνονται δέκα (10) κοινότητες, Αγ. Βαρβάρα, Αλάμπρα, Λύμπια, Μαθιάτης, Μαρκί, Νήσου, Πέρα Χωριό, Ποταμιά, Σια, Κοτσιάτης, και οι Δήμοι Τσερίου και Ιδαλίου. Ο πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 31.033 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και η εγκαταλειμμένη κοινότητα Αγ. Σωζόμενου. Οι κοινότητες της περιοχής αυτής βρίσκονται σε κεντρικό σημείο της Κύπρου και είναι πολύ εύκολα προσβάσιμες από τους αυτοκινητοδρόμους που ενώνουν τα

μεγάλα αστικά κέντρα (Λευκωσία-Λάρνακα-Λεμεσό).

Ως εκ τούτου είναι περιοχές με συνεχή πληθυσμιακή αύξηση και οικιστική/εμπορική/βιομηχανική ανάπτυξη. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 45,9%.

Η περιοχή δεν είναι ανεπτυγμένη τουριστικά εκτός από ένα αγροτουριστικό κατάλυμα στα Λύμπια (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Στην περιοχή Νότια της Λευκωσίας εμπίπτουν οι προστατευόμενες περιοχές Άλυκου Ποταμού-Αγίου Σωζόμενου και μέρος της περιοχής Λύμπια-Αγία Άννα και οι δύο μέρους του δικτύου Natura 2000 (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος), δεν υπάρχουν ωστόσο οποιαδήποτε μονοπάτια μελέτης της φύσης.

Οι κοινότητες Αγ. Σωζόμενος, Ποταμιά και Σια παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος Διατηρητέων Οικοδομών 2014) ειδικά στο Τσέρι, στα Λύμπια, στο Δάλι, στην Αγ. Βαρβάρα και στην Αλάμπρα.

Επίσης, στην περιοχή αυτή υπάρχουν στοιχεία ιστορικού/αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Πιο σημαντικός είναι ο αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου Βασιλείου του Ιδαλίου μαζί με το τοπικό Αρχαιολογικό μουσείο Αρχαίου Ιδαλίου (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Υπάρχουν και άλλα αρχαία μνημεία και αξιοθέατα στην περιοχή, όπως τα ερείπια αρχαίων εκκλησιών (Αγ. Σωζόμενος),

κατάλοιπα μεσαιωνικής αγρέπαυλης (Ποταμιά), παλιά τεμένη (Δάλι, Ποταμιά, Πέρα Χωριό), παραδοσιακοί νερόμυλοι και ελιόμυλοι, ενετικά λουτρά, κλπ. (Δάλι, Σια, Πέρα Χωριό Νήσου) και ιαματικές πηγές (Τσέρι).

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα εκκλησιαστικά, αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Κάποια θρησκευτικά μνημεία της περιοχής συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών, και συγκεκριμένα η Εκκλησία Αγίου Μάμαντος και Σπήλαιο Ασκηταριό Αγίου Σωζόμενου, η Εκκλησία Αγίων Αποστόλων στο Πέρα Χωριό και η Εκκλησία Αγίου Γεωργίου και Εκκλησία Αγίου Δημητρίου στο Δάλι. Η εκκλ. Αγ. Μάμαντος στον Αγ. Ζωζόμενο και το Ενετικό αρχοντικό στην Ποταμιά και το ενετικό σύστημα άρδευσης των δύο κοινοτήτων, συμπεριλαμβάνονται στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Επίσης ο αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου βασιλείου του Ιδαλίου συμπεριλαμβάνεται στη θεματική διαδρομή Αφροδίτη (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Στην περιοχή υπάρχουν και τρεις ποδηλατικές διαδρομές (Νήσου, Αλάμπρα, Μαχαιρά-Σια-Μαθιάτης) (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Δίκτυο ποδηλατικών διαδρομών).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Εκτός από το Αρχαιολογικό Μουσείο στο Δάλι, υπάρχει και Δημοτικό Ιστορικό Μουσείο και Αρχείο στο Δάλι καθώς και Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Νήσου. Επίσης αρχές του 2016 ξεκίνησε η υλοποίηση του έργου «Μουσείο λιθογλυπτικής τέχνης στα Λύμπια» το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ 2007-2013.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Πέραν της ανάπλασης των πλατειών στα Λύμπια και στο Τσέρι και τη δημιουργία πάρκων στο Μαθιάτη και στην Αλάμπρα δεν έγιναν άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναστήλωση ενετικού λουτρού στη Σιά.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Την τελευταία δεκαετία εκτελέστηκαν αρκετά έργα, π.χ. Πολιτιστικό κέντρο Αλάμπρας, Κοινοτικό αμφιθέατρο Αγίας Βαρβάρας, Κηποθέατρο και αίθουσα εκδηλώσεων στη Σια, Δημοτικό πολιτιστικό κέντρο στο Δάλι. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε το έργο ανέγερσης Υπαίθριου Αμφιθεάτρου στο Ιδάλιο, (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), και είναι σε εξέλιξη η δημιουργία Πολιτιστικού κέντρου/Αίθουσας εκδηλώσεων στα Λύμπια.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν τρία (3) Κέντρα απασχόλησης και φροντίδας ηλικιωμένων, στα Λύμπια, στο Τσέρι και στο Δάλι (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας). Επίσης υπάρχουν Βιβλιοθήκες στο Μαθιάτη, στο Πέρα χωριό, στο Τσέρι (στο παλιό δημοτικό σχολείο) και η Δημοτική βιβλιοθήκη στο Δάλι. Στο Δάλι λειτουργεί επίσης κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας).

Σημειώνεται ότι για την περιοχή Νότια της Λευκωσίας έχει εκπονηθεί το 2013 Τοπικό Σχέδιο από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, το οποίο περιλαμβάνει το Δήμο Ιδαλίου και τα Κοινοτικά Συμβούλια Αγ. Βαρβάρας, Πέρα Χωρίου-Νήσου, Αλάμπρας και Λυμπιών.

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Νότιας Λευκωσίας λόγω της συνεχούς αύξησης πληθυσμού πιθανόν να παρουσιάσει ανάγκες για τη δημιουργία επιπρόσθετων κέντρων ηλικιωμένων και κέντρων απασχόλησης παιδιών. Σε ότι αφορά την πολιτιστική υποδομή στην περιοχή, αυτή κρίνεται επαρκής με βάση την υφιστάμενη υποδομή και το προαναφερόμενο έργο στα Λύμπια που είναι σε εξέλιξη.

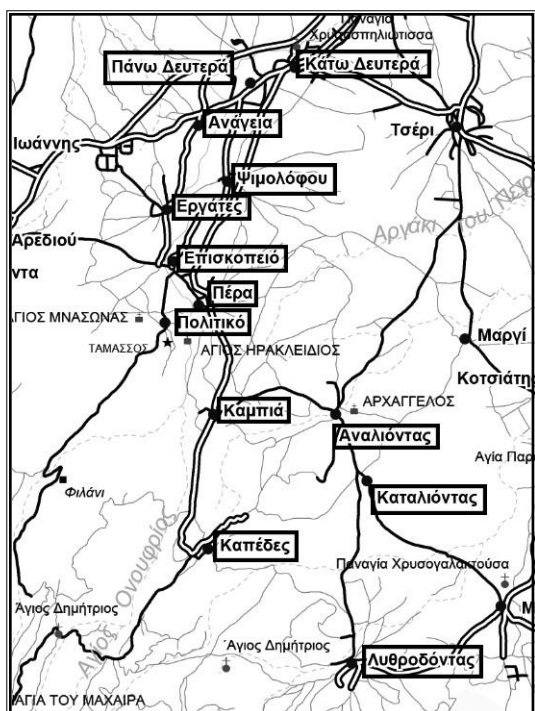
Επίσης, έχουν γίνει κάποια έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος σε κάποιες κοινότητες. Περαιτέρω έργα αναπλάσεων είναι επιθυμητά στις κοινότητες με παραδοσιακούς πυρήνες και αρχαία μνημεία με στόχο την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής/ιστορικής/αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

3.2.1.8 Ταμασσός

Η περιοχή Ταμασσού η οποία βρίσκεται νοτιοδυτικά της αστικής περιοχής Λευκωσίας και είναι κυρίως πεδινή περιοχή και ημιορεινή, αποτελείται από τις εξής δεκατρείς (13) κοινότητες: Ανάγνια, Αναλύνοντας, Επισκοπειό, Εργάτες, Καμπιά, Καπέδες, Καταλύνοντας, Κάτω Δευτερά, Λυθροδόντας, Πάνω Δευτερά, Πέρα Ορεινής, Πολιτικό, Ψημολόφου, με συνολικό πληθυσμό 16.647 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή Πληθυσμού 2011). Στην περιοχή αυτή σημειώνεται τα τελευταία χρόνια πληθυσμιακή αύξηση και οικιστική ανάπτυξη λόγω της εγγύτητας της στην αστική περιοχή Λευκωσίας και της εύκολης προσβασιμότητας. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 24%.

Σημείο αναφοράς στην περιοχή είναι ο αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου Βασιλείου της Ταμασσού, ο οποίος είναι ανοικτός προς το κοινό, καθώς και μνημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος όπως η Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλιώντα, το Μοναστήρι του Αγ. Ηρακλειδίου στο Πολιτικό, η Παναγία Χρυσοσπηλιώτισσα στην Κάτω Δευτερά, και το Μοναστήρι του Αγ. Μνάσωνα κοντά στο Πολιτικό (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Στην περιοχή αυτή δεν υπάρχει ιδιαίτερη ανάπτυξη του αγροτουρισμού, με εξαίρεση ένα αγροτουριστικό κατάλυμα που λειτουργεί στον Λυθροδόνα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Οι κοινότητες Καπέδες, Λυθροδόντας, Πέρα Ορεινής και Πολιτικό διαθέτουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και σε αυτές υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Μέρος του Δάσους Μαχαιρά εμπίπτει στα όρια των κοινοτήτων Λυθροδόνα και Καπέδων (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι θα έπρεπε οι

περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα εκκλησιαστικά, αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής να αξιοποιηθούν περισσότερο.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχουν τα μονοπάτια της φύσης Λυθροδόνας-Λευκοθέα και Πολιτικό-Μαχαιράς (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί χώροι στη Ψημολόφου και στους Καπέδες (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η Παναγία Χρυσοσπηλιώτισσα στην Κάτω Δευτερά, η Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλιόντα και το Μοναστήρι του Αγ. Ηρακλειδίου στο Πολιτικό έχουν ενταχθεί στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών. Υπάρχει επίσης η ποδηλατική διαδρομή Μαχαιρά η οποία περνά από τις κοινότητες Λυθροδόνας, Καμπιά και Καπέδες. Ο αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου βασιλείου της Ταμασσού συμπεριλαμβάνεται στην θεματική διαδρομή Αφροδίτη (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή υπάρχουν, το μουσείο Ελιόμυλου/Αλευρόμυλου στο Λυθροδόνα και εκκλησιαστικό μουσείο στον Αναλιόντα.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έχουν εκτελεστεί αρκετά εξωραϊστικά έργα και έργα αναπλάσεων όπως π.χ. ανάπλαση πλατείας στους Καπέδες και στο Επισκοπεϊό, ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου εκκλ. Αγ. Γεωργίου στα Καμπιά, διαμόρφωση πλατείας Χρυσοσπηλιώτισσας στην Κάτω Δευτερά, ανάπλαση πλατείας νέας εκκλησίας στην Ανάγεια, διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου μνημείου ηρώων στο Επισκοπεϊό και δημιουργία πάρκων στον Αναλιόντα, στη Ψημολόφου, στους Εργάτες στην Ανάγεια και στο Λυθροδόνα και γραμμικά πάρκα στον Αναλιόντα και στο Λυθροδόνα.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Στην περιοχή αυτή την τελευταία δεκαετία έγιναν αρκετά έργα συντήρησης παλιών κτιρίων και αρχαίων μνημείων και συγκεκριμένα, αναπαλαίωση διατηρητέων οικοδομών στους Καπέδες για δημόσιες χρήσεις, αναπαλαίωση παλιού ληνού στους Καπέδες, αναπαλαίωση εκκλησίας Αγ. Γεωργίου στο Καμπιά, συντήρηση παλιάς βρύσης στο Πολιτικό, συντήρηση αρχαίου μνημείου/πολιτιστικού κέντρου στα Πέρα Ορεινής, βελτίωση δυο (2) παραδοσιακών νερόλακκων στο Επισκοπεϊό, αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής στην Πάνω Δευτερά, αναπαλαίωση και δημιουργία μουσείου Ελιόμυλος/Αλευρόμυλος στο Λυθροδόνα, κ.α.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Την τελευταία δεκαετία ανεγέρθηκαν, αίθουσα πολλαπλής χρήσης και αμφιθέατρο στους Καπέδες, αίθουσα πολλαπλής χρήσης στα Πέρα, αίθουσα εκδηλώσεων (στα Κοινοτικά κτίρια) στο Επισκοπεϊό, Κοινοτικό αμφιθέατρο στους Εργάτες και θέατρο στα κοινοτικά κτίρια Πάνω και Κάτω Δευτεράς.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν δυο (2) Κέντρα Ηλικιωμένων στο Πολιτικό και στο Λυθροδόνα (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας). Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών λειτουργούν τέσσερις (4) κοινοτικές βιβλιοθήκες στους Καπέδες, στο Πολιτικό, στους Εργάτες και στην Πάνω και Κάτω Δευτερά. Λειτουργεί επίσης ένα (1) κέντρο Νεότητας στο Πολιτικό (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου).

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, η περιοχή Ταμασσού, διαθέτει αρκετά ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά πολιτιστικά κέντρα. Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων ωστόσο, η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό της περιοχής.

Με βάση τα πιο πάνω οι κατηγορίες έργων που είναι ζητούμενα στην περιοχή είναι κυρίως έργα παροχής υπηρεσιών προς τους κατοίκους της περιοχής όπως π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα νεότητας, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, κέντρα ηλικιωμένων κλπ.

3.2.1.9 Τυλληρία Λευκωσίας

Η περιοχή Τυλληρίας ανήκει διοικητικά στις επαρχίες Λευκωσίας και Πάφου και είναι κυρίως παραθαλάσσια/ημιορεινή περιοχή. Το μέρος της Τυλληρίας το οποίο ανήκει στην Επαρχία Λευκωσίας και είναι η πιο απομακρυσμένη περιοχή της Επαρχίας Λευκωσίας αποτελείται από πέντε (5) κοινότητες, Πάνω Πύργος, Μοσφίλι (Μανσούρα), Κάτω Πύργος, Παχύαμμος και Πηγαίνα, με πληθυσμό 1.264 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Στην περιοχή αυτή υπάρχουν και εγκαταλειμμένες κοινότητες (Άγιος Θεόδωρος, Αλεύγα, Σελλάδι του Άππι, Άγιος

βαθμό στον Παχύαμμο.

Ιωάννης Σελέμανη, Ξερόβουνος). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, στην περιοχή σημειώθηκε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 9,5%. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν αμμώδεις παραλίες οι οποίες προσελκύουν παραθαλάσσιο τουρισμό κυρίως στον Κάτω Πύργο στην οποία συγκεντρώνεται και το μεγαλύτερο ποσοστό μόνιμου πληθυσμού, και σε μικρότερο

Επιπλέον στον Κάτω πύργο υπάρχουν μεσαιωνικά μνημεία όπως ξωκλήσια, αρχαιολογικά ευρήματα, ενετικό παρατηρητήριο (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων), αλιευτικό καταφύγιο και στον Πάνω Πύργο εγκαταλειμμένα καμίνια.

Η Κοινότητα Κάτω Πύργου παρουσιάζει ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχει μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Επιπλέον η κοινότητα Κάτω Πύργου έχει συμπεριληφθεί το 2010 στο Δίκτυο Ευρωπαϊκών Προορισμών Αριστείας στην κατηγορία 'Aquatic tourism' (Πηγή: EDEN-European Destinations of Excellence).

Στα όρια των Κοινοτικών Συμβουλίων Πάνω Πύργου και Πηγαϊνείων εμπίπτουν προστατευόμενες περιοχές του Κρατικού Δάσους της Πάφου (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή αυτή υπάρχει ένα μονοπάτι της φύσης, το Μονοπάτι Λωρόβουνος (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Δεν υπάρχουν θεματικές διαδρομές στην περιοχή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων/εξωραϊσμών την τελευταία δεκαετία τα μόνα έργα που έγιναν ήταν ο εξωραϊσμός της πλατείας και η δημιουργία πάρκου στον Κάτω Πύργο.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Δημιουργήθηκε πρόσφατα Μουσείο στον Παχάμμο στα πλαίσια δημιουργίας Πολιτιστικού κέντρου.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκε αίθουσα πολλαπλής χρήσης στον Κάτω Πύργο και Πολιτιστικό κέντρο στον Παχάμμο το οποίο περιλαμβάνει και Μουσείο.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Σημειώνεται ότι για την περιοχή Τυλληρίας έχει εκπονηθεί Στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης από την Εταιρεία Αναπτύξεως Τυλληρίας. Στο έγγραφο αυτό γίνεται περιγραφή των χαρακτηριστικών, προτερημάτων αλλά και προβλημάτων της περιοχής, καθώς και ανάλυση των προοπτικών ανάπτυξης. Το έγγραφο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην περιοχή Τυλληρίας ο τριτογενής τομέας, συμπεριλαμβανομένου του Τουρισμού, έχει την μεγαλύτερη προοπτική για ανάπτυξη, σε σχέση με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Επιπλέον επισημαίνεται ότι το πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον (βουνό/δάσος/θάλασσα) της περιοχής, το οποίο είναι σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο, η ιδιαίτερη ιστορία της περιοχής, και σε συνδυασμό με την νέα τουριστική τάση για επαφή με τη φύση και τον τοπικό πολιτισμό, θα πρέπει να τύχουν εκμετάλλευσης για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού.

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι, σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, τέτοια υποδομή είναι ανύπαρκτη. Ως εκ τούτου, θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα με σκοπό την κάλυψη των αναγκών του τοπικού πληθυσμού.

Επιπλέον λόγω της μικρής ανάπτυξης του παραθαλάσσιου τουρισμού είναι επιθυμητά έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής, όπως θεματικές διαδρομές, εκδρομικοί χώροι, συντήρηση/ανάδειξη αρχαίων μνημείων, με στόχο την αύξηση του τουριστικού ρεύματος και ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις και τη συγκράτηση του πληθυσμού.

3.2.2 Λεμεσός

Η Επαρχία Λεμεσού, εκτός του Δήμου Λεμεσού, απαριθμεί 111 Κοινότητες και 5 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό 134.330 μόνιμους κατοίκους (σύμφωνα με την Απογραφή 2011, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Με βάση το Διαχωρισμό της Επαρχιακής Διοίκησης η Επαρχία Λεμεσού χωρίζεται σε 10 υποπεριοχές/ διαμερίσματα ως εξής:

Πίνακας 3.8: Διαχωρισμός Επαρχίας Λεμεσού σε Διαμερίσματα /Κατοίκους

Περιοχή/ Διαμέρισμα	Δήμος/Κοινότητα	Πληθυσμός
	Άγιος Τύχωνας	3.455
	Ακρούντα	455
	Αρμενοχώρι	218
	Μοναγρούλλι	536
	Μονή	622
Αμαθούντας	Μουτταγιάκα	2.939
	Πεντάκωμο	644
	Φοινικάρια	339
	Παρεκκλησιά	2.738
	Δήμος Γερμασόγειας	13.421
	Πύργος Λεμεσού	2.363
	Άγιος Κωνσταντίνος	137
	Άγιος Παύλος	135
	Αψιού	208
	Ζωοπηγή	140
	Καλό Χωριό Λεμεσού	497
Καλού Χωριού	Λουβαράς	363
	Μαθικολώνη	174
	Σπιτάλι	316
	Παραμύθα	569
	Φασούλα	560
	Γεράσα	69

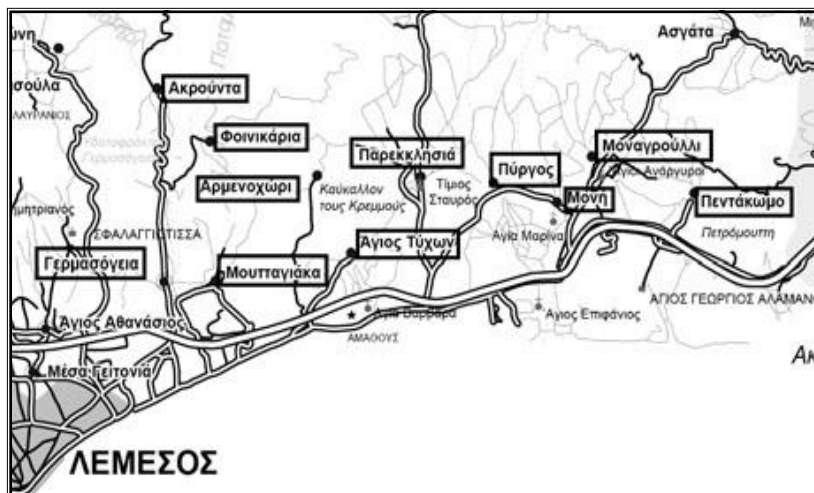
	Ακαπνού	20
	Ασγάτα	417
	Βάσα Κελλακίου	73
	Βίκλα	1
	Επταγώνια	353
Ασγάτας	Κελλάκι	299
	Κλωνάρι	18
	Πραστειό Κελλακίου	103
	Σανίδα	42
	Συκόπετρα	120
	Διερώνα	192
	Αρακαπάς	307
	Άγιος Θωμάς	50
	Αλέκτορα	64
	Ανώγυρα	301
Επισκοπής	Αυδήμου	535
	Επισκοπή Λεμεσού	3.681
	Καντού	349
	Παραμάλι	220
	Πισσούρι	1.819
	Πλατανίσκια	45
	Πραστειό Αυδήμου	245
	Σωτήρα	143
	Άγιος Αμβρόσιος	323
	Άρσος	202
Πάχνας	Βάσα Κοιλανίου	163
	Βουνί	149
	Γεροβάσα	0
	Δορά	145

	Κισσούσα	6
	Κάτω Κιβίδες	5
	Πάνω Κιβίδες	707
	Μαλιά	64
	Πάχνα	865
	Ποταμιού	36
	Σούνι-Ζανακιά	837
Πέρα-Πεδιού	Άγιος Γεώργιος	111
	Άγιος Θεράπων	125
	Άλασσα	282
	Δωρός	135
	Κοιλάνι	216
	Κουκά	27
	Λόφου	46
	Μονάγρι	175
	Πέρα Πεδί	120
	Συλίκου	137
Μαραθάσας Λεμεσού	Άγιος Δημήτριος	54
	Καμινάρια	44
	Λεμίθου	88
	Παλαιόμυλος	20
	Πρόδρομος	123
	Τρεις Ελιές	25
Πλατρών	Άγιος Μάμας	114
	Απεσιά	474
	Καπηλειό	34
	Κορφή	199
	Λάνεια	281
	Λιμνάτης	314
	Μονιάτης	275
	Πάνω Πλάτρες	239
	Τριμήκληνη	307
	Μανδριά	107
	Κάτω Πλάτρες	148
	Φοινί	391
Όμοδος	322	

	Άγιος Θεόδωρος Λεμεσού	65
	Άγιος Ιωάννης Λεμεσού	339
	Αγρίδια	104
	Αγρός	806
	Αμίαντος	228
Πιτσιλιά Λεμεσού	Δύμες	165
	Κάτω Μύλος	50
	Κυπερούντα	1.516
	Πελένδρι	1.074
	Ποταμίτισσα	62
	Χανδριά	162
	Δήμος Ύψωνα	11.117
Ακρωτήρι	870	
Ασώματος Λεμεσού	726	
Ερήμη	2.432	
Παλώδια	1.568	
Πάνω Πολεμίδα	3.470	
Περιοστική Λεμεσός	Τραχώνι Λεμεσού	3.952
	Τσιερκέζ Τσιηφλίκ	50
	Δήμος Αγίου Αθανασίου	14.347
	Δήμος Μέσα Γειτονιάς	14.477
	Κολόσσι	5.651
	Δήμος Κάτω Πολεμιδιών	22.369

3.2.2.1 Περιοχή Αμαθούντας

Στην περιοχή Αμαθούντας η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή συμπεριλαμβάνονται ο Δήμος Γερμασόγειας και οι εξής δέκα (10) κοινότητες, Μουτταγιάκα, Άγιος Τύχωνας, Ακρούντα, Φοινικάρια, Αρμενοχώρι, Παρεκκλησιά, Πύργος, Μονή, Μοναγρούλλι, Πεντάκωμο, με συνολικό πληθυσμό 27.730 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011).

Η παραλιακή περιοχή η οποία εμπίπτει εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Γερμασόγειας και των κοινοτήτων Μουτταγιάκας, Αγίου Τύχωνα, Παρεκκλησιάς, Πύργου και Πεντάκωμου (Ακτή Κυβερνήτη) παρουσιάζει μεγάλη τουριστική ανάπτυξη. Με βάση της σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μεγάλη αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 53,9%. Οι

πυρήνες κάποιων κοινοτήτων, βρίσκονται εκτός της τουριστικής/αστικής περιοχής της Λεμεσού και εντός των ορίων τους υπάρχει αρκετή γεωργική/αγροτική γή.

Σημεία αναφοράς στην περιοχή είναι ο Αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου Βασιλείου της Αμαθούντας στον Αγ. Τύχωνα, ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους στην Κύπρο, και ο υδατοφράκτης Γερμασόγειας. Εντός των διοικητικών ορίων κάποιων κοινοτήτων της περιοχής (Ακρούντα, Φοινικάρια, Αρμενοχώρι, Παρεκκλησιά, Πεντάκωμο) εμπίπτουν προστατευόμενες περιοχές όπως το Δάσος Λεμεσού και η περιοχή Ασγάτας (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Επίσης σε κάποιες κοινότητες της περιοχής (π.χ. Γερμασόγεια, Παρεκκλησιά) υπάρχει μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν και άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος π.χ. παλιά εκκλησία Αγίας Χριστίνας στη Γερμασόγεια, Μοναστήρι Αγ. Γεωργίου Αλαμάνου στο Πεντάκωμο, Εκκλ. Τιμίου Σταυρού στην Παρεκκλησιά, κατάλοιπα νεολιθικού οικισμού στην Παρεκκλησιά, κατάλοιπα οικισμού εποχής του χαλκού και μεσαιωνικός νερόμυλος στον Πύργο (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται ικανοποιητικά οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές, τα αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής και τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχουν τα μονοπάτια μελέτης της φύσης Φοινικάρια-Πραστεϊό Κελλακίου και Παρεκκλησιά-Φράγμα Γερμασόγειας (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν οι ποδηλατικές διαδρομές Λεμεσός-Φοινικάρια, Λεμεσός-Αρμενοχώρι, κυκλική διαδρομή Σκαρίνου του Δικτύου ποδηλατικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Ο Αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου Βασιλείου της Αμαθούντας στον Αγ. Τύχωνα συμπεριλαμβάνεται στη θεματική διαδρομή Αφροδίτη (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Το Μοναστήρι Αγ. Γεωργίου Αλαμάνου στο Πεντάκωμο και η εκκλησία Τιμίου Σταυρού στην Παρεκκλησιά συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά υποστηρικτική τουριστική υποδομή δημιουργήθηκαν δύο (2) μουσεία στην Ακρούντα και στον Πύργο.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν αρκετά έργα αναπλάσεων στην περιοχή, π.χ. Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου Αγ. Τύχωνα και Παρεκκλησιάς, έργα ανάπλασης και εξωραϊσμού πλατειών στη Μουτταγιάκα, στο Πεντάκωμο, στη Μονή, στην Παρεκκλησιά και στον Πύργο, δημιουργία πάρκων στη Γερμασόγεια, στη Μουτταγιάκα, στο Αρμενοχώρι, στα Φοινικάρια, στην Ακρούντα, στον Άγιο Τύχωνα, στο Πεντάκωμο, και στον Πύργο.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Στο Μοναγρούλλι και στη Μονή έγινε αποκατάσταση κάποιων διατηρητέων οικοδομών.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δημιουργήθηκαν πολιτιστικά κέντρα στη Γερμασόγεια, στην Ακρούντα, στα Φοινικάρια, στον Πύργο και στη Μουτταγιάκα, και θέατρα, στη Μουτταγιάκα, στον Αγ. Τύχωνα, στη Μονή, και στον Πύργο.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας. Λειτουργούν τέσσερις (4) βιβλιοθήκες, στη Γερμασόγεια, στη Μουτταγιάκα, στην Παρεκκλησιά και στον Πύργο. Επίσης στο Δήμο Γερμασόγειας και στην Παρεκκλησιά λειτουργούν και κέντρα απογευματινής απασχόλησης παιδιών.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή Αμαθούντας έχει ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά πολιτιστικά κέντρα, και αναπλάσεις όμως δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών (κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας).

3.2.2.2 Περιοχή Καλού Χωριού

Η περιοχή Καλού χωριού, η οποία είναι ημιορεινή/ορεινή περιοχή, περιλαμβάνει τις εξής έντεκα (11) κοινότητες, Γεράσα, Αψιού, Μαθικολώνη, Φασούλα, Σπιτάλι, Παραμύθα, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό, Λουβαράς, Αγ. Παύλος και Αγ. Κωνσταντίνος, με συνολικό πληθυσμό 3.168 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 24,3%.

Αρκετές κοινότητες της περιοχής αυτής είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ιστορία της οιοποίας της Κύπρου και ιδιαίτερα της περίφημης Κουμανταρίας. Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από τοποθεσίες φυσικής ομορφιάς όπως οι Βουνοκορφές Μαδαρής-Παπούτσας, το Δάσος Λεμεσού, και η Κοιλάδα Ευλούρικου ποταμού (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Στην περιοχή αυτή υπάρχουν αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (π.χ. Αγ. Μάμας στο Λουβαρά, υποψήφιος για ένταξη στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς της Unesco, Ιερά Μονή Παναγίας Αμιρούς στην Αψιού, η Παναγία Χρυσογαλούσα στην Αψιού, Αγ. Ρηγίνος στη Φασούλα, Αγ. Γεώργιος στο Καλό Χωριό, Εκκλ. Ζωοδόχου πηγής στη Ζωοπηγή) και άλλα αξιοθέατα όπως το Παλιό πανδοχείο «Χάνι του

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν στην περιοχή κάποια έργα αναπλάσεων/εξωραϊσμών πλατειών στη Φασούλα, στη Μαθικολώνη, στη Γεράσα, στον Άγιο Παύλο στον Αγ. Κωνσταντίνο, και στο Λουβαρά. Επίσης δημιουργήθηκαν κοινοτικά πάρκα στη Φασούλα, στην Αψιού, στον Αγ. Παύλο και στη Ζωοπηγή.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Σε ότι αφορά αυτή την κατηγορία, συντηρήθηκαν, διατηρητέα οικοδομή (διδασκαλική οικία) στην Αψιού και παλιό δημοτικό σχολείο στο Λουβαρά, ένας παλιός ελιόμυλος στη Φασούλα και παλιό ελαιοτριβείο στο Καλό χωριό.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Υπάρχουν πολιτιστικά κέντρα στις κοινότητες Αψιού, Γεράσα και Παραμύθα και θέατρα στην Αψιού και στον Αγ. Κωνσταντίνο.

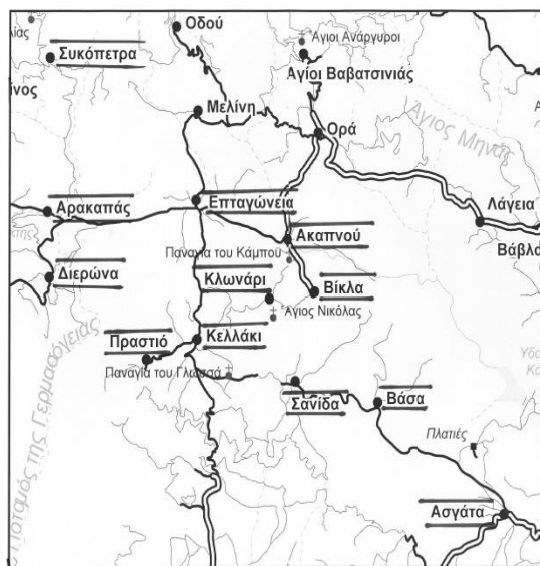
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες /Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Υπάρχουν στέγες ηλικιωμένων στη Φασούλα και στη Ζωοπηγή (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας) και Κέντρα Νεότητας στον Άγιο Κωνσταντίνο και στη Γεράσα (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου). Πρόσφατα ολοκληρώθηκε το έργο δημιουργίας Πολυδύναμου Κέντρου Νεότητας στη Φασούλα μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω, λόγω της σταδιακής ανάπτυξης του αγροτουρισμού είναι επιθυμητή η προώθηση περαιτέρω έργων, με στόχο την αύξηση της τουριστικής κίνησης και τη δημιουργία κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις στον αγροτουρισμό, όπως π.χ. αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων, δημιουργία μονοπατιών της φύσης, δημιουργία θεματικών διαδρομών και μουσείων, δράσεις οι οποίες θα βοηθήσουν και στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου της περιοχής.

3.2.2.3 Περιοχή Ασγάτας

Η περιοχή Ασγάτας της Επαρχίας Λεμεσού είναι ημιορεινή/ορεινή περιοχή και περιλαμβάνει δώδεκα (12) κοινότητες, Συκόπετρα, Αρακαπός, Διερώνα, Επταγώνεια, Ακαπνού, Βίκλα, Κλωνάρι, Κελλάκι, Πραστιό Κελλακίου, Σανίδα, Βάσα Κελλακίου και Ασγάτα, με συνολικό πληθυσμό 1.945 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 2,6%.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από τοπία φυσικής ομορφιάς όπως το Δάσος Λεμεσού και η Περιοχή Ασγάτας (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000,) και υπάρχει μικρή ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις κοινότητες Συκόπετρα και Κελλάκι (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Η κοινότητα Ακαπνού παρουσιάζει ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεων, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά). Στις κοινότητες Ασγάτα, Ακαπνού και Επταγώνεια

υπάρχουν κάποιες κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν αξιόλογες παλιές εκκλησίες όπως η Παναγία Ιαματική στον Αρακαπά, Αγ. Γεώργιος στην Ακαπνού, Παναγία Ελεούσα και ερείπια Παναγίας Φοινικίων στο Πρασιό Κελλακίου, Αγ. Γεώργιος και ερειπωμένο ξωκλήσι Αρχαγγέλου Μιχαήλ στο Κελλάκι, Αγ. Νικόλαος στο Κλωνάρι και Αγ. Ιωάννης στη Βίκλα. Εντοπίζονται επίσης και άλλα σημεία ενδιαφέροντος όπως ενετικό γεφύρι στην Ακαπνού, παλιοί ελιόμυλοι, νερόμυλοι και αλευρόμυλοι, κατάλοιπα αρχαίων οικισμών και μεταλλείων στην Ασγάτα και στη Σανίδα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Η κοινότητα της Ασγάτας είναι γνωστή για την πλούσια μεταλλευτική της κληρονομιά.

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην αξιοποίηση των ιστορικών μνημείων και του αγροτουρισμού και οποιοσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα να αντιστρέψουν το φαινόμενο της γήρανσης/μείωσης του πληθυσμού και της τάσης για εγκατάλειψη κάποιων κοινοτήτων και να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως η καταστροφή του φυσικού πλούτου της περιοχής. Επίσης θεωρούν ότι, παρόλο που τα εκκλησιαστικά μνημεία αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα ιστορικά μνημεία, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στη Βάσα Κελλακίου και στην Επταγώνεια (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Από την Επταγώνεια και το Πρασιό Κελλακίου περνά η κυκλική ποδηλατική διαδρομή Σκαρίνου. Η εκκλησία Παναγίας Ιαματικής στον Αρακαπά συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Οι εκκλησίες, Παναγία Ιαματική στον Αρακαπά, Αγ. Γεώργιος στην Ακαπνού, Παναγία Ελεούσα και ερείπια Παναγίας Φοινικίων στο Πρασιό Κελλακίου, Αγ. Γεώργιος και ερειπωμένο ξωκλήσι Αρχαγγέλου Μιχαήλ στο Κελλάκι, Αγ. Νικόλαος στο Κλωνάρι και Αγ. Ιωάννης στη Βίκλα συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει μικρός αριθμός μουσείων και συγκεκριμένα, το Μουσείο Πετρωμάτων και Παλιός Ελιόμυλος στο Πρασιό Κελλακίου, Μουσείο παλιού δημοτικού σχολείου στη Βάσα Κελλακίου, και Μουσείο μεταλλευτικής κληρονομιάς στην Ασγάτα (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία στην περιοχή έγιναν εξωραϊστικά έργα μικρής κλίμακας σε όλες τις κοινότητες και δημιουργήθηκαν πάρκα στις κοινότητες Ακαπνού, Διερώνα, Συκόπετρα, Αρακαπάς, Κελλάκι. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε και η τοποιοτέχνηση της Πλατείας της Εκκλησίας Παναγίας Ιαματικής-Α΄ φάση στον Αρακαπά μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών στην Ασγάτα, στο Πρασιό Κελλακίου και στη Συκόπετρα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Υπάρχουν Πολιτιστικά κέντρα στην Ακαπνού, στο Κελλάκι, στο Πρασιό Κελλακίου, στη Συκόπετρα,

στη Διερώνα και στον Αρακαπά, θέατρο στην Ασγάτα και Πολυδύναμο κέντρο στη Βάσα Κελλακίου.

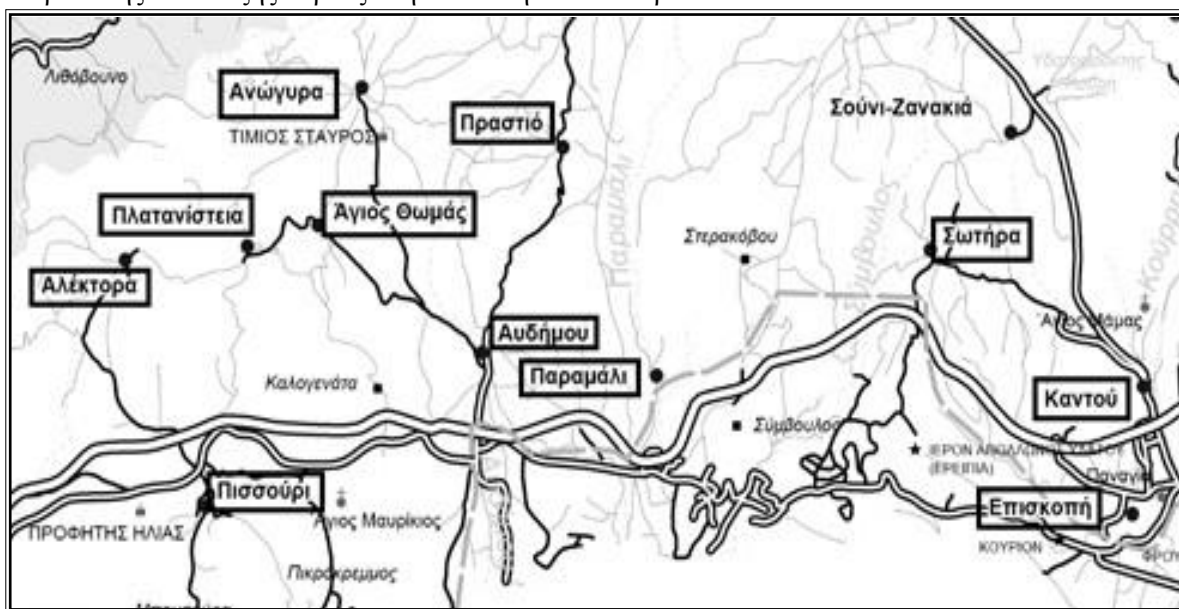
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας. Υπάρχουν όμως δυο (2) βιβλιοθήκες, στην Ασγάτα και στην Επταγώνεια.

Διαπιστώσεις

Σε ότι αφορά πολιτιστικά κέντρα η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται επαρκής. Δεν υπάρχει ωστόσο δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας. Επίσης λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών, αξιόλογων θρησκευτικών μνημείων και λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού είναι επιθυμητή η περαιτέρω προώθηση έργων εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος της περιοχής (ανάπλαση παραδοσιακών πυρήνων, αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών/μνημείων, δημιουργία μονοπατιών της φύσης και εκδρομικών χώρων, δημιουργία/επέκταση θεματικών διαδρομών, και δημιουργία θεματικών μουσείων), παρεμβάσεις μέσω των οποίων θα προστατευθεί και θα αναδειχθεί η πολιτιστική/ιστορική κληρονομιά και ο φυσικός πλούτος της περιοχής.

3.2.2.4 Περιοχή Επισκοπής

Στην περιοχή Επισκοπής, μέρος της οποίας βρίσκεται εντός των ορίων της Βρετανικής Βάσης Ακρωτηρίου, και η οποία περιλαμβάνει ημι-ορεινές, πεδινές και παραθαλάσσιες περιοχές, συμπεριλαμβάνονται έντεκα (11) κοινότητες, Επισκοπή, Καντού, Σωτήρα, Παραμάλι, Αυδήμου, Ανώγυρα, Πρασιό, Αγ. Θωμάς, Πλατανίστεια, Αλέκτορα και Πισσούρι, με συνολικό πληθυσμό 7.452 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 24,9% λόγω και της εγγύτητας κάποιων κοινοτήτων στην αστική Λεμεσό, καθώς και λόγω της τουριστικής ανάπτυξης κυρίως στην κοινότητα Πισσούριου.

Σημεία αναφοράς στην περιοχή (διοικητικά όρια Επισκοπής) είναι η τοποθεσία του Αρχαίου Βασιλείου του Κουρίου (ένας από τους μεγαλύτερους και πιο επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους στην Κύπρο), το αρχαίο Στάδιο Κουρίου, το Ιερό Απόλλωνα Υλάτη και το Αρχαιολογικό μουσείο Κουρίου (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Άλλα σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή είναι η Εκκλησία Αγ. Ερμογένη στην Επισκοπή, το αναστηλωμένο Μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού στην Ανώγυρα, η Παραλία Κουρίου, κατάλοιπα αρχαίου συνοικισμού πρώιμης εποχής του χαλκού, παλιό γεφύρι και παραλία με σπηλιές στο Παραμάλι- δημοφιλής με τους λάτρεις του αλεξίπτωτου πλαγιάς-, ο ποταμός Παραμαλιού και η ζώνη ειδικής προστασίας Ακρωτήριο Άσπρο-Πέτρα του Ρωμιού και τα δύο περιοχές Natura 2000 Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος), παλιό Τούρκικο σχολείο, μεσαιωνικός ζαχαρόμυλος στην Επισκοπή και παλιός ελιόμυλος στην Αυδήμου (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Οι κοινότητες Ανώγυρα, Πισσούρι και Πραστείο Αυδήμου παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Ανώγυρα και Πισσούρι υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Σημειώνεται ότι στις κοινότητες Ανώγυρα και Επισκοπή λειτουργούν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην προβολή των ιστορικών και εκκλησιαστικών μνημείων καθώς και στην ανάδειξη περιοχών φυσικής ομορφιάς.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Δημιουργήθηκε μονοπάτι μελέτης της φύσης στην Επισκοπή (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δημιουργήθηκε/διαμορφώθηκε ένα σημείο θέας στο Πισσούρι.

Θεματικές Διαδρομές : Η κοινότητα Καντού συμπεριλαμβάνεται στη θεματική διαδρομή Κουμανταρία, και η κοινότητα Ανώγυρας στη θεματική διαδρομή Κρασοχώρια, του δικτύου «Δρόμοι του Κρασιού» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Υπάρχει επίσης η Ποδηλατική διαδρομή «Λεμεσός-Happy valley» που περνά από την περιοχή αυτή και η ποδηλατική διαδρομή από το Πισσούρι στα Κούκλια της επαρχίας Πάφου. Ο μεσαιωνικός ζαχαρόμυλος στην Επισκοπή συμπεριλαμβάνεται στην Πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν κάποια μουσεία στην περιοχή αυτή, όπως το Μουσείο Παραδοσιακής Ενδυμασίας στο Πισσούρι και το Μουσείο Παστελλιού-Χαρουπιού στην Ανώγυρα. Πρόσφατα ολοκληρώθηκαν το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στον Αγ. Θωμά, καθώς και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Ανώγυρας μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Επίσης έγιναν και αρκετά έργα εξωραϊσμών/αναπλάσεων όπως ανάπλαση πλατειών στην Αυδήμου, στο Πραστείο Αυδήμου, στην Ανώγυρα και στο Πισσούρι, ανάπλαση πυρήνα στην Πλατανίστεια, και παραλιακός πεζόδρομος στο Πισσούρι, και δημιουργία πάρκων στην Επισκοπή, στην Καντού, στο Πραστείο Αυδήμου, στην Πλατανίστεια, στον Αγ. Θωμά και στην Ανώγυρα. Επίσης πρόσφατα ολοκληρώθηκε το έργο «Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου πολυδύναμου κέντρου στο Πραστείο Αυδήμου» μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναστήλωση του Μοναστηριού του Τιμίου Σταυρού στην Ανώγυρα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δημιουργήθηκαν πολιτιστικά κέντρα στην Επισκοπή (ΕΤΠΑ 2004-2006), στο Παραμάλι, στην Αυδήμου, στον Αγ. Θωμά, και στο Πισσούρι, Πολυδύναμο κέντρο στο Πραστιό Αυδήμου και Αμφιθέατρο στην Επισκοπή. Προσφάτως ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του έργου 'Δημιουργία Πολιτιστικού κέντρου στην Αλέκτορα' μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

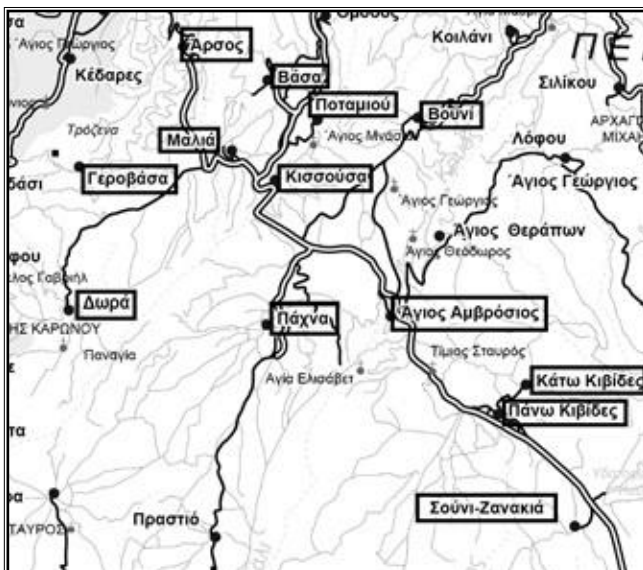
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων ή κέντρα νεότητας, ωστόσο λειτουργεί περιφερειακό πρόγραμμα κατοίκων φροντίδας ηλικιωμένων στην Αυδήμου το οποίο εξυπηρετεί και τις κοινότητες, Ανώγυρα, Αγ. Θωμάς, Αλέκτορα και Πλατανίστεια. Στην Επισκοπή λειτουργεί βιβλιοθήκη.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω η περιοχή Επισκοπής έχει ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά πολιτιστικά κέντρα, αλλά έχει ανύπαρκτη δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας, οπότε θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα όπου αυτό είναι αναγκαίο.

3.2.2.5 Περιοχή Πάχνας

Στην περιοχή Πάχνας συμπεριλαμβάνονται δεκατρείς (13) κοινότητες (Κρασοχώρια), Άρσος, Βάσα Κοιλανίου, Ποταμιού, Βουνί, Κισσούσα, Μαλιά, Γεροβάσα, Δωρά, Πάχνα, Άγιος Αμβρόσιος, Κάτω και Πάνω Κιβίδες, Σουνί-Ζανακιά, με συνολικό πληθυσμό 3.502 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 12,1%.

Η περιοχή Πάχνας έχει γίνει σημείο προσέλκυσης επισκεπτών ως μια από τις σημαντικότερες οινοπαραγωγές περιοχές της Κύπρου. Σημαντικό ρόλο στην προώθηση της περιοχής είχε η δημιουργία της θεματικής διαδρομής «Κρασοχώρια» στα πλαίσια του δικτύου «Δρόμοι του Κρασιού» του ΚΟΤ, η οποία περιλαμβάνει τις περισσότερες κοινότητες της περιοχής, η δημιουργία σχετικών θεματικών μουσείων όπως το Οινολογικό Κέντρο στο Βουνί το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ 2004-2006 και το Μουσείο Ζιβανίας στη Βάσα Κοιλανίου το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΓΤΑΑ 2007-2013, και η ανάπτυξη αριθμού ιδιωτικών

αγροτουριστικών καταλυμάτων και ιδιωτικών οινοποιείων στο Άρσος, Βάσα Κοιλανίου, Βουνί, Αγ. Αμβρόσιο (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Οι κοινότητες Αγ. Αμβρόσιος, Άρσος, Βάσα Κοιλανίου, Βουνί, Δωρά, Μαλιά, Πάχνα, Ποταμιού και Σουνί-Ζανακιά, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Πάχνα, Δωρά, Άρσος, Βάσα Κοιλανίου, Βουνί και Ποταμιού υπάρχει εξαιρετικά μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν επίσης βυζαντινές και παλιές εκκλησίες και ξωκλήσια (π.χ. ξωκλήσι Αγ. Γεωργίου στη Βάσα, Αγ. Αμβρόσιο), ερείπια εκκλησιών, παλιοί νερόμυλοι, ελιόμυλοι, γεφύρια (Ποταμιού), και κατάλοιπα οικισμού Ρωμαϊκής και πρώιμης βυζαντινής περιόδου στο Σούνι (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Στην περιοχή υπάρχουν περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας όπως η περιοχή προστασίας Χα-Ποτάμι και ο Ποταμός Παραμαλιού (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως η δυσκολία πρόσβασης σε κάποιες κοινότητες.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχει ένα μονοπάτι της φύσης στο Άρσος και ένα στη Δωρά (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Διαμορφώθηκε σημείο θέας στα πλαίσια δημιουργίας μονοπατιού της φύσης στο Άρσος.

Θεματικές Διαδρομές: Όπως προαναφέρθηκε οι περισσότερες κοινότητες της περιοχής συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Κρασοχώρια του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Όπως προαναφέρθηκε στην περιοχή αυτή συγχρηματοδοτήθηκαν την τελευταία δεκαετία το Οινολογικό Κέντρο στο Βουνί (ΕΤΠΑ 2004-2006) και το Μουσείο Ζιβανίας στη Βάσα Κοιλανίου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) και δημιουργήθηκε και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στο Άρσος. Πρόσφατα δημιουργήθηκαν δυο (2) Κέντρα Πληροφόρησης, το Κέντρο Πληροφόρησης Παραδοσιακών Γεύσεων στο Άρσος και το Κέντρο Πληροφόρησης Κρασοχωριών στον Αγ. Αμβρόσιο μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία συγχρηματοδοτήθηκαν κάποια έργα αναπλάσεων στην περιοχή όπως π.χ. η ανάπλαση των παραδοσιακών πυρήνων της Πάχνας και του Άρσους (ΕΤΠΑ 2004-2006 και 2007-2013 αντίστοιχα). Έγιναν μικρότερα εξωραϊστικά έργα σε δημόσιους χώρους στην Κισσούσα, στη Μαλιά και στη Βάσα Κοιλανίου. Δημιουργήθηκαν επίσης πάρκα στις Πάνω Κυβίδες, στον Αγ. Αμβρόσιο, στην Πάχνα, στη Δωρά και στη Βάσα Κοιλανίου.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε συντήρηση γεφυριού στο Σούνι-Ζανακιά και αποκατάσταση ελιόμυλου στο Βουνί.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δημιουργήθηκαν πολιτιστικά κέντρα στη Βάσα Κοιλανίου και στη Δωρά, αίθουσα πολλαπλής χρήσης στις Πάνω Κυβίδες, Πολυδύναμο κέντρο και θέατρο στον Αγ. Αμβρόσιο και υπαίθριο θέατρο στο Βουνί.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Έχουν δημιουργηθεί κέντρα νεότητας στο Σούνι-Ζανακιά, στον Αγ. Αμβρόσιο και στην Πάχνα (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου), βιβλιοθήκες στον Αγ. Αμβρόσιο, στις Πάνω Κυβίδες, στο Βουνί και στην Πάχνα, και κέντρο ηλικιωμένων στην Πάχνα (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας).

Διαπιστώσεις

Σε ότι αφορά κέντρα παροχής υπηρεσιών η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται επαρκής. Λαμβάνοντας υπόψη όμως και τις εισηγήσεις των κατοίκων της περιοχής, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επίλυση των προβλημάτων προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν μερικές κοινότητες.

3.2.2.6 Περιοχή Πέρα Πεδιού

Η περιοχή Πέρα Πεδιού, η οποία περιλαμβάνει ορεινές και ημι-ορεινές περιοχές, αποτελείται από δέκα (10) κοινότητες, Πέρα Πεδί, Κουκά, Κοιλάνι, Σιλίκου, Λόφου, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Θεράπων, Δωρός, Μονάγρι και Άλασσα, με συνολικό πληθυσμό 1.374 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 21,7%.

Όπως και στην περιοχή Πάχνας και οι κοινότητες της περιοχής αυτής συνδέονται με την ιστορία της οιοπαραγωγής στην Κύπρο. Οι κοινότητες Αγ. Θεράπων, Αγ. Γεώργιος Συλικού, Δωρός, Κοιλάνι, Κουκά, Λόφου, Συλικού, Μονάγρι, Πέρα Πεδί, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Αγ. Θεράπων, Λόφου και Κοιλάνι υπάρχει εξαιρετικά μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στις κοινότητες Λόφου και Κοιλάνι υπάρχει ανάπτυξη του αγροτουρισμού (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή αποτελούν το Φράγμα του Κούρη με τα ερείπια της εκκλησίας του παλιού χωριού Άλασσας, ο αρχαιολογικός χώρος πρώιμης εποχής του χαλκού στην Άλασσα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων) και διάφορα εκκλησιαστικά μνημεία (Εκκλ. Τιμίου Σταυρού στην Κουκά, Εκκλ. Αγ. Γεωργίου και Μονή Αρχ. Μιχαήλ στο Μονάγρι, Αγ. Επιφάνιος στο Δωρό, Αγ. Μαύρη στο Κοιλάνι).

Από την έρευνα πεδίου έχει διαφανεί ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι χρήζουν επίλυσης προβλήματα που προέκυψαν από την οικονομική κρίση όπως π.χ. η ανεργία, αλλά και άλλα προβλήματα όπως η δυσκολία πρόσβασης σε κάποιες κοινότητες και η καταστροφή του φυσικού πλούτου.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στο Κοιλάνι, στον Αγ. Θεράποντα και στη Λόφου (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Αγ. Γεώργιος, Συλίκου, Δωρός και Μονάγρι συμπεριλαμβάνονται στη διαδρομή Κουμανταρία, οι κοινότητες Δωρός και Μονάγρι στη διαδρομή Πιτσιλιά και οι κοινότητες Λόφου, Κοιλάνι και Πέρα Πεδί στη διαδρομή Κρασοχώρια, του Δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Επίσης υπάρχει θεματική διαδρομή παράλληλη του Φράγματος του Κούρη.

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν αρκετά μουσεία όπως π.χ. το Γεωργικό Μουσείο – Μουσείο Κουμανταρίας στη Συλίκου, το Αμπελουργικό μουσείο στο Κοιλάνι, Αμπελουργικό/Γεωργικό μουσείο στο Πέρα Πεδί, Βυζαντινό Μουσείο Κοιλανίου, Μουσείο Μεταξιού στο Κοιλάνι, Μουσείο Κουμανταρίας στον Άγιο Γεώργιο Συλίκου, Μουσείο Αμπελουργικών προϊόντων στη Κουκά. Επίσης, πρόσφατα ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του έργου «Κέντρο πληροφόρησης για την Ελιά (Συντήρηση- Αποκατάσταση Ελιόμυλου)» στον Αγ. Θεράποντα μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγινε ανάπλαση των πλατειών στις κοινότητες Πέρα Πεδί κι Άλασσα, λιθόστρωση δρόμων στον Αγ. Θεράποντα, και δημιουργία πάρκων στην Κουκά στο Δωρό, στο Μονάγρι, στην Άλασσα, στον Αγ. Θεράποντα και στο Κοιλάνι.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση παραδοσιακού νερόμυλου στο Πέρα Πεδί, συντήρηση γεφυριού στο Κοιλάνι και αποκατάσταση μύλων και γεφυριών στον Αγ. Γεώργιο.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δημιουργήθηκαν επίσης πολιτιστικά κέντρα στον Αγ. Γεώργιο, στην Άλασσα (πρώην δημοτικό σχολείο) και στον Αγ. Θεράποντα, και αίθουσα πολλαπλών χρήσεων στην Κουκά.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργεί ένα κέντρο νεότητας στη Άλασσα (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου). Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων.

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι στην περιοχή Πέρα Πεδιού παρατηρείται έλλειψη σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης παιδιών).

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν κοινότητες με πολύ μεγάλο απόθεμα διατηρητέων κτιρίων οπότε ζητήθηκε όπως προωθηθούν έργα συντήρησης και ανάδειξής τους με σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού (αναπλάσεις πλατειών/πυρήνων, συντήρηση διατηρητέων οικοδομών και μνημείων, θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης, κέντρα πληροφόρησης).

3.2.2.7 Μαραθάσα Λεμεσού

Η κοιλάδα Μαραθάσας, η οποία βρίσκεται στην οροσειρά του Τροόδου, διοικητικά ανήκει στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Στην περιοχή η οποία εμπίπτει στην επαρχία Λεμεσού συμπεριλαμβάνονται έξι (6) κοινότητες (Λεμύθου, Πρόδρομος, Τρεις Ελιές, Παλαιόμυλος, Καμινάρια, Αγ. Δημήτριος) με συνολικό πληθυσμό 354 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011) καθώς και η πλατεία Τροόδου. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 28%.

Στην περιοχή Μαραθάσας τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό ο αγροτουρισμός κυρίως στις κοινότητες που εμπίπτουν στα όρια της Επαρχίας Λευκωσίας, και σε μικρότερο βαθμό

στη Λεμύθου, στις Τρεις Ελιές και στα Καμινάρια (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Η κοινότητα Προδρόμου αποτελούσε από την αρχή του 20^{ου} αι., και παραμένει μέχρι σήμερα, ένα από τα πιο πολυσύχναστα ορεινά θέρετρα της Κύπρου κάτι το οποίο μαρτυρά και η ύπαρξη του ιστορικού ξενοδοχείου Βερεγγάρια, το οποίο ωστόσο έχει εγκαταλειφτεί εδώ και δεκαετίες.

Η περιοχή έχει προοπτική για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη, καθώς και την ανάπτυξη φυσιολατρικού τουρισμού, αφού χαρακτηρίζεται από τοπία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς όπως το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους, το οποίο εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco, και η περιοχή ποταμού Διαρίζου (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Προς αυτή την κατεύθυνση υποβοηθητική είναι και η ύπαρξη του Κέντρου Περιβαλλοντικής ενημέρωσης του Εθνικού δασικού πάρκου Τροόδους (Πηγή: Τμήμα Δασών) το οποίο βρίσκεται στην πλατεία Τροόδους. Στην περιοχή Τροόδους υπάρχουν επίσης χιονοδρομικές πίστες.

Οι κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχει σε όλες τις κοινότητες μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά θρησκευτικά μνημεία π.χ. το Βυζαντινό Μοναστήρι Παναγίας Τρικουκκιάς, και άλλες βυζαντινές εκκλησίες, π.χ. Αγ. Θεοδώρου και Παναγίας Ιαματικής στη Λεμύθου, Αγ. Γεώργιος, Αγ. Ερμόλαος, Παναγία Καρδιοβαστάζουσα, Αγ. Βασίλειος στα Καμινάρια, Προφήτης Ηλίας στις Τρεις Ελιές, Εκκλησία του Σταυρού στον Παλιόμυλο. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης κατάλοιπα παλαιών τειχών στη Χιονίστρα (Πρόδρομος) και ενετικά γεφύρια στις Τρεις Ελιές (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν πολλά μονοπάτια μελέτης της φύσης στο Δάσος Τροόδους (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί και κατασκηνωτικοί χώροι στο Δάσος Τροόδους (Πηγή: Τμήμα Δασών). Υπάρχουν διάφορα σημεία θέας, κάποια από τα οποία διαμορφώθηκαν πρόσφατα (Καμινάρια, Λεμύθου).

Θεματικές Διαδρομές: Στην περιοχή υπάρχουν ποδηλατικές διαδρομές στην περιοχή του δάσους Τροόδου (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού. Το Βυζαντινό Μοναστήρι Παναγίας Τρικουκιάς συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά υποστηρικτική τουριστική υποδομή, υπάρχει το Κέντρο Περιβαλλοντικής ενημέρωσης του Εθνικού δασικού πάρκου Τροόδου (Πηγή: Τμήμα Δασών) το οποίο βρίσκεται στην πλατεία Τροόδου και δημιουργήθηκαν μουσεία πολιτιστικής και λαϊκής κληρονομιάς στα Καμινάρια και στις Τρεις Ελιές. Σημαντικό ρόλο στην προώθηση όλων των αξιοθέατων της περιοχής αναμένεται να έχει το Κέντρο πληροφόρησης Μαραθάσας στον Καλοπαναγιώτη (περιοχή Μαραθάσας Λευκωσίας) το οποίο ολοκληρώθηκε αρχές του 2016 μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν εξωραϊστικά έργα μικρής κλίμακας στον Αγ. Δημήτριο και έργα αναπλάσεων πλατειών, στον Πρόδρομο, στα Καμινάρια και στις Τρεις Ελιές.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών στον Αγ. Δημήτριο.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στην περιοχή υπάρχει ένα Πολιτιστικό κέντρο στον Αγ. Δημήτριο.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στις κοινότητες της περιοχής αυτής δεν υπάρχουν δημόσιες υποδομές σε ότι αφορά κέντρα νεότητας και κέντρα ηλικιωμένων. Ωστόσο οι ανάγκες των κοινοτήτων αυτών εξυπηρετούνται από υποδομές σε γειτονικές περιοχές (π.χ. Μαραθάσα Λευκωσίας). Λειτουργεί μια βιβλιοθήκη στα Καμινάρια.

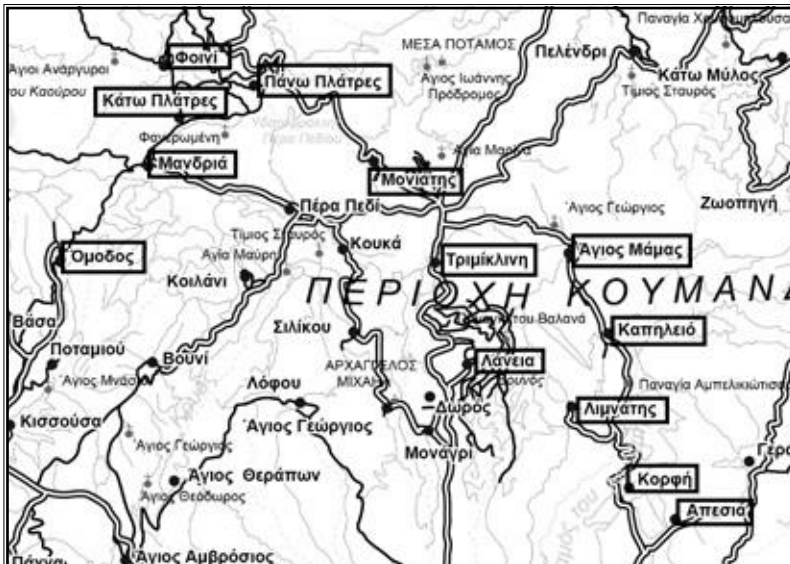
Σημειώνεται ότι για την περιοχή Μαραθάσας εκπονείται στο παρόν στάδιο Τοπικό Σχέδιο από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή λόγω και του πολύ μικρού πληθυσμού/και μικρής έκτασης δεν έχει δημόσιες υποδομές παροχής υπηρεσιών, και εξυπηρετείται από κέντρα γειτονικών περιοχών.

3.2.2.8 Περιοχή Πλατρών

Η περιοχή Πλατρών, η οποία είναι ορεινή περιοχή αποτελείται από τις εξής δεκατρείς (13) κοινότητες,

Φοινί, Κάτω Πλάτρες, Πάνω Πλάτρες, Μανδριά, Όμοδος, Μονιάτης, Τριμίκλινη, Αγ. Μάμας, Καπηλειό, Λάνεια, Λιμνάτης, Κορφή και Απεσιά με συνολικό πληθυσμό 3.205 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 22,5%.

Εντός των ορίων των κοινοτήτων της περιοχής εμπίπτουν προστατευόμενες περιοχές όπως το εθνικό δάσος Τροόδους, το οποίο εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco, η περιοχή κοιλάδας Ξυλούρικου, και η περιοχή Λιμνάτη (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Η περιοχή αποτελεί εδώ και δεκαετίες έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς των ορεινών περιοχών της Κύπρου με σημείο αναφοράς την κοινότητα Πάνω Πλατρών στην οποία υπάρχει σημαντικός αριθμός τουριστικών υποδομών. Επίσης στην περιοχή έγιναν ιδιωτικές επενδύσεις, όπως αγροτουριστικά καταλύματα και οινοποιία στο Όμοδος και στις Πλάτρες (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Οι κοινότητες της περιοχής, πλην του Μονιάτη και της Τριμίκλινης, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες της περιοχής, και ειδικά στον Αγ. Μάμα, στη Λάνεια, και στο Όμοδος υπάρχει πολύ μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Υπάρχουν επίσης αρκετά αξιόλογα εκκλησιαστικά μνημεία π.χ. Μονή Τιμίου Σταυρού στο Όμοδος, Μονή Παναγίας της Αμασγού και Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ στο Μονάγρι, Εκκλ. Αγ. Γεωργίου στην Απεσιά, Αγ. Ανάργυροι στο Φοινί, το Μοναστήρι της Παναγίας της Τροοδίτισσας και η Μονή του Τιμίου Προδρόμου. Επιπλέον υπάρχουν και άλλα μνημεία στην περιοχή π.χ. παραδοσιακός ληνός στη Λάνεια, μεσαιωνικός ληνός στο Όμοδος, μεσαιωνικά γεφύρια στις κοινότητες Πλάτρες, Φοινί και Τριμίκλινη (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου έχει διαφανεί ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, και την τουριστική ανάπτυξη. Σε ότι αφορά την αξιοποίηση των αγροτουριστικών υποδομών και των υφιστάμενων δημόσιων/κοινοτικών κτιρίων οι απόψεις των κατοίκων δίστανται.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν πολλά μονοπάτια της φύσης όπως του Καταρράκτη Καληδονίων, Καταρράκτη Μύλλομερη, Πουζιάρης, Ενετικά γεφύρια, Μονιάτης, Αγ. Μάμας και Κάτω Πλάτρες (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν εκδρομικοί χώροι και σημεία θέας (π.χ. Φοινί, Κάτω Πλάτρες).

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Όμοδος, Πλάτρες, Φοινί και Μανδριά συμπεριλαμβάνονται στη διαδρομή Κρασοχώρια και οι κοινότητες Τριμίκλινη, Λάνεια, Αγ. Μάμας και Καπηλειό συμπεριλαμβάνονται στη διαδρομή Κουμανταρία του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Υπάρχουν επίσης αρκετές ποδηλατικές διαδρομές. Η Μονή Τιμίου Σταυρού στο Όμοδος, Μονή Παναγίας της Αμασγού και Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ στο Μονάγρι συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: ΚΟΤ).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά υποστηρικτική τουριστική υποδομή υπάρχουν αρκετά μουσεία π.χ. Μουσείο Αγγειοπλαστικής στο Φοινί, Μουσείο Αγώνος στο Όμοδος, Φωτογραφικό μουσείο στο Όμοδος, Μουσείο Βυζαντινών Εικόνων στο Όμοδος,

Κέντρο Διάσωσης της Δαντέλας στο Όμοδος, Πολιτιστικό μουσείο Λάνειας και άλλα Μουσεία στον Αγ. Μάμα και στην Απεσιά. Πρόσφατα ολοκληρώθηκαν τα έργα «Θεματικό Μουσείο αποθήκευσης Κουμανταρίας στη Λάνεια» και «Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στο Μονιάτη» μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν εξωραϊστικά έργα στις πλατείες των κοινοτήτων Αγ. Μάμας, Κάτω Πλάτρες, Φοινί και Όμοδος. Επίσης δημιουργήθηκαν κοινοτικά πάρκα στις κοινότητες Αγ. Μάμας, Μανδριά, Κάτω Πλάτρες, Φοινί, Όμοδος και Απεσιά (ΕΤΠΑ 2004-2006). Πρόσφατα ολοκληρώθηκαν οι εργασίες για ανάπλαση του πυρήνα Απεσιάς-Α Φάση (Πλατεία Αγ. Ζώνης) και Β' Φάση (Πλατεία Αγ. Γεωργίου) μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών στο Φοινί και στη Λάνεια. Περί τα τέλη του 2015 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αποκατάστασης της Μονής Τιμίου Σταυρού στο Όμοδος στα πλαίσια του έργου Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Ομόδους (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν πολιτιστικά κέντρα στις Πάνω Πλάτρες, στην Κορφή, στα Μανδριά και στο Φοινί, αίθουσα εκδηλώσεων στο Μονιάτη και αίθουσα πολλαπλής χρήσης στο Λιμνάτη. Υπάρχει επίσης πολιτιστικό κέντρο με βιβλιοθήκη στον Αγ. Μάμα και Πολυδύναμο Κέντρο στο Μονιάτη (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Περί τα τέλη του 2015 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες για τα έργα «Πολυδύναμο, Πολιτιστικό Κέντρο Λιμνατίου» και «Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης» στη Μονή Τιμίου Σταυρού στο Όμοδος (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν, τρία (3) Κέντρα Νεότητας, στο Μονιάτη, στο Λιμνάτη, και στο Φοινί, (Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου), δυο (2) βιβλιοθήκες, στο Φοινί και στο Όμοδος, και μια στέγη ηλικιωμένων στο Φοινί (Πηγή: Υπ. Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας).

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω έχει διαφανεί ότι η περιοχή έχει επαρκή υποδομή σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (βιβλιοθήκες, πολιτιστικά κέντρα). Ωστόσο, λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στις περισσότερες κοινότητες πιθανόν να υπάρχει ανάγκη για δημιουργία κάποιων επιπρόσθετων κέντρων (στέγη ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης παιδιών).

Λόγω της ελκυστικότητας της περιοχής ως αποτέλεσμα του εξαιρετικού φυσικού περιβάλλοντος η περιοχή χρήζει υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής ούτως ώστε να παραμείνει σημαντικό ορεινό θέρετρο αλλά και να αναπτυχθεί περαιτέρω για την ενίσχυση του τουρισμού στις ορεινές περιοχές.

3.2.2.9 Πιτσιλιά Λεμεσού

Η Πιτσιλιά είναι ορεινή περιοχή η οποία εκτείνεται στους πρόποδες της Μαδαρής και του Τροόδους και ανήκει διοικητικά στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Η περιοχή της Πιτσιλιάς η οποία εμπίπτει στην επαρχία Λεμεσού συμπεριλαμβάνει δώδεκα (12) κοινότητες (Χανδριά, Κυπερούντα, Πάνω Αμίαντος, Κάτω Αμίαντος, Αγγρίδια, Αγρός, Δύμες, Ποταμίτισσα, Αγ. Ιωάννης, Αγ. Θεόδωρος, Κάτω Μύλος, Πελένδρι) με συνολικό πληθυσμό 4.571 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 6%.

Στην περιοχή αυτή η οποία χαρακτηρίζεται από τοπία φυσικής ομορφιάς όπως το Δάσος Τροόδους, το οποίο εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco, τις βουνοκορφές Μαδαρή-Παπούτσα και τα Φουντουκοδάση Πιτσιλιάς (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) υπάρχουν πολλά μονοπάτια της φύσης, σημεία θέας και εκδρομικοί χώροι.

Οι κοινότητες Αγ. Θεόδωρος, Αγ. Ιωάννης, Αγρός, Δύμες, Πελένδρι, Ποταμίτισσα και Χανδριά, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Ποταμίτισσα, Αγρός, Πελένδρι και Κυπερούντα υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην περιοχή υπάρχουν σημαντικά εκκλησιαστικά μνημεία όπως η Εκκλησία Αρχαγγέλου Μιχαήλ και η Παναγία Καθολική στο Πελένδρι, η Εκκλησία Τιμίου Σταυρού στο Πελένδρι η οποία συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστική κληρονομιάς της Unesco, η Βυζαντινή Εκκλησία Αρχαγγέλου Μιχαήλ και Εκκλησία Αγ. Γεωργίου στα Χανδριά, ο Προφήτης Ηλίας στα Αγρίδια, η εκκλησία Τιμίου Προδρόμου στις Δύμες, η εκκλησία Τιμίου Σταυρού στην Κυπερούντα. Επίσης υπάρχουν κατάλοιπα αρχαίων οικισμών στον Αγ. Ιωάννη, ενετικά γεφύρια στο Πελένδρι και παλιοί νερόμυλοι στην Ποταμίτισσα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Η κοινότητα Αγρού αποτελεί εδώ και δεκαετίες έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς ορεινούς προορισμούς της Κύπρου. Επίσης στην περιοχή τα τελευταία χρόνια έγιναν ιδιωτικές επενδύσεις στον αγροτουρισμό, π.χ. αγροτουριστικά καταλύματα στην Ποταμίτισσα και οινοποιία στο Πελένδρι και στην Κυπερούντα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Η κοινότητα Αγρού έχει χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκός προορισμός αριστείας για το 2008 στην κατηγορία 'Tourism and local intangible heritage' και ολόκληρη η περιοχή Πιτσιλιάς έχει χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκός προορισμός αριστείας για το 2015 στην κατηγορία 'Tourism and local gastronomy' (Πηγή: EDEN - European Destinations of Excellence).

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι στην Κοινότητα Αγρού υπάρχει το Αθλητικό Κέντρο Γλαύκου Κληρίδη, το οποίο ωστόσο φαίνεται να μην αξιοποιείται στο βαθμό που θα έπρεπε.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιοσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, και την τουριστική ανάπτυξη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν αρκετά μονοπάτια της φύσης π.χ. στον Κάτω Μύλο, Αγρό, Αμιάντο, Αγρίδια, Χανδριά καθώς και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι της φύσης E4. (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν σημεία θέας στην Κυπερούντα και στον Αγρό και εκδρομικοί χώροι στον Αμιάντο (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Πελένδρι, Ποταμίτισσα, Αγ. Ιωάννης, Αγ. Θεόδωρος, Δύμες, Κυπερούντα και Χανδριά περιλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή «Πιτσιλιά» του Δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Επίσης η κοινότητα Αμιάντου συμπεριλαμβάνεται στην ποδηλατική διαδρομή Τροόδους. Η Εκκλησία Αρχαγγέλου Μιχαήλ και η Μονή Τιμίου Σταυρού στο Πελένδρι συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών. Η Παναγία Καθολική στο Πελένδρι και η εκκλησία Τιμίου Σταυρού στην Κυπερούντα συμπεριλαμβάνονται στην πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά υποστηρικτική τουριστική υποδομή υπάρχει μικρός αριθμός θεματικών μουσείων, π.χ. εκκλησιαστικό μουσείο Κυπερούντας, Μουσείο-Ελιόμυλος στα Αγρίδια, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στον Αμιάντο, Μουσείο αγροτικής ζωής στο Πελένδρι, Μουσείο Σίτου στον Κάτω Μύλο, και λαογραφικά μουσεία στις Δύμες, στην Κυπερούντα και στον Άγιο Θεόδωρο. Επίσης εντός του 2015 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες του Κέντρου Επισκεπτών Γεωπάρκου Τροόδους και βοτανικού κήπου στο μεταλλείο Αμιάντου, στα πλαίσια της ένταξης του Γεωπάρκου Τροόδους στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της Unesco.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Στην περιοχή αυτή έχουν γίνει έργα εξωραϊσμών πλατειών σε όλες τις κοινότητες πλην του Αγ. Ιωάννη και έχουν δημιουργηθεί πάρκα σε όλες τις κοινότητες πλην του Κάτω Μύλου.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών στις Δύμες, στον Αγρό, στα Αγρίδια και στην Κυπερούντα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Την τελευταία δεκαετία έχουν δημιουργηθεί Πολιτιστικά κέντρα στην Κυπερούντα, τον Αγρό, στον Κάτω Μύλο, στον Αμιάντο και στις Δύμες (ΕΓΠΑ 2007-2013) και Θέατρο στον Αγρό.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών δημιουργήθηκαν στέγες ηλικιωμένων στον Αγρό, στην Κυπερούντα και στέγη ηλικιωμένων και παιδοκομικός σταθμός (πολυδύναμο κέντρο) στο Πελένδρι (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), βιβλιοθήκες στον Αμιάντο, στην Ποταμίτισσα, στον Αγρό, στα Αγρίδια, στα Χανδριά και στην Κυπερούντα, Κέντρο νεότητας στην Ποταμίτισσα και κέντρο πληροφόρησης νέων στον Αγρό (Πηγή: Οργανισμός νεολαίας Κύπρου). Επίσης στο Πελένδρι λειτουργεί και Κέντρο Εξυπηρέτησης του Πολίτη, καθώς και Κέντρο απασχόλησης παιδιών με αναπηρίες (Πηγή: Υπ. Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας).

Διαπιστώσεις

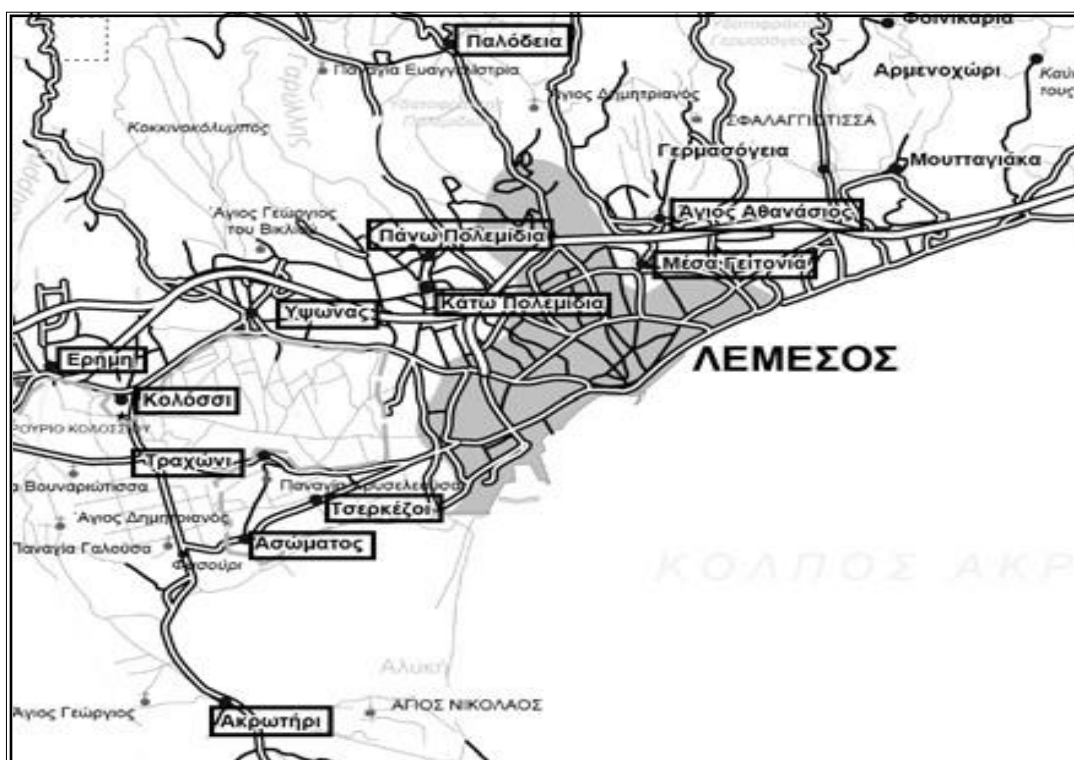
Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή Πιτσιλιάς Λεμεσού έχει ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, πολιτιστικά κέντρα, βιβλιοθήκες κλπ..

Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς και λόγω του παραδοσιακού χαρακτήρα των κοινοτήτων η περιοχή χρήζει έργων για προσέλκυση επισκεπτών και ανάπτυξη του οικοτουρισμού και αγροτουρισμού (θεματικές διαδρομές, μονοπάτια της φύσης, ανάπλασης πυρήνων,

αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών/μνημείων) και ταυτόχρονα να γίνει προσπάθεια για προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής/ ιστορικής κληρονομιάς.

3.2.2.10 Περιαστική Λεμεσός

Στην Περιαστική Λεμεσό συμπεριλαμβάνονται 4 (τέσσερις) Δήμοι, Ύψωνας, Κάτω Πολεμίδια, Μέσα Γειτονιά, Άγιος Αθανάσιος και οκτώ (8) κοινότητες, Τσερκέζ Τσιφλίκ (Τσερκέζοι), Ασώματος, Ακρωτήρι, Τραχώνι, Κολόσσι, Ερήμη, Παλόδεια και Πάνω Πολεμίδια, με συνολικό πληθυσμό 81.029 (Απογραφή πληθυσμού 2011, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Παρά το γεγονός ότι εντός των δημοτικών/κοινοτικών τους ορίων υπάρχει και γεωργική γη, λόγω της εγγύτητάς τους στην αστική περιοχή Λεμεσού (προάστια) η περιοχή παρουσίασε πολύ μεγάλη αύξηση πληθυσμού καθώς και εκτεταμένη οικιστική/βιομηχανική/εμπορική ανάπτυξη. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 31,4%. Επίσης στη παραλιακή ζώνη υπάρχει τουριστική ανάπτυξη. Μεγάλο μέρος της περιοχής αυτής (Ακρωτήρι, Τραχώνι, Ασώματος, Ερήμη, Κολόσσι) βρίσκεται εντός των ορίων της Βρετανικής Βάσης Ακρωτηρίου.

Στην περιοχή υπάρχουν περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας όπως το Εθνικό Δασικό Πάρκο Πολεμιδιών, ο βιότοπος της λίμνης Αλυκής Ακρωτηρίου, το λιβάδι Ακρωτηρίου, και η Παραλία εκκόλαψης αυγών χελωνών. Λόγω της περιβαλλοντικής σημασίας της περιοχής στην κοινότητα Ακρωτηρίου λειτουργεί το Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Ακρωτηρίου το οποίο εξυπηρετεί μαθητές από όλη την Κύπρο και συμπεριλαμβάνεται στο Δίκτυο κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού για την περιβαλλοντική εκπαίδευση με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη (Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού).

Σημείο αναφοράς στην περιοχή είναι το Κάστρο Κολοσσίου, ένα από τα σημαντικότερα μεσαιωνικά μνημεία της Κύπρου το οποίο συνδέεται με την ιστορία των Σταυροφοριών στους Αγ. Τόπους αλλά και με την παραγωγή της Κουμανταρίας. Άλλα σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή είναι ο νεολιθικός οικισμός στην Ερήμη, κατάλοιπα ελληνορωμαϊκού οικισμού στο Ακρωτήρι, κατάλοιπα

Υστερορωμαϊκού και Μεσαιωνικού Οικισμού στον Ύψωνα, το Μοναστήρι «Αγ. Νικόλαος των Γάτων», το παλαιότερο στην Κύπρο, στο Ακρωτήρι, το παρεκκλήσι Παναγίας Γαλακτοτροφούσας στον Ανώματο, η βυζαντινή εκκλησία Αγ. Αναστασίας στα Πάνω Πολεμίδια, ο παραδοσιακός ελιόμυλος στην Παλόδεια, η βυζαντινή εκκλ. Αγ. Δημητρίου στο Ακρωτήρι, η παραλία Lady's mile στο Ακρωτήρι, το αλιευτικό καταφύγιο στο Ακρωτήρι, και τα κατάλοιπα προϊστορικού οικισμού στην περιοχή Αετόκρεμμος στο Ακρωτήρι, η πρώτη περιοχή της Κύπρου που κατοικήθηκε από ανθρώπους (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Στην περιοχή αυτή, υπάρχει μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών στον Αγ. Αθανάσιο, και στον Ύψωνα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή Καλεβουνάρι στα Κάτω Πολεμίδια δημιουργήθηκε πρόσφατα μονοπάτι μελέτης της φύσης με συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ-(Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Στην περιοχή Καλεβουνάρι στα Κάτω Πολεμίδια δημιουργήθηκε πρόσφατα κατασκηνωτικός χώρος, με σημεία θέας με συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Ερήμη και Κολότσι συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή «Κουμανταρία» του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού και υπάρχει επίσης η Ποδηλατική διαδρομή Λεμεσός-Ακρωτήρι. Η εκκλ. Αγ. Αναστασίας στα Πάνω Πολεμίδια και η εκκλ. Αγ. Ευσταθίου στο Κολότσι, περιλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά Μουσεία υπάρχει το Λαογραφικό Μουσείο Αγ. Αθανασίου, το Κυπριακό Οινομυσείο Κύπρου στην Ερήμη, και το Αρχαιολογικό Μουσείο και Ιατρικό Μουσείο στα Κάτω Πολεμίδια.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων έχουν γίνει σημαντικά έργα στην περιοχή, π.χ. ανάπλαση πλατείας στον Αγ. Αθανάσιο, ανάπλαση πυρήνα στα Κάτω Πολεμίδια, ανάπλαση παραδοσιακού κέντρου Μέσα Γειτονιάς, πλακόστρωση δρόμων στον πυρήνα Ύψωνα, ανάπλαση ιστορικού πυρήνα στην Ερήμη (ΕΤΠΑ 2004-2006), το Γραμμικό πάρκο ποταμού Βαθκειά Α΄φάση στη Μέσα Γειτονιά και δημιουργία διαφόρων δημοτικών/κοινοτικών πάρκων, στη Μέσα Γειτονιά, στον Αγ. Αθανάσιο, στα Πάνω και στα Κάτω Πολεμίδια στο Τραχόνι, στην Ερήμη και στην Παλόδεια.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών στον Αγ. Αθανάσιο, καθώς και αποκατάσταση παλιού τεμένους στο Τσερκές Τσιφλίκ και της παλιάς εκκλησίας της Παναγίας στο Τραχόνι μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών 'Συνεργασία για το μέλλον'

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σχετικά με την πολιτιστική υποδομή, υπάρχουν πολυδύναμα πολιτιστικά κέντρα στη Μέσα Γειτονιά, στα Πάνω Πολεμίδια στον Αγ. Αθανάσιο και στο Κολότσι, θέατρο στον Αγ. Αθανάσιο και στον Ύψωνα και υπαίθριο αμφιθέατρο στο Κολότσι και στα Πάνω Πολεμίδια.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργούν στέγες ηλικιωμένων στη Μέσα Γειτονιά, στο Τραχώνι και στην Παλόδεια, και Λέσχη ενηλίκων στα Πάνω Πολεμίδια (Πηγή: Υπ. Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας). Υπάρχει επίσης κέντρο νεότητας στην Παλόδεια, δημοτικό κέντρο νεολαίας στον Αγ. Αθανάσιο και κέντρο πληροφόρησης νέων στα Κάτω Πολεμίδια (Πηγή: Οργανισμός νεολαίας Κύπρου). Επίσης λειτουργούν βιβλιοθήκες στη Μέσα Γειτονιά, στον Ύψωνα στα Κάτω Πολεμίδια, στο Κολόσσι, και στην Ερήμη. Κέντρα απογευματινής απασχόλησης παιδιών λειτουργούν στον Αγ. Αθανάσιο, στη Μέσα Γειτονιά, στα Πάνω Πολεμίδια, στα Κάτω Πολεμίδια και στον Ύψωνα.

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή έχει ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά πολιτιστικά/πολυδύναμα κέντρα. Όμως με βάση τον πληθυσμό της, η δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων είναι ανεπαρκής. Λόγω της μεγάλης αύξησης στον πληθυσμό πιθανόν να είναι αναγκαία επίσης επιπρόσθετα έργα όπως κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα νεότητας, κλπ.

3.2.3 Λάρνακα

Η Επαρχία Λάρνακας, εκτός του Δήμου Λάρνακας, απαριθμεί 49 Κοινότητες και 5 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό 91.531 μόνιμους κατοίκους (σύμφωνα με την Απογραφή του 2011, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Με βάση το Διαχωρισμό της Επαρχιακής Διοίκησης η Επαρχία Λάρνακας χωρίζεται σε 7 υποπεριοχές/ διαμερίσματα ως εξής:

Πίνακας 3.9: Διαχωρισμός Επαρχίας Λάρνακας σε Διαμερίσματα /πληθυσμός

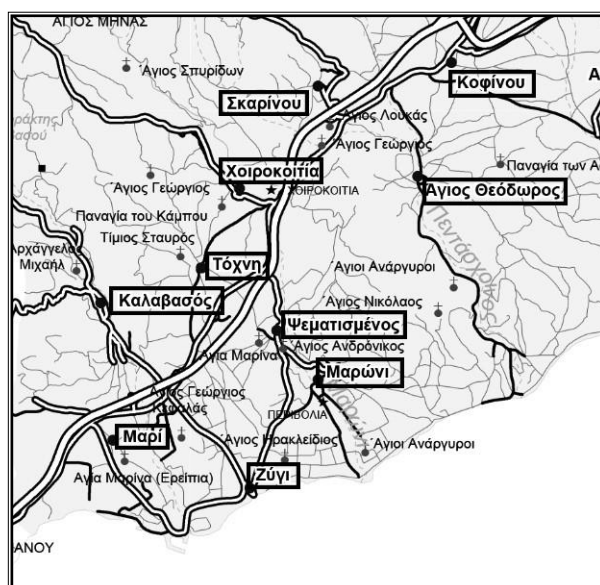
Περιοχή/ Διαμέρισμα	Δήμος/Κοινότητα	Πληθυσμός
Βασιλικός – Πεντάσχοινος	Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας	663
	Κοφίνου	1.312
	Σκαρίνου	393
	Χοιροκοιτία	632
	Μαρώνι	710
	Ψεματισμένος	271
	Ζύγι	589
	Τόχνη	424
	Καλαβασός	737
	Μαρί	158
Περιοχή Σταυροβουνίου	Δελίκηπος	23
	Κόρνος	2.083
	Πυργά	812
	Μοσφιλωτή	1.365
	Ψευδάς	1.261
	Αγία Άννα	339
	Καλό Χωριό Λάρνακας	1.518
	Κλαυδιά	427
Περιοχή Κιτίου	Σοφτάδες (Κίτι)	62
	Κίτι	4.252
	Περβόλια	3.009

	Μενόγεια	50
	Τερσεφάνου	1.299
	Αλαμινός	345
	Μαζωτός	832
	Αγγλισίδες	1.146
	Απλάντα (Αναφωτία)	6
	Αναφωτία	790
	Αλεθρικό	1.101
	Κιβισίλι	233
Κοκκινοχώρια Λάρνακας	Ξυλοτύμβου	3.655
	Ορμίδεια	4.189
	Ξυλοφάγου	6.231
Ορεινή Λάρνακας	Πάνω Λεύκαρα	762
	Κάτω Λεύκαρα	128
	Κάτω Δρύς	129
	Βαβατσινιά	81
	Βάβλα	52
	Λάγεια	28
	Ορά	206
	Αγίοι Βαβατσινιάς	131
	Μελίνη	59
	Οδού	213
	Περιαστική Λάρνακα	Δήμος Αραδίππου
Δρομολαξιά		5.064
Μενεού		1.625
Λιβάδια		7.206
Βορόκληνη		6.134
Πύλα		2.771
Κελλιά		387

	Αθηνένου	5.017
Περιοχή Αθηνένου	Τρούλλοι	1.175
	Αβδελλερό	218

3.2.3.1 Περιοχή Βασιλικού-Πεντάσχοινου

Στην περιοχή των ποταμών Βασιλικού-Πεντάσχοινου, η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή, συμπεριλαμβάνονται οι εξής δέκα (10) κοινότητες, Ζύγι, Μαρί, Μαρώني, Ψεματισμένος, Καλαβασός, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Σκαρίνου, Κοφίνου και Αγ. Θεόδωρος, με συνολικό πληθυσμό 5.889 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 17,7%.

Παρά το γεγονός ότι η περιοχή γειτνιάζει με το τσιμεντοποιείο Βασιλικού και τον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό Βασιλικού, τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί αξιόλογη αγροτουριστική υποδομή κυρίως στις κοινότητες Τόχνης και Καλαβασού και σε μικρότερο βαθμό στη Σκαρίνου, στο Ψεματισμένο στη Χοιροκοιτία και στο Μαρώني (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Δημοφιλής προορισμός στην περιοχή είναι και η κοινότητα Ζυγίου γνωστή για τις ψαροταβέρνες της όπου κάθε καλοκαίρι διεξάγεται και το Φεστιβάλ Αλιείας. Στα δυτικά όρια της περιοχής αυτής, κοντά στην κοινότητα Μαρί, βρίσκεται και η πολύ δημοφιλής παραλία Ακτή Κυβερνήτη στην οποία υπάρχει αρκετή τουριστική κίνηση.

Σημαντική συμβολή στην αύξηση τουρισμού στην περιοχή αποτέλεσαν, το έργο αναβάθμισης του αλιευτικού καταφυγίου στο Ζύγι στο οποίο υπάρχει η δυνατότητα ελλιμενισμού και για σκάφη αναψυχής και η κατασκευή Τουριστικού θερέτρου στην παραλιακή περιοχή Αγ. Θεόδωρου.

Επίσης στα όρια της περιοχής αυτής εμπίπτει και η υπό προστασία περιοχή του Πεντάσχοινο ποταμού (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Κοινότητα Χοιροκοιτίας υπάρχει ο καλύτερα διατηρημένος οικισμός της νεολιθικής εποχής στην Κύπρο ο οποίος εντάχθηκε στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, ο οποίος ενώνεται με την Κοινότητα με μονοπάτι της φύσης. Στην Καλαβασό υπάρχουν άλλοι αρχαιολογικοί χώροι με πιο σημαντικό των προκεραμοικό νεολιθικό συνοικισμό της Τέντας, και υπάρχει Μουσείο στον πυρήνα της κοινότητας στο οποίο εκτίθενται ευρήματα από τους χώρους αυτούς. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης κατάλοιπα παλαιοχριστιανικών βασιλικών, Μεσαιωνικά ερείπια, βυζαντινά ξωκλήσια, παλιά τεμένη, χαρουπόμυλοι και νερόμυλοι, και κατάλοιπα αρχαίων οικισμών στην Καλαβασό, στη Χοιροκοιτία, στο Μαρί και στο Μαρώني (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Επιπρόσθετα η κοινότητα Καλαβασού έχει πλούσια μεταλλευτική κληρονομιά (αρχαία μεταλλεία).

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι κοινότητες Ζύγι, Μαρώني, Ψεματισμένος, Καλαβασός, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Σκαρίνου και Αγ. Θεόδωρος χαρακτηρίζονται ως χωριά με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος

στην ύπαιθρο και στα χωριά,) στις οποίες υπάρχει και μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και το σημαντικό απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, και την τουριστική ανάπτυξη, και θα πρέπει να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής και τις δημόσιες/κοινοτικές υπηρεσίες/παροχές σε μια περιοχή με τάση για οικιστική ανάπτυξη και αύξηση πληθυσμού. Επίσης θεωρούν ότι, τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια, τα εκκλησιαστικά, αρχαία και ιστορικά μνημεία, οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και οι αγροτουριστικές υποδομές αξιοποιούνται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που διενεργήθηκε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχει ένα μονοπάτι μελέτης της φύσης στην περιοχή Χοιροκιτίας.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Σκαρίνου, Χοιροκιτία, Τόχνη, Ψεματισμένος, Μαρί, Κοφίνου, Αγ. Θεόδωρος συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο Ποδηλατικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Σε ότι αφορά άλλες θεματικές διαδρομές η Εκκλησία του Τιμίου Σταυρού στην Τόχνη συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Επιπλέον η Σκαρίνου και η Χοιροκιτία συμπεριλαμβάνονται στη διαδρομή Λευκωσία-Λεύκαρα-Λάρνακα του Δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού)

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει το Μουσείο νεολιθικής εποχής στη Καλαβασό.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετά έργα ανάπλασης και εξωραϊσμοί στις κοινότητες όπως π.χ. διαμόρφωση πλακόστρωτων δρόμων στον Πυρήνα της Καλαβασού (ΕΤΠΑ 2004-2006), πλακόστρωτα σε δρόμους της Τόχνης, ανάπλαση πυρήνα Ψεματισμένου, ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου αρχαίας εκκλησίας στην Κοφίνου, κοινοτικά πάρκα στην Καλαβασό και τον Αγ. Θεόδωρο και πιο πρόσφατα τα έργα ανάπλασης/διαμόρφωσης πλατειών στη Σκαρίνου και την Καλαβασό, καθώς και το Παιδικό Παραλιακό Πάρκο Αγ. Θεοδώρου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή υπάρχει Κοινοτικό Πολιτιστικό κέντρο στην Καλαβασό.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, λειτουργεί κέντρο εξυπηρέτησης ηλικιωμένων στην Κοφίνου (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας). Υπάρχουν επίσης δυο (2) κέντρα νεότητας, στο Ζύγι και στη Χοιροκιτία (Πηγή: Οργανισμός νεολαίας Κύπρου).

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή Πεντάσχοινου-Βασιλικού έχει επαρκή υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας. Επίσης, αν και έγιναν κάποια έργα εξωραϊσμών/αναπλάσεων στην περιοχή, λόγω του παραδοσιακού χαρακτήρα των κοινοτήτων, της ύπαρξης σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και λόγω της ανάπτυξης τουρισμού θα μπορούσαν να

γίνουν περαιτέρω τέτοια έργα αλλά και υποστηρικτική τουριστική υποδομή (μουσεία, κέντρα πληροφόρησης, ανάδειξη αρχαίων μνημείων).

3.2.3.2 Περιοχή Σταυροβουνίου

Στην περιοχή Σταυροβουνίου, η οποία είναι ημιορεινή/πεδινή, συμπεριλαμβάνονται οκτώ (8) κοινότητες, Δελίκηπος, Κόρνος, Πυργά, Μοσφιλωτή, Ψευδάς, Αγία Άννα, Καλό Χωριό και Κλαυδιά, με συνολικό πληθυσμό 7.828 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 18,2%.

Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από τοπία φυσικής ομορφιάς όπως το Κρατικό Δάσος Σταυροβουνίου, Δάσος Αετόμουττης, Περιοχή Παναγίας Στάζουσας, Περιοχή Λυμπιών - Αγ. Άννας (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000), τα οποία είναι μέρος του Ευρωπαϊκού μονοπατιού της φύσης E4, και σημαντικά θρησκευτικά μνημεία (Μοναστήρι Σταυροβουνίου, Βασιλικό Παρεκκλήσι Αγίας Αικατερίνης στα Πυργά, πολλές άλλες Μονές, Αγ.Θέκλας, Παναγίας Γαλακτοφορούσας, Αγ.Βαρβάρας κ.α., και μεσαιωνικά ξωκκλήσια). Παρόλα αυτά στην περιοχή αυτή δεν σημειώθηκε σημαντική ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Οι κοινότητες Αγία Άννα και Κόρνος χαρακτηρίζονται ως χωριά με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) στις οποίες υπάρχει και μικρός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων κτιρίων 2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, και τα αρχαία και ιστορικά μνημεία, και οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης κυρίως στην Περιοχή γύρω από τη Μονή Σταυροβουνίου (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχει εκδρομικός χώρος στον Κόρνο (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή περνούν ποδηλατικές διαδρομές του Δικτύου ποδηλατικών διαδρομών, στις κοινότητες Κλαυδιά, Κόρνος, Καλό Χωριό, Αγ. Άννα, Ψευδάς (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η Μονή Τιμίου Σταυρού Σταυροβουνίου, η Μονή Αγ. Θέκλας στη Μοσφιλωτή, το Βασιλικό παρεκκλήσι και η εκκλ. Αγ. Μαρίας στα Πυργά, και η εκκλησία/τέμενος στην Κλαυδιά συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού) .

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Έργα ανάπλασης πυρήνων έχουν γίνει ήδη στις κοινότητες στην Αγία Άννα και στον Ψευδά, καθώς και μικρότερα εξωραϊστικά έργα στο Καλό χωριό και στο Δελίκηπο, δημιουργία πάρκου στην Αγία Άννα, και εντός του 2015 ολοκληρώθηκε το έργο της Ανάπλασης του πυρήνα Κόρνου-Α΄ Φάση μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναπαλαίωση παλιού Τ/Κ σχολείου στο Καλό χωριό.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκε Πολιτιστικό κέντρο στον Ψευδά και Πολυλειτουργικό κέντρο στον πρώην αστυνομικό σταθμό στα Πυργά.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων λειτουργεί μία στέγη ηλικιωμένων στην Μοσφιλωτή (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας). Πρόσθετα, λειτουργεί κέντρο νεότητας στον Κόρνο (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) και εντός του 2015 ολοκληρώθηκε το έργο Κέντρο Νεότητας στη Μοσφιλωτή μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Στα Πυργά λειτουργεί και κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας).

Διαπιστώσεις

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή Σταυροβουνίου έχει επαρκή υποδομή σε ότι αφορά π.χ. κέντρα νεότητας. Η υποδομή όμως σε σχέση με την απασχόληση/φροντίδα των ηλικιωμένων κρίνεται ως ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό.

Στην περιοχή υπάρχει προοπτική για ανάπτυξη του οικοτουρισμού και του θρησκευτικού τουρισμού.

3.2.3.3 Περιοχή Κιτίου

Στην περιοχή Κιτίου, η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή, συμπεριλαμβάνονται οι εξής δέκα (10) κοινότητες, Κίτι (Σοφτάδες), Περβόλια, Μενόγεια, Τερσεφάνου, Αλαμινός, Μαζωτός, Αγγλισίδες, Αναφωτία (Απλάντα), Αλεθρικό, Κιβισίλι, με συνολικό πληθυσμό 13.125 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού του 2011). Η περιοχή χαρακτηρίζεται από συνεχή αύξηση πληθυσμού καθώς και οικιστική ανάπτυξη, είναι πολύ κοντά στην αστική περιοχή Λάρνακας και στο Διεθνή Αερολιμένα Λάρνακας και πολύ εύκολα προσβάσιμη από τον αυτοκινητόδρομο Λάρνακας-Λεμεσού. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 34,8%.

Στην περιοχή αυτή δεν υπάρχει καθόλου ανάπτυξη του αγροτουρισμού υπάρχει ωστόσο σημαντικός αριθμός εξοχικών κατοικιών ειδικά στην παραθαλάσσια περιοχή Περβολιών με σημείο αναφοράς την παραλία Φάρος, με τον παλιό φάρο κατάλοιπο της Αγγλοκρατίας. Στην περιοχή Περβολιών υπάρχει επίσης μια ξενοδοχειακή μονάδα και αριθμός διαμερισμάτων προς

ενοικίαση. Σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη σημαντικό ρόλο είχε και η ανάπτυξη Τουριστικού θερέτρου στην παραλία της γειτονικής κοινότητας Αγ. Θεοδώρου (περιοχή Πεντάσχοινου-Βασιλικού) και η δημιουργία του θεματικού πάρκου Καμήλων στο Μαζωτό. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν κάποια αξιόλογα εκκλησιαστικά μνημεία (Παναγία Αγγελόκτιστη στο Κίτι, Παναγία Ελεούσα στο Κιβισίλι, μεσαιωνικά ξωκκλήσια στο Τερσεφάνου), μεσαιωνικά μνημεία (Μεσαιωνικοί Πύργοι – πύργος της Ρήγαινας μεταξύ Κιτίου και Περβολιών και Πύργος Αλαμινός, και γεφύρι στο Αλεθρικό), παλιές βρύσες/χαβούζες (Τερσεφάνου), καθώς και κατάλοιπα αρχαίων οικισμών στο Κίτι, Περβόλια και Σοφτάδες (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Οι κοινότητες Αλαμινός και Αλεθρικό χαρακτηρίζονται ως χωριά με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014) στο Κίτι, στο Τερσεφάνου και στην Αναφωτία.

Επίσης μικρό μέρος των προστατευόμενων περιοχών του Δάσους Σταυροβουνίου και του ποταμού Στάζουσα (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) εμπίπτουν στα διοικητικά όρια Αγγλιδών, Μενόγειας και Αλεθρικού.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την λαϊκή παράδοση, το σημαντικό απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη, να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής και τις δημόσιες/ κοινοτικές υπηρεσίες/παροχές σε μια περιοχή με τάση για οικιστική ανάπτυξη και αύξηση πληθυσμού, αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που ήταν αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης όπως π.χ. η ανεργία, και άλλα προβλήματα όπως η καταστροφή της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου. Επίσης οι πλείστοι θεωρούν ότι, παρόλο που τα εκκλησιαστικά, αρχαία και ιστορικά μνημεία της περιοχής αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και οι αγροτουριστικές υποδομές. Σε ότι αφορά την επαρκή αξιοποίηση των υφιστάμενων δημόσιων/κοινοτικών κτιρίων οι απόψεις δίστανται.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχει ένα μονοπάτι της φύσης μεταξύ Αγγλιδών-Σταυροβουνίου (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή περνούν ποδηλατικές διαδρομές στο Κίτι, Τερσεφάνου και Περβόλια (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η Παναγία Αγγελόκτιστη στο Κίτι και η Παναγία Ελεούσα στο Κιβισίλι συμπεριλήφθηκαν στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Ο ενετικός πύργος στα Περβόλια συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην κοινότητα Αγγλισίδες ολοκληρώθηκαν οι εργασίες δημιουργίας Μουσείου της Ελιάς (αιωνόβια Ελιά) μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013),.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Τα έργα ανάπλασης που έγιναν στην περιοχή είναι, διαμόρφωση πλατείας στον Μαζωτό (Α΄φάση), ανάπλαση/διαμόρφωση πλατείας και πυρήνα στην Αναφωτία, εξωραϊσμός/διαμόρφωση ανοιχτού χώρου περιμετρικά της αρχαίας εκκλησίας στη Μενόγεια και διαμόρφωση δύο πάρκων στο Κίτι. Σε εξέλιξη είναι το έργο ανάπλασης του παραδοσιακού πυρήνα Κιτίου.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή στην περιοχή λειτουργούν, πολιτιστικό κέντρο στο Κίτι, αίθουσα εκδηλώσεων στο Τερσεφάνου, και αίθουσα πολλαπλής χρήσης στο Αλεθρικό. Επίσης ολοκληρώθηκε πρόσφατα το έργο ‘Πολιτιστικό Κέντρο Περβολιών’ μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

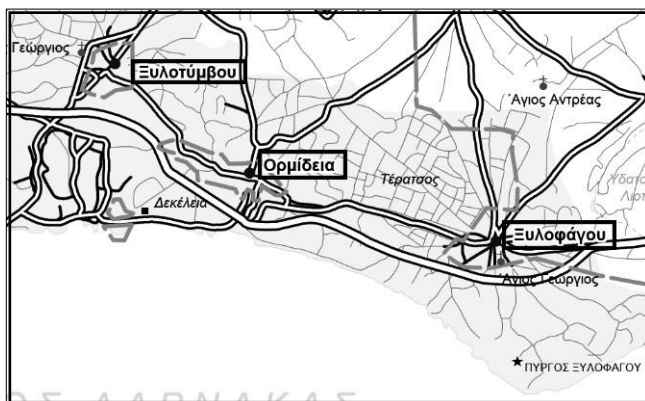
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή αυτή δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων. Λειτουργεί ένα (1) κέντρο νεότητας στο Αλεθρικό (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου).

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή Κιτίου υστερεί σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών προς τους κατοίκους της περιοχής (κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα απασχόλησης).

Επίσης λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στην παραλιακή περιοχή προσφέρεται για προώθηση έργων με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος όπως παραλιακοί πεζόδρομοι, κέντρα πληροφόρησης, αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων, ανάδειξη αρχαίων μνημείων.

3.2.3.4 Κοκκινοχώρια Λάρνακας

Στην περιοχή Κοκκινοχωρίων Λάρνακας, η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή, συμπεριλαμβάνονται 3 (τρεις) κοινότητες, Ευλοτύμβου, Ορμήδεια και Ευλοφάγου, με το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους τους να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των Βρετανικών Βάσεων Δεκέλειας. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 14.075 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Η περιοχή αυτή, και

ειδικά η κοινότητα Ξυλοφάγου, σημείωσε αρκετή αύξηση στον πληθυσμό (13,9%) και είναι εύκολα προσβάσιμη από τον αυτοκινητόδρομο Λάρνακας Αγίας Νάπας. Το εύφορο έδαφος της περιοχής το οποίο συντέεινε στην ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας καθώς και η εύκολη πρόσβαση στην περιοχή αυτή, αποτέλεσαν κίνητρα για εγκατάσταση πληθυσμού με αποτέλεσμα τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού και την οικιστική ανάπτυξη.

Εκτός από την ύπαρξη κάποιων εκκλησιαστικών μνημείων (Μονή Αγ. Ραφαήλ και παλιά ξωκκλήσια Ξυλοτύμβου), μικρό αριθμό κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014), τον Μεσαιωνικό πύργο Ξυλοφάγου, και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 το οποίο περνά από εδώ, η περιοχή δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Αν και οι κοινότητες τις περιοχής βρίσκονται κοντά στη θάλασσα, οι περισσότερες παραλίες είναι πετρώδης και όχι αμμώδης, πλην της παραλίας Ορμήδειας η οποία εντός του 2015 διαμορφώθηκε κατάλληλα και λειτουργεί σαν οργανωμένη παραλία. Λόγω και της παρουσίας των βρετανικών βάσεων η περιοχή δεν αναπτύχθηκε τουριστικά.

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Εκτός από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 που περνά από την περιοχή, δεν υπάρχουν άλλα μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή αυτή περνά μια ποδηλατική διαδρομή «Λάρνακα-Ορμίδεια» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων στην περιοχή αυτή την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν δύο (2) πάρκα στη Ξυλοτύμβου και στην Ορμίδεια.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο νεότητας Ξυλοφάγου (Πηγή: Οργανισμός νεολαίας Κύπρου) δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω η περιοχή Κοκκινοχωρίων Λάρνακας στο παρόν στάδιο δεν έχει προοπτική για τουριστική ανάπτυξη οπότε έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής δεν μπορούν να θεωρηθούν ως προτεραιότητες.

Η περιοχή παρουσιάζει συνεχή πληθυσμιακή αύξηση οπότε θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε έργα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων) προς τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, καθώς και σε έργα αναπλάσεων.

3.2.3.5 Ορεινή Περιοχή Λάρνακας

Στην ορεινή περιοχή Λάρνακας συμπεριλαμβάνονται ο Δήμος Πάνω Λευκάρων και εννέα (9) κοινότητες, Κάτω Λεύκαρα, Κάτω Δρυς, Βαβατσίνα, Βάβλα, Λάγια, Ορά, Αγίοι Βαβατσίνας, Μελίνη και Οδού. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 1.789 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 4,9%.

Στην περιοχή καταγράφονται εκτάσεις φυσικής ομορφιάς στα Λεύκαρα, Πεντάσχοινος, Δάσος Μαχαιρά, Τζιόνια (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000), με υφιστάμενα μονοπάτια της φύσης και χωριά με σημαντικό απόθεμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (Πάνω και Κάτω Λεύκαρα, Κάτω Δρυς).

Πιο σημαντικό παράδειγμα είναι ο Δήμος Πάνω Λευκάρων γνωστός και για τα Λευκαρίτικα κεντήματα και την παραδοσιακή αργυροχοΐα στον οποίο υπάρχουν αρκετές σχετικές ιδιωτικές επιχειρήσεις από τις οποίες ο επισκέπτης μπορεί να προμηθευτεί τέτοια προϊόντα. Επίσης υπάρχουν και άλλα σημεία ενδιαφέροντος/ μνημεία, π.χ. παλιό υπόγειο υδραγωγείο στα Κάτω Λεύκαρα, παλιές πηγές και βρύσες στα Πάνω Λεύκαρα, αναστηλωμένο παραδοσιακό πηγάδι στη Βάβλα και παλιός ελιόμυλος στη Βάβλα, παλιό τέμενος στα Πάνω Λεύκαρα και πολλά ξωκκλήσια (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Στην περιοχή έχει αναπτυχθεί σε κάποιο βαθμό ο αγροτουρισμός, ιδιαίτερα στα Πάνω Λεύκαρα και σε μικρότερο βαθμό στον Κάτω Δρυ, στους Αγ. Βαβατσίνας και στη Βάβλα όπου λειτουργούν αρκετά αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Οι κοινότητες της περιοχής, πλην της Μελίνης, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό,

ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και υπάρχει πολύ μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων κτιρίων (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014) ειδικά στα Πάνω Λεύκαρα, στο Κάτω Δρυ και στη Βάβλα.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οι αγροτουριστικές υποδομές και τα αρχαία, ιστορικά και εκκλησιαστικά μνημεία της περιοχής αξιοποιούνται ικανοποιητικά, ενώ σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των περιοχών φυσικής ομορφιάς και των υφιστάμενων δημόσιων/ κοινοτικών κτιρίων οι απόψεις δίστανται.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν αρκετά μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή στα Λεύκαρα, Κάτω Δρυ, Βάβλα και Βαβατσίνα (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Τα χωριά της περιοχής αυτής συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή «Λευκωσία-Λεύκαρα-Λάρνακα» του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή:

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού) και στο δίκτυο Ποδηλατικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η εκκλησία Τιμίου Σταυρού στα Πάνω Λεύκαρα συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στα Πάνω και Κάτω Λεύκαρα και στον Κάτω Δρύ, υπάρχουν μουσεία σχετικά με τα Λευκαρίτικα κεντήματα και την παραδοσιακή αργυροχοΐα.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγινε εξωραϊσμός/διαμόρφωση χώρου στην περιοχή Αγ. Νεοφύτου στον Κάτω Δρύ, πλακόστρωση κεντρικού δρόμου στην Βάβλα, ανάπλαση πυρήνα Αγ. Βαβατσινιάς (συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ) και Διαμόρφωση πλατείας και εξωραϊσμός ποταμού στη Βαβατσινιά.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναστήλωση παραδοσιακού πηγαδιού στη Βάβλα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Στις κοινότητες της περιοχής έχει γίνει μεγάλος αριθμός έργων, σε σχέση με τον πληθυσμό, σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή, π.χ. Πολιτιστικά κέντρα στην Οδού και στους Αγ. Βαβατσινιάς (συγχρηματοδοτήθηκαν από το ΕΤΠΑ 2007-2013), μετατροπή παλιού δημοτικού σχολείου Κάτω Λευκάρων σε πολιτιστικό κέντρο, αναπαλαίωση παλιών κτιρίων Αρρεναγωγείου-Παρθεναγωγείου και μετατροπή τους σε πολιτιστικό κέντρο στον Κάτω Δρύ, Πολιτιστικό Κέντρο στα Πάνω Λεύκαρα και το Πολυδύναμο Συνεδριακό Κέντρο Πάνω Λευκάρων το οποίο αναμένεται να ολοκληρωθεί περί τα τέλη του 2016 (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), και στο οποίο θα λειτουργεί και ΚΕΠ.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Λειτουργεί μια στέγη ηλικιωμένων στα Πάνω Λεύκαρα (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας). Επίσης λειτουργούν Κέντρα νεότητας στην Οδού και στους Αγ. Βαβατσινιάς (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου).

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών προς τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής, και με βάση τον πληθυσμό τη περιοχής, η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται επαρκής.

Οποιαδήποτε περαιτέρω έργα στη περιοχή θα πρέπει να στοχεύουν στην διατήρηση και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (αναπλάσεις πλατειών/πυρήνων, συντήρηση διατηρητέων κτιρίων) καθώς και υποστηρικτικές τουριστικές υποδομές με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

3.2.3.6 Περιαστική Λάρνακα

Στην περιαστική Λάρνακα συμπεριλαμβάνονται τρεις (3) Δήμοι, Αραδίππου, Λειβάδια, Δρομολαξιά-Μενεού και τρεις (3) κοινότητες, Βορόκλινη, Πύλα και Κελλιό με συνολικό πληθυσμό 42.415 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Λόγω της εγγύτητάς της στην αστική περιοχή Λάρνακας (προάστια) η περιοχή παρουσίασε έντονη αύξηση πληθυσμού καθώς και εκτεταμένη οικιστική/βιομηχανική/εμπορική ανάπτυξη, με εξαίρεση την κοινότητα Κελλιών. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 53,8%. Επίσης στις κοινότητες Βορόκλινης και Πύλας, λόγω της εγγύτητας

στην πόλη της Λάρνακας που είναι ανεπτυγμένη τουριστικά (Ξενοδοχεία, εμπορική ανάπτυξη, αρχαιολογικά/θρησκευτικά μνημεία) και λόγω της εκτεταμένης παραθαλάσσιας ζώνης (παραλίες με γαλάζιες σημαίες) υπάρχει έντονη τουριστική ανάπτυξη, καθώς και συνεχής οικοδόμηση εξοχικών κατοικιών.

Παρόλα αυτά σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα 2000-2012) η τουριστική κίνηση στην τουριστική περιοχή Λάρνακας υστερεί σε σχέση με τις άλλες παραθαλάσσιες και τουριστικά ανεπτυγμένες πόλεις/περιοχές (Πάφος, Λεμεσός, Αγία Νάπα-Παραλίμνι). Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι η παραλιακή/τουριστική ζώνη της Λάρνακας δεν είναι ενιαία λόγω της ύπαρξης της Λίμνης της Αλυκής (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) και του Διεθνούς αερολιμένα Λάρνακας στα νότια όρια της πόλης και την περιοχή των διωλιστηρίων στα βόρεια της πόλης με αποτέλεσμα να τίθενται όρια στις τουριστικές αναπτύξεις, και η τουριστική περιοχή της αστικής Λάρνακας να είναι αποκομμένη από την παραλιακή/τουριστική ζώνη Βορόκλινης και Πύλας. Με τη μετακίνηση των διωλιστηρίων (έργο το οποίο αναμένεται να αρχίσει εντός του 2016) από τα βόρεια όρια του Δήμου Λάρνακας και παραλιακή περιοχή Λειβαδιών, και τη μετατροπή του χώρου αυτού σε χώρο τουριστικών αναπτύξεων, αναμένεται να δημιουργηθεί ένα ενιαίο παραλιακό μέτωπο που θα δώσει ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη. Περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη στην περιοχή έχει δώσει και το Πανεπιστήμιο UCLAN (Πύλα) το οποίο άρχισε τη λειτουργία του το 2012.

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν δύο από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Κύπρου, η Λίμνη της Αλυκής και η Λίμνη της Βορόκλινης, καθώς και το Εθνικό δασικό πάρκο Ριζοελιάς, όπου υπάρχει και εκδρομικός χώρος, και η προστατευόμενη περιοχή Κόση-Παλλουρόκαμπος (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Επίσης από την περιοχή αυτή περνάει και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι της φύσης E4. Στη Λίμνη της Βορόκλινης ολοκληρώθηκε το έργο αποκατάστασης, προστασίας και ανάδειξης της λίμνης και η κατασκευή πτηνοπαρατηρητηρίου, με ενημερωτικές πινακίδες και μονοπάτι, με συγχρηματοδότηση από το πρόγραμμα Life+. Επίσης στην Βορόκλινη υπάρχει εκδρομικός χώρος και μονοπάτι μελέτης της φύσης.

Στα παράλια της λίμνης Αλυκής εντός των δημοτικών ορίων Δρομολαξιάς-Μενεού βρίσκεται το τέμενος Ούμ Χαράμ (Τεκκές Χαλά Σουλτάν) ένα από τα σημαντικότερα μουσουλμανικά μνημεία ανά το παγκόσμιο καθώς και άλλοι αρχαιολογικοί χώροι οι οποίοι έχουν ανασκαφεί πρόσφατα. Επίσης το αρχαίο υδραγωγείο Καμάρες εκτείνεται εντός των ορίων των Δήμων Λάρνακας και Δρομολαξιάς-Μενεού. Άλλα ιστορικά/θρησκευτικά μνημεία στην περιοχή είναι ο μεσαιωνικός πύργος στην Πύλα, η αρχαία εκκλησία του Αγ. Αντωνίου στα Κελλιά, και άλλες παλιές εκκλησίες στην Βορόκληνη και Πύλα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Επιπλέον στην Βορόκληνη υπάρχει σημαντικός αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες/δήμοι της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Εκτός από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 υπάρχει και μονοπάτι της φύσης στην Βορόκληνη (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχουν εκδρομικοί χώροι στο Εθνικό δασικό πάρκο Ριζοελιάς και στη Λίμνη Βορόκληνης (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή περνούν διάφορες ποδηλατικές διαδρομές στην Πύλα, Βορόκληνη, Δρομολαξιά και Αραδίππου (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η αρχαία εκκλησία του Αγ. Αντωνίου στα Κελλιά και το τέμενος Ούμ Χαράμ (Τεκκές Χαλά Σουλτάν) στη Δρομολαξιά-Μενεού συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει λαογραφικό μουσείο στην Αραδίππου και μουσείο λαϊκής τέχνης στον παλιό συντηρημένο αστυνομικό σταθμό της Πύλας.

Αναπλάσεις/Εξοραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγιναν ο παραλιακός πεζόδρομος Βορόκληνης, διαμόρφωση πλατείας στην Αραδίππου, διαμόρφωση δυο (2) πλατειών και δυο (2) πάρκων στα Λειβάδια, και πάρκο στη Δρομολαξιά. Επίσης αρχές του 2016 ολοκληρώθηκε το έργο «Ανάπλαση πλατείας Βορόκληνης-Φάση Α'» (LEADER 2007-2013) στα πλαίσια του γενικότερου σχεδιασμού για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα της κοινότητας.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση Ενετικού πύργου στην Πύλα μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών 'Συνεργασία για το μέλλον'.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκε το Κέντρο πολιτισμού στην Αραδίππου μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), αμφιθέατρο στη Δρομολαξιά, αμφιθέατρο στη Βορόκληνη και Πολιτιστικό Κέντρο στον παλιό συντηρημένο αστυνομικό σταθμό της Πύλας.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή λειτουργεί βιβλιοθήκη στα Λειβάδια. Στην Αραδίππου και στην Πύλα λειτουργούν κέντρα απογευματινής απασχόλησης παιδιών, και στην Αραδίππου κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με αναπηρίες (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας).

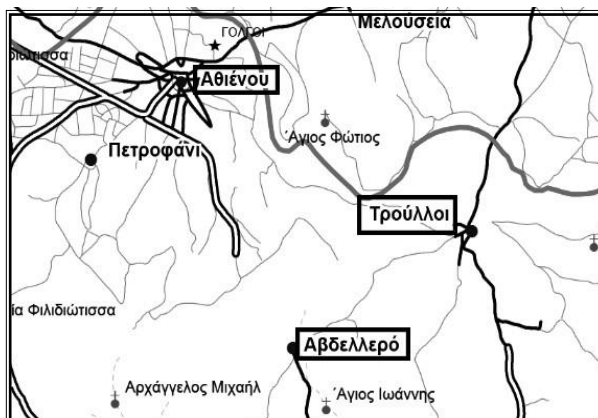
Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω η περιφερειακή Λάρνακα φαίνεται να έχει επαρκή υποδομή σε ότι αφορά Πολιτιστικά Κέντρα, αλλά ανεπαρκή δημόσια υποδομή σε ότι αφορά Κέντρα Ηλικιωμένων και Κέντρα Νεότητας.

Επίσης λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε έργα εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος (π.χ. ανάπλαση παραδοσιακών πυρήνων, ανάδειξη αρχαίων μνημείων, προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικής ομορφιάς, ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι, θεματικές διαδρομές, κλπ).

3.2.3.7 Περιοχή Αθηνένου

Στην περιοχή Αθηνένου, η οποία είναι πεδινή (πεδιάδα Μεσαορίας) συμπεριλαμβάνονται ο Δήμος Αθηνένου και 2 (δύο) κοινότητες, οι Τρούλλοι και το Αβδελλερό, με συνολικό πληθυσμό 6.410 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Στην περιοχή αυτή βρίσκονται

και οι εγκαταλειμμένες κοινότητες Πετροφάνι και Κόσιη. Η περιοχή Αθηνένου, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες γεωργοκτηνοτροφικές περιοχές της Κύπρου. Παρά τη σχετική απομόνωση της Αθηνένου και των Τρούλλων, λόγω κατοχής, η αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή είναι συνεχής, σε συνδυασμό με τη συνεχή οικιστική/βιομηχανική/εμπορική ανάπτυξη. Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 18,2%. Σημαντικό ρόλο στην

ανάπτυξη της περιοχής και ειδικότερα της Αθηνένου είχε η δημιουργία του δρόμου Αραδίππου-Αβδελλερού-Αθηνένου, με την ολοκλήρωση του οποίου μειώθηκε η απόσταση της περιοχής από την αστική περιοχή Λάρνακας.

Στο Δήμο Αθηνένου υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Στην περιοχή λειτουργούν δυο (2) αγροτουριστικά καταλύματα, στην Αθηνένου και στους Τρούλλους (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Η κοινότητα Αβδελλερού βρίσκεται σε τοποθεσία με μοναδικό φυσικό περιβάλλον, στην περιοχή Κόσιη-Παλλουράκαμπος (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) από όπου περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, και προσφέρεται για ποδηλασία (υφιστάμενες ποδηλατικές διαδρομές) και άλλες εναλλακτικές μορφές αθλητισμού, π.χ. αλεξίπτωτο πλαιγιάς.

Όσον αφορά εκκλησιαστικά μνημεία στην περιοχή υπάρχουν παλιές εκκλησίες, ξωκκλήσια και μοναστήρια όπως ο Ναός Παναγίας Αιματούσας και Μοναστήρι Ιεράς Μεταμορφώσεως στο Αβδελλερό, αρχαίος Ναός Αγ. Μάμα και Μοναστήρι Αγ. Γεωργίου Μαυροβουνιώτη στους Τρούλλους, εκκλ. Παναγίας και Αγ. Φωκά στην Αθηνένου, κ.α.. Επίσης υπάρχει ο αρχαιολογικός χώρος Μάλλουρας στην Αθηνένου.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τη λαϊκή παράδοση.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Εκτός από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, που περνά από τους Τρούλλους και το Αβδελλερό, δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Στην περιοχή υπάρχει η ποδηλατική διαδρομή Τρούλλοι-Αθηνών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά υποστηρικτική τουριστική υποδομή στο Δημοτικό Μέγαρο Αθηνών στεγάζονται το Αρχαιολογικό Μουσείο με ευρήματα από το αρχαίο Βασίλειο των Γόλγων (υπό κατοχή) και την περιοχή Μάλλουρας, Μουσείο Εκκλησιαστικής τέχνης και Εθνογραφικό Μουσείο. Επίσης στην Αθηνών ολοκληρώθηκε πρόσφατα η αποκατάσταση της παραδοσιακής οικίας και παραδοσιακού τυροκομείου του Ιερομόναχου Καλλίνικου, και η αποκατάσταση παραδοσιακού αλευρόμυλου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), οι οποίες συμπεριλήφθηκαν στο πρόγραμμα ξεναγήσεων Επαρχίας Λάρνακας της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Λάρνακας σε συνεργασία με τον ΚΟΤ.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων και εξωραϊσμών, στην Αθηνών έγινε διαμόρφωση της κεντρικής πλατείας και στο Αβδελλερό ολοκληρώθηκε η Α' φάση του πάρκου άθλησης και ψυχαγωγίας. Στην Αθηνών υπάρχει επίσης δημοτικό πάρκο.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Στο παρόν στάδιο συντηρείται από το Τμήμα Αρχαιοτήτων το Χάνι του Μεστάνα (αρχαίο μνημείο), και άλλες κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές στην Αθηνών, οι οποίες συντηρούνται από το ΤΠΟ.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δεν υπάρχουν οποιαδήποτε πολιτιστικά κέντρα ή πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης στην περιοχή.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Όσον αφορά έργα παροχής υπηρεσιών προς τους κατοίκους της περιοχής πρόσφατα έχει ολοκληρωθεί η Νέα Στέγη Ενηλίκων στην Αθηνών (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) και το Κέντρο Νεότητας στην Αθηνών (Leader ΕΓΤΑΑ 2007-2013) σε υφιστάμενη διατηρητέα οικοδομή. Στην Αθηνών λειτουργεί επίσης Δημοτική βιβλιοθήκη στο Δημοτικό μέγαρο και κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω η περιοχή έχει επαρκή υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, κέντρα απασχόλησης παιδιών, αλλά ανεπαρκή πολιτιστική υποδομή.

3.2.4 Πάφος

Η Επαρχία Πάφου, εκτός του Δήμου Πάφου, απαριθμεί 112 Κοινότητες και 3 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό 55.339 μόνιμους κατοίκους (σύμφωνα με την Απογραφή 2011, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου). Με βάση το Διαχωρισμό της Επαρχιακής Διοίκησης η Επαρχία Πάφου χωρίζεται σε 13 υποπεριοχές/ διαμερίσματα ως εξής:

Πίνακας 3.10: Διαχωρισμός Επαρχίας Πάφου σε Διαμερίσματα /Κατοίκους

Περιοχή/ Διαμέρισμα	Δήμος/Κοινότητα	Πληθυσμός
Παράκτια Πεδιάδα-Πόλις Χρυσοχούς	Αργάκα	1.078
	Γουδί	204
	Κινούσα	71
	Μακούντα	116
	Πελαθούσα	57
	Σκούλλη	65
	Στενή	173
	Χρυσοχού	132
	Χόλη	83
	Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς	2.018
Παράκτια Πεδιάδα-ΠωμόςΛυσός	Αγία Μαρίνα Χρυσοχούς	647
	Γιαλιά	202
	Λυσός	205
	Νέα Δήμματα	50
	Περιστερόνα Πάφου	302
	Πωμός	448
	Φιλούσα Χρυσοχούς	31
	Σαραμά	2
	Ευρέτου	3
	Μελάδεια	17
Μελάνδρα	2	
Άγιος Ισίδωρος	7	
Ακάμας	Ανδρολίκου	34

	Κάτω Αρόδες	39
	Πάνω Αρόδες	135
	Ίνεια	385
	Δρούσια	405
	Κάθηκας	438
	Νέο Χωριό Πάφου	519
	Φάσλι	0
Λαόνα	Πάνω Ακουρδάλεια	44
	Μηλιού	89
	Κάτω Ακουρδάλεια	65
	Τέρα	36
	Κρίτου Τέρα	86
	Ακουρσός	22
	Άγιος Δημητριανός	91
Στρουμπί	Αναδιού	17
	Γιόλου	762
	Δρύμου	110
	Δρυνία	55
	Θελέτρα	269
	Κούρδακα	7
	Κρίτου Μαρόττου	85
	Μηλιά Πάφου	14
	Λάσα	67
	Πολέμι	848
	Σίμου	185
	Στρουμπί	540
	Φοίτη	150
Ψάθι	110	
Τσάδα	Καλλέπεια	326

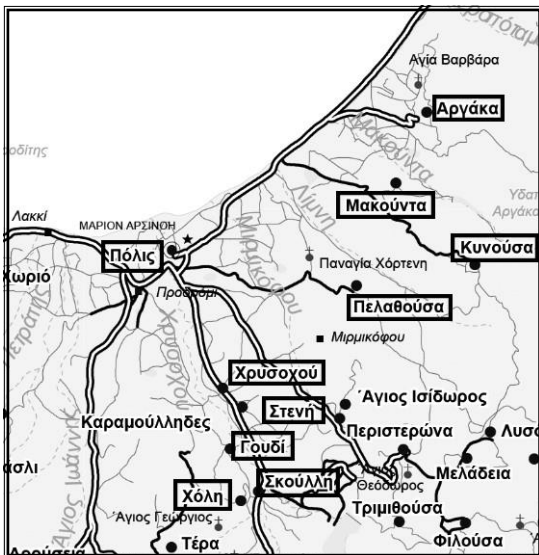
	Κοΐλη	466
	Λετύμπου	249
	Τσάδα	1.043
	Αγία Μαρίνα Κελοκεδάρων	37
	Αμαργέτη	209
	Αξύλου	61
	Ασπρογιά	60
	Γαλαταριά	56
	Ελεδιώ	44
	Κανναβιού	175
	Κοιλίνεια	39
Παναγιά-Στατός/Άγιος Φώτιος	Λεμιόνα	51
	Νατά	181
	Πάνω Παναγιά	481
	Πενταλιά	63
	Στατός – Άγιος Φώτιος	243
	Χούλου	147
	Φάλεια	2
	Βρέτσια	1
	Μαμούνταλη	18
	Αγία Βαρβάρα Πάφου	172
	Αναρίτα	876
Ανατολική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	Αχέλεια	145
	Μανδριά Πάφου	893
	Τίμη	1.220
	Δήμος Γεροσκήπου	7.878
Ημιορεινή Πάφου	Αγία Μαρινούδα	266
	Άρμου	600
	Επισκοπή Πάφου	220

	Κονιά	2.209
	Μαραθούντα	309
	Έμπα	4.855
	Κισσόνεργα	2.004
Δυτική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου	Λέμπα	506
	Χλώρακας	5.356
	Δήμος Πέγειας	3.953
	Μέσα Χωριό	586
Περιαστική Πάφου	Μεσόγη	1.689
	Τάλα	2.695
	Τρεμιθούσα	1.041
	Άγιος Ιωάννης	29
	Άγιος Νικόλαος Πάφου	61
	Αρμίνου	24
	Κέδαρες	80
	Κελοκέδαρα	193
Διαρίζος - Κελοκέδαρα	Μέσανα	31
	Πραιτώρι	23
	Σαλαμιού	265
	Τραχυπέδουλα	64
	Άγιος Ιωάννης	29
	Φιλούσα Κελοκεδάρων	17
	Άγιος Γεώργιος Πάφου	101
	Αρχιμανδρίτα	43
	Κούκλια	892
Διάρζος – Κούκλια	Μαμόνια	51
	Μούσερε	2
	Νικόκλεια	121
	Σταυροκόννου	56

Φασούλα Πάφου	56
Χολέτρια	264
Σουσκιού	10
Μάρωνας	0
Πρασιτό Πάφου	8

3.2.4.1 Παράκτια Πεδιάδα-Πόλις Χρυσοχούς

Η περιοχή Παράκτια Πεδιάδα-Πόλις Χρυσοχούς η οποία είναι παραθαλάσσια/πεδινή περιοχή περιλαμβάνει εννέα (9) κοινότητες, Χόλη, Σκούλλη, Γουδί, Στενή, Χρυσοχού, Αργάκα (Τυλληρία Πάφου), Πελαθούσα, Κυνούσα, Μακούντα και το Δήμο Πόλεως Χρυσοχούς. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 3.997 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 20,3%.

Στην περιοχή έχει σημειωθεί τουριστική ανάπτυξη κυρίως στην περιοχή Λατσιού, του Δήμου Πόλεως Χρυσοχούς, η οποία γειτνιάζει με τη περιοχή του Ακάμα (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Υπάρχουν και άλλες προστατευόμενες περιοχές όπως π.χ. η Περιοχή Πόλις-Γιαλιάς, η Περιοχή Σκούλλη, Κρατικό δάσος Πάφου (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Ο Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς έχει βραβευθεί ως Άριστος Ευρωπαϊκός προορισμός με θέμα «Προσβάσιμος Τουρισμός» στην Κύπρο, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος European Destinations of Excellence- EDEN 2013 «Accessible Tourism». Εκτός από τις παραλίες της περιοχής και το αλιευτικό καταφύγιο στο Λατσιό σημείο

ενδιαφέροντος αποτελεί και το Αρχαιολογικό μουσείο Μαρίου-Αρσινόης στην Πόλη Χρυσοχούς στο οποίο εκτίθενται ευρήματα από τον αρχαιολογικό χώρο Μαρίου-Αρσινόης ο οποίος προς το παρόν δεν είναι ανοικτός προς το κοινό λόγω συνεχιζόμενων ανασκαφών (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Οι κοινότητες Αργάκα, Γουδί και Χόλη παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες της περιοχής, και ειδικά στο Γουδί και στο Δήμο Πόλεως Χρυσοχούς, υπάρχουν πάρα πολλές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στο Γουδί και στην Πόλη Χρυσοχούς υπάρχουν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Επίσης στην περιοχή υπάρχουν και αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία όπως ο Αρχάγγελος Μιχαήλ στη Χόλη, Ερείπια εκκλησίας Αγ. Αικατερίνης ανάμεσα στα χωριά Κρίτου Τέρα και Χόλη, Ερείπια Αγ. Αρίστου στο Γουδί, Παναγία Ελεούσα στη Χόλη, η Εκκλησία Αγ. Ανδρονίκου στην Πόλη

Χρυσοχούς, εκκλησία Αγ. Αικατερίνης και Εκκλησία Παναγίας Πελαθούσας στην Πελαθούσα, Ξωκλήσι Αγ. Βαρβάρας στην Αργάκα, Εκκλ. Αγ. Νικολάου στη Χρυσοχού.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα θα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική με το σημαντικό απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, και την τουριστική ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως η δυσκολία πρόσβασης, η καταστροφή της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου και η τάση για εγκατάλειψη κάποιων κοινοτήτων.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Σε ότι αφορά μονοπάτια μελέτης της φύσης υπάρχει ένα μονοπάτι στην Αργάκα, και από τις κοινότητες Χόλη, Γουδί, Στενή περνά το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Κοντά στην Πόλη Χρυσοχούς υπάρχουν δυο (2) εκδρομικοί χώροι και ένας κατασκηνωτικός χώρος (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η Εκκλησία Αγ. Ανδρονίκου στην Πόλη Χρυσοχούς, η εκκλησία Αγ. Αικατερίνης και Εκκλησία Παναγίας Πελαθούσας και τέμενος στην Πελαθούσα και η Εκκλ. Αγ. Νικολάου στη Χρυσοχού συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: ΚΟΤ). Τα ερείπια της εκκλ. Αγ. Αικατερίνης ανάμεσα στα χωριά Κρίτου Τέρα και Χόλη συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: ΚΟΤ).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Εκτός από το Αρχαιολογικό μουσείο Μαρίου-Αρσινόης στην Πόλη Χρυσοχούς υπάρχει και Μουσείο Αγροτικής Ζωής στην Κοινότητα Στενή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε η διαμόρφωση του χερσαίου χώρου του αλιευτικού καταφυγίου στο Λατσί, διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου στο Λατσί, διαμόρφωση πάρκου Αγ. Ανδρονίκου στην Πόλη Χρυσοχούς και διαμόρφωση/ανάπλαση της κεντρικής πλατείας στη Στενή. Αρχές του 2016 ολοκληρώθηκε και το έργο της διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου της εκκλ. Αγ. Τρύφωνα στη Στενή (Leader ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση παλιού νερόμυλου στη Χρυσοχού μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών 'Συνεργασία για το μέλλον'

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή λειτουργεί Πολιτιστικό κέντρο στο Δήμο Πόλεως Χρυσοχούς.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη η ανέγερση στέγης ηλικιωμένων στο Προδρόμι Πόλεως Χρυσοχούς (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι στην περιοχή δεν υπάρχει καθόλου δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης), πέραν του προαναφερόμενου έργου 'Στέγη ηλικιωμένων στο Προδρόμι Πόλεως Χρυσοχούς' που είναι σε εξέλιξη.

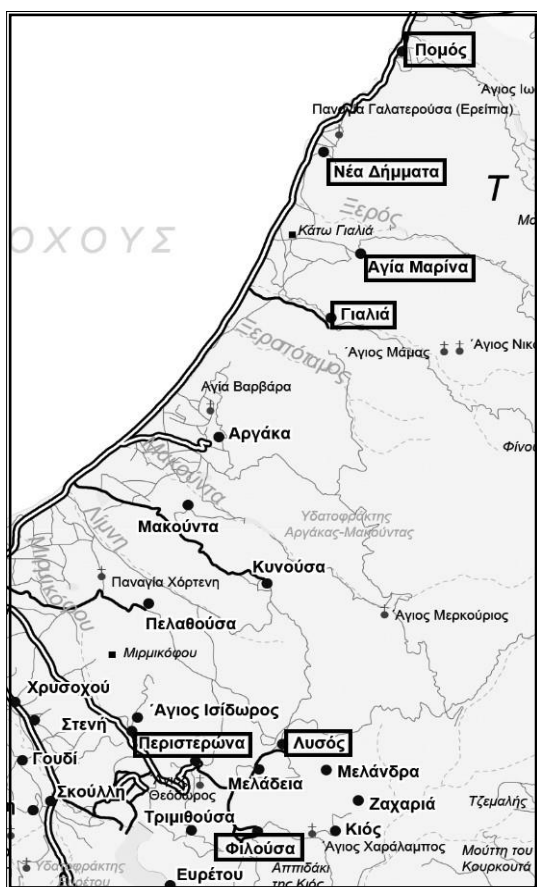
Λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή σε ότι αφορά φυσικό περιβάλλον (βουνό/θάλασσα) αρχαιολογικά/ιστορικά μνημεία και κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα, μπορούν να προωθηθούν και άλλα έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής π.χ. θεματικές διαδρομές, ποδηλατικές διαδρομές, θεματικά μουσεία, αναπλάσεις πυρήνων, ανάδειξη αρχαίων μνημείων, γραμμικά πάρκα, κλπ.

3.2.4.2 Παράκτια Πεδιάδα- Πωμός-Λυσός

Η περιοχή Παράκτια πεδιάδα – Πωμός/Λυσός, αποτελείται από παραθαλάσσιες, πεδινές και ημιορεινές περιοχές και περιλαμβάνει επτά (7) κοινότητες, Περιστερώνα, Φιλούσα Χρυσοχούς, Λυσός, και τις κοινότητες της περιοχής Τυλληρίας Πάφου, Πωμός, Νέα Δήμματα, Αγία Μαρίνα και Γιαλιά. Επίσης στην περιοχή υπάρχουν κάποιες κοινότητες με πολύ μικρό πληθυσμό ή εγκαταλειμμένες (Αγ. Ισίδωρος, Μελάδεια, Μελάνδρα, Ζαχαριά, Κιός, Σαραμά, Ευρέτου, Τριμιθούσα). Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 1.916 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 0,7%.

Ολόκληρη η περιοχή αποτελεί ένα μοναδικό τοπίο το οποίο χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη δάσους, βουνού και θάλασσας, το οποίο έχει παραμείνει σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο λόγω της σχετικής απομόνωσης της περιοχής, κάτι το οποίο θα μπορούσε να τύχει εκμετάλλευσης με στόχο την ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Στα όρια των Κοινοτικών Συμβουλιών εμπίπτουν προστατευόμενες περιοχές όπως το Κρατικό Δάσος της Πάφου, Περιοχή Πόλις-Γιαλιάς, Περιοχή Σταυρός της Ψώκας/Καρκαβάς και Κοιλιάδα Σαραμά (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Στην περιοχή παρατηρείται τουριστική κίνηση κυρίως στην Κοινότητα Πωμού όπου υπάρχει αλιευτικό καταφύγιο και εξοχικά διαμερίσματα, και σε μικρότερο βαθμό στη Λυσό.

Οι κοινότητες Αγ. Μαρίας Χρυσοχούς, Γιαλιά, Λυσός, Νέα Δήμματα, Περιστερώνα, Πωμός και Φιλούσα Χρυσοχούς παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά,) και στις κοινότητες Λυσός, Περιστερώνα και Νέα Δήμματα, υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Η περιοχή διαθέτει επίσης κάποια αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (Μοναστήρι Παναγίας Χρυσοπατερίτισσας στον Πωμό, Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας στη Λυσό, Ερειπωμένη Γεωργιανή Μονή Παναγίας Χρυσογιαλιώτισσας στη Γιαλιά, Ερείπια Παναγίας Γαλατερούσας στα Νέα Δήμματα, κ.α.).

Σημειώνεται ότι για την περιοχή Τυλληρίας (Πωμός, Νέα Δήμματα, Αγία Μαρίνα και Γιαλιά) έχει εκπονηθεί Στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης από την Εταιρεία Αναπτύξεως Τυλληρίας. Στο έγγραφο αυτό γίνεται περιγραφή των χαρακτηριστικών,

προτερημάτων αλλά και προβλημάτων της περιοχής, καθώς και ανάλυση των προοπτικών ανάπτυξης. Το έγγραφο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην περιοχή Τυλλιρίας ο τριτογενής τομέας, συμπεριλαμβανομένου του Τουρισμού, έχει την μεγαλύτερη προοπτική για ανάπτυξη, σε σχέση με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Επιπλέον επισημαίνεται ότι το πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον (βουνό/δάσος/θάλασσα) της περιοχής, το οποίο είναι σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο, η ιδιαίτερη ιστορία της περιοχής, και σε συνδυασμό με την νέα τουριστική τάση για επαφή με τη φύση και τον τοπικό πολιτισμό, θα πρέπει να τύχουν εκμετάλλευσης για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν το φυσικό πλούτο της περιοχής.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Σε ότι αφορά μονοπάτια μελέτης της φύσης υπάρχει ένα μονοπάτι στα Νέα Δήμματα και δυο (2) μονοπάτια της φύσης στον Σταυρό της Ψώκας (Λυσός), και από την κοινότητα Λυσού περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Κοντά στην Λυσό υπάρχει κατασκηνωτικός χώρος στο Σταυρό της Ψώκας και κοντά στη Λυσό και τον Πωμό διάφοροι εκδρομικοί χώροι όπως ο Σταυρός της Ψώκας, Αγ. Μερκούριος και Γεφύρι του Λιβαδιού (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας στη Λυσό συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Υπάρχει επίσης ποδηλατική διαδρομή στον Σταυρό της Ψώκας.

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά Μουσεία, στον Πωμό υπάρχει το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας (ΕΤΠΑ 2004-2006) και στην Περιστερώνα το Βυζαντινό Μουσείο Αρσινόης.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε εξωραϊσμός του περιβάλλοντος χώρου των κοινοτικών κτιρίων στην Περιστερώνα, διαμόρφωση πλατείας και βρύσης στη Φιλούσα, εξωραϊσμός πλατείας στα Νέα Δήμματα, και δημιουργία πάρκων στη Λυσό και στην Αγία Μαρίνα.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αποκατάσταση παραδοσιακών βρυσών στη Φιλούσα και στη Μελάδεια. Επίσης πρόσφατα έγινε διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου της Γεωργιανής Μονής Παναγίας Χρυσογαλιώτισσας στη Γιαλιά, καθώς και αποκατάσταση παλιού τεμένους στη Ευρέτου μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών 'Συνεργασία για το μέλλον'

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκαν Πολιτιστικά κέντρα στον Πωμό (ΕΤΠΑ 2004-2006) και στη Λυσό (ΕΤΠΑ 2007-2013).

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

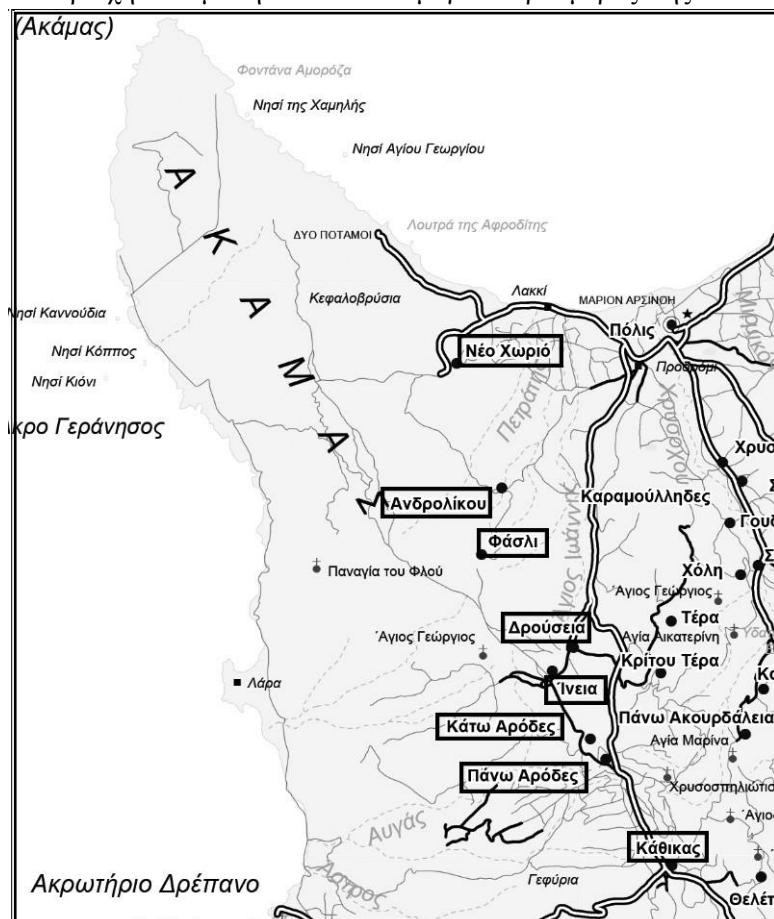
Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι δεν υπάρχει καθόλου δημόσια υποδομή σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης).

Λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή σε ότι αφορά φυσικό περιβάλλον (βουνό/θάλασσα) και κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα, μπορούν να προωθηθούν και άλλα έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής π.χ. θεματικές διαδρομές, ποδηλατικές διαδρομές, γραμμικά πάρκα, κλπ, με στόχο τη δημιουργία κινήτρων για επενδύσεις στον τομέα του αγροτουρισμού και την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιά και του φυσικού πλούτου της περιοχής.

3.2.4.3 Ακάμας

Η περιοχή Ακάμα η οποία στο μεγαλύτερο μέρος της αποτελεί περιοχή του Εθνικού Πάρκου Χερσονήσου Ακάμα,

συμπεριλαμβάνει τις εξής οκτώ (8) κοινότητες: Ανδρολίκου, Κάτω Αρόδες, Πάνω Αρόδες, Δρούσεια, Ίνεια, Κάθηκας, Νέο Χωριό και την εγκαταλειμμένη κοινότητα Φάσλι. Ο συνολικός πληθυσμός των κοινοτήτων της περιοχής Ακάμα ανέρχεται στους 1.955 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 28,1%.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από τοπία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς, από δασώδεις περιοχές, βραχώδεις περιοχές, φαράγγια, καταρράκτες, ανέγγιχτες παραλίες, θαλάσσιες σπηλιές, κόλπους με κρυστάλλινα νερά, σημαντικό απόθεμα

μοναδικής γλωρίδας και πανίδας, ως εκ τούτου έχει εξολοκλήρου χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη περιοχή (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) και συμπεριλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4.

Σύμφωνα με το Διαχειριστικό Σχέδιο για την Περιοχή του Δικτύου Natura 2000 «Χερσόνησος Ακάμα» η χερσόνησος αποτελείται από δύο βασικές θεματικές ενότητες περιοχών: τις περιοχές που εντάχθηκαν στο δίκτυο προστασίας της Φύσης NATURA 2000 - Χερσόνησος Ακάμα στη βάση ευρωπαϊκών οδηγιών (92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ) και τις περιοχές όπου ισχύουν πολεοδομικές ζώνες χρήσης γης και ανάπτυξης (πυρήνες κοινοτήτων).

Εκτός από το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον του Ακάμα όλες οι κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά,) και στις κοινότητες της περιοχής, και ειδικότερα στη Δρούσεια και στον Κάθηκα, υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Επίσης στις κοινότητες υπάρχουν αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία π.χ. εκκλ. Αγ. Καλανδίωνα στις Πάνω Αρόδες, Παρεκκλησί Αγ. Γεωργίου και Ξωκκλ. Αγ. Μηνά στο Νέο Χωριό, Παναγία Ευαγγελίστρια στον Κάθηκα και τεμένη στα χωριά Ανδρολίκου και Κάτω Αρόδες.

Στις κοινότητες Κάθηκας, Νέο χωριό, Πάνω Αρόδες, Δρούσια λειτουργούν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Επίσης από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιοσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον. Επίσης θεωρούν ότι αξιοποιούνται ικανοποιητικά οι αγροτουριστικές υποδομές και τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Σε ότι αφορά την υπό προστασία περιοχή υπάρχουν πολλά υφιστάμενα Μονοπάτια της φύσης (π.χ. Φαράγγι του Άβακα, Πισσουρόμουτι, Αγίασμα, Άδωνης, Αφροδίτη).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχει εκδρομικός χώρος στο Νέο Χωριό.

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Κάθηκας, Πάνω και Κάτω Αρόδες, Ίνεια και Δρούσια, συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Λαόνα-Ακάμας του Δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού. Η εκκλησία του Αγ. Μηνά στο Νέο Χωριό συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών. Επίσης υπάρχουν πολλές ποδηλατικές διαδρομές (π.χ. Fontana Amoroza, Λουτρά της Αφροδίτης, Φαράγγι του Άβακα, Παραλία Λάρας, Blue Lagoon). Τα λουτρά της Αφροδίτης κοντά στο Νέο Χωριό συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Αφροδίτη (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Στην περιοχή αυτή υπάρχει το Μουσείο Υφαντουργίας στη Δρούσια και το Κέντρο πληροφόρησης Λαόνα στον Κάθηκα.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε εξωραϊσμός πλατειών στις Πάνω Αρόδες, στη Δρούσια και στον Κάθηκα, και πιο πρόσφατα η ανάπλαση της κεντρικής πλατείας Ίνειας (ΕΤΠΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναπαλαίωση/εξωραϊσμός παραδοσιακού ελιόμυλου στις Κάτω Αρόδες και εξωραϊσμός παλιών δημοτικών σχολείων στις Κάτω Αρόδες, στις Πάνω Αρόδες και στην Ίνεια.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο νεότητας στην Ίνεια (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι οι κοινότητες της περιοχής Ακάμα υστερούν σε ότι αφορά δημόσιες υποδομές σε κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης). Λόγω της εξαιρετικής περιβαλλοντικής σημασίας της περιοχής εκτός από τα έργα περιβαλλοντικής φύσεως τα οποία στόχο έχουν την προστασία της, μπορούν να προωθηθούν έργα ούτως ώστε να

δημιουργηθεί η κατάλληλη υποστηρικτική υποδομή στις κοινότητες, μέσω της οποίας θα προωθηθεί περαιτέρω η ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού.

4.2.4.4 Λαόνα

Η περιοχή Λαόνα, η οποία είναι ημι-ορεινή περιοχή περιλαμβάνει 6 (έξι) κοινότητες, Πάνω και Κάτω Ακουρδάλεια, Μηλιού, Τέρα, Κρίτου Τέρα και Ακουρσό. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 342 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 18,7%.

Στα όρια των Κοινοτικών Συμβουλίων εμπίπτει η προστατευόμενη περιοχή φαράγγια Αγ. Αικατερίνης και Αγ. Παρασκευής (Natura 2000) και η περιοχή γειτνιάζει με την προστατευόμενη περιοχή Ακάμα (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Στη Κρίτου Τέρα λειτουργεί Κέντρο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης το οποίο εξυπηρετεί μαθητές και φοιτητές από όλη την Κύπρο.

Όλες οι κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Πάνω και Κάτω Ακουρδάλεια, Μηλιού και Κρίτου

Τέρα, υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Αγροτουριστικά καταλύματα υπάρχουν στα Πάνω και Κάτω Ακουρδάλεια, στην Κρίτου Τέρα και στη Μηλιού (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Επιπλέον η κοινότητα Μηλιού είναι φημισμένη για τις θειούχες πηγές τις (λειτουργούν ιαματικά λουτρά στο ανακαινισμένο Μοναστήρι των Αγ. Αναργύρων).

Η περιοχή διαθέτει επίσης κάποια αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (Ερείπια εκκλ. Αγ. Αικατερίνης ανάμεσα στα χωριά Κρίτου Τέρα και Χόλη, Ξωκκλήσι Αγ. Παρασκευής στη Κρίτου Τέρα) και άλλα αξιοθέατα (π.χ. κατάλοιπα αρχαίου μύλου στην Κρίτου Τέρα, Κεφαλόβρυσος και νερόμυλοι στην Κρίτου Τέρα, το κτίριο του πρώτου καζίνο που λειτούργησε στην Κύπρο τέλος του 19^{ου} αιώνα στην Κρίτου Τέρα).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιοσδήποτε δράσεις/έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τη λαϊκή παράδοση, το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως η δυσκολία πρόσβασης, η καταστροφή της πολιτιστικής/ιστορικής κληρονομιάς, και να αντιστραφεί το φαινόμενο της τάσης για εγκατάλειψη των κοινοτήτων της περιοχή. Επίσης θεωρούν ότι, παρόλο που τα εκκλησιαστικά μνημεία αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα αρχαία και ιστορικά μνημεία, οι περιοχές φυσικής ομορφιάς, οι αγροτουριστικές υποδομές και τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης αν και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 περνά από την Κρίτου Τέρα.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Οι κοινότητες Πάνω και Κάτω Ακουρδάλεια συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Λαόνα-Ακάμας του δικτύου Δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού), και τα Ερείπια εκκλ. Αγ. Αικατερίνης ανάμεσα στα χωριά Κρίτου Τέρα και Χόλη συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία και στο Δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει ένα μουσείο στην περιοχή, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στα Κάτω Ακουρδάλεια.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε διαμόρφωση πλατείας στα Πάνω Ακουρδάλεια, εξωραϊστικά έργα μικρής κλίμακας στα Κάτω Ακουρδάλεια και μερικός εξωραϊσμός πλατείας Κεφαλόβρυσου στην Κρίτου Τέρα.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε συντήρηση των παλιών δημοτικών σχολείων στα Πάνω Ακουρδάλεια και στη Μηλιού.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκε Πολιτιστικό κέντρο στην Μηλιού.

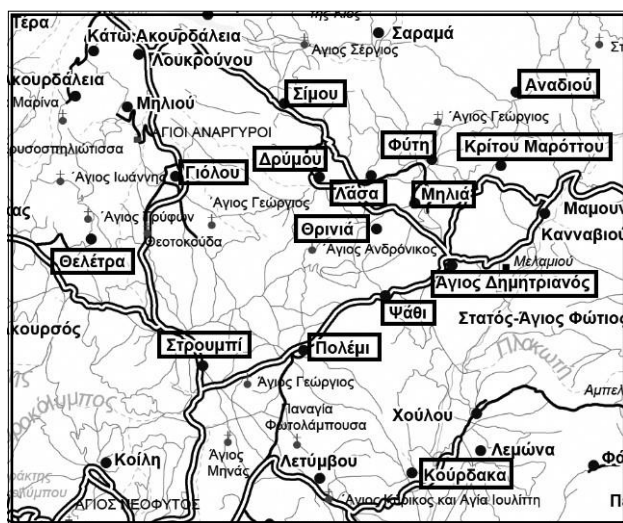
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι δεν υπάρχει καθόλου δημόσια υποδομή σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών).

4.2.4.5 Περιοχή Στρουμπιού

Η περιοχή Στρουμπιού η οποία είναι ημιορεινή/ορεινή περιοχή περιλαμβάνει δεκαπέντε (15) κοινότητες, Στρουμπί, Θελέτρα, Γιόλου, Δρύμου, Σίμου, Φύτη, Λάσα, Θρινιά, Πολέμι, Ψάθι, Αγ. Δημητριανό, Μηλιά, Κρίτου Μαρόττου, Αναδιού και Κούρδακα. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 3.310 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 15,3%.

Στην περιοχή Στρουμπιού υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές π.χ. Σταυρός της Ψώκας, Περιοχή Δρύμου, Περιοχή Κρίτου Μαρόττου, Γκρεμμοί Έξουσας, Κοιλάδα Σαραμά (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Οι κοινότητες Αγ. Δημητριανός, Θελέτρα, Θρινιά, Κρίτου Μαρόττου, Λάσα, Σίμου και Φύτη παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεων, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο

και στα χωριά) και στις κοινότητες Γιόλου, Σίμου, Λάσα, Φύτη, και Αγ. Δημητριανό, υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Στην κοινότητα Λάσας υπάρχουν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Άλλα σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή είναι το Γεφύρι του Σκάρφου κοντά στη Σίμου, Παλιός νερόμυλος Σίμου, Μετόχι Ιεράς Μονής του Κύκκου στο Πολέμι και εκκλ. Παναγίας Χρυσελευσας στο Πολέμι.

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν το απόθεμα κτιρίων αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον. Επίσης παρόλο που θεωρούν ότι αξιοποιούνται ικανοποιητικά τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια και τα εκκλησιαστικά μνημεία, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι αγροτουριστικές υποδομές, τα ιστορικά μνημεία και οι περιοχές φυσικής ομορφιάς.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχει μονοπάτι μελέτης της φύσης στον Αγ. Δημητριανό.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Η κοινότητα Στρουμπιού συμπεριλαμβάνεται στη θεματική διαδρομή Λαόνας-Ακάμα, και οι κοινότητες Στρουμπί, Πολέμι, Ψάθι στη θεματική διαδρομή Βουνί Παναγιάς του δικτύου δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Πρόσφατα ολοκληρώθηκε και το έργο 'Πολιτιστικές διαδρομές Στρουμπιού' (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχουν δυο (2) μουσεία στην περιοχή, το Μουσείο Λαϊκής και υφαντικής τέχνης στη Φοίτη και το Μουσείο Λαϊκής Παράδοσης στη Γιόλου.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγινε διαμόρφωση πλατείας στον Αγ. Δημητριανό διαμόρφωση πλατείας Αγ. Παρασκευής στο Στρουμπί, εξωραϊσμός πλατείας στη Σίμου, δημιουργία πλατείας στη Θελέτρα, και δημιουργήθηκαν πάρκα στον Αγ. Δημητριανό και στο Πολέμι.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναπαλαίωση/εξωραϊσμός παραδοσιακών βρυσών στις κοινότητες Στρουμπί, Σίμου, Δρύμου, Μηλιά, Δρυνιά, Πολέμι, Αγ. Δημητριανός, Φύτη και συντήρηση παλιού νερόμυλου στη Γιόλου.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκε Πολιτιστικό και Λαογραφικό Πολύκεντρο σε ανακαινισμένο παλιό νερόμυλο στη Γιόλου και μετατροπή παραδοσιακής οικίας 'Το σπίτι του Δασονόμου' σε πολιτιστικό κέντρο στη Φύτη.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο νεότητας στο Στρουμπί (Πηγή: Οργανισμός νεολαίας Κύπρου) και τη βιβλιοθήκη στη Γιόλου δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή αυτή υστερεί σε ότι αφορά δημόσιες υποδομές σε διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης). Πρόσθετα αναφέρεται ότι είναι επιθυμητά έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής π.χ. θεματικές

διαδρομές, ποδηλατικές διαδρομές, θεματικά μουσεία, αναπλάσεις πυρήνων, ανάδειξη αρχαίων μνημείων, γραμμικά πάρκα, κλπ, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

4.2.4.6 Τσάδα

Η περιοχή Τσάδας η οποία είναι ορεινή/ημι-ορεινή περιοχή περιλαμβάνει 4 κοινότητες, Κοίλη, Τσάδα, Καλλέπεια και Λετύμπου. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 2.084 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2001). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 37,8%.

Στην περιοχή Τσάδας υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές π.χ. Κοίλη-Μαυροκόλυμπος, Κοιλάδα Έζουσας (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000).

Όλες οι κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες της περιοχής, και ειδικότερα στην Καλλέπεια, υπάρχουν μερικές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Στην Καλλέπεια λειτουργούν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Επίσης στην περιοχή υπάρχουν και θρησκευτικά μνημεία π.χ. το ιστορικό μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού της Μίθθας στη Τσάδα, αρχαίο ξωκλήσι Τιμίου Σταυρού στην Καλλέπεια, αρχαία εκκλησία Αγ. Κυρίκου και Ιουλίτης στη Λετύμπου (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Μεγάλο μέρος των εκτάσεων του μοναστηριού του Τιμίου Σταυρού της Μίθθας έχει μετατραπεί σε γήπεδο γκολφ συμβάλλοντας σημαντικά στην προσέλκυση τουρισμού.

Σε ότι αφορά την έρευνα πεδίου οι κοινότητες της περιοχής δεν εξέφρασαν άποψη.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχουν δυο (2) μονοπάτια της φύσης (Καλλέπεια-Επισκοπή, Πέγεια-Τσάδα). Από την περιοχή περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 από τις κοινότητες Κοίλη και Τσάδα (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχει ένας εκδρομικός χώρος στην Καλλέπεια.

Θεματικές Διαδρομές: Η θεματική διαδρομή Λαόνας-Ακάμα του δικτύου δρόμοι του Κρασιού περνά από τη Τσάδα (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Στην περιοχή υπάρχει και ποδηλατική διαδρομή (Μαραθούντα-Τσάδα) και η Μονή του Τιμίου Σταυρού της Μίθθας στη Τσάδα συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά Μουσεία, υπάρχει το Μουσείο Ευαγόρα Παλληκαρίδη στη Τσάδα, Μουσείο σε διατηρητέα οικοδομή στην Κοίλη και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στην Καλλέπεια (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε ανάπλαση πλατείας στη Τσάδα, ανάπλαση πλατείας στην Καλλέπεια (ΕΤΠΑ 2004-2006) και ανάπλαση πλατείας στη Λετύμπου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Στις κοινότητες Χούλου και Παναγιά λειτουργούν αρκετά αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού). Η περιοχή είναι σημαντική οινοπαραγωγή περιοχή και υπάρχουν πολλά οινοποιεία συμπεριλαμβανομένου και αυτού που βρίσκεται εντός του Μοναστηριού Χρυσορογιάτισσας.

Στην περιοχή υπάρχουν σημαντικά θρησκευτικά μνημεία (π.χ. Παναγιά Χρυσελεύσα και Μοναστήρι Χρυσορογιάτισσας στην Παναγιά, το Μοναστήρι της Παναγίας του Σίντι κοντά στην Πεντάλια το οποίο κέρδισε το βραβείο ‘Europa Nostra’ για τις εργασίες συντήρησής του, Παναγία Παντάνασσα στη Χούλου, τα βυζαντινά παρακ. Αγ. Γεωργίου και Αγ. Θεοδώρου στη Χούλου, Τζαμί στην Ασπρόγια, Αγ. Νικόλαος στη Γαλαταριά, Ερείπια Αγ. Αγαθονίκου στην Αμαργέτη) και διάφορα παραδοσιακά και αρχαία μνημεία π.χ. παλιές βρύσες στον Στατό - Άγιο Φώτιο, φράγκικο γεφύρι στην Αμαργέτη (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι οποιεσδήποτε δράσεις/ έργα υλοποιηθούν στην περιοχή τους θα πρέπει να αξιοποιήσουν τη λαϊκή παράδοση και τα ιδιαίτερα παραδοσιακά προϊόντα αλλά ταυτόχρονα να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως η ανεργία, και να αντιστραφεί το φαινόμενο της τάσης για εγκατάλειψη κάποιων κοινοτήτων της περιοχής. Επίσης θεωρούν ότι, παρόλο που τα ιστορικά και αρχαία μνημεία αξιοποιούνται ικανοποιητικά, δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια. Σε ότι αφορά την αξιοποίηση των εκκλησιαστικών μνημείων, των περιοχών φυσικής ομορφιάς και των αγροτουριστικών υποδομών οι απόψεις δίστανται.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν αρκετά μονοπάτια της φύσης όπως το Βουνί Παναγιάς, Αρνιές, Ενετικά γεφύρια-Γεφύρι του Ρούδια κοντά στα Βρέτσια, Αμαργέτη (Πηγή: Τμήμα Δασών)

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχει εκδρομικός χώρος στην Κανναβιού (Πηγή: Τμήμα Δασών) και ολοκληρώθηκε πρόσφατα η δημιουργία σημείου θέας στα πλαίσια του έργου διαμόρφωσης της τοποθεσίας Λόφου σε πλατεία στο Ελεδιό μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Θεματικές Διαδρομές: Οι περισσότερες κοινότητες της περιοχής αυτής συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή «Βουνί Παναγιάς-Αμπελίτης» του δικτύου «Δρόμοι του Κρασιού» και υπάρχουν επίσης ποδηλατικές διαδρομές (Πάφος-Παναγιά, Παναγιά-Κοιλάδα των κέδρων) (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η Μονή Χρυσορογιάτισσας στην Πάνω Παναγιά, η Μονή Παναγίας του Σίντι κοντά στην Πενταλιά, η εκκλησία Παναγίας Ελεούσας στη Νατά και η εκκλησία Αγ. Νικολάου στη Γαλαταριά συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών, και το Γεφύρι του Ρούδια συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης σε ανακαινισμένο τουρκοκυπριακό σχολείο στην Αμαργέτη, εκθεσιακός χώρος φωτογραφιών και έργων τέχνης σε παλιά τουρκοκυπριακή οικοδομή στην Αμαργέτη και το Μουσείο Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ΙΙΙ στην Πάνω Παναγιά. Επίσης, πρόσφατα ολοκληρώθηκε το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Νατά μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε εξωραϊσμός πλατείας στην Αμαργέτη, βελτιωτικά έργα στην πλατεία Ασπρογιάς, εξωραϊσμός πάρκου στη Νατά και κατασκευή πεζόδρομου στην Κανναβιού. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε και η διαμόρφωση της τοποθεσίας Λόφου σε πλατεία στο Ελεδιό μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε αναπαλαίωση/εξωραϊσμός 2 παραδοσιακών βрусών στο Στατό -Άγιο Φώτιο. Επίσης πρόσφατα ολοκληρώθηκε το έργο ανάπλασης παλιού γερόλακκου στην Αμαργέτη μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή έγιναν τα εξής έργα, διαμόρφωση πρώην δημοτικού σχολείου σε Πολιτιστικό κέντρο στη Χούλου, μετατροπή παλιού δημοτικού σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο στο Ελεδιό, ανακαίνιση αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στην Αμαργέτη και δημιουργία πολιτιστικού κέντρου στη Νατά.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο ηλικιωμένων στην Πάνω Παναγιά (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας) δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι η υποδομή σε κέντρα ηλικιωμένων και πολιτιστικά κέντρα είναι ικανοποιητική, ωστόσο η περιοχή υστερεί σε ότι αφορά δημόσιες υποδομές σε άλλου είδους κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών).

Στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής αφού υπάρχει προοπτική για περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

4.2.4.8 Ανατολική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου

Η Ανατολική παράκτια πεδιάδα Πάφου η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή περιλαμβάνει πέντε (5) κοινότητες, Αχέλεια, Μανδριά, Τίμη, Αναρίτα και Αγία Βαρβάρα και το Δήμο Γεροσκήπου με πληθυσμό 11.184 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011).. Ο πληθυσμός στην περιοχή αυτή έχει σημειώσει σημαντική αύξηση (48,3%) λόγω της εγγύτητας στην αστική περιοχή της Πάφου και λόγω της εύκολης πρόσβασης στις κοινότητες από τον αυτοκινητόδρομο Λεμεσού-Πάφου και ως αποτέλεσμα υπάρχει σημαντική οικιστική ανάπτυξη. Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και το Διεθνές Αεροδρόμιο Πάφου. Επίσης στη Γεροσκήπου παρατηρείται σημαντική τουριστική ανάπτυξη.

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές και συγκεκριμένα οι εκβολές των ποταμών Έζουσα και Ξερός (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) και από την κοινότητα Αχέλειας περνά το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4. Επίσης στην περιοχή βρίσκεται το Φράγμα της

Αναρίτας (Ασπρόκρεμμο) με τα ερείπια της εγκαταλελειμμένης κοινότητας Φοίνικας στις όχθες του.

Οι κοινότητες Αναρίτα και Τίμη παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον

έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στη Γεροσκήπου υπάρχουν πολλές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Επίσης στην περιοχή υπάρχουν αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (π.χ. Εκκλ. Αγ. Παρασκευής στη Γεροσκήπου, Παρεκκλήσι Αγίων Πέντε στη Γεροσκήπου Εκκλ. Αγίας Σοφίας και τέμενος στη Τίμη, Ερείπιο εκκλησίας Αγ. Επιφανείου, Εκκλ. Παναγίας Καθολικής, Ξωκκλ. Αγ. Θεοδοσίου, ξωκκλ. Αγ. Λεοντίου, Αγ. Γεωργίου και Ερείπια Αγ. Μαρίνας στην Αχέλεια, Ιερό Απόλλωνος Υλάτη στη Γεροσκήπου, κατάλοιπα ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου-αρχαίοι τάφοι, ελιόμυλος, μεσαιωνικός νερόμυλος, κτλ.) (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια, τα ιστορικά και αρχαία μνημεία, οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του είδους στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Η Εκκλ. Αγ. Παρασκευής στη Γεροσκήπου και η εκκλ. Αγίας Σοφίας και τέμενος στη Τίμη συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών και από τις κοινότητες Τίμη, Μανδριά και Αχέλεια περνούν ποδηλατικές διαδρομές (Πισσούρι-Πάφος, Πέτρα του Ρωμιού-Πάφος) (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει το Μουσείο Λαϊκής τέχνης στη Γεροσκήπου το οποίο στεγάζεται σε ένα ιστορικής σημασίας παραδοσιακό κτίριο, την οικία Χατζησιμίθ.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Την τελευταία δεκαετία έγινε ανάπλαση χώρου γύρω από παλιά βρύση και διαμόρφωση πάρκου στην Αγ. Βαρβάρα, δημιουργία πλατείας και παιδότοπου στην Αχέλεια, ανάπλαση πλατείας στη Γεροσκήπου, διαμόρφωση του Ιεροκήπειου πάρκου στη Γεροσκήπου, ανάπλαση χώρου Κάτω βρύσης στη Γεροσκήπου και δημιουργία ποδηλατοδρόμων στη Γεροσκήπου.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Σε αυτήν την κατηγορία έργων έγινε εξωραϊσμός Πάνω και Κάτω Βρύσης στην Τίμη, εξωραϊσμός βρύσης στην Αγ. Βαρβάρα, εξωραϊσμός Κάτω βρύσης και βελτίωση βρύσης Κολωνός, αναστήλωση μεσαιωνικού νερόμυλου στη Γεροσκήπου και η συντήρηση/αποκατάσταση βρύσης στην Αγ. Βαρβάρα μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά αυτή την κατηγορία έγινε συντήρηση του πολιτιστικού κέντρου στα Μανδριά, ανέγερση αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στα κοινοτικά κτίρια Αγ. Βαρβάρας, Πολιτιστικό κέντρο στην Αναρίτα.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή αυτή υπάρχουν το Κέντρο ηλικιωμένων και το Πολυδύναμο κέντρο απασχόλησης παιδιών στη Γεροσκήπου (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) και είναι σε εξέλιξη η Δημιουργία Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης Ανεργού Πληθυσμού στην Αναρίτα (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι υπάρχει υποδομή σε ότι αφορά κέντρα απασχόλησης παιδιών και κέντρα ηλικιωμένων, ωστόσο λόγω της σημαντικής αύξησης του

πληθυσμού πιθανόν να δημιουργούνται επιπρόσθετες ανάγκες σε έργα αυτής της κατηγορίας. Επίσης δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά βιβλιοθήκες, κέντρα νεότητας, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, οπότε θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα για εξυπηρέτηση των αναγκών του τοπικού πληθυσμού.

4.2.4.9 Ημιορεινή Πάφος

Η περιοχή Ημιορεινής Πάφου περιλαμβάνει πέντε (5) κοινότητες, Άρμου, Κονιά, Μαραθούντα, Επισκοπή και Αγία Μαρινούδα. Στην περιοχή την τελευταία δεκαετία σε όλες τις κοινότητες σημειώθηκε μεγάλη αύξηση στον πληθυσμό λόγω της εγγύτητας των κοινοτήτων στην αστική/τουριστική περιοχή Πάφου (προάστια), με ανάλογη εμπορική, οικιστική, βιομηχανική ανάπτυξη. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 3.604 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 90%.

Στην περιοχή υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές και συγκεκριμένα η κοιλάδα του ποταμού Έζουσα και η περιοχή Επισκοπή-Μωρού Νερού (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Επίσης σημείο αναφοράς στην περιοχή είναι ο Γκρεμμός της Επισκοπής (προστατευόμενο τοπίο). Λόγω των σημαντικών προστατευόμενων περιοχών δημιουργήθηκε πρόσφατα το Κέντρο περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Επισκοπής Πάφου με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών. Από την περιοχή περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 από τις κοινότητες Μαραθούντα, Αγία Μαρινούδα και Επισκοπή.

Οι κοινότητες Άρμου και Επισκοπή παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στην Επισκοπή υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Στην κοινότητα Επισκοπής λειτουργούν και αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Επίσης στην Επισκοπή υπάρχουν κάποια Εκκλησιαστικά μνημεία (εκκλ. Αγ. Ιλαρίωνα και Ερείπια εκκλησίας Αγ. Γενναδίου στο Μωρό Νερό κοντά στην Επισκοπή).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς. Πρόσθετα η μελέτη κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Στην περιοχή υπάρχει το μονοπάτι της φύσης Επισκοπής-Καλλέπειας το οποίο περνά και από την εγκαταλειμμένη κοινότητα Μωρού Νερού (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Στην περιοχή υπάρχει η ποδηλατική διαδρομή Μαραθούντα-Τσάδα και η εκκλησία του Αγ. Ιλαρίωνα στην Επισκοπή συμπεριλαμβάνεται στο Δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Εκτός από το Κέντρο περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Επισκοπής δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε ανάπλαση της πλατείας Άρμου-Φάση Α' (ΕΤΠΑ 2004-2006), ανάπλαση της πλατείας

Επισκοπής-Φάση Α', και η «Ανακατασκευή πετραύλακου, συντήρηση βρύσης και λίμνης στην Άρμου» μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Δεν έγιναν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Εκτός από το Πολιτιστικό κέντρο στα Κοινά δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

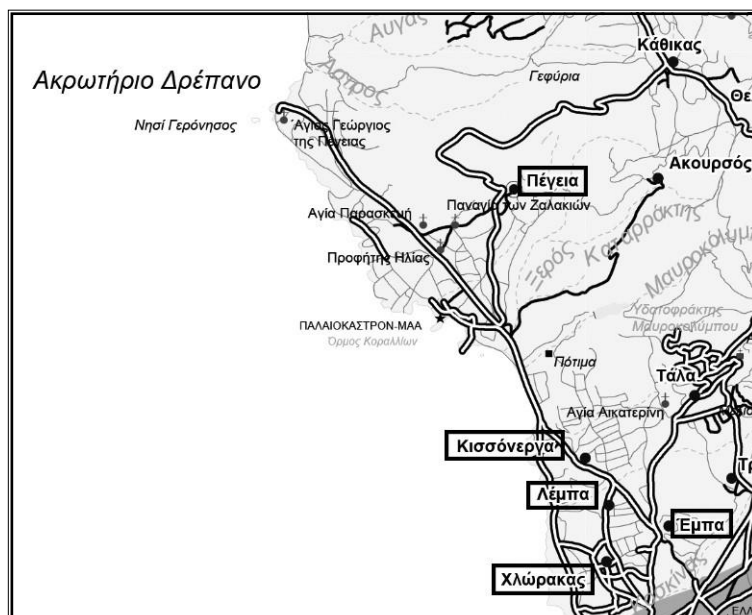
Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο νεότητας στα Κοινά (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι η περιοχή υστερεί σε ότι αφορά δημόσιες υποδομές σε κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης), οπότε θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα για εξυπηρέτηση των αναγκών του τοπικού πληθυσμού.

4.2.4.10 Δυτική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου

Η Δυτική παράκτια πεδιάδα Πάφου περιλαμβάνει τέσσερις (4) κοινότητες, Χλώρακα, Έμπα, Λέμπα, Κισσόνεργα και το Δήμο Πέγειας. Λόγω της εγγύτητάς της στην αστική περιοχή Πάφου (προάστια) και του παραθαλάσσιου της χαρακτήρα και των σημαντικών αρχαιολογικών/θρησκευτικών μνημείων, η περιοχή παρουσίασε σημαντική αύξηση πληθυσμού καθώς και εκτεταμένη τουριστική ανάπτυξη (Ξενοδοχεία, εμπορική ανάπτυξη). Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 16.674 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 52%.

Η περιοχή Πέγειας ειδικότερα χαρακτηρίζεται από μοναδικό φυσικό περιβάλλον αφού μέρος του Εθνικού δασικού Πάρκου του Ακάμα (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Πέγειας από όπου περνά και το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4. Υπάρχει επίσης εκδρομικός χώρος στο δάσος Πυκνής καθώς και θαλάσσιες σπηλιές και το νησάκι Γερώνησος στην παραλιακή περιοχή της Πέγειας.

Σημείο αναφοράς στη περιοχή είναι και η κοινότητα Λέμπας η οποία

σύμφωνα με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Αρ. 66.652 ημερ. 3.1.2013) έχει ανακηρυχθεί ως το πρώτο Πολιτιστικό Χωριό της Κύπρου αφού εδώ εδρεύει το Κολλέγιο Τέχνης Κύπρου (Cyprus College of Art), το οποίο ιδρύθηκε από τον διακεκριμένο Κύπριο ζωγράφο και καθηγητή Τέχνης Στάς Παράσχο, καθώς και η Σχολή Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου.

Άλλα σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή είναι ο οικισμός χαλκολιθικής εποχής στη Λέμπα, το Μουσείο Μυκηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου στην Πέγεια, ο αρχαιολογικός χώρος Μάα-Παλαιόκαστρο, η Βρύση των Πεγειώτισσων στην Πέγεια, Παλαιοχριστιανικές Βασιλικές με ψηφιδωτά στον Αγ. Γεώργιο Πέγειας, και η εκκ. Παναγίας Χρυσελεύσης στην Έμπα (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Ο Δήμος Πέγειας παρουσιάζει ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στην κοινότητα Χλώρακας υπάρχουν μερικές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι αγροτουριστικές υποδομές.

Πρόσθετα η μελέτη που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Υπάρχουν δυο (2) μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή Ακάμα που εμπίπτει στα δημοτικά όρια Πέγειας (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Στην Πέγεια υπάρχει εκδρομικός χώρος στο δάσος Πυκνής (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Από την περιοχή περνούν και διαδρομές του δικτύου ποδηλατικών διαδρομών (Πάφος-Πέγεια, Πάφος-Λατσι). Οι παλαιοχριστιανικές βασιλικές στον Αγ. Γεώργιο Πέγειας και η εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσης στην Έμπα συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών. Ο αρχαιολογικός χώρος της Λέμπας συμπεριλαμβάνεται στη θεματική διαδρομή Αφροδίτη και η Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσης στην Έμπα συμπεριλαμβάνεται επίσης στην πολιτιστική διαδρομή Κύπρος-Βενετία (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά Μουσεία στην περιοχή υπάρχει Μουσείο ΕΟΚΑ και Μουσείο Καραγκιόζη στη Χλώρακα και το Μουσείο Μυκηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου στην Πέγεια και κοινοτικό μουσείο στην Κισσόνεργα.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε κατασκευή παραλιακού πεζόδρομου Χλώρακας, διαμόρφωση προαυλίου εκκλ. Αγ. Νικολάου στη Χλώρακα, δημιουργία πάρκου στη Χλώρακα (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), εξωραϊσμός κεντρικής πλατείας στην Έμπα και εξωραϊσμός 12 χώρων πρασίνου στην Έμπα.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Σε αυτή την κατηγορία έγινε διαμόρφωση παλιάς βρύσης στη Χλώρακα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκε υπαίθριο αμφιθέατρο στη Χλώρακα.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Στην περιοχή αυτή λειτουργεί κέντρο ηλικιωμένων στη Χλώρακα (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας), κοινοτικό κέντρο νεολαίας (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) στην Κισσόνεργα και δημοτική βιβλιοθήκη στην Πέγεια. Επίσης στην Πέγεια λειτουργεί πολυδύναμο κέντρο απασχόλησης παιδιών.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι υπάρχει υποδομή σε ότι αφορά κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα νεολαίας, βιβλιοθήκες και κέντρα ηλικιωμένων τα οποία ωστόσο πιθανό να μην αρκούν για εξυπηρέτηση των κατοίκων, δεδομένου ότι υπάρχει σημαντική αύξηση πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντικότητα της περιοχής σε ότι αφορά την ανάπτυξη της τουριστικής περιοχής Πάφου γενικότερα, θα πρέπει να προωθηθούν περαιτέρω έργα εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος.

4.2.4.11 Περιαστική Πάφος

Η περιαστική περιοχή Πάφου περιλαμβάνει τέσσερις (4) κοινότητες, Τάλα, Τρεμιθούσα, Μεσόγη και Μέσα Χωριό. Στην περιοχή την τελευταία δεκαετία σε όλες τις κοινότητες σημειώθηκε σημαντική αύξηση στον πληθυσμό λόγω της εγγύτητας των κοινοτήτων στην αστική/τουριστική περιοχή Πάφου (προάστια), με ανάλογη εμπορική, οικιστική, βιομηχανική ανάπτυξη. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 6.011 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού του 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 57,4%.

Σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή αποτελούν το Μοναστήρι Αγ. Νεοφύτου στην Τάλα, η εκκλησία Αγ. Αικατερίνης στην Τάλα καθώς και η περιοχή του ποταμού και φράγματος Μαυροκόλυμπου (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) μέρος της οποίας βρίσκεται εντός των κοινοτικών ορίων Τάλας.

Στις κοινότητες της περιοχής υπάρχουν μερικές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές, ειδικά στη Μεσόγη (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών

2014).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι, τα εκκλησιαστικά μνημεία και τα υφιστάμενα δημόσια/ κοινοτικά κτίρια αξιοποιούνται ικανοποιητικά, ενώ για τις περιοχές φυσικής ομορφιάς οι απόψεις δίστανται.

Πρόσθετα η μελέτη η μελέτη της περιοχής που έγινε από τη Μονάδα κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Η θεματική διαδρομή Λαόνας-Ακάμα του δικτύου δρόμοι του Κρασιού συμπεριλαμβάνει και την κοινότητα Μεσόγης (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η Μονή Αγ. Νεοφύτου στη Τάλα συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών και στην πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Υπάρχει εκκλησιαστικό και αρχαιολογικό μουσείο εντός της Μονής Αγ. Νεοφύτου στην Τάλα.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε διαμόρφωση/εξωραϊσμός κοινοτικών πάρκων στην Τρεμιθούσα και στην Τάλα, και ανάδειξη του ποταμού Κλοκκαρκά στη Μεσόγη.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε εξωραϊσμός παραδοσιακής βρύσης στη Μεσόγη. Επίσης έγινε ανάδειξη του παλιού νερόμυλου Τάλας στα πλαίσια του εξωραϊσμού του κοινοτικού πάρκου.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Εκτός από το κέντρο νεότητας στην Τάλα (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά βιβλιοθήκες, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα ηλικιωμένων.

4.2.4.12 Διάριζος-Κελοκέδαρα

Η περιοχή Διάριζου-Κελοκεδάρων, η οποία είναι ορεινή/ημιορεινή περιοχή συμπεριλαμβάνει τις εξής έντεκα (11) κοινότητες, Αγ. Ιωάννης, Αρμίνου, Μεσάνα, Φιλούσα, Σαλαμιού, Κελοκέδαρα, Τραχυπέδουλα, Αγ. Νικόλαο, Πραιτώρι, Κιδάσι και Κέδαρες. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 798 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε μείωση πληθυσμού της τάξεως του 10,4%.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον αφού βρίσκεται ανάμεσα στις κοιλάδες δύο ποταμών, Ποταμός Διάριζου και Ξερός ποταμός και την τοποθεσία Γκρεμμοί Χανουτάρη (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000). Λόγω των σημαντικών προστατευόμενων περιοχών στην κοινότητα Σαλαμιού έχει δημιουργηθεί πριν μερικά χρόνια το Κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης/εκπαίδευσης στο παλιό δημοτικό σχολείο της κοινότητας το οποίο εξυπηρετεί μαθητές από όλη την Κύπρο (Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Δίκτυο κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Στρατηγικός σχεδιασμός για την περιβαλλοντική εκπαίδευση με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη).

Οι κοινότητες Αγ. Νικόλαος, Αρμίνου, Κελοκέδαρα, Πραιτώρι, Σαλαμιού και Φιλούσα παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες της περιοχής, και ειδικότερα στη Σαλαμιού και στη Μεσάνα, υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες

διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Στην Τραχυπέδουλα λειτουργεί και ένα αγροτουριστικό κατάλυμα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Επίσης η περιοχή διαθέτει αρκετά αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία (Μονή Αγ. Γεωργίου των Κομανών, η οποία αναστηλώθηκε από το Τμ. Αρχαιοτήτων, κοντά στη Μεσάνα, Αγ. Μαρίνα στη Φιλούσα, Αγ. Νικόλαος, Αγ. Αντώνιος στο Κέδαρες, Μοναστήρι Παναγίας Σαλαμιώτισσας,

Μεσαιωνικό Μοναστήρι Αγ. Σάββα στα Κελοκέδαρα), καθώς και άλλα αξιοθέατα (π.χ. Μεσαιωνικό γεφύρι Τζιέλεφου κοντά στον Αγ. Νικόλαο) (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και τα ιστορικά μνημεία της περιοχής. Πρόσθετα η μελέτη κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Το μονοπάτι μελέτης της φύσης ‘Ενετικά γεφύρια’ περνά κοντά από τις κοινότητες Αγ. Ιωάννης και Αγ. Νικόλαος (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Υπάρχει εκδρομικός χώρος στον Αγ. Νικόλαο κοντά στο Γεφύρι του Τζιέλεφου (Πηγή: Τμήμα Δασών).

Θεματικές Διαδρομές: Η θεματική διαδρομή Κοιλάδα Διαρίζου του δικτύου δρόμοι του Κρασιού συμπεριλαμβάνει τις περισσότερες κοινότητες της περιοχής (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η ποδηλατική διαδρομή Νικόκλεια περιλαμβάνει και την κοινότητα Τραχυπέδουλας (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Το Γεφύρι του Τζιέλεφου συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Εκτός από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης/Εκπαίδευσης στη Σαλαμιού δεν υπάρχει άλλη υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε λιθόστρωση δρόμου στην Τραχυπέδουλα, δημιουργία πάρκου στο Αγ. Ιωάννη και διαμόρφωση της πλατείας στη Σαλαμιού Α’, Β’ και Γ’ φάση (Β’ και Γ’ φάση - ΕΤΠΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Έγινε συντήρηση παλιού δημοτικού σχολείου στην Τραχυπέδουλα.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκαν πολιτιστικά κέντρα στα Κελοκέδαρα και στη Σαλαμιού.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

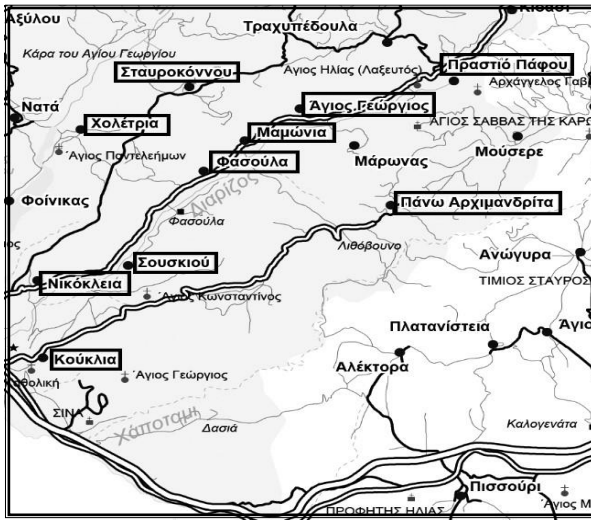
Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι δεν υπάρχει καθόλου δημόσια υποδομή σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης), Τέτοια περιφερειακά έργα θα μπορούσαν να προωθηθούν σε γειτονικές περιοχές αφού ο πληθυσμός της περιοχής Διάριζος-Κελοκέδαρα είναι πολύ μικρός.

Στην περιοχή αυτή υπάρχει προοπτική για ανάπτυξη του αγροτουρισμού και οικοτουρισμού, οπότε συστήνονται τα έργα υποστηρικτικής τουριστικής οικοδομής.

4.4.13 Διάριζος-Κούκλια

Η περιοχή Διαρίζου-Κουκλιών η οποία είναι πεδινή/παραθαλάσσια περιοχή περιλαμβάνει εννέα (9) κοινότητες, Σταυροκόβνου, Χολέτρια, Αγ. Γεώργιος, Μαμώνια, Φασούλα, Μούσερε, Πάνω Αρχιμανδρίτα, Νικόκλεια και Κούκλια. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται και οι εγκαταλειμμένες κοινότητες Σουσκίου, Πρασιτίο και Μάρωνας, Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους

1.596 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 16,1%.

Σημεία αναφοράς στην περιοχή είναι η παραλία Πέτρα του Ρωμιού, ο αρχαιολογικός χώρος Παλαιπάφου με το Ιερό της Παφίας Αφροδίτης στα Κούκλια (συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco) τα οποία είναι μέρος της Πολιτιστικής Διαδρομής Αφροδίτη. Στα Κούκλια βρίσκεται επίσης το πολύ αξιόλογο Μεσαιωνικό μουσείο στη μεσαιωνική έπαυλη των Λουζινιανών και η παλιά εκκλ. Παναγίας Οδηγήτριας (Καθολικής) (Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων). Λόγω των πιο πάνω μνημείων καθώς και λόγω ιδιωτικών επενδύσεων (τουριστικά θέρετρα, γήπεδα γκολφ) στην περιοχή Κουκλιών υπάρχει τουριστική

ανάπτυξη.

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές και συγκεκριμένα οι κοιλάδες του ποταμού Διαρίζου και του Χα Ποτάμι και οι εκβολές των ποταμών Έζουσα, Διαρίζος και Ξερός (Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος, Natura 2000) και άλλες περιοχές φυσικής ομορφιάς (Δάσος Ράντι, Δάσος Ορείτες).

Οι κοινότητες Νικόκλεια, Κούκλια, Πάνω Αρχιμανδρίτα και Σουσκιού παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Παράρτημα Ζ της Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον έλεγχο στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος στην ύπαιθρο και στα χωριά) και στις κοινότητες Κούκλια και Πάνω Αρχιμανδρίτα υπάρχουν μερικές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές (Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κατάλογος διατηρητέων οικοδομών 2014). Στις κοινότητες Νικόκλεια και Φασούλα λειτουργούν αγροτουριστικά καταλύματα (Πηγή: Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού).

Από την έρευνα πεδίου διαφαίνεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι δεν αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε τα υφιστάμενα δημόσια/κοινοτικά κτίρια, τα αρχαία, ιστορικά και εκκλησιαστικά μνημεία, οι περιοχές φυσικής ομορφιάς και οι αγροτουριστικές υποδομές της περιοχής. Πρόσθετα η μελέτη κατέδειξε ότι η περιοχή διαθέτει τις ακόλουθες υποδομές:

Μονοπάτια μελέτης της φύσης: Δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή.

Εκδρομικοί χώροι/Σημεία θέας: Δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή.

Θεματικές Διαδρομές: Στην περιοχή υπάρχουν ποδηλατικές διαδρομές στην Πέτρα του Ρωμιού, Νικόκλεια, Κούκλια-Κόλπος Πισσουρίου, Αιολικό πάρκο Ορείτες (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Η εκκλησία Παναγίας Οδηγήτριας (Καθολικής) στα Κούκλια συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο θρησκευτικών διαδρομών (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού). Οι κοινότητες Χολέτρια, Σταυροκόννου, Κούκλια, Νικόκλεια, Φασούλα, Μαμώνια και Αγ. Γεώργιος συμπεριλαμβάνονται στη θεματική διαδρομή Κοιλάδα Διαρίζου του δικτύου δρόμοι του Κρασιού (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά Μουσεία, εκτός από το Μεσαιωνικό Μουσείο Παλαιπάφου στα Κούκλια δεν υπάρχει άλλη υποδομή αυτής της κατηγορίας.

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγινε εξωραϊσμός πλατείας στην Πάνω Αρχιμανδρίτα, και εξωραϊσμός πλατείας εκκλησίας στη Νικόκλεια, και δημιουργία/εξωραϊσμός πάρκων στην Πάνω Αρχιμανδρίτα, στη Σταυροκόβου, στη Φασούλα και στον Αγ. Γεώργιο και εξωραϊσμός χώρου γύρω από παλιά βρύση στα Χολέτρια μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Σε αυτή την κατηγορία έγινε εξωραϊσμός παλιάς βρύσης στο Μούσερε, αναστήλωση Κάτω βρύσης στα Κούκλια και ανακαίνιση παλιού δημοτικού σχολείου στο Μούσερε.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Πρόσφατα ολοκληρώθηκε το έργο μετατροπής παλιού δημοτικού σχολείου σε αίθουσα πολλαπλών χρήσεων στα Μαμώνια μέσω του προγράμματος Leader (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω στην περιοχή αυτή φαίνεται ότι δεν υπάρχει καθόλου δημόσια υποδομή σε ότι αφορά διάφορα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, πολιτιστικά κέντρα) και θα πρέπει τέτοια έργα να προωθηθούν για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού.

Λόγω των σημαντικών αρχαιολογικών μνημείων της περιοχής τα οποία προσελκύουν επισκέπτες συστήνονται περαιτέρω έργα βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος.

3.2.5 Αμμόχωστος

Η ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου απαριθμεί 5 Κοινότητες και 4 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό 46.629 μόνιμους κατοίκους (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή Πληθυσμού 2011). Λόγω του μικρού μεγέθους της ελεύθερης Επαρχίας Αμμοχώστου δεν γίνεται διαχωρισμός της Επαρχίας ανά διαμερίσματα οπότε μελετήθηκε ως ενιαία περιοχή.

Πίνακας 3.11: Διαχωρισμός Επαρχίας Αμμοχώστου σε Διαμερίσματα /πληθυσμό

Περιοχή/ Διαμέρισμα	Δήμος/Κοινότητα	Πληθυσμός
Αμμόχωστος	Αγία Νάπα	3.212
	Παραλίμνι	14.963
	Δερύνεια	5.844
	Σωτήρα Αμμοχώστου	5.474
	Λιοπέτρι	4.591
	Φρέναρος	4.298
	Αυγόρου	4.604
	Άχνα (Δασάκι)	2.087
	Αχερίτου (Βρυσούλλες)	1.556

3.2.5.1 Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου

Η ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου, αποτελείται από τέσσερις Δήμους, Παραλίμνι, Αγία Νάπα, Δερύνεια, Σωτήρα, και πέντε (5) κοινότητες, Φρέναρος, Άχνα (Δασάκι), Αυγόρου, Λιοπέτρι, Αχερίτου (Βρυσούλλες). Λόγω της μικρής της έκτασης δεν μπορεί να διαχωριστεί σε διαμερίσματα, ωστόσο μπορεί να γίνει κάποιος διαχωρισμός ανάμεσα στην περιοχή που είναι τουριστικά ανεπτυγμένη (Δήμος Αγ. Νάπας και μέρος του Δήμου Παραλιμνίου, του Δήμου Σωτήρας και της Κοινότητας Λιοπετρίου) και τις λοιπές περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται ως αγροτικές περιοχές (μέρος του Δήμου Παραλιμνίου, του Δήμου Σωτήρας και της Κοινότητας Λιοπετρίου, το Δήμο Δερύνειας και τις κοινότητες Φρενάρους, Αχερίτου, Αυγόρου και Άχνας). Η περιοχή έχει συνολικό πληθυσμό 46.629 (Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή Πληθυσμού 2011). Με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού 2001 και 2011, η περιοχή σημείωσε αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 23,5%. Μέρος της περιοχής αυτής εμπίπτει στα όρια της Βρετανικής βάσης Δεκέλειας-Αγ. Νικολάου (Άχνα, Αχερίτου, Δερύνεια).

διαδρομή Αφροδίτη και η Μονή Αγίας Νάπας συμπεριλαμβάνεται στην πολιτιστική διαδρομή «Κύπρος-Βενετία» (Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Μουσεία/Κέντρα πληροφόρησης: Σε ότι αφορά την ύπαρξη Μουσείων στην περιοχή ελεύθερης Αμμοχώστου υπάρχουν, το Δημοτικό Μουσείο «Θάλασσα» και το Λαογραφικό Μουσείο «Αγροτόσπιτο» στην Αγία Νάπα, Εκκλησιαστικό Μουσείο στη Σωτήρα, Εθνογραφικό Μουσείο στο Αυγόρου, Λαογραφικό Μουσείο στη Δερύνεια και Υπαίθριο μουσείο παραδοσιακών επαγγελμάτων στη Δερύνεια (ΕΓΤΑΑ 2007-2013), και άλλα ιδιωτικά μουσεία. Υπάρχει επίσης το Κέντρο πληροφόρησης Κάβο Γκρέκο (Πηγή: Τμήμα Δασών) το οποίο λειτουργεί και σαν Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Πηγή: Δίκτυο κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Στρατηγικός σχεδιασμός για την περιβαλλοντική εκπαίδευση με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού).

Αναπλάσεις/Εξωραϊσμοί: Σε ότι αφορά έργα αναπλάσεων την τελευταία δεκαετία έγιναν, η ανάπλαση του παραλιακού μετώπου-αλιευτικού καταφυγίου στην Αγία Νάπα, ο παραλιακός πεζόδρομος Πρωταρά (Α' και Β' φάση), διαμόρφωση πλατείας στο Παραλίμνι, διαμόρφωση κεντρικής πλατείας στις Βρυσούλλες (Αχερίτου) και δημιουργία πάρκων σε όλους τους δήμους και τις κοινότητες.

Αποκατάσταση/ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων/μνημείων: Την τελευταία δεκαετία έγινε συντήρηση και αποκατάσταση του ρωμαϊκού υδραγωγείου στην Αγία Νάπα μέσω του προγράμματος Interreg III.

Πολιτιστικά κέντρα/Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης: Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή δημιουργήθηκαν αμφιθέατρα στο Παραλίμνι, στη Δερύνεια, στη Σωτήρα, στο Λιοπέτρι, στο Φρέναρος και στις Βρυσούλλες (Αχερίτου). Στη Δερύνεια λειτουργεί ακόμη το Πολιτιστικό κέντρο κατεχόμενης Αμμοχώστου.

Κέντρα ηλικιωμένων/Κέντρα νεότητας/Βιβλιοθήκες/Κέντρα απασχόλησης παιδιών: Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων λειτουργούν δυο (2) στέγες ηλικιωμένων στο Παραλίμνι και στο Αυγόρου και ένα κέντρο απασχόλησης ηλικιωμένων στο Αυγόρου (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας) και είναι σε εξέλιξη η ανέγερση Λέσχης ηλικιωμένων στη Δερύνεια (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Επίσης στην Ελεύθερη Αμμόχωστο λειτουργούν δυο (2) κέντρα νεότητας, στη Σωτήρα και στην Άχνα (Πηγή: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου) και Δημοτική βιβλιοθήκη στη Δερύνεια.

Διαπιστώσεις

Με βάση τα πιο πάνω η ελεύθερη περιοχή Επαρχίας Αμμοχώστου διαθέτει στο παρόν στάδιο, με βάση τον πληθυσμό της, ικανοποιητική υποδομή σε ότι αφορά πολιτιστικά κέντρα/θέατρα, αλλά ανεπαρκή υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων.

Ως εκ τούτου και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού είναι αναγκαίο όπως προωθηθεί δημιουργία επιπρόσθετου κέντρου ηλικιωμένων, αλλά και επιπλέον κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, κέντρα απασχόλησης παιδιών/νέων).

Επίσης λόγω του ότι η περιοχή είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα παραθαλάσσιου τουρισμού της Κύπρου θα πρέπει να συνεχιστούν τα έργα βελτίωσης και εμπλουτισμού του

τουριστικού προϊόντος της περιοχής (π.χ. παραλιακοί πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, πάρκα, κέντρα πληροφόρησης, κλπ.) αλλά να προωθηθούν και έργα προστασίας και ανάδειξης των προστατευόμενων περιοχών με στόχο την προώθηση του φυσιολατρικού τουρισμού και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.

Κεφάλαιο 4

Ανάλυση Ευρημάτων

4.1. Γενικά

Όπως προέκυψε από την κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου και των αιτημάτων που υπέβαλαν οι Επαρχιακές Διοικήσεις και τα Δημοτικά/Κοινοτικά Συμβούλια, υποβλήθηκαν συνολικά για όλες τις Επαρχίες 778 έργα. 421 αφορούν το Υπο-μέτρο 7.2 (Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας), 111 έργα το Υπο-μέτρο 7.4 Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού και 202 έργα το Υπο-μέτρο 7.5 (Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας). 45 έργα που αφορούν Νηπιαγωγεία (16) Χώρους Στάθμευσης (14), Γήπεδα (11), Αθλητικά Κέντρα (2), και βελτίωση δρόμων (2) δεν καλύπτονται από κανένα Υπο-μέτρο του Ταμείου.

Σε ότι αφορά το Υπο-μέτρο 7.2 τα περισσότερα έργα αφορούν αναπλάσεις πλατειών (70) και αναπλάσεις πυρήνων (70). Αξίζει να σημειωθεί ότι 34 αιτήματα αφορούν την υλοποίηση κέντρων ηλικιωμένων και 26 την ανέγερση κέντρων απασχόλησης παιδιών. Ο πιο κάτω πίνακας δεικνύει τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Υπο-μέτρου 7.2 για όλες τις Επαρχίες.

Λευκωσία Λεμεσός Λάρνακα Πάφος Αμμ/στος **Σύνολο**

Ανάπλαση πλατείας	18	27	11	14		70
Ανάπλαση πυρήνα	14	22	17	13	4	70
Πλακοστρώσεις/Εξωραϊσμός δημόσιων χώρων	15	10	4	10	3	42
Πάρκο/Παιχνιδότοπος	6	19	5	7	4	41
Αποκατάσταση/ανάδειξη αρχαίων μνημείων	11	11	4	10	2	38
Κέντρο ηλικιωμένων	8	9	4	9	4	34
Κέντρο απασχόλησης παιδιών	5	9	4	6	2	26
Αναβάθμιση όψεων κτιρίων	6	6	4	7		23
Γραμμικό πάρκο	8	6		3		17
Ποδηλατόδρομοι		4	2	4	5	15

Συντήρηση διατηρητέων οικοδομών	5	4		3		12
Παραλιακός πεζόδρομος	1	1	3	3	2	10
Ανάπλαση παραλιακού μετώπου		4		2	5	6
Διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων		2		1		3
Διαμόρφωση παραλίας	1		1	1		3
Πεζόδρομοι		3				3
Κέντρο απασχόλησης ΑΜΕΑ		1		1		2
Κέντρο νεότητας		1	1			2
Βοτανικός κήπος/πάρκο		1		1		2
Εκπαιδευτικό κέντρο				1		1
Πεζογέφυρα	1					1
Σύνολο	99	140	60	96	26	421

Σχετικά με το Υπο-μέτρο 7.4 πάρα πολλά αιτήματα (77) αφορά την δημιουργία Πολυδύναμων ή Πολιτιστικών Κέντρων και ακολουθούν τα υπαίθρια αμφιθέατρα. Χαρακτηριστικό στο υπό-μέτρο είναι ότι υποβλήθηκε αίτημα για δημιουργία σε 1 Κοινότητα (Αγ. Αμβρόσιος Λεμεσού) κέντρα Εξυπηρέτησης του Πολίτη. Όπως φαίνεται στο πιο κάτω πίνακα, τα περισσότερα έργα τα έχει υποβάλει η Επαρχία Λεμεσού (44) και ακολουθεί η Επαρχία Πάφου (25).

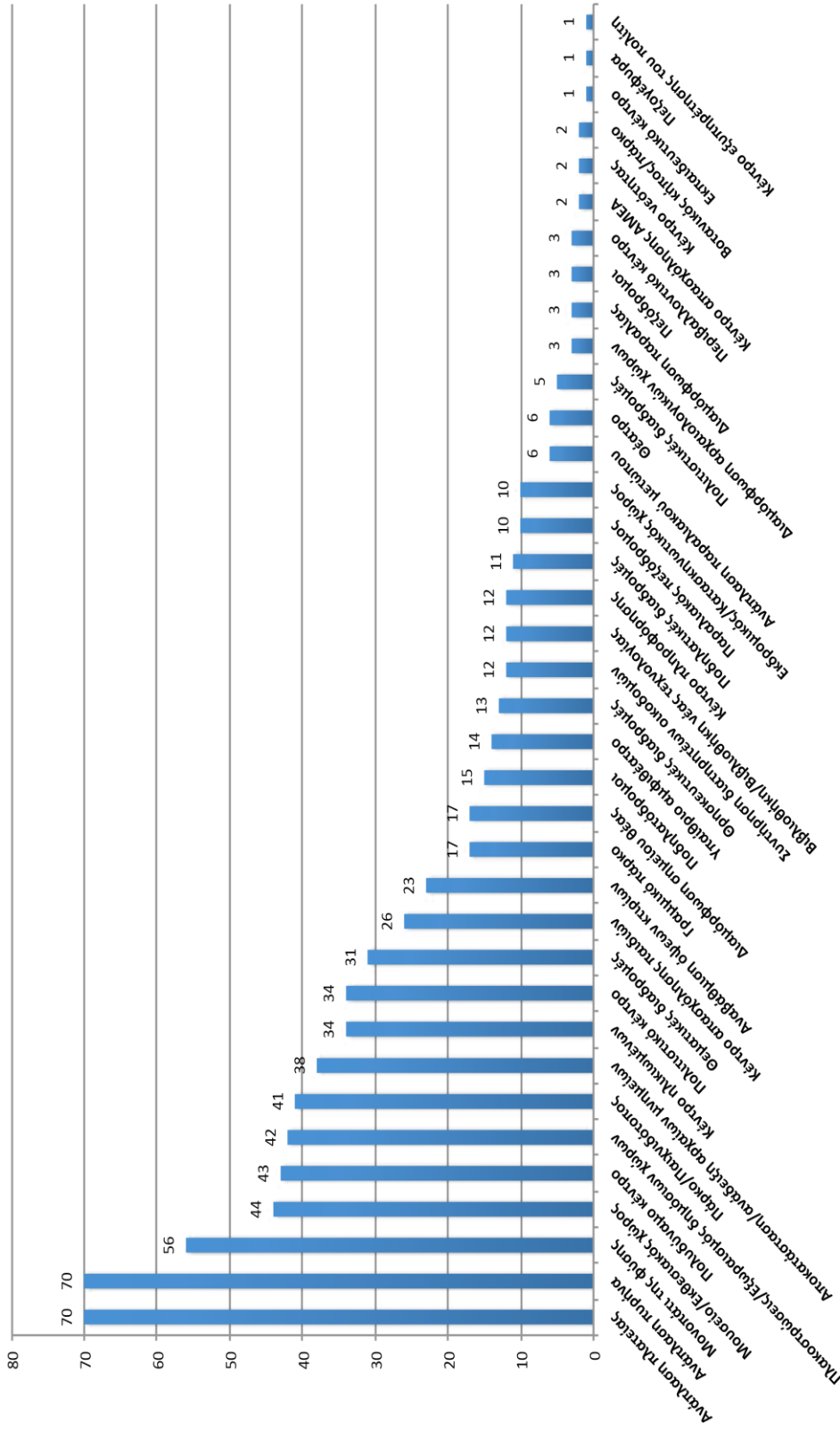
	Λευκωσία	Λεμεσός	Λάρνακα	Πάφος	Αμμ/στος	Σύνολο
Πολυδύναμο κέντρο	8	15	4	14	2	43
Πολιτιστικό κέντρο	9	15	4	6		34
Υπαίθριο αμφιθέατρο	2	5	2	2	3	14
Βιβλιοθήκη/Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας	1	6	1	3	1	12
Θέατρο	2	1	2		1	6
Κέντρο εξυπηρέτησης του πολίτη		1				1
Σύνολο	22	43	13	25	7	110

Στο Υπο-μέτρο 7.5, τα έργα με την μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης είναι τα μονοπάτια της φύσης (56) και η ανέγερση Μουσείων/ Εκθεσιακών Χώρων (44). Τα περισσότερα έργα υποβλήθηκαν από την Επαρχία Πάφου (75) και την Επαρχία Λεμεσού (63). Άξιο αναφοράς στο Υπο-μέτρο είναι τα πολλά αιτήματα που αφορούν την δημιουργία θρησκευτικών διαδρομών.

	Λευκωσία	Λεμεσός	Λάρνακα	Πάφος	Αμμ/στος	Σύνολο
Μονοπάτι της φύσης	12	22	5	17		56
Μουσείο/Εκθεσιακός χώρος	9	13	6	15	1	44
Θεματικές διαδρομές	12	5	2	12		31
Διαμόρφωση σημείου θέας		3		14		17
Θρησκευτικές διαδρομές	1	1	1	1	9	13
Κέντρο πληροφόρησης	1	5	1	5		12
Ποδηλατικές διαδρομές	3	6		2		11
Εκδρομικός/Κατασκηνωτικός χώρος	1	6		3		10
Πολιτιστικές διαδρομές		1		4		5
Περιβαλλοντικό κέντρο		1		2		3
Σύνολο	39	63	15	75	10	3

Τέλος, στο πιο κάτω γράφημα φαίνεται η συχνότητα εμφάνισης των έργων.

Συχνότητα εμφάνισης έργων ανεξαρτήτως του Υπο-μέτρου

Στην ενότητα αυτή γίνεται αντιπαραβολή των αιτημάτων που υποβλήθηκαν όσον αφορά έργα που εμπίπτουν στις υπό αναφορά κατηγορίες με τα έργα που υφίστανται/καταγράφηκαν κατά την έρευνα της υφιστάμενης κατάστασης.

Επίσης αφού λαμβάνεται υπόψη ο πληθυσμός καθώς και άλλες παράμετροι που καθορίζουν τη χρησιμότητά τους την επίδραση που αναμένεται ότι θα έχουν και τη θα επιφέρει η υλοποίησή τους για τους κατοίκους κάθε περιοχής, γίνεται εισήγηση για έργα τα οποία θα μπορούσαν να υλοποιηθούν ανά περιοχή.

4.1.1 Λευκωσία

4.1.1.1 Μαραθάσα Λευκωσίας

Η περιοχή Μαραθάσας είναι η δεύτερη πιο μακρινή περιοχή από το αστικό κέντρο της Επαρχίας και αριθμεί οκτώ ορεινές κοινότητες. Όλες οι κοινότητες είναι μικρές και χαρακτηρίζονται από σημαντική αποψίλωση του πληθυσμού τους που κυμαίνεται από -8% έως -56%.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ Κοινότητες/Δήμοι	Στατιστικά Στοιχεία				
	Απογραφή	Απογραφή	%μεταβολή	Υψόμετρο	Απόσταση από
	Πληθυσμού	Πληθυσμού	πληθυσμού		αστικό κέντρο
	2001	2011			επαρχίας (km)
Πεδουλάς	191	132	-30,89%	1100	77.5
Μυλικούρι	39	17	-56,41%	800	106
Μουτουλλάς	294	174	-40,82%	800	73.5
Οίκος	186	158	-15,05%	690	68.5
Καλοπαναγιώτης	287	263	-8,36%	700	72.5
Γερακιές	123	75	-39,02%	930	74
Τσακίστρα	107	79	-26,17%	770	108.5
Κάμπος	426	271	-36,38%	660	111.5

Με βάση τα έργα που έχουν εκτελεστεί στην περιοχή, καθώς και το γεγονός ότι σε αυτή δεν υπάρχει μεγάλος αριθμός κατοίκων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι θα πρέπει στην περίπτωση αυτή να ακολουθηθεί μια ήπια, στοχευόμενη ανάπτυξη ώστε να βελτιωθεί το επίπεδο ζωής στην περιοχή και να υπάρξει αν είναι δυνατόν ανάκαμψη του πληθυσμού.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Πεδουλάς	Εξωραϊστικά έργα (επένδυσης τοίχων με πέτρα, κατασκευή τοίχων αντιστήριξης) Λαογραφικό μουσείο Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Κατασκήνωση Ορχήστρας Νέων Κύπρου Ανάπλαση πλατείας της Εκκλ. Αρχαγγέλου Μιχαήλ από Τμήμα Δημοσίων Έργων (Αρχαίο Μνημείο Unesco)	
Μυλικούρι	Μονοπάτι της φύσης «Καττούδια»	
Μουτουλλάς	Επένδυση τοίχων της κοινότητας με πέτρα Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Κατασκευή τοίχων αντιστήριξης παράλληλα του κύριου δρόμου από Τ.Δ.Ε.	
Οίκος	Επένδυση τοίχου με πέτρα σε δρόμους της κοινότητας Κατασκευή κοινοτικού πάρκου	
Καλοπαναγιώτης	Ανάπλαση πυρήνα Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων Ανάπλαση χώρου στάθμευσης Μονοπάτι της φύσης και διαμόρφωση σημείων θέας (Τμήμα Δασών) Αποκατάσταση Διατηρητέας Οικοδομής (Οικεία Λαυρεντίου)-Πολιτιστικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2004-2006) Επένδυση τοίχων στον κύριο δρόμο με πέτρα (Τ.Δ.Ε.) και σε κοινοτικούς δρόμους Β' φάση ανάπλασης πυρήνα Κέντρο πληροφόρησης Μαραθάσας (Leader - ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Κάμπος	Δασικό μουσείο (Leader - ΕΓΤΑΑ 2007-2013) Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα, προτείνονται για προώθηση περιφερειακά έργα όπως Πολυδύναμα Κέντρα, μουσεία ή κέντρα πληροφόρησης, τα οποία θα συμβάλουν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και παράλληλα θα δημιουργήσουν κατάλληλες συνθήκες για προώθηση του ορεινού τουρισμού. Πρόσθετα προτείνεται και αριθμός έργων τοπικής σημασίας (αναπλάσεις δημόσιων χώρων, θεματικές διαδρομές, μονοπάτια της φύσης) ώστε να βελτιωθεί το δομημένο περιβάλλον των κοινοτήτων και να προβληθούν τα αξιόλογα στοιχεία τους. Πρωτίστως συστήνονται έργα τουριστικού χαρακτήρα ώστε να αυξηθεί η ροή των επισκεπτών στην περιοχή και ως αποτέλεσμα να δοθεί κίνητρο για ιδιωτικές επενδύσεις, παραμονή του πληθυσμού και εγκατάσταση των νέων.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ	Προτεινόμενα έργα
Πεδουλάς	Πολυδύναμο-Πολιτιστικό κέντρο στο παλιό γυμνάσιο Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας Θεματικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης
Μυλικούρι	Πλακοστρώσεις Θεματικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης
Οίκος	Δημιουργία δικτύου μονοπατιών της φύσης
Καλοπαναγιώτης	Δημιουργία δικτύου μονοπατιών της φύσης
Γερακιές	Δημιουργία κέντρου πληροφόρησης Ανάπλαση παραδοσιακού πυρήνα Δημιουργία Μουσείου Ποδηλατικές διαδρομές Δημιουργία πάρκου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

**Δημιουργία,
βελτίωση, επέκταση
όλων των ειδών
υποδομής μικρής
κλίμακας**

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες της περιοχής αυτής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και έχουν σημαντικό απόθεμα διατηρητέων κτιρίων, καθώς και διάφορα παραδοσιακά στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (π.χ. ενετικό γεφύρι, παλιές βρύσες, νερόμυλοι), συστήνεται η υλοποίηση και άλλων έργων αυτής της κατηγορίας και στις άλλες κοινότητες (Γερακιές, Μυλικούρι, Πεδουλάς), με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και σε άλλες κοινότητες πέραν των κοινοτήτων Καλοπαναγιώτη και Πεδουλά. Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για την ανάπλαση του πυρήνα της κοινότητας Γερακιών. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πάρκου στις Γερακιές.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά Κέντρα φροντίδας/απασχόλησης ηλικιωμένων, το Κοινοτικό Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων στον Καλοπαναγιώτη κρίνεται ικανοποιητικό ως προς την εξυπηρέτηση των αναγκών του τοπικού πληθυσμού και λόγω και του μικρού πληθυσμού στις κοινότητες τις περιοχής (1.169) δεν συστήνεται η δημιουργία άλλου κέντρου ηλικιωμένων στο παρόν στάδιο. Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες) δεν υπάρχει άλλη τέτοια υποδομή στην περιοχή, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο, αν και θα μπορούσαν να δημιουργηθούν κάποια περιφερειακά κέντρα (στις πιο μεγάλες κοινότητες της περιοχής) για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στην περιοχή (μείωση της τάξεως του 29%) δεν συστήνεται η προώθηση έργων αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Η υφιστάμενη υποδομή με βάση το πληθυσμό της περιοχής πιθανόν να είναι ανεπαρκής. Παρόλο που ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία Πολιτιστικού/Πολυδύναμου Κέντρου στον Πεδουλά στο παλιό γυμνάσιο της κοινότητας, η υλοποίηση τέτοιων έργων συστήνεται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες, καθώς και να λειτουργούν ως περιφερειακά.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρούνται σημαντικά, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά θεματικές διαδρομές, στις υφιστάμενες θρησκευτικές διαδρομές θα μπορούσαν να ενταχθούν και άλλα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής, ή θα μπορούσαν να δημιουργηθούν κάποιες επιπρόσθετες θεματικές διαδρομές με στόχο την αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην περιοχή. Επιπλέον θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και ποδηλατικές διαδρομές στα πλαίσια επέκτασης του δικτύου ποδηλατικών διαδρομών του ΚΟΤ. Συγκεκριμένα από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θεματικών διαδρομών στον Πεδουλά (κοινότητα στην οποία υπάρχουν παλιές εκκλησίες, αρκετές διατηρητέες οικοδομές, λαογραφικό μουσείο και κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης), και ποδηλατικών διαδρομών στις Γερακιές (το μεγαλύτερο μέρος της διοικητικής της έκτασης εμπίπτει στην προστατευόμενη περιοχή κοιλάδα των Κέδρων-Natura 2000).

**Επενδύσεις για
δημόσια χρήση σε
υποδομή αναψυχής,
τουριστικές
πληροφορίες και
τουριστικές υποδομές
μικρής κλίμακας**

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, λόγω του ότι το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής εντάσσεται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 (Εθνικό Δασικό πάρκο Τροόδου, Κρατικό δάσος Πάφου, Κοιλάδα των Κέδρων) δύναται να προωθηθούν έργα επεκτάσεις των υφιστάμενων μονοπατιών και σε άλλες περιοχές με σκοπό την περαιτέρω προώθηση του περιβαλλοντικού/φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία δικτύου μονοπατιών της φύσης Καλοπαναγιώτη-Οίκου, και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιών της φύσης στον Πεδουλά και στο Μυλικούρι.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και άλλα θεματικά μουσεία/κέντρα πληροφόρησης λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή. Από την έρευνα πεδίου, προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μουσείου και κέντρου πληροφόρησης στις Γερακιές. Ωστόσο η υλοποίηση τέτοιων έργων συστήνεται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακές κοινότητες.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο, αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού.

4.1.1.2 Σολέα

Η περιοχή Σολέας αποτελείται από δεκατρείς ορεινές και ημιορεινές κοινότητες και έχει κεφαλοχώρια την Ευρύχου και την Κακοπετριά. Οι δύο αυτές κοινότητες μαζί με τις κοινότητες Καλιάνα και Κοράκου είναι οι μόνες που παρουσιάζουν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης πληθυσμού κατά την τελευταία δεκαετία. Όλες οι υπόλοιπες κοινότητες φθίνουν σταθερά, κατάσταση η οποία υποδεικνύει ότι πρέπει να βρεθούν τρόποι ανάκαμψης του πληθυσμού.

ΣΟΛΕΑ	Στατιστικά Στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Σπήλια-Κούρδαλη	162	123	-24,07%	1060	69
Κακοπετριά	1198	1274	6,34%	690	60.5
Άγιος Θεόδωρος	67	49	-26,87%	460	55
Γαλάτα	653	581	-11,03%	610	61
Σιναόρος	233	228	-2,15%	575	58
Καλιάνα	177	200	12,99%	610	61
Τεμβριά	540	498	-7,78%	490	57.5
Κοράκου	500	521	4,20%	415	57.5
Ευρύχου	819	827	0,98%	450	55
Φλάσου	261	240	-8,05%	320	56
Ληνού	207	161	-22,22%	300	53.5
Κατύδατα	186	114	-38,71%	280	54.5
Σκουριώτισσα (Φουκάσα)	8	11	37,50%	235	55

Με βάση τα έργα που έχουν εκτελεσθεί στην περιοχή τα τελευταία χρόνια, φαίνεται ότι η περιοχή έχει υποδεχθεί σοβαρή αναπτυξιακή υποδομή. Ενόψει δε τούτου πιστεύεται ότι προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην εκτέλεση έργων τοπικής σημασίας ώστε να καταστούν οι κοινότητες αυτές πιο ελκυστικές για διαβίωση και για προσέλκυση τουριστικών δραστηριοτήτων και έτσι να σταματήσει η καθοδική πορεία του πληθυσμού.

ΣΟΛΕΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Σπήλια-Κούρδαλη	Εξωραϊσμοί Αμφιθέατρο Ανάπλαση πλατείας της κρύας βρύσης Μουσείο ΕΟΚΑ Τοπιοτέχνηση δρόμου και επιδιορθώσεις ελιόμυλου (Αρχαίο Μνημείο) Εξωραϊσμοί	

Κακοπετριά	Πάρκο Έλενας Σωφρονίου Τοπικό γραφείο εργασίας (ΕΤΠΑ 2004-2006) Αγορά εξοπλισμού Μουσείου (Μουσείο παλιού Ελιόμυλου) Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Διαμόρφωση σημείου θέας Γεραμπέλου Διαμόρφωση σημείου θέας Έσσω Γειτονιάς Πλακόστρωση εξωραϊσμός πεζοδρομίων	
Άγιος Θεόδωρος	Πάρκο και διαμόρφωση/εξωραϊσμός κοίτης ποταμού Εξωραϊσμοί	
Γαλάτα	Εξωραϊσμός εξωτερικού χώρου του κτιρίου του Κ.Σ. Κοινοτικά κτίρια/πολιτιστικό κέντρο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Μονοπάτι της φύσης Πολυδύναμο αθλητικό κέντρο	Κέντρο πληροφόρησης Σολέας (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Σιναόρος	Πάρκο Εξωραϊστικά	
Καλιάνα	Πλακόστρωτο στην πλατεία του πυρήνα Εξωραϊστικά	
Τεμβριά	Αποκατάσταση ελιόμυλου Πολιτιστικό Κέντρο Κεντρική πλατεία Κέντρο νεότητας Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Κοράκου	Διαμόρφωση σημείου θέας Περιφερειακό πολιτιστικό κέντρο-Κέντρο νεότητας Νηπιαγωγείο	
Ευρύχου	Πλατεία Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων Πάρκο προφήτη Ηλία Κέντρο νεότητας Περιφερειακό νηπιαγωγείο Μουσείο Κυπριακού σιδηροδρόμου στον παλιό σιδηροδρομικό σταθμό	
Φλάσου	Επενδύσεις περιτοιχισμάτων με πέτρα της περιοχής και διαμόρφωση της αυλής των κοινοτικών κτιρίων	
Ληνού	Επενδύσεις περιτοιχισμάτων με πέτρα της περιοχής	
Κατύδατα	Μουσείο Μεταλλευτικής Κληρονομιάς Αποκατάσταση παλαιάς βρύσης	

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα, προτείνονται για προώθηση περιφερειακά έργα όπως Πολιτιστικά κέντρα και μουσεία, και κέντρο ηλικιωμένων, καθώς και έργα τοπικής σημασίας όπως αναπλάσεις και συντήρηση διατηρητέων κτιρίων, θεματικές διαδρομές και μονοπάτια της φύσης με σκοπό την

αύξηση του τουριστικού ρεύματος, τη δημιουργία κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις και γενικά τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών στις κοινότητες.

ΣΟΛΕΑ	Προτεινόμενα έργα
Σπήλια-Κούρδαλη	Διαμόρφωση του παλιού δημοτικού σε πολιτιστικό κέντρο Μονοπάτι της φύσης Θεματικές διαδρομές Δημιουργία Μουσείου Δημιουργία πάρκου Πλακοστρώσεις
Κακοπετριά	Αναβάθμιση όψεων κτιρίων/Συντήρηση Διατηρητέων οικοδομών
Γαλάτα	Κέντρο ηλικιωμένων Αναβάθμιση όψεων κτιρίων/Συντήρηση Διατηρητέων οικοδομών Νηπιαγωγείο/Βρεφονηπιακός σταθμός Θρησκευτική διαδρομή
Κοράκου	Αναβάθμιση και εξωραϊσμός πυρήνα
Ευρύχου	Μουσείο υδροδυναμικής - Ελιόμυλος Α΄ φάση Μουσείο υδροδυναμικής - Ελιόμυλος Β΄ φάση

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι κοινότητες Γαλάτα, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλιάνα, Κοράκου, Σπήλια, Τεμβριά, Φλάσου έχουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και σημαντικό απόθεμα διατηρητέων κτιρίων, συστήνεται η υλοποίηση επιπλέον έργων ανάπλασης πυρήνων/δημόσιων δρόμων (π.χ. Κοράκου, Γαλάτα, Κακοπετριά, Σπήλια-Κούρδαλη), με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και σε άλλες κοινότητες στις οποίες υπάρχει προοπτική ανάπτυξης του.

**Δημιουργία,
βελτίωση, επέκταση
όλων των ειδών
υποδομής μικρής
κλίμακας**

Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για την ανάπλαση του πυρήνα της κοινότητας Κοράκου και προωθείται το έργο της συντήρησης του παλιού Ελιόμυλου (στα πλαίσια της δημιουργίας Μουσείου Υδροδυναμικής) στην Ευρύχου. Επίσης προωθείται ετοιμασία μελέτης για το έργο της Αναβάθμισης όψεων/συντήρηση διατηρητέων οικοδομών στο δρόμο Γαλάτας-Κακοπετριάς κοινότητες οι οποίες διαθέτουν μεγάλο αριθμό κτιρίων σημαντικής αρχιτεκτονικής αξίας (μνημεία πίνακα Β΄ Τμήματος Αρχαιοτήτων), αλλά θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα τέτοια έργα με στόχο την συντήρηση και ανάδειξη αξιόλογων αρχαίων μνημείων και ιστορικών κτιρίων που υπάρχουν στην περιοχή. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πάρκου στα Σπήλια (Κούρδαλη).

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά Κέντρα φροντίδας/απασχόλησης ηλικιωμένων, στην περιοχή λειτουργεί Κοινοτικό Πολυδύναμο Κέντρο Ηλικιωμένων στην Ευρύχου το οποίο ωστόσο, πιθανόν να μην εξυπηρετεί σε ικανοποιητικό βαθμό της ανάγκες της περιοχή λαμβάνοντας υπόψη των υφιστάμενο πληθυσμό. Από την έρευνα πεδίου διαφάνηκε ότι πιθανόν να υπάρχει ανάγκη δημιουργίας επιπρόσθετου τέτοιου κέντρου (π.χ. στη Γαλάτα) το οποίο εάν προωθηθεί ωστόσο θα πρέπει να λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο και να εξυπηρετεί και άλλες κοινότητες της περιοχής.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στην περιοχή, δεν συστήνεται η υλοποίηση έργων αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού και λόγω της ύπαρξης τριών (3) πολιτιστικών κέντρων δεν συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων παρά το γεγονός ότι υπάρχει έτοιμη μελέτη για διαμόρφωση του παλιού δημοτικού σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο στα Σπήλια.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά θεματικές διαδρομές, στις υφιστάμενες θρησκευτικές διαδρομές θα μπορούσαν να ενταχθούν και άλλα θρησκευτικά μνημεία που υπάρχουν στην κοινότητα Γαλάτας. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θεματικών διαδρομών στα Σπήλια (Κούρδαλη), κοινότητα στην οποία υπάρχουν παλιές εκκλησίες, αρχαία μνημεία και μουσεία, έργο το οποίο θα μπορούσε να συνεισφέρει στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος.

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης λόγω του ότι μεγαλύτερο μέρος της περιοχής εντάσσεται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 (Εθνικό Δασικό πάρκο Τροόδους και κοιλάδα Καρκώτη ποταμού) δύναται να προωθηθούν έργα επέκτασης των υφιστάμενων μονοπατιών και σε άλλες περιοχές με σκοπό την περαιτέρω προώθηση του περιβαλλοντικού/φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στα Σπήλια (Κούρδαλη).

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετά μουσεία στην περιοχή, λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα έργα αυτού του είδους, όπως για παράδειγμα το Μουσείο Υδροδυναμικής-Συντήρηση ελιόμυλου (Αρχαίο Μνημείο) στην Ευρύχου. Η 1^η φάση του έργου έλαβε προέγκριση για υλοποίηση/συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ μέσω του Μέτρου 3.1 του ΠΑΑ 2007-2013 αλλά παγοποιήθηκε λόγω μη ύπαρξης των απαιτούμενων κονδυλίων στον κρατικό προϋπολογισμό ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κiosκια

Θα ήταν χρήσιμη η προώθηση και άλλων τέτοιων έργων με στόχο την συμπλήρωση/στήριξη της ήδη υπάρχουσας τουριστικής υποδομής.

4.1.1.3 Μόρφου

Η περιοχή Μόρφου αποτελείται από δεκατέσσερις κοινότητες οι οποίες χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια σε ότι αφορά τη μορφολογία του εδάφους. Τα κεφαλοχώρια της περιοχής (Περιστερώνα, Αστρομερίτης) είναι πεδινές περιοχές ενώ οι κοινότητες Αγία Ειρήνη και Καννάβια βρίσκονται σε υψόμετρο πέραν των 800 μέτρων και μπορούν να χαρακτηριστούν ως ορεινές. Οι υπόλοιπες κοινότητες είναι ημιορεινές. Άλλο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι το γεγονός ότι οι ορεινές κοινότητες της Αγίας Ειρήνης και Κανναβίων παρουσιάζουν την πιο ψηλή φθίνουσα πορεία πληθυσμιακής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να συσχετισθεί με τη μεγάλη χιλιομετρική απόσταση από το αστικό κέντρο.

ΜΟΡΦΟΥ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Ξυλιάτος	123	138	12,20%	450	49
Άγιος Γεώργιος Καυκάλλου	15	26	73,33%	450	53
Νικητάρι	426	447	4,93%	305	48
Βυζακιά	384	347	-9,64%	300	45
Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου	628	568	-9,55%	450	45
Κάτω Μονή	311	339	9,00%	410	40.5
Ορούντα	656	604	-7,93%	290	36

Πάνω					
Κουτραφάς	0	4	400%	215	46.5
Κάτω					
Κουτραφάς	14	17	21,43%	195	44
Ποτάμι	558	558	0,00%	215	43
Αγία Ειρήνη	49	27	-44,90%	900	64
Καννάβια	186	129	-30,65%	800	63
Περιστέρωνα	2173	2226	2,44%	230	33
Αστρομερίτης	2361	2307	-2,29%	165	36.5

Παρά τα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζει η περιοχή και τα οποία σχετίζονται βασικά με την αποψίλωση του πληθυσμού των ορεινών κοινοτήτων, αυτή έτυχε ικανοποιητικής ανάπτυξης σε ότι αφορά τη δημιουργία υποδομών τόσο για τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος όσο και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και των ευκαιριών απασχόλησης.

ΜΟΡΦΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Ξυλιάτος	Κατασκευή τεχνητής λίμνης ως μέρος της ανάπλασης της πλατείας της κοινότητας Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Βιβλιοθήκη	Μουσείο Αγροτικής Κληρονομιάς (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Άγιος Γεώργιος Καυκάλλου	Ανάπλαση πλατείας Επένδυση τοίχων της κοινότητας με πέτρα	
Νικητάρι	Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Βιβλιοθήκη Κέντρο Νεότητας	
Βυζακιά	Κοινοτικό πάρκο Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου εκκλ. Αγ. Αικατερίνης	
Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου	Στεγανοποίηση αργακιού και πεζοδρομοποίηση Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Πολυδύναμο Κέντρο	
Κάτω Μονή	Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων	
Ορούντα	Κέντρο Νεότητας Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Κάτω Κουτραφάς	Εξωραϊστικά	
Ποτάμι	Κέντρο Νεότητας Πολιτιστικό κέντρο Πολυδύναμο Κέντρο	

Αγία Ειρήνη Λευκωσίας	Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Κέντρο Νεότητας Ανάπλαση πλατείας γύρω από τα κτίρια του Κ.Σ. Επένδυση τοίχων σε δρόμους της κοινότητας
Καννάβια	Ανάπλαση πάρκου Κέντρο Νεότητας Επένδυση τοίχου με πέτρα στην οδό Χαρ. Πεττεμερίδη Επένδυση τοίχου με πέτρα στο δρόμο που οδηγεί στην εκκλησία
Περιστερώνα Λευκωσίας	Ανάπλαση πλατείας και προσόψεων παραδοσιακού πυρήνα (ΕΤΠΑ 2004-06, ΤΠΟ) Νηπιαγωγείο Στ έγη ηλικιωμένων Κέντρο απασχόλησης ΑΜΕΑ
Αστρομερίτης	Στεγανοποίηση κοίτης ποταμού Κομήτη Βιβλιοθήκη Νηπιαγωγείο Κέντρο Νεότητας Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Στέγη ηλικιωμένων

Με βάση τα πιο πάνω η περιοχή και ειδικότερα οι φθίνουσες πληθυσμιακά κοινότητες θα μπορούσαν να προωθήσουν μικρής έκτασης αναπτυξιακά έργα τοπικής σημασίας όπως θεματικές διαδρομές, αναπλάσεις πλατειών, κλπ., με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών και τη σταδιακή ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Τα έργα που προτείνονται για την περιοχή, περιλαμβάνουν κυρίως έργα αναπλάσεων δημόσιων χώρων, συντήρησης διατηρητέων κτιρίων και θεματικές διαδρομές αλλά περιλαμβάνουν και έργα όπως δημιουργία μουσείου, κέντρου απασχόλησης παιδιών και κέντρου νεότητας.

ΜΟΡΦΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Βυζακιά	Ανάπλαση πυρήνα-αναστήλωση παλαιού νερόμυλου και ελιόμυλου Εξωραϊσμός ποταμού
Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου	Κέντρο απασχόλησης παιδιών/κέντρο νεότητας Αναβάθμιση όψεων κτιρίων/Δημιουργία λαϊκής γειτονιάς Ανάπλαση πλατείας Γραμμικό πάρκο Θεματικές διαδρομές
Περιστερώνα	Πεζογέφυρα

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)#

Ενόψει της ανάγκης για προσέλκυση επισκεπτών στην περιοχή, συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων κυρίως σε κοινότητες με απόθεμα διατηρητέων κτιρίων/μνημείων, αξιόλογων πολιτιστικών, θρησκευτικών και φυσικών στοιχείων.

Στο παρόν στάδιο προωθείται ετοιμασία μελέτης για ανάπλαση του πυρήνα, συντήρηση παλιού νερόμυλου-ελιόμυλου και ανάπλαση κοίτης του ποταμού στη Βυζακιά. Επίσης, από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία λαϊκής γειτονιάς και ανάπλαση πλατείας στην Αγ. Μαρίνα Ξυλιάτου.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες) Σε ότι αφορά Κέντρα φροντίδας/απασχόλησης ηλικιωμένων, λόγω της μικρής μείωσης στον πληθυσμό (μείωση της τάξεως του 1,8%) και με βάση την έρευνα πεδίου δεν υπάρχει στο παρόν στάδιο ανάγκη δημιουργίας επιπρόσθετου τέτοιου έργου.

Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών λόγω της μικρής μείωσης στον πληθυσμό και της ύπαρξης αρκετών υποδομών, δεν συστήνεται στο παρόν στάδιο προώθηση τέτοιων έργων αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου νεότητας στην Αγ. Μαρίνα Ξυλιάτου.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Παρά τη μικρή μείωση του πληθυσμού στην περιοχή (μείωση της τάξεως του 1.8 %) με βάση την έρευνα πεδίου προκύπτει η ανάγκη δημιουργίας κέντρου απασχόλησης παιδιών στην Αγ. Μαρίνα Ξυλιάτου, έργο το οποίο λείπει από την περιοχή, και το οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει σε περιφερειακό επίπεδο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού και λόγω της ύπαρξης υφιστάμενων υποδομών δεν συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Παρόλο που θεωρούνται χρήσιμα, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην

περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά θεματικές διαδρομές, τέτοια έργα θα μπορούσαν να προωθηθούν στην περιοχή με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θεματικών διαδρομών στην Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου.

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, λόγω του ότι μέρος της περιοχής εντάσσεται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 (Ποταμός Σερράχης, Κάτω Μονή, Μαδαρή-Παπούτσα), δύναται να προωθηθούν έργα επέκτασης των υφιστάμενων μονοπατιών και σε άλλες περιοχές με σκοπό την περαιτέρω προώθηση του περιβαλλοντικού/φυσιολατρικού τουρισμού.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Στην περιοχή δεν υπάρχουν μουσεία οπότε θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα όπως π.χ. το Μουσείο Αγροτικής Κληρονομιάς στο Ξυλιάτο για το οποίο έχουν ξεκινήσει πρόσφατα οι κατασκευαστικές εργασίες και το οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει ως περιφερειακό προβάλλοντας τη αγροτική κληρονομιά της περιοχής Μόρφου γενικότερα.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης επισκεπτών, αν και θεωρείται αναγκαία δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα στον παρόν στάδιο.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Παρόλο που θεωρούνται χρήσιμα, ιδιαίτερα στα πλαίσια των θεματικών διαδρομών δεν έχουν γίνει έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή ούτε προωθούνται στον παρόν στάδιο.

4.1.1..4 Περιοχή Ορεινής

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη πεδινών, ημιορεινών και ορεινών περιοχών. Οι τρεις μεγαλύτερες κοινότητες, Κλήρου, Αρεδιού και Μιτσερό έχουν θετικούς ρυθμούς μεταβολής του πληθυσμού με αποτέλεσμα να εξάγεται το συμπέρασμα ότι η μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο της Επαρχίας συντείνει στην περαιτέρω ανάπτυξή τους. Αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής πληθυσμού παρουσιάζουν γενικά οι ορεινές/ημιορεινές περιοχές Καμπί, Φαρμακάς, και Γούρρι, και αυτό εστιάζεται και πάλιν στην απόσταση από τη Λευκωσία. Γενικά από τον πίνακα φαίνεται, με εξαίρεση το Φικάρδου, ότι όσες κοινότητες βρίσκονται σε απόσταση από το αστικό κέντρο, κάτω των 35 km έχουν περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την αστυφιλία.

ΟΡΕΙΝΗ					
Στατιστικά στοιχεία					
Κοινοότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Καμπί	104	97	-6,73%	860	43
Φαρμακάς	507	480	-5,33%	980	42
Λαζανιάς	33	39	18,18%	900	41
Γούρρη	225	196	-12,89%	730	36.5
Φικάρδου	3	15	400,00%	890	39
Άγιος Επιφάνιος	338	412	21,89%	620	33.5
Καλό Χωριό Ορεινής	601	734	22,13%	500	29.5
Μαλούντα	402	490	21,89%	410	25
Κλήρου	1551	1847	19,08%	450	27
Αρεδιού	1084	1225	13,01%	360	23.5
Άγιος Ιωάννης Μαλούντας	445	472	6,07%	345	24
Αγροκηπιά	431	509	18,10%	390	28.5
Μιτσερό	713	860	20,62%	390	31.5

Με βάση τα χαρακτηριστικά της περιοχής και τα έργα που έχουν προωθηθεί την τελευταία δεκαετία η περιοχή θα πρέπει να τύχει ξεχωριστής μεταχείρισης ούτως ώστε να δοθεί ώθηση τόσο στις περιοχές που παρουσιάζουν πληθυσμιακή κάμψη, όσο και στις περιοχές που παρουσιάζουν σταθερή αύξηση πληθυσμού.

ΟΡΕΙΝΗ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Καμπί	Αίθουσα πολλαπλής χρήσης Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Μουσείο Κέντρο Νεότητας	
Φαρμακάς	Ανάπλαση πλατείας και πάρκο	
Λαζανιάς	Επένδυση περιτοιχισμάτων με πέτρα της περιοχής Κατασκευή περιτοιχίσματος	

Γούρρη	Μουσείο Υφαντουργίας Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Φικάρδου	Κοινοτικά Αποχωρητήρια Τοπικό Αγροτικό Μουσείο (Βραβείο Europa Nostra)
Άγιος Επιφάνιος Ορεινής	Πάρκο κοντά στην εκκλησία Νηπιαγωγείο
Καλό Χωριό Ορεινής	Κοινοτικό πάρκο Νηπιαγωγείο
Μαλούντα	Αμφιθέατρο
Κλήρου	Κοινοτική βιβλιοθήκη (μέρος των Κοινοτικών κτιρίων) Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Κέντρο Ηλικιωμένων
Αρεδιού	Αντιπλημμυρικά Περιφερειακό νηπιαγωγείο
Άγιος Ιωάννης Μαλούντας	Αντιπλημμυρικά / κατασκευή πεζοδρομίων
Αγροκηπιά	Πάρκο στον προσφυγικό συνοικισμό
Μιτσερό	Αμφιθέατρο Κωστή Δαμιανού Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Αίθουσα εκδηλώσεων και αναβάθμιση σχολείου Κέντρο Ηλικιωμένων Κέντρο Νεότητας

Προς τούτο και λόγω του παραδοσιακού χαρακτήρα των κοινοτήτων, καθώς και την προσπάθεια για περαιτέρω προώθηση του αγροτουρισμού, αναμένεται να είναι προς τη σωστή κατεύθυνση μια πολιτική εκτέλεσης έργων υποδομής που σχετίζονται με τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος (αναπλάσεις πυρήνων, θεματικές διαδρομές, διαμόρφωση πλατειών, μονοπάτια μελέτης της φύσης, ποδηλατικές διαδρομές, κλπ.). Κοινότητες που θα επιδέχονταν τέτοιας πολιτικής είναι το Καμπί, ο Φαρμακάς και το Γούρρι.

Άλλα έργα που προτείνονται στην περιοχή περιλαμβάνουν δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών, κέντρων ηλικιωμένων, και πολιτιστικών πολυδύναμων κέντρων. Σε ότι αφορά τις πιο ανεπτυγμένες πληθυσμιακά κοινότητες, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην εκτέλεση έργων υποδομής που συμβάλλουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

ΟΡΕΙΝΗ	Προτεινόμενα έργα
Καμπί	Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας/πλακοστρώσεις Αναβάθμιση όψεων κτιρίων/Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων

Φαρμακάς	Πολυδύναμο κέντρο Κατασκευή λιθόστρωτου μονοπατιού/Λιθόστρωση μονοπατιού Κοσκινά/ Δίκτυο θεματικών διαδρομών Κέντρο απασχόλησης παιδιών/Νηπιαγωγείο/Βρεφονηπιακός σταθμός Μονοπάτι της φύσης Κέντρο ηλικιωμένων
Λαζαριάς	Πολιτιστικό κέντρο Θεματικές διαδρομές Κέντρο ηλικιωμένων Μονοπάτι της φύσης Ποδηλατικές διαδρομές
Γούρρη	Διαμόρφωση παλιού δημοτικού σχολείου σε πολυδύναμο κέντρο Διαμόρφωση πλατείας-λιθόστρωση κεντρικής αρτηρίας
Άγιος Επιφάνιος Ορεινή	Λιθόστρωση οδών Δίκτυο Θεματικών Διαδρομών
Καλό Χωριό Ορεινής	Κέντρο απασχόλησης παιδιών /νέων-Βρεφο/παιδοκομικός σταθμός Διαμόρφωση πλατείας Μονοπάτι της φύσης στον ποταμό Μαρούλλενα Ανάπλαση πυρήνα
Κλήρου	Αξιοποίηση διατηρητέας οικοδομής στην πλατεία της κοινότητας Διαμόρφωση πλατείας
Μιτσερό	Μουσείο χαλκού Ανάπλαση πλατείας Μουσείο λιθοχαρακτικής και ξυλογλυπτικής Ανάπλαση πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Επειδή πολλές κοινότητες της περιοχής αυτής έχουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα συστήνεται η υλοποίηση και άλλων τέτοιων έργων, με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζονται μελέτες για την ανάπλαση των πλατειών στην Κλήρου και στο Γούρρι κοινότητες οι οποίες χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακές και στις οποίες θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, ωστόσο ετοιμάζονται μελέτες και για ανάπλαση πλατειών στις κοινότητες Καλό Χωριό και Μιτσερό. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν επίσης εισηγήσεις για έργα αναπλάσεων διαφόρων δημόσιων χώρων και αναβάθμισης όψεων κτιρίων στο Καμπί, στο Φαρμακά, και στον Άγ. Επιφάνειο Ορεινής.</p>
---	---

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της αύξησης στον πληθυσμό της περιοχής (αύξηση 14,5%) αλλά και βάση της έρευνας πεδίου, προκύπτει ανάγκη για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στο Φαρμακά (480 κάτοικοι). Ωστόσο η δημιουργία τέτοιων κέντρων συστήνεται σε πληθυσμιακά μεγαλύτερες κοινότητες, οι οποίες θα μπορούν να λειτουργήσουν και να συντηρούν τα κέντρα, τα οποία θα εξυπηρετούν και τις μικρότερες κοινότητες.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (αύξηση 14.6%), λόγω της έλλειψης υποδομής και όπως προκύπτει από την έρευνα πεδίου, υπάρχει ανάγκη για δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών (Φαρμακάς, Καλό Χωριό). Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε κοινότητες με αύξηση στον πληθυσμό και ως εκ τούτου αύξηση ατόμων παιδικής ηλικίας (Καλό Χωριό).

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να μην εξυπηρετεί ικανοποιητικά τον τοπικό πληθυσμό. Αν και ετοιμάζεται μελέτη για διαμόρφωση παλιού δημοτικού σχολείου σε πολυδύναμο κέντρο στο Γούρρι και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στο Φαρμακά και πολιτιστικού κέντρου στο Λαζανιά, συστήνεται τέτοιου είδους έργα να προωθούνται σε κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό, οι οποίες θα μπορούν να συντηρούν και να λειτουργούν τα κέντρα. Επιπρόσθετα, τέτοιου είδους έργα θα πρέπει να λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο και να εξυπηρετούν και τις πιο μικρές κοινότητες.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο αν και η ύπαρξη τους θα είχε θετική επίδραση στην αύξηση της απασχόλησης στη περιοχή.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά ποδηλατικές και θεματικές διαδρομές συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας για αύξηση της επισκεψιμότητας στις κοινότητες της περιοχής Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία θεματικών διαδρομών στο Λαζανιά και στον Αγ. Επιφάνειο και ποδηλατικής διαδρομής στο Λαζανιά.

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, επειδή το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής εντάσσεται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

(Δάσος Μαχαιρά, Δάσος Αδελφοί, Κουάδα ποταμού Μαρούλλενας και περιοχή Μιτσερού) δύναται να προωθηθούν έργα δημιουργίας μονοπατιών της φύσης με σκοπό την προώθηση του περιβαλλοντικού/φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στον ποταμό Μαρούλλενα στο Καλό χωριό και επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στο Φαρμακά.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Για τον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού προϊόντος στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα θεματικά μουσεία όπως π.χ. το Μουσείο Χαλκού στο Μιτσερό (για το οποίο υπάρχει μελέτη) και το Μουσείο λιθογραφικής και γλυπτικής στο Μιτσερό (για το οποίο ετοιμάζεται μελέτη).

Σε ότι αφορά τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης επισκεπτών θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία τους για προώθηση/συμπλήρωση του αγροτουριστικού προϊόντος της περιοχής αν και δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια Αν και θα ήταν χρήσιμη, ως συμπληρωματική υποδομή των προαναφερθέντων δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο.

4.1.1.5 Πιτσιλιά Λευκωσίας

Η περιοχή Πιτσιλιάς αποτελείται από δώδεκα μικρές κοινότητες με κεφαλοχώρια το Παλαιχώρι Μόρφου και το Παλαιχώρι Ορεινής. Γενικά όλες οι κοινότητες παρουσιάζουν την τελευταία δεκαετία φθίνουσα πληθυσμιακή μεταβολή, εκτός από την κοινότητα Απλικίου. Οπωσδήποτε η απόσταση από το αστικό κέντρο και η παντελής έλλειψη κέντρων Κοινωνικών Παροχών, Κέντρων Φροντίδας και Εκπαίδευσης, Πολυδύναμων Κέντρων Απασχόλησης, οδήγησαν στην αποψίλωση του πληθυσμού. Θετικό είναι το γεγονός ότι πρόσφατα άρχισε η υλοποίηση του έργου Περιφερειακή στέγη ηλικιωμένων Παλαιχωρίου, το οποίο αναμένεται να συνεισφέρει σημαντικά στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων τρίτης ηλικίας, καθώς και η υλοποίηση του έργου Πολυδύναμο κέντρο Ασκιά.

ΠΙΤΣΙΛΙΑ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού	Απογραφή πληθυσμού	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
	2001	2011			
Παλαιχώρι Μόρφου	775	686	-11,48%	950	43.5
Απλίκι	80	87	8,75%	720	40
Ασκιάς	187	170	-9,09%	900	45.5
Άλωνα	128	67	-47,66%	1050	60

Φτερικούδι	142	90	-36,62%	950	48.5
Πολύστυπος	173	128	-26,01%	1090	60
Λαγουδερά	142	84	-40,85%	1000	60
Σαράντι	57	44	-22,81%	1050	60
Λιβάδια	20	18	-10,00%	1020	62.5
Αληθινού	9	9	0,00%	920	57
Πλατανιστάσα	172	117	-31,98%	950	56
Παλαιχώρι Ορεινής	421	333	-20,90%	950	43.5

ΠΙΤΣΙΛΙΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Παλαιχώρι Μόρφου	Μονοπάτι της φύσης Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	Περιφερειακή στέγη ηλικιωμένων (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Ασκάς	Μονοπάτι της φύσης Πλακόστρωση δρόμων	Πολυδύναμο κέντρο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Φτερικούδι	Κτίριο Κ.Σ Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Πολιτιστικό κέντρο	
Πολύστυπος	Πολιτιστικό κέντρο (ΕΠΠΑ 2007-2013) Μονοπάτι της φύσης	
Λαγουδερά	Πολιτιστικό κέντρο	
Λιβάδια Λευκωσίας	Κοινοτικό πάρκο	
Πλατανιστάσα	Κοινοτικό πάρκο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (παλιό ελαιοτριβείο) Εξωραϊσμός τριών πλατειών	
Παλαιχώρι Ορεινής	Μονοπάτι της φύσης Μουσείο Βυζαντινής Κληρονομιάς	

Για την περιοχή αυτή προτάθηκαν αρκετά έργα που στόχο έχουν την εξυπηρέτηση και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, όπως Κέντρα Ηλικιωμένων και Πολυδύναμα/Πολιτιστικά Κέντρα. Το πρόβλημα που παρουσιάζεται είναι ο αριθμός των διαμενόντων κατοίκων στην περιοχή αφού αυτός είναι αρκετά μικρός με πιθανό αποτέλεσμα αυτά να αποδειχθούν μη βιώσιμα στο μέλλον και να μην επιφέρουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Η περίπτωση της Πιτσιλιάς είναι ιδιαίτερη και χρήζει ιδιαίτερης διαχείρισης και ίσως ξεχωριστής πολιτικής. Στο παρόν στάδιο ίσως θα ήταν προτιμότερη η υιοθέτηση μιας στοχευόμενης ήπιας ανάπτυξης η οποία θα στοχεύει στην μακροχρόνια επιτυχία και επιβίωση των έργων που θα επιλεγούν για προώθηση. Μικρά έργα αναπλάσεων, δικτύων θεματικών διαδρομών ή μονοπατιών της φύσης θα μπορούσαν να προωθηθούν στα πλαίσια της στοχευόμενης πολιτικής, έργα τα οποία θα προβάλλουν το φυσικό περιβάλλον και τον παραδοσιακό χαρακτήρα των κοινοτήτων με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών σε μια περιοχή η οποία έχει προοπτική για ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

ΠΙΤΣΙΛΙΑ	Προτεινόμενα έργα
Παλαιχώρι Μόρφου	Διαμόρφωση προαύλιου εκκλ. Αγ.Γεωργίου Πολιτιστικό κέντρο στο παλιό δημοτικό σχολείο Μονοπάτια της φύσης/Γραμμικό πάρκο Δίκτυο θεματικών διαδρομών
Απλίκι	Δίκτυο θεματικών διαδρομών Λιθόστρωση πλατείας και οδών
Ασκάς	Δίκτυο θεματικών διαδρομών Κατασκευή λιθόστρωτου μονοπατιού και βρύσης
Άλωνα	Κέντρο ηλικιωμένων Ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Πολυδύναμο κέντρο Δημιουργία κοινοτικού χώρου στάθμευσης Μονοπάτι της φύσης
Φτερικούδι	Ανάπλαση πλατείας/πλακοστρώσεις Δημιουργία πάρκου Μονοπάτι της φύσης
Πολύστυπος	Κέντρο ηλικιωμένων Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα/πλακοστρώσεις Συντήρηση όψεων κτιρίων/συντήρηση διατηρητέων κτιρίων
Σαράντι	Κατασκηνωτικός χώρος
Άληθινού	Κέντρο ηλικιωμένων
Πλατανιστάσα	Ανάπλαση νερόμυλου Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων
Παλαιχώρι Ορεινής	Μονοπάτια της φύσης/Γραμμικό πάρκο Λιθόστρωση Κεντρικού δρόμου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας *Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)*

Λόγω του ότι οι κοινότητες Άληθινού, Άλωνα, Ασκάς, Λαγουδερά, Λειβάδια, Παλαιχώρι Μόρφου και Ορεινής και Φτερικούδι παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, συστήνεται η υλοποίηση και άλλων έργων ανάπλασης και εξωραϊσμών, με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς με στόχο την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες για την ανάπλαση του πυρήνα της κοινότητας Άλωνας και για ανάπλαση αρχαίου νερόμυλου στην Πλατανιστάσα. Ωστόσο από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για αναπλάσεις δημοσίων χώρων και σε άλλες κοινότητες π.χ. Παλαιχώρι Μόρφου, Παλαιχώρι Ορεινής, Απλίκι, Ασκάς, Φτερικούδι, Πολύστυπος.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά κέντρα παροχής υπηρεσιών (π.χ. Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες) δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο λόγω και της τάσης για μείωση και γήρανση του πληθυσμού (μείωση 20,5%). Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, το έργο δημιουργίας Περιφερειακής Στέγης Ηλικιωμένων στο Παλαιχώρι το οποίο έχει ξεκινήσει πρόσφατα, αναμένεται ότι θα καλύψει τις ανάγκες των κοινοτήτων ολόκληρης της περιοχής.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στην περιοχή (μείωση 20,5%) δεν συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Σε ότι αφορά πολιτιστική υποδομή λόγω της ύπαρξης υφιστάμενων υποδομών την επικείμενη δημιουργία του Πολυδύναμου κέντρου Ασκά, καθώς και λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στις περισσότερες κοινότητες της περιοχής (μείωση 20,5%) δεν συστήνεται η δημιουργία άλλων τέτοιων κέντρων στο παρόν στάδιο αν και υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για δημιουργία Πολιτιστικού κέντρου στο παλιό δημοτικό σχολείο Παλαιχωρίου Μόρφου.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Οι δημιουργία θεματικών διαδρομών συστήνεται στην περιοχή αυτή με σκοπό την προσέλκυση τουριστών, και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία θεματικών διαδρομών στις κοινότητες Απλίκι, Ασκάς και Παλαιχώρι Μόρφου.

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, επειδή το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής εντάσσεται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 (Δάσος Αδελφοί-Μαδαρή-Παπούτσα- Φουντουκοδάση Πιτσιλιάς) μπορούν να προωθηθούν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προώθηση του περιβαλλοντικού/φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία δικτύου μονοπατιών της φύσης-γραμμικού πάρκου στο Παλαιχώρι Ορεινής και Παλαιχώρι Μόρφου, αλλά υπάρχουν εισηγήσεις για δημιουργία

μονοπατιών της φύσης και στις κοινότητες Άλωνα και Φτερικούδι.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Δεν προκύπτουν εισηγήσεις για έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο. Τέτοια έργα θα μπορούσαν να υλοποιηθούν μελλοντικά ως αποτέλεσμα της δημιουργίας τουριστικής κίνησης στην περιοχή.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο.

4.1.1.6 Δυτική Λευκωσία

Η περιοχή της Δυτικής Λευκωσίας αποτελείται από έξι μεγάλες κοινότητες και μια μικρή, τη Δένεια. Γενικά η περιοχή αναπτύσσεται σε γοργούς ρυθμούς αφού σε αυτό συνέβαλε τόσο η εγγύτητα των κοινοτήτων με το αστικό κέντρο της Επαρχίας, όσο και η εκτέλεση σοβαρής υποδομής που συνέτεινε στη βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων.

ΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ					
Στατιστικά στοιχεία					
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	%μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο
Αγίοι Τριμιθιάς	1401	1529	9,14%	270	17
Παλαιομέτοχο	4074	4145	1,74%	245	22
Δένεια	304	373	22,70%	170	27
Κοκκινοτριμιθιά	3096	4077	31,69%	220	21.5
Μάμμαρη	1052	1592	51,33%	185	24.5
Μένικο	980	1023	4,39%	250	31.5
Ακάκι	2675	3003	12,26%	215	28

Γενικά στην περιοχή δημιουργήθηκαν πολλά πάρκα και ανεγέρθηκαν κέντρα φροντίδας και κοινωνικών υπηρεσιών/παροχών.

ΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα σε εξέλιξη
Αγίοι Τριμιθιάς	Δημιουργία πάρκου στο συνοικισμό αυτοστέγασης Νηπιαγωγείο Κέντρο Νεότητας	

Παλαιομέτοχο	Δημιουργία πάρκου στην οδό Γρηγόρη Αυξεντίου Νηπιαγωγεία
Δένεια	Εξωραϊσμός της πλατείας της εκκλησίας Κοινοτική βιβλιοθήκη Πλατεία αγνοουμένων
Κοκκινοτριμιθιά	Πάρκο συν. Αυτοστέγασης Α΄ Πάρκο συν. Αυτοστέγασης Β΄ Δύο μικρά πάρκα εντός της κοινότητας Δημιουργία κεντρικής πλατείας Στέγη ηλικιωμένων Αγ. Γεώργιος Κοινοτικό νηπιαγωγείο
Μάμμαρη	Μονοπάτι της φύσης Νηπιαγωγείο Κοινοτική βιβλιοθήκη
Μένικο	Κοινοτικό πάρκο Νηπιαγωγείο
Ακάκι	Εξωραϊσμός πλατείας παρά το κοινοτικό κτίριο (ΤΠΟ) Περιφερειακό νηπιαγωγείο

Η περιοχή δεν χρήζει έργων περιφερειακής σημασίας αφού αυτά έχουν ήδη εκτελεστεί κατά την παρελθούσα δεκαετία, εκτός σε ότι αφορά πολιτιστικά πολυδύναμα κέντρα. Φαίνεται ότι στο παρόν στάδιο χρειάζονται πρωτίστως έργα τοπικής σημασίας, όπως αναπλάσεις πλατειών, πυρήνων και άλλων δημόσιων χώρων, που γενικά βελτιώνουν το δομημένο περιβάλλον των κοινοτήτων.

ΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ Προτεινόμενα έργα

Αγίοι Τριμιθιάς	Ανάπλαση πλατείας Ανάπλαση πυρήνα της κοινότητας
Παλαιομέτοχο	Κατασκευή χώρου στάθμευσης στον Ποταμό 'Κούτη' Εξωραϊσμός/ανάπλαση της κοίτης του ποταμού 'Κατούρη'
Κοκκινοτριμιθιά	Ανάπλαση πυρήνα Διαμόρφωση γραμμικού πάρκου στην παλαιά σιδηροδρομική γραμμή (ΤΠΟ)
Μάμμαρη	Κατασκευή οχετού και δημιουργίας υπεράνω πεζοδρόμου Διαμόρφωση κεντρικής πλατείας
Ακάκι	Ανάπλαση παραδοσιακού νερόμυλου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Έργα αυτής της κατηγορίας θα πρέπει να προωθούνται πρωτίστως σε κοινότητες με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ως εκ τούτου θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στο έργο της διαμόρφωσης της πλατείας στο Μάμμαρη, για την οποία ετοιμάζεται μελέτη.</p> <p>Ωστόσο προωθούνται έργα αναπλάσεων και σε άλλες κοινότητες της περιοχής όπως π.χ. Αγίοι Τριμιθιάς (ανάπλαση πλατείας/πυρήνα), Παλιομέτοχο (Εξωραϊσμός/ανάπλαση κοίτης ποταμού Κατούρη) και Κοκκινότριμιθιά (ανάπλαση πυρήνα, διαμόρφωση γραμμικού πάρκου στην παλιά σιδηροδρομική γραμμή). Επίσης ετοιμάζεται μελέτη για την ανάπλαση παραδοσιακού νερόμυλου στο Ακάκι.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, αν και παρατηρείται τάση για αύξηση του πληθυσμού και η υφιστάμενη δημόσια υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής, δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 15,9%), στο παρόν στάδιο δεν φαίνεται να υπάρχουν ανάγκες ούτε προωθούνται τέτοια έργα στην περιοχή.</p> <p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα', αν και στην περιοχή δεν λειτουργούν οποιαδήποτε πολιτιστικά ή πολυδύναμα κέντρα, στο παρόν στάδιο δεν φαίνεται να είναι προτεραιότητα η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή.</p> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Αν και υπάρχουν σημεία ιστορικού/πολιτιστικού ενδιαφέροντος στις κοινότητες της περιοχής, δεν προωθούνται τέτοια έργα αφού δεν υπάρχει στο παρόν στάδιο τουριστική κίνηση στην περιοχή.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Στην περιοχή δεν υπάρχει υποδομή της πιο πάνω κατηγορίας ούτε προωθούνται τέτοια έργα στο παρόν στάδιο λόγω του ότι δεν παρατηρείται τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο λόγω του ότι δεν παρατηρείται τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή.

4.1.1.7 Νότια Λευκωσία

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μείωση του φαινομένου της αστυφιλίας και την επιθυμία να παραμείνουν οι κάτοικοι στις κοινότητες. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται βασικά στην εγγύτητα της περιοχής με το αστικό κέντρο της Επαρχίας. Η κοινότητα Σιά απέχει μόνο 31 km από το αστικό κέντρο και έχει θετική αύξηση πληθυσμού 38,6% ενώ η κοινότητα Νήσου που απέχει μόνο 17,4 km έχει αύξηση πληθυσμού 64,7%. Το αποτέλεσμα αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι πεδινές κοινότητες που έχουν εγγύτητα με το κέντρο μέχρι 31 km έχουν αυξητικούς ρυθμούς πληθυσμού.

ΝΟΤΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο
Σιά	544	754	38,60%	290	31
Μαθιάτης	581	646	11,19%	370	27
Αλάμπρα	1140	1585	39,04%	250	21.5
Αγία Βαρβάρα	1417	2204	55,54%	300	22
Κοτσιάτης	117	160	36,75%	280	20.5
Νήσου	1323	2179	64,70%	240	17.4
Πέρα Χωριό	2236	2637	17,93%	250	19
Λύμπια	2268	2694	18,78%	260	26
Ποταμιά	415	505	21,69%	210	25

Μαργί	100	146	46,00%	310	18
Τσέρι	5287	7035	33,06%	270	11
Δήμος Ιδαλίου	5834	10466	79,40%	225	21.5
Αγ. Σωζόμενος	4	11	175,00%	180	19

ΝΟΤΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Σιά	Κοινοτικά κτίρια/γραφεία και αίθουσα εκδηλώσεων Νηπιαγωγείο Αναστηλωμένο ενετικό λουτρό Κηποθέατρο	
Μαθιάτης	Πάρκο στην περιοχή Ράχη Νηπιαγωγείο Ανάπλαση πλατείας Κοινοτική βιβλιοθήκη	
Αλάμπρα	Πάρκο αγνοουμένων και πεσόντων Νηπιαγωγείο Πολιτιστικό κέντρο	
Αγία Βαρβάρα	Κοινοτικό αμφιθέατρο Νηπιαγωγεία Κοινοτικά κτίρια	
Πέρα Χωριό-Νήσου	Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Νηπιαγωγεία Αποκατάσταση παλαιάς Τ/Κ οικοδομής και μετατροπή της σε ταχυδρομείο Βιβλιοθήκη	
Λύμπια	Ανάπλαση πλατείας (ΤΠΟ) Νηπιαγωγείο Κέντρο ενηλίκων	Μουσείο Λιθογλυπτικής Τέχνης (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) Αίθουσα εκδηλώσεων-πολιτιστικό κέντρο
Ποταμιά	Νηπιαγωγείο	
Τσέρι	Κατασκευή πάρκου στην οδό Χρ.Κόμβου Περιφερειακό νηπιαγωγείο Κατασκευή πάρκου στην οδό Μακρυγιάννη Υπαίθριο αμφιθέατρο Ανάπλαση πλατείας Αγ.Ανδρονίκου (ΤΠΟ) Πολυδύναμο Κέντρο ηλικιωμένων Μετατροπή Παλαιού Δημοτικού Σχολείου σε βιβλιοθήκη	
Δήμος Ιδαλίου	Αρχαιολογικό Μουσείο Δημοτικό Ιστορικό μουσείο και αρχείο Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο-Δημοτική βιβλιοθήκη Νηπιαγωγεία	

Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών
Κέντρο ηλικιωμένων
Αμφιθέατρο/Πολιτιστικό κέντρο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)

Με βάση το γεγονός ότι η περιοχή χαρακτηρίζεται από θετικούς ρυθμούς αύξησης πληθυσμού αφού βρίσκεται σχετικά σε μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο της Επαρχίας, θεωρούμε ότι τα έργα που θα μπορούσαν να έχουν θετική συνεισφορά στην ανάπτυξη είναι τα περιφερειακά έργα όπως πολυδύναμα κέντρα, κέντρα απασχόλησης ή εκπαίδευσης, κέντρα νεότητας, μουσειακοί χώροι, κλπ. Ωστόσο με βάση τον πιο κάτω πίνακα ζητούνται και έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος των κοινοτήτων όπως αναπλάσεις πλατειών, πυρήνων και άλλων δημόσιων χώρων καθώς και διαμόρφωση γραμμικού πάρκου.

ΝΟΤΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ	Προτεινόμενα έργα
Ιδάλιο	Ανάπλαση πυρήνα
Κοτσιάτης	Νηπιαγωγείο/Βρεφοκομικός σταθμός Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πολυδύναμο κέντρο Αναβάθμιση όψεων κτιρίων
Πέρα Χωριό-Νήσου	Κέντρο ηλικιωμένων Ανάδειξη σειράς φρεατίων - “Λαγούμια” σε συνδυασμό με 2 αλακατόλακκους και πετρόκτιστη δεξαμενή Θεματικές διαδρομές Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Γραμμικό πάρκο
Ποταμιά	Μουσείο/Κοινοτική βιβλιοθήκη
Τσέρι	Εξωραϊσμός ιαματικών πηγών

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i> Έργα αυτής της κατηγορίας θα πρέπει να προωθούνται πρωτίστως σε κοινότητες με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο παρόν στάδιο ωστόσο δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε μελέτες για σχετικά έργα είτε εισηγήσεις για έργα σε τέτοιες κοινότητες. Αντιθέτως από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση πλατειών/πυρήνων στο Δήμο Ιδαλίου, και στις κοινότητες Κοτσιάτη και Πέρα Χωριό-Νήσου, ανάδειξη σειράς φρεατίων-‘Λαγούμια’ σε συνδυασμό με 2 αλακατόλακκους και πετρόκτιστη δεξαμενή στο Πέρα Χωριό-Νήσου, γραμμικό πάρκο στο Πέρα Χωριό-Νήσου και εξωραϊσμός ιαματικών πηγών στο Τσέρι.
	<i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας,</i>

	<p>βιβλιοθήκες) Λόγω της συνεχούς αύξησης πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 45.9%) πιθανόν να υπάρχουν επιπλέον ανάγκες για τέτοιου είδους έργα. Στο παρόν στάδιο προωθείται δημιουργία κοινοτικής βιβλιοθήκης (μαζί με μουσείο) στην Ποταμιά για την οποία υπάρχει έτοιμη μελέτη και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία στέγης ηλικιωμένων στο Πέρα Χωριό-Νήσου.</p>
	<p>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα).</p> <p>Λόγω της συνεχούς αύξησης πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 45.9%) πιθανόν να υπάρχουν ανάγκες για τέτοιου είδους έργα αν και δεν υπάρχουν προτάσεις έργων σε αυτή την κατηγορία.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</p> <p>Λόγω της σημαντικής αύξησης πληθυσμού δημιουργούνται ανάγκες για επιπρόσθετα έργα αυτής της κατηγορίας. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στον Κοτσιάτη.</p> <hr/> <p>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</p> <p>Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</p> <p>Αν και υπάρχουν στοιχεία ιστορικού/αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στην περιοχή δεν φαίνεται να υπάρχει πρόθεση υλοποίησης τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο.</p> <hr/> <p>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</p> <p>Σε ότι αφορά τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης επισκεπτών, αν και θα ήταν χρήσιμα για την προώθηση των αξιόλογων μνημείων της περιοχής δεν έχουν γίνει ούτε προωθούνται έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή.</p> <hr/> <p>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια</p> <p>Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται, αν και συστήνονται ως συμπληρωματικά των θεματικών διαδρομών, οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο.</p>

4.1.1.8 Ταμασσός

Η περιοχή Ταμασσού αποτελείται από επτά κοινότητες που αριθμούν από 1000-2600 κατοίκους ενώ οι υπόλοιπες έξι έχουν πληθυσμό κάτω των 600 κατοίκων. Όλες οι κοινότητες χαρακτηρίζονται από θετικούς ρυθμούς πληθυσμιακής ανάπτυξης που φθάνουν μέχρι και το 48% περίπου.

ΤΑΜΑΣΣΟΣ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Καπέδες	523	572	9,37%	570	26.5
Καταλιόντας	0	24	2400%	380	27
Αναλιόντας	300	443	47,67%	360	25.5
Καμπιά	417	475	13,91%	480	22.5
Πολιτικό	369	419	13,55%	395	18
Πέρα	1018	1372	34,77%	390	19
Επισκοπειό	511	524	2,54%	345	17
Ψιμόλοφου	1358	1626	19,73%	320	16
Εργάτες	1588	1792	12,85%	340	19
Ανάγεια	1114	1514	35,91%	305	15
Πάνω Δευτερά	1957	2789	42,51%	285	13
Κάτω Δευτερά	1637	2054	25,47%	275	12.5
Λυθροδόνας	2628	3043	15,79%	420	32

Η συνεχής αύξηση του πληθυσμού οδήγησε και στην εκτέλεση πολλών έργων υποδομής σε κάθε μια κοινότητα ξεχωριστά.

ΤΑΜΑΣΣΟΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Καπέδες	Ανάπλαση πλατείας ηρώων Νηπιαγωγείο Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής και μετατροπή σε κοινοτικό κτίριο Παλιός λινός αναπαλαιωμένος από Τμήμα Αρχαιοτήτων Ανέγερση αίθουσας πολλαπλής χρήσης και αμφιθεάτρου Βιβλιοθήκη Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής και μετατροπή σε ιατρείο	
Αναλιόντας	Γραμμικό πάρκο Εκκλησιαστικό μουσείο Πάρκο πεσόντων και αγνοουμένων	
Καμπιά	Αναπαλαίωση εκκλ. Αγ. Γεωργίου (αρχαίο μνημείο) ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	

Πολιτικό	Μονοπάτι της φύσης (Πολιτικό-Μαχαιράς) Κέντρο Νεότητας Κοινοτική Βιβλιοθήκη Συντηρημένη παλαιά βρύση (από Τμήμα Αρχαιοτήτων) Θεραπευτική κοινότητα-Κέντρο ηλικιωμένων Αγία Σκέπη
Πέρα	Συντήρηση πολιτιστικού κέντρου (Αρχαίο μνημείο) Επέκταση περιφερειακού σχολείου-ανέγερση αίθουσα πολλαπλής χρήσης και γηπέδου
Επισκοπειό	Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων (με αίθουσα εκδηλώσεων και ιατρείο) Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Ανάπλαση πλατείας ηρώων Ανέγερση μνημείου ηρώων και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου Βελτίωση 2 παραδοσιακών νερόλακκων
Ψιμολόφου	Πάρκο πεσόντων και αγνοουμένων Νηπιαγωγείο Δημιουργία εκδρομικού χώρου
Εργάτες	Πάρκο πεσόντων και αγνοουμένων Νηπιαγωγείο Κοινοτικό αμφιθέατρο Βιβλιοθήκη
Ανάγια	Πάρκο αυτοστέγασης Νηπιαγωγείο Πλατεία νέας εκκλησίας
Πάνω Δευτερά	Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων (με θέατρο και βιβλιοθήκη) Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής, μετατροπή σε οίκημα συνδέσμου ανάπτυξης Περιφερειακό Νηπιαγωγείο
Κάτω Δευτερά	Πλατεία Χρυσοσπηλιώτισσας Αναπαλαίωση παλαιού αστυνομικού σταθμού Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων (με θέατρο και βιβλιοθήκη)
Λυθροδόνας	Πάρκο/παιδότοπος Ίδρυμα ηλικιωμένων Αναπαλαίωση και δημιουργία μουσείου Ελιόμυλος/Αλευρόμυλος Νηπιαγωγείο Γραμμικό πάρκο στον ποταμό Κατούρη

Κάτω από τα πιο πάνω δεδομένα, θα πρέπει να επιδιωχθεί στην περιοχή η εκτέλεση έργων υποδομής που κρίνεται ότι συμβάλλουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, όπως κέντρα απασχόλησης παιδιών, πολυδύναμα κέντρα, κλπ.

Έργα μικρότερα και περιορισμένης εμβέλειας θα μπορούσαν να προωθηθούν στις μικρές κοινότητες όπως, Μονοπάτι της φύσης στο Καπέδες, αναπλάσεις πυρήνων στον Αναλυόντα και Πολιτικό. Σημαντική κρίνεται ωστόσο και η συνέχιση του υφιστάμενου έργου 'Γραμμικό πάρκο Πεδιαίου' (Στρόβολος, Πάνω και Κάτω Λακατάμεια), εντός των κοινοτικών ορίων των κοινοτήτων Ταμασσού

(Πάνω και Κάτω Δευτερά, Ανάγεια, Ψημολόφου, Εργάτες, Επισκοπειό, Πέρα, Πολιτικό-Αρχαιολογικός χώρος Ταμασσού).

Με βάση των πιο κάτω πίνακα προτείνονται και άλλα έργα περιφερειακού χαρακτήρα που στόχο έχουν τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

ΤΑΜΑΣΣΟΣ	Προτεινόμενα έργα
Κοινότητες Ταμασσού	Γραμμικό πάρκο Ταμασσού
Καπέδες	Μονοπάτι της φύσης
Αναλιόντας	Πολιτιστικό κέντρο -Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής Ανάπλαση πυρήνα Μονοπάτι της φύσης Αθλητικό-Πολιτιστικό κέντρο και πάρκο Ανάπλαση του γηπέδου (χορτοτάπητας, αποδυτήρια, κέντρο νεότητας) Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Θέατρο
Πολιτικό	Μετατροπή παλαιού σχολείου σε Μουσείο-Πάρκο, Αμφιθέατρο, πλακόστρωση πλατείας Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Θεματικές/ποδηλατικές διαδρομές
Πέρα	Ανάπλαση πλατείας
Επισκοπειό	Γραμμικό πάρκο Πεδιαίου Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων Μονοπάτι της φύσης
Ψημολόφου	Υπαίθριο αμφιθέατρο Εξωραϊσμός του Βουνού Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Ανάπλαση πυρήνα Πολυδύναμο κέντρο Γραμμικό πάρκο
Ανάγεια	Ανάπλαση παλαιού δημοτικού σχολείου
Πάνω Δευτερά	Γραμμικό πάρκο

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Η υλοποίηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας συστήνεται στις κοινότητες με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα π.χ. Καπέδες, Λυθροδόνας, Πέρα Ορεινής και Πολιτικό, με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, με προτεραιότητα να δίνεται στις μικρότερες κοινότητες με στόχο τη σταδιακή αύξηση του πληθυσμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες για ανάπλαση πλατειών στο Πολιτικό και στα Πέρα Ορεινής και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για την ανάπλαση του πυρήνα στον Αναλύντα.

Επίσης προωθείται ετοιμασία μελέτης για τη σύνδεση/συνέχιση του Γραμμικού Πάρκου του Ποταμού Πεδιαίου με την περιοχή, το οποίο θα αποτελεί συνέχιση του γραμμικού πάρκου που δημιουργήθηκε κατά μήκος του ποταμού στα όρια των δήμων Στροβόλου και Λακατάμιας.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 24%) πιθανόν να υπάρχουν επιπλέον ανάγκες για τέτοιου είδους έργα. Ωστόσο δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 24%) αλλά και με βάση την έρευνα πεδίου, φαίνεται να παρουσιάζονται ανάγκες για δημιουργία τέτοιων κέντρων (π.χ. Ψιμολόφου, Αναλιόντας). Ωστόσο δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης) Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 24%) θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω τέτοια έργα με προτεραιότητα έργα τα οποία αφορούν τη συντήρηση διατηρητέων οικοδομών. Για παράδειγμα υπάρχει έτοιμη μελέτη για Πολιτιστικό κέντρο-Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής στον Αναλιόντα. Ωστόσο, γενικά, η προώθηση τέτοιων έργων συστήνεται πρωτίστως στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρούνται σημαντικά δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας

στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς (Δάσος Μαχαιρά, Ποταμός Πεδιαίος) και αρχαιολογικών χώρων (αρχαίο Βασίλειο Ταμασσού) θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω τέτοια έργα. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για τη δημιουργία Μονοπατιού μελέτης της φύσης στους Καπέδες. Επίσης από την έρευνα πεδίου απορρέουν εισηγήσεις για δημιουργία και άλλων μονοπατιών μελέτης της φύσης (Αναλιόντας, Επισκοπειό) και για δημιουργία θεματικών και ποδηλατικών διαδρομών στο Πολιτικό.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Λόγω της ύπαρξης αρχαιολογικών μνημείων στην περιοχή (αρχαίο Βασίλειο Ταμασσού) συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων όπως π.χ. η μετατροπή του παλιού σχολείου Πολιτικού σε Μουσείο.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης επισκεπτών, αν και θεωρούνται χρήσιμα δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κioskia

Αν και θεωρούνται χρήσιμα και αναγκαία στα πλαίσια μιας θεματικής διαδρομής, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

4.1.1.9 Τυλληρία Λευκωσίας

Η περιοχή Τυλληρίας είναι η πλέον απομακρυσμένη περιοχή της Επαρχίας Λευκωσίας. Αυτή αριθμεί 5 κοινότητες με μεγαλύτερη τον Κάτω Πύργο. Γενικά η περιοχή δεν έχει μεγάλο υψόμετρο, αν και έχει ιδιαίτερη μορφολογία (απότομες βουνοπλαγιές κοντά στο παραθαλάσσιο μέτωπο), και όλες οι κοινότητες επιδεικνύουν αρνητικούς ρυθμούς πληθυσμιακής ανάπτυξης.

ΤΥΛΛΗΡΙΑ Κοινότητες /Δήμοι	Στατιστικά στοιχεία				
	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2001	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Πάνω Πύργος	30	22	-26,67%	200	236
Κάτω Πύργος	1120	1036	-7,50%	20	232
Πηγένια	123	107	-13,01%	200	234
Παχύαμμος	97	70	-27,84%	50	209
Άγιος Θεόδωρος Τυλληρίας	27	0	-100,00%	70	220

Μανσούρα (Άγιος Θεόδωρος)	1	9	900,00%	70	224.5
Μοσφίλι (Άγιος Θεόδωρος)	1	20	2000,00%	70	223

Κατά τα τελευταία χρόνια στην περιοχή έχουν γίνει ελάχιστα έργα τα οποία βασικά επικεντρώθηκαν στην κοινότητα του Κάτω Πύργου. Οι υπόλοιπες κοινότητες, εκτός από τον Παχύαμμο όπου έχει ανεγερθεί Πολιτιστικό κέντρο και Μουσείο, δεν έχουν να επιδείξουν κανένα αναπτυξιακό έργο.

ΤΥΛΛΗΡΙΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Κάτω Πύργος	Εξωραϊσμός πλατείας (ΤΠΟ) Κοινοτικό πάρκο Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Αίθουσα πολλαπλής χρήσης	
Παχύαμμος	Πολιτιστικό κέντρο και μουσείο	

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα προτείνεται δημιουργία πολιτιστικών κέντρων στις κοινότητες Πάνω Πύργου, Κάτω Πύργου και Πηγετιών. Επίσης προτείνονται έργα τοπικής σημασίας στην παραλιακή περιοχή Κάτω Πύργου όπως η αξιοποίηση του μεσαιωνικού παρατηρητηρίου στο Τρουλλί, η δημιουργία παραλιακού πεζόδρομου και πάρκου στο παραλιακό μέτωπο, έργα τα οποία θα βελτιώσουν αισθητικά την περιοχή και θα λειτουργήσουν θετικά ως προς την αύξηση του τουριστικού ρεύματος.

ΤΥΛΛΗΡΙΑ	Προτεινόμενα έργα
Πάνω Πύργος	Μετατροπή του παλαιού δημοτικού σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο
Κάτω Πύργος	Αξιοποίηση παλιών κοινοτικών αποθηκών-μετατροπή τους σε Πολιτιστικό Κέντρο και Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Αξιοποίηση του μεσαιωνικού παρατηρητηρίου στο Τρουλλί-Παραλιακός πεζόδρομος Δημιουργία πάρκου στο βόρειο άκρο του παραλιακού μετώπου
Πηγένια	Πολιτιστικό/πολυδύναμο κέντρο στο παλιό δημοτικό σχολείο
Μανσούρα	Διαμόρφωση παραλίας σκύλων

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Η υλοποίηση έργων αυτής της κατηγορίας συστήνεται κυρίως στην παραλιακή/τουριστική περιοχή με στόχο την αύξηση του τουριστικού ρεύματος. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για τη δημιουργία παραλιακού πεζόδρομου στον Κάτω Πύργο (σε συνδυασμό με την ανάδειξη του Μεσαιωνικού παρατηρητηρίου στο Τρουλλί), καθώς και

δημιουργία πάρκου στο βόρειο άκρο του παραλιακού μετώπου.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά έργα της πιο πάνω κατηγορίας δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή, ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε σχετικά έργα. Λόγω της ανυπαρξίας τέτοιας υποδομής θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η προώθηση τους και ιδιαίτερα για την ευημερία των ηλικιωμένων.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό μείωσης 9,5%) δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Προωθείται ετοιμασία μελετών για μετατροπή των παλιών δημοτικών σχολείων Πάνω Πύργου και Πηγαινειών σε πολιτιστικά κέντρα και αξιοποίηση των παλιών κοινοτικών αποθηκών στον Κάτω Πύργο ως πολιτιστικό κέντρο. Ωστόσο λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού στις συγκεκριμένες κοινότητες και λόγω της ύπαρξης αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στον Κάτω Πύργο, στο παρόν στάδιο δεν θα πρέπει να προωθηθεί πέραν του ενός τέτοιου έργου το οποίο και θα ήταν προτιμότερο να λειτουργεί ως περιφερειακό.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και η ύπαρξη τέτοιων κέντρων στη περιοχή θα συνέβαλε στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Η ένταξη της περιοχής σε θεματικές διαδρομές και η δημιουργία και άλλων μονοπατιών της φύσης, λόγω της ύπαρξης αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος, θα επιδρούσε θετικά στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην περιοχή. Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι). Σε ότι αφορά την πιο πάνω κατηγορία η προώθηση τέτοιων έργων θα επιδρούσε θετικά στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος. Στο παρόν στάδιο προωθείται ετοιμασία μελέτης για αξιοποίηση παλιών κοινοτικών

αποθηκών στον Κάτω Πύργο με σκοπό την μετατροπή τους σε Μουσείο και Πολιτιστικό κέντρο. Λόγω της ύπαρξης αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στον Κάτω Πύργο θα ήταν προτιμότερο το συγκεκριμένο έργο να προωθηθεί πρωτίστως ως θεματικό μουσείο/κέντρο πληροφόρησης με στόχο την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας. Σε συνδυασμό με την ένταξη της περιοχής σε κάποιο δίκτυο διαδρομών/μονοπατιών τα έργα αυτά θα επιδρούσαν συμπληρωματικά στην βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής.

4.1.2 Λεμεσός

4.1.2.1 Περιοχή Αμαθούντας

Η περιοχή αυτή καλύπτει την παραλιακή ζώνη της Λεμεσού όπου έχουν γίνει έργα τουριστικής υποδομής. Αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και η εγγύτητα στο αστικό κέντρο, είναι το γεγονός ότι όλες οι κοινότητες παρουσιάζουν σημαντική πληθυσμιακή ανάπτυξη. Ο Άγιος Τύχωνας, το Πεντάκωμο, η Μονή, η Παρεκκλησιά, ο Πύργος Λεμεσού και η Γερμασόγεια παρουσιάζουν μεταβολή πληθυσμού που ξεπερνά το 50% και αγγίζει ακόμη και το 106%.

Κοινότητες /Δήμοι	Στατιστικά στοιχεία				
	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Δήμος					
Γερμασόγεια	8535	13421	57,25%	50	6.5
Μουτταγιάκα	2695	2939	9,05%	60	10
Αρμενοχώρι	167	218	30,54%	300	15
Φοινικάρια	243	339	39,51%	110	11
Ακρούντα	345	455	31,88%	110	12.5
Άγιος Τύχων	2115	3455	63,36%	100	11
Πεντάκωμο	388	644	65,98%	150	23
Μοναγρούλλι	471	536	13,80%	100	19.5
Μονή	391	622	59,08%	85	19
Παρεκκλησιά	1324	2738	106,80%	150	16.5

Πύργος Λεμεσού	1348	2363	75,30%	90	17
-----------------------	------	------	--------	----	----

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά έργα σε όλες τις κοινότητες. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι μεταξύ άλλων στην περιοχή έχουν ανεγερθεί μέχρι σήμερα, 5 (πέντε) πολιτιστικά/πολυδύναμα κέντρα, 4 (τέσσερα) θέατρα, 4 (τέσσερις) βιβλιοθήκες και 7 (επτά) πάρκα.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Δήμος Γερμασόγειας	Πάρκο Βιβλιοθήκη Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Κέντρο απασχόλησης παιδιών Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Μουτταγιάκα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Θέατρο Βιβλιοθήκη Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Αρμενοχώρι	Πάρκο	
Φοινικάρια	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη	
Ακρούντα	Πάρκο Λαογραφικό Μουσείο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Άγιος Τύχων	Πάρκο Νηπιαγωγείο Θέατρο Παραλιακό μέτωπο (ΤΠΟ)	
Πεντάκωμο	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Νηπιαγωγείο Πάρκο	
Μοναγρούλλι	Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Μονή	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Θέατρο	
Παρεκκλησιά	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Νηπιαγωγείο Βιβλιοθήκη Παραλιακό μέτωπο (ΤΠΟ) Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών	

Πύργος Λεμεσού	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Θέατρο Νηπιαγωγείο
-----------------------	---

Με βάση τα πιο πάνω φαίνεται ότι στο παρόν στάδιο η περιοχή δεν φαίνεται να στερείται περιφερειακών έργων, πλην ενός κέντρου ηλικιωμένων και ενός κέντρου νεότητας για τα οποία προκύπτει ανάγκη σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα. Πέραν τούτου όμως, και ιδιαίτερα οι μικρότερες κοινότητες χρήζουν έργων βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος ώστε να καταστούν πιο ελκυστικές για αύξηση του ρεύματος επισκεπτών. Έργα όπως η κατασκευή πεζόδρομων, ποδηλατοδρόμων, δημιουργία εκδρομικών χώρων και μονοπατιών της φύσης, και ανάπλαση πλατειών/πυρήνων που φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα θα προσδώσουν ποιότητα στην περιοχή που αναμφίβολα θα οδηγήσουν σε προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων και περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	Προτεινόμενα έργα
Δήμος Γερμασόγειας	Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου (ΤΠΟ)
Φοινικάρια	Πολυδύναμο κέντρο Κατασκευή πεζόδρομου κατά μήκος του υδατοφράκτη Γερμασόγειας Δημιουργία εκδρομικού χώρου στο παλιό λατομείο Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Θεματικές διαδρομές Ποδηλατικές διαδρομές/Ποδηλατόδρομοι
Άγιος Τύχων	Κατασκευή αποβάθρας αρχαίου Λιμανιού Αμαθούντας Διαμόρφωση αρχαιολογικού πάρκου Αμαθούντας
Πεντάκωμο	Πολυδύναμο κέντρο Παραλιακός πεζόδρομος Κέντρο νεότητας και βιβλιοθήκη Γήπεδα/χώρος αθλοπαιδιών
Μοναγρούλλι	Στέγη ηλικιωμένων Κοινοτικό πάρκο, Αμφιθέατρο και αίθουσα εκδηλώσεων Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση πυρήνα Κέντρο απασχόλησης παιδιών
Παρεκκλησιά	Διαμόρφωση πλατείας Αρχ. Μιχαήλ
Πύργος Λεμεσού	Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου-πάρκο Αμαθούντας (ΤΠΟ) Μουσείο Ανάπλαση πυρήνα Μονοπάτι της φύσης Δημιουργία γηπέδων

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή συστήνεται η συνέχιση των έργων διαμόρφωσης του παραλιακού μετώπου της περιοχής, έργα διαμόρφωσης αρχαιολογικών χώρων, ανάπλαση παραδοσιακών πυρήνων, διαμόρφωση πεζόδρομων, κλπ. με στόχο την αισθητική και λειτουργική βελτίωση της περιοχής και ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες για τη διαμόρφωση του αρχαιολογικού πάρκου Αμαθούντας και κατασκευή αποβάθρας αρχαίου λιμανιού Αμαθούντας στον Αγ. Τύχωνα. Επίσης προωθείται η συνέχιση των έργων διαμόρφωσης του παραλιακού μετώπου/πεζοδρόμου της τουριστικής περιοχής Πύργου, Πεντακώμου και Γερμασόγειας. Ετοιμάζονται επίσης μελέτες για κατασκευή πεζοδρόμου κατά μήκος του υδατοφράκτη Γερμασόγειας (Φοινικάρια), δημιουργία εκδρομικού χώρου στο παλιό λατομείο Φοινικαριών, διαμόρφωση πλατείας Αρχαγγέλου Μιχαήλ στην Παρεκκλησιά και δημιουργία κοινοτικό πάρκου στο Μοναγρούλλι. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν και εισηγήσεις για έργα ανάπλασης παραδοσιακών πυρήνων (Φοινικάρια, Μοναγρούλλι, Πύργος).

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά κέντρα παροχής υπηρεσιών δεν υπάρχει δημόσια υποδομή σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας. Με βάση τον πληθυσμό της περιοχής αυτής καθώς και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 53,9%) θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας κάποιων περιφερειακών κέντρων όπως π.χ. κέντρο ηλικιωμένων στο Μοναγρούλλι για το οποίο προκύπτει ανάγκη σύμφωνα με την έρευνα πεδίου. Επίσης υπάρχουν έτοιμες μελέτες για Κέντρο νεότητας και βιβλιοθήκη στο Πεντάκωμο.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο, λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 53,9%) θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας κέντρων απασχόλησης παιδιών π.χ. στο Μοναγρούλλι, αφού προκύπτει ανάγκη σύμφωνα και με την έρευνα πεδίου.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 53,9%) στο παρόν στάδιο η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται ικανοποιητική αν και υπάρχουν έτοιμες μελέτες για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στο

Πεντάκωμο και δημιουργία αμφιθεάτρου και αίθουσας εκδηλώσεων στο Μοναγρούλλι.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή. Εισηγήσεις που απορρέουν από την έρευνα πεδίου περιλαμβάνουν π.χ. θεματική διαδρομή στο Μοναγρούλλι, Μονοπάτι μελέτης της φύσης στον Πύργο, ποδηλατικές διαδρομές στο Μοναγρούλλι.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο θα μπορούσαν να προωθηθούν λόγω της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν λόγω της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής

4.1.2.2 Περιοχή Καλού Χωριού

Η περιοχή Καλού Χωριού αποτελείται από έντεκα κοινότητες κυρίως μικρές, με κύριο χαρακτηριστικό τη φθίνουσα πληθυσμιακή πορεία που έχουν κυρίως οι πιο μικρές κοινότητες. Οι δύο μεγαλύτερες κοινότητες (Παραμύθα, Φασούλα) επιδεικνύουν μεγάλη ανάπτυξη, ενώ η τρίτη μεγαλύτερη κοινότητα, το Καλό Χωριό, επίσης παρουσιάζει μικρή ανάπτυξη. Σημείο που αξίζει να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι στις μικρές σχετικά κοινότητες, παρόλο που έχουν εκτελεστεί ενισχυτικά έργα υποδομής για ανάπτυξη, όπως εξωραϊσμοί, πλατείες, κέντρα νεότητας, μουσείο, κλπ. τα έργα αυτά δεν οδήγησαν προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Παραμύθα	325	569	75,08%	280	11
Σπιτάλι	188	316	68,09%	290	12.5

Φασούλα Λεμεσού	327	560	71,25%	410	10.5
Μαθικολώνη	110	174	58,18%	350	14
Γεράσα	80	69	-13,75%	410	16
Αψιού	191	208	8,90%	410	18.5
Άγιος Παύλος	152	135	-11,18%	690	27
Άγιος Κωνσταντίνος	164	137	-16,46%	780	30
Λουβαράς	380	363	-4,47%	710	26
Καλό Χωριό Λεμεσού	472	497	5,30%	690	24
Ζωοπηγή	160	140	-12,50%	890	24.5

Γενικά η περιοχή έχει τύχει ικανοποιητικής υποδομής την τελευταία δεκαετία, και μπορεί να λεχθεί ότι η περιοχή δεν χρήζει περιφερειακών έργων όπως πολυδύναμα κέντρα, κέντρα νεότητας, πολιτιστικά κέντρα, κλπ.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Παραμύθα	Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Σπιτάλι	Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Φασούλα Λεμεσού	Ανάπλαση πλατείας Συντήρηση παλιού ελιόμυλου Πάρκο Γραφεία κοινοτικού συμβουλίου Γεωργικό-Λαογραφικό Μουσείο Στέγη ηλικιωμένων Κέντρο νεότητας και χώρος εκδηλώσεων (Leader -ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Μαθικολώνη	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Αποκατάσταση διατηρητέας εκκλησίας και παλιού δημοτικού σχολείου	
Γεράσα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Κέντρο Νεότητας Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Αψιού	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Θέατρο Αποκατάσταση διατηρητέας οικοδομής (Διδασκαλική οικία)	
Άγιος Παύλος	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο	

Άγιος Κωνσταντίνος	Εξωραϊσμός Κέντρο νεότητας Θέατρο
Λουβαράς	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο Βυζαντινών Εικόνων Αποκατάσταση παλιού Δημοτικού σχολείου και πλατείας
Καλό Χωριό Λεμεσού	Αναπαλαίωση ελαιοτριβείου Περιφερειακό νηπιαγωγείο
Ζωοπηγή	Πάρκο Μουσείο Κουμανταρίας Σημείο θέας Στέγη ηλικιωμένων

Οποσδήποτε η περιοχή χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης σε ότι αφορά την εκτέλεση έργων τοπικής σημασίας ώστε να βελτιωθεί το δομημένο περιβάλλον και να αναδειχθούν οι κοινότητες μέσω μιας οργανωμένης τουριστικής πολιτικής. Έργα που προτείνονται με βάση τον πιο κάτω πίνακα είναι κυρίως γραμμικά πάρκα, πεζόδρομοι, αναπλάσεις πυρήνων και μονοπάτια μελέτης της φύσης.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΩΡΙΟΥ	ΚΑΛΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Παραμύθα		Πεζόδρομος κατά μήκος του παραπόταμου του ποταμού Γαρούλλη και δημιουργία υπερυψωμένης πλατείας πάνω από την κοίτη
Σπιτάλι		Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Εξωραϊσμός πλατείας Ολοκλήρωση παρακαμπτηρίου δρόμου της κοινότητας
Φασούλα Λεμεσού		Θέατρο-Πολιτιστικό κέντρο Ανάπλαση πυρήνα
Μαθικολώνη		Κέντρο ηλικιωμένων Λιθόστρωση δρόμων Κέντρο απασχόλησης παιδιών Συντήρηση διατηρητέων οικοδομών Δημιουργία Μουσείου Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Μονοπάτι μελέτης της φύσης/σημεία θέας
Αψιού		Αναπαλαίωση Οινοποιητικής και δημιουργία μουσείου Δημιουργία πλατείας Λιθόστρωση πυρήνα Δημιουργία γραμμικού πάρκου κατά μήκος του ποταμού Γαρούλλη
Άγιος Παύλος		Ανέγερση περιφερειακού πολιτιστικού κέντρου-Αγ. Παύλος, Ζωοπηγή, Αγ.Κωνσταντίνος, Καλό χωριό, Λουβαράς Κέντρο ηλικιωμένων Μονοπάτι της φύσης κατά μήκος του ποταμού που διασχίζει την κοινότητα και φτάνει στο φράγμα Γερμασόγειας
Άγιος Κωνσταντίνος		Κέντρο πληροφόρησης-Περιβαλλοντικό κέντρο Μονοπάτι της φύσης Πάρκο Ανάπλαση πλατείας Ποδηλατόδρομοι

Λουβαράς	Κοινοτικό πάρκο με παιχνιδότοπο, γήπεδο mini football, πισίνα, αμφιθέατρο Ανάπλαση πλατείας μεταξύ δύο εκκλησιών Ανάπλαση πυρήνα/ανάπλαση κοίτης ποταμού με λιθοστρώσεις, ποδηλατόδρομο, πεζόδρομο Βελτίωση γηπέδου
Καλό Χωριό Λεμεσού	Αγροτουριστικό κατάλυμα και καφεστιατόριο
Ζωοπηγή	Χώρος πολλαπλής χρήσης (θέατρο, γήπεδο μπάσκετ, αθλοπαιδιές, χώρο στάθμευσης)

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i>
	<p>Λόγω του ότι οι κοινότητες Αγ. Κωνσταντίνος και Αψιού παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες Φασούλα, Αψιού και Λουβαράς υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού.</p> <p>Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Φασούλας. Προωθείται ωστόσο ετοιμασία μελετών και για άλλα έργα π.χ. πεζόδρομος κατά μήκος του παραπόταμου του ποταμού Γαρύλλη και δημιουργία υπερυψωμένης πλατείας πάνω από την κοίτη στην Παραμύθα, εξωραϊσμός Πλατείας στο Σπιτάλι, λιθόστρωση δρόμων στη Μαθικολώνη, δημιουργία πλατείας, λιθόστρωση πυρήνα και δημιουργία γραμμικού πάρκου κατά μήκος του ποταμού Γαρύλλη στην Αψιού, Ανάπλαση πλατείας στον Αγ. Κωνσταντίνο, δημιουργία κοινοτικού πάρκου και ανάπλαση πυρήνα και κοίτης ποταμού στο Λουβαρά. Επίσης θα μπορούσε να προωθηθεί η αναστήλωση διαφόρων αρχαίων μνημείων και κτιρίων που υπάρχουν στην περιοχή (π.χ. Μαθικολώνη).</p>
	<i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i>
	<p>Αν και υπάρχουν 2 κέντρα ηλικιωμένων στην περιοχή από τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου διαφαίνεται η ανάγκη για δημιουργία επιπρόσθετων έργων στη Μαθικολώνη και στον Αγ. Παύλο. Ωστόσο η προώθηση τέτοιων έργων δε συστήνεται σε τόσο μικρές κοινότητες λόγω των δυσκολιών που μπορεί να παρουσιαστούν στη λειτουργία και συντήρησή τους. Επίσης γίνεται εισήγηση για δημιουργία βιβλιοθήκης στον Αγ. Παύλο, έργο το οποίο λείπει από την περιοχή. Επειδή όμως ο πληθυσμός της συγκεκριμένης κοινότητας είναι πολύ μικρός το έργο θα μπορούσε να εκτελεστεί σε μεγαλύτερη κοινότητα και να λειτουργεί ως περιφερειακό.</p>

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. νηπιαγωγεία, βρεφοκομικοί σταθμοί, κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Από τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου διαφαίνεται η ανάγκη για δημιουργία κέντρου απασχόλησης παιδιών (π.χ. Μαθηκολόγη). Ωστόσο θα ήταν προτιμότερο τέτοια κέντρα να προωθούνται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες ώστε να διασφαλιστεί η μακρόχρονη λειτουργία και συντήρησή τους, και να λειτουργούν ως περιφερειακά.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 24,3 %) η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται ικανοποιητική και δεν συστήνεται προώθηση άλλων τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και υπάρχουν έτοιμες μελέτες για ανέγερση περιφερειακού πολιτιστικού κέντρου στον Αγ. Πάυλο και για δημιουργία πολιτιστικών κέντρων στο Σπιτάλι και στη Φασούλα

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και του φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο υποβλήθηκε αίτηση στο Τμ. Δασών για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στον Αγ. Κωνσταντίνο, και προωθείται εκπόνηση μελέτης για μονοπάτι της φύσης κατά μήκος του ποταμού που διασχίζει την κοινότητα Αγ. Παύλου και φτάνει στο Φράγμα Γερμασόγειας.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων και ειδικότερα κέντρων πληροφόρησης. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για τη δημιουργία Κέντρου πληροφόρησης-Περιβαλλοντικού Κέντρου στον Αγ. Κωνσταντίνο.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο, λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και φυσιολατρικού τουρισμού.

4.1.2.3 Περιοχή Ασγάτας

Η περιοχή αυτή αποτελείται από 12 μικρές σχετικά κοινότητες. Οι δύο μεγαλύτερες κοινότητες, η Ασγάτα και τα Επταγώνεια, παρουσιάζουν θετικό πρόσημο ανάπτυξης την τελευταία δεκαετία. Η Διερώνα έχει αρνητική πληθυσμιακή ανάπτυξη (-25,58%) ενώ η Βάσα Κελλακίου τη μεγαλύτερη (35,19%).

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΓΑΤΑΣ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Ασγάτα	389	417	7,20%	200	25
Βάσα Κελλακίου	54	73	35,19%	390	30.5
Σανίδα	44	42	-4,55%	640	33.5
Πρασιτό Κελλακίου	81	103	27,16%	480	30
Κλωνάρι	17	18	5,88%	460	31.5

Βίκλα	1	1	0,00%	460	33
Κελλάκι	270	299	10,74%	620	28
Ακαπνού	26	20	-23,08%	400	35.5
Επταγώνεια	329	353	7,29%	480	32.5
Συκόπετρα	135	120	-11,11%	800	34
Διερώνα	258	192	-25,58%	450	27
Αρακαπός	292	307	5,14%	420	29

Στην περιοχή έχουν εκτελεστεί σημαντικά έργα, τόσο περιφερειακού χαρακτήρα όσο και τοπικού.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΓΑΤΑΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Ασγάτα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Μεταλλευτικής Κληρονομιάς (ΕΓΤΑΑ 2007-13) Θέατρο Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Βιβλιοθήκη Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Βάσα Κελλακίου	Πολυδύναμο κέντρο Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Μονοπάτι της φύσης	
Σανίδα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα	
Πρασιό Κελλακίου	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μετατροπή παλιού δημοτικού σχολείου σε Μουσείο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών	
Κλωνάρι	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα	
Βίκλα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα	
Κελλάκι	Ανάπλαση πλατείας Υπαιθριος χώρος εκδηλώσεων Πάρκο Πολιτιστικό κέντρο	
Ακαπνού	Πάρκο Πολιτιστικό κέντρο	
Επταγώνεια	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Περιφερειακό νηπιαγωγείο Πάρκο Μονοπάτι της φύσης Βιβλιοθήκη	

Συκόπετρα	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών
Διερώνα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο
Αρακαπός	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Τοποτέχνηση Πλατείας της Εκκλησίας Παναγίας Ιαματικής-Α φάση (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)

Σε όλες τις κοινότητες έχουν εκτελεστεί έργα αναπλάσεων και εξωραϊσμών πλατειών και σε πέντε κοινότητες, μεταξύ των οποίων και η Διερώνα, στην οποία παρατηρείται μεγάλη μείωση πληθυσμού, έχουν ανεγερθεί πολιτιστικά/πολυδύναμα κέντρα.

Όπως διαπιστώνεται από τα πιο πάνω η περιοχή δεν χρειάζεται στον παρόν στάδιο έργα περιφερειακού χαρακτήρα, ενώ έργα τοπικής σημασίας θα μπορούν να προωθηθούν στις κοινότητες που παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού νοουμένου ότι θα διασφαλιστεί η σχέση κόστους/οφέλους, με σκοπό την ανάδειξη του φυσικού πλούτου και παράδοσης της περιοχής και περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Όπως φαίνεται και στον πιο κάτω πίνακα προτείνονται έργα όπως αναπλάσεις πυρήνων/πλατειών, μονοπάτια μελέτης της φύσης, δημιουργία εκδρομικών χώρων και πάρκων, κ.α.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΓΑΤΑΣ	Προτεινόμενα έργα
Ασγάτα	Διαμόρφωση υφιστάμενης οικοδομής σε πολιτιστικό κέντρο Ανάπλαση πλατείας Δημιουργία εκδρομικού χώρου και μονοπατιού μελέτης της φύσης και αναπαλαίωση υφιστάμενης στοάς μεταλλίου Θεματικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης Αναβάθμιση όψεων κτιρίων
Βάσα Κελλακίου	Δημιουργία γηπέδου Εξωραϊσμός της πέτρας στην τοποθεσία Αγ. Δημητρίου
Σανίδα	Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση πυρήνα Πάρκο Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων Μονοπάτι της φύσης
Πρασιό Κελλακίου	Δημιουργία πάρκου (εστιατόριο, θέατρο, παιχνιδότοπο)
Κλωνάρι	Πολιτιστικό κέντρο Πάρκο Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας Μονοπάτι της φύσης
Κελλάκι	Δημιουργία γηπέδου
Ακαπνού	Ανάπλαση πλατείας/πλακοστρώσεις Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Μονοπάτι της φύσης

Επταγώνεια	Μουσείο αγροτικής κληρονομιάς Δημιουργία πάρκου Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας Πολιτιστικό κέντρο Υπαίθριο θέατρο
Συκόπετρα	Μονοπάτι της φύσης Δημιουργία εκδρομικού χώρου Δημιουργία πάρκου Πρ. Ηλία
Λιερώνα	Διαμόρφωση πλατείας
Αρακαπός	Αναπαλαιώση Ελαιοτριβείου και δημιουργία Μουσείου Διαμόρφωση πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p>
	<p>Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού συστήνεται η προώθηση και άλλων τέτοιων έργων σε κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα και απόθεμα διατηρητέων οικοδομών (π.χ. Ασγάτα, Επταγώνεια, Ακαπνού). Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για ανάπλαση της πλατείας στην Ασγάτα. Επίσης ετοιμάζεται μελέτη για τη Β' φάση διαμόρφωσης της πλατείας στον Αρακαπά. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για άλλα έργα π.χ. δημιουργία πάρκων στις κοινότητες Πραστειό Κελλακίου, Κλωνάρι, Επταγώνεια και Συκόπετρα, και αναπλάσεις πλατειών/πυρήνων στις κοινότητες Ασγάτας, Σανίδας, Ακαπνού, Επταγώνεια και Αρακαπά.</p>
	<p>Επίσης λόγω της ύπαρξης διαφόρων αρχαίων μνημείων και παλιών κτιρίων (ενετικό γεφύρι στην Ακαπνού, παλιοί ελιόμυλοι, νερόμυλοι και αλευρόμυλοι, κατάλοιπα αρχαίων οικισμών και μεταλλείων και παλιές εκκλησίες) συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων (π.χ. Ασγάτα, Βάσα Κελλακίου, Ακαπνού, Αρακαπά).</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p>
	<p>Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων και κέντρα νεότητας, αν και δεν υπάρχει υποδομή δεν προωθούνται έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για αναβάθμιση της βιβλιοθήκης στην Επταγώνεια σε βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας έργο το οποίο ωστόσο δεν μπορεί να θεωρηθεί προτεραιότητα για την περιοχή.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p>
	<p>Η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής με βάση τον πληθυσμό της περιοχής, ως εκ τούτου δεν προωθούνται άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.</p>

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Με βάση την υφιστάμενη υποδομή αλλά και το συνολικό πληθυσμό της περιοχής, δε συστήνεται η προώθηση περαιτέρω τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολιτιστικών/πολυδύναμων κέντρων και σε άλλες κοινότητες (Ασγάτα, Σανίδα, Κλωνάρι, Επταγώνεια).

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η δημιουργία και άλλων μονοπατιών της φύσης με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία μονοπατιών μελέτης της φύσης (Ασγάτα, Σανίδα, Κλωνάρι, Ακαπνού, Συκόπετρα), και θεματικών διαδρομών (Ασγάτα).

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων και ειδικότερα κέντρων πληροφόρησης. Στο παρόν στάδιο υπάρχει μελέτη για την αναπαλαίωση παλιού ελαιοτριβείου και μετατροπή του σε Μουσείο στον Αρακαπά.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Δεν έγιναν οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και περαιτέρω ανάπτυξη αγροτουρισμού και φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία εκδρομικών χώρων στην Ασγάτα και στη Συκόπετρα.

4.1.2.4 Περιοχή Επισκοπής

Η περιοχή αποτελείται από 11 κοινότητες με κεφαλοχώρι την Επισκοπή που βρίσκεται σε απόσταση μόλις 14 km από τη Λεμεσό. Στην κοινότητα αυτή έχουν ανεγερθεί τα τελευταία χρόνια Πολιτιστικό Κέντρο, Αμφιθέατρο, Βιβλιοθήκη, Περιφερειακό νηπιαγωγείο και το Μουσείο Κουρίου.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοιότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Επισκοπή Λεμεσού	3076	3681	19,67%	60	14
Καντού	397	349	-12,09%	100	14.5
Σωτήρα Λεμεσού	83	143	72,29%	280	20.5
Παραμάλι	148	220	48,65%	95	28
Αυδήμου	614	535	-12,87%	100	32
Πρασιό Αυδήμου	223	245	9,87%	380	37
Πλατανίστεια	43	45	4,65%	360	39
Άγιος Θωμάς	29	50	72,41%	330	37
Αλέκτορα	78	64	-17,95%	260	43
Ανώγυρα	244	301	23,36%	470	38.5
Πισσούρι	1033	1819	76,09%	230	38

Γενικά η περιοχή έχει ικανοποιητική υποδομή σε περιφερειακά έργα, εκτός από κέντρα ηλικιωμένων.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Επισκοπή Λεμεσού	Πολιτιστικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2004-06) Πάρκο Μουσείο Κουρίου Βιβλιοθήκη Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Αμφιθέατρο	
Καντού	Πάρκο Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Παραμάλι	Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Αυδήμου	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Πρασιό Αυδήμου	Αναπαλαίωση παλιάς εκκλησίας Πάρκο Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου κέντρου (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	Πολυδύναμου
Πλατανίστεια	Εξωραϊσμός πυρήνα Πάρκο	

Αγιος Θωμάς	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης
Αλέκτορα	Κέντρο πολιτισμού (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Ανώγυρα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Αναπαλαίωση Μοναστηριού (Γμ. Αρχαιοτήτων) Πάρκο Μουσείο Παστελλιού Πολυδύναμο Κέντρο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (Leader 2007-2013)
Πισσούρι	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας Παραλιακός πεζόδρομος (ΤΠΟ) Μουσείο παραδοσιακής ενδυμασίας Σημείο θέας Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Νηπιαγωγείο/Βρεφοκομικός σταθμός

Λόγω του ότι η περιοχή παρουσιάζει τουριστικό ενδιαφέρον θα πρέπει να προωθηθούν περαιτέρω έργα αναπλάσεων δημόσιων χώρων και υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής π.χ. αναπλάσεις πυρήνων, ανάδειξη αρχαίων μνημείων, δημιουργία ποδηλατοδρόμων και δημιουργία πάρκων.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	Προτεινόμενα έργα
Επισκοπή Λεμεσού	Κέντρο Πληροφόρησης Μονοπάτι της φύσης Ανάπλαση κοίτης ποταμού Κούρη, από το Φράγμα Κούρη μέχρι Μ1 (Γραμμικό πάρκο) Ανάπλαση πυρήνα Συντήρηση διατηρητέων οικοδομών Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Θεματικές διαδρομές/Πολιτιστικές διαδρομές Ποδηλατόδρομοι
Καντού	Πολιτιστικό/Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση κοίτης ποταμού Κούρη, από το Φράγμα Κούρη μέχρι Μ1 (Γραμμικό πάρκο) Κέντρο Πληροφόρησης Εξωραϊσμός 2 παλαιών νερόμυλων Κέντρο Ηλικιωμένων Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα
Παραμάλι	Παιχνιδότοπος Αναπαλαίωση παλαιού γεφυριού
Πρασιτό Αυδήμου	Μουσείο
Πλατανίστεια	Δημιουργία πάρκου Δημιουργία σημείου θέας
Πισσούρι	Θεματικό πάρκο Ανάπλαση/τοπιοτέχνηση παραλιακού μετώπου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Λόγω του ότι η περιοχή παρουσιάζει αρκετό τουριστικό ενδιαφέρον, συστήνεται η περαιτέρω προώθηση έργων αυτής της κατηγορίας με προτεραιότητα να δίνεται σε κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα και απόθεμα διατηρητέων κτιρίων και μνημείων, και περιοχών φυσικής ομορφιάς (π.χ. Πισσούρι, Επισκοπή, Πραστειό Αυδήμου). Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη ανάπλαση της κοίτης του ποταμού Κούρη (Επισκοπή-Καντού-Ερήμη). Επίσης υπάρχουν έτοιμες μελέτες για δημιουργία θεματικού πάρκου στο Πισσούρι και εξωραϊσμό δυο (2) παλιών νερόμυλων στην Καντού, και ετοιμάζεται μελέτη για την ανάπλαση του πυρήνα Επισκοπής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν περαιτέρω εισηγήσεις για έργα αναπλάσεων (Καντού, Πισσούρι), ποδηλατοδρόμων (Επισκοπή) και δημιουργίας πάρκων (Πλατανίστεια, Παραμάλι) καθώς και για έργα συντήρησης και ανάδειξης αρχαίων μνημείων (Επισκοπή, Καντού, Παραμάλι).</p>
<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο, λόγω της έλλειψης δημόσιας υποδομής και λαμβάνοντας υπόψη τον πληθυσμό της περιοχής, θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας κάποιων περιφερειακών κέντρων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στην Καντού, ωστόσο η προώθηση τέτοιων έργων συστήνεται σε πληθυσμιακά μεγαλύτερες κοινότητες.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 24,9%) η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής και ως εκ τούτου δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 24,9%) η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής και δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία Πολιτιστικού/Πολυδύναμου κέντρου στην Καντού.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν</p>

στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή θα πρέπει να προωθηθούν και άλλα έργα αυτής της κατηγορίας (π.χ. Επισκοπή).

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα (εκτός από Μουσεία Λαϊκής Τέχνης). Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία μουσείου στο Πραστεϊό Αυδήμου.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Προτεραιότητα ωστόσο θα πρέπει να δοθεί στην δημιουργία κέντρων πληροφόρησης δεδομένου και της ιστορικής/αρχαιολογικής κληρονομιάς της περιοχής. Στον παρόν στάδιο εξετάζεται αίτημα για την προώθηση δημιουργίας κέντρου πληροφόρησης στην Επισκοπή.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή και λόγω της ύπαρξης αρχαιολογικών χώρων και περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία σημείου θέας στην Πλατανίστεια.

4.1.2.5 Περιοχή Πάχνας

Η περιοχή αποτελείται από 13 ημιορεινές κοινότητες με μεγαλύτερη κοινότητα αυτή της Πάχνας με σύνολο 865 κατοίκους. Οι κοινότητες με το μεγαλύτερο υψόμετρο και τη μεγαλύτερη απόσταση από τη Λεμεσό είναι η Βάσα Κουλιανίου και το Βουνί όπου έχουν θετική ανάπτυξη πληθυσμού. Η μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού παρουσιάζεται στην κοινότητα Σουνί-Ζανακιά με ποσοστιαία μεταβολή που ανέρχεται στο 108%.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΧΝΑΣ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο (km)
Σούνι-Ζανακιά		402	837	108,21%	400	20
Κάτω Κιβίδες		2	5	150,00%	430	26
Πάνω Κιβίδες		694	707	1,87%	580	25
Άγιος						
Αμβρόσιος		291	323	11,00%	520	29
Λεμεσού						

Πάχνα	967	865	-10,55%	700	35
Δωρά	184	145	-21,20%	600	43.5
Γεροβάσα (Τρόζενα)	0	0	0,00%	430	40
Άρσος Λεμεσού	233	202	-13,30%	800	41.5
Κισσούσα	4	6	50,00%	600	35
Μαλιά	59	64	8,47%	650	36.5
Βάσα Κοιλανίου	118	163	38,14%	800	40
Βουνί	136	149	9,56%	800	35
Ποταμιού	33	36	9,09%	690	37

Σε όλες τις κοινότητες έχουν εκτελεστεί τόσο έργα περιφερειακού χαρακτήρα όσο και τοπικής σημασίας.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΧΝΑΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Σούνι-Ζανακιά	Κέντρο Νεότητας Παιδική λέσχη Γεφύρι	
Πάνω Κιβίδες	Αίθουσα πολλαπλής χρήσης Βιβλιοθήκη Περιφερειακό νηπιαγωγείο/Κέντρο απασχόλησης παιδιών Κέντρο νεότητας Πάρκο	
Άγιος Αμβρόσιος Λεμεσού	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Θέατρο Κέντρο Νεότητας Κέντρο πληροφόρησης (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Πάχνα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα (ΕΤΠΑ 2004-2006, ΤΠΟ) Κέντρο ηλικιωμένων Πάρκο Κέντρο Νεότητας Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Βιβλιοθήκη	
Δωρά	Πάρκο Πολιτιστικό κέντρο Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας	
Άρσος Λεμεσού	Μουσείο Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πυρήνα (ΕΤΠΑ 2007-13, ΤΠΟ)	

	Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Κέντρο πληροφόρησης Παραδοσιακών Γεύσεων Τροόδους (Leader)
Κισσούσα	Πλακόστρωτα
Μαλιά	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο Ζιβανίας (ΕΓΤΑΑ 2007-13) Πολιτιστικό κέντρο
Βάσα Κοιλανίου	Λιθόστρωτα Μουσείο εκπαίδευσης στο παλιό δημοτικό σχολείο Πάρκο
Βουνί	Οινολογικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2004-06) Βιβλιοθήκη Υπαίθριο θεατράκι Αποκατάσταση ελιόμυλου

Με βάση τα καταγραφέντα κέντρα, η περιοχή πιθανόν να έχει ανάγκη από ένα επιπρόσθετο πολιτιστικό κέντρο αλλά και κέντρο εξυπηρέτησης του πολίτη. Πρόσθετα η περιοχή είναι επιδεικτική και σε αριθμό έργων τοπικής σημασίας με στόχο τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, όπως π.χ. εξωραϊσμοί/αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων, γραμμικό πάρκο, μονοπάτια μελέτης της φύσης, αποκατάσταση αρχαίων μνημείων, τα οποία παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΧΝΑΣ	Προτεινόμενα έργα
Σούνι-Ζανακιά	Πολυδύναμο-Πολιτιστικό Κέντρο και Βιβλιοθήκη Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα
Πάνω Κιβίδες	Νηπιαγωγείο/Βρεφονηπιακός σταθμός Γραμμικό πάρκο/Μονοπάτι της φύσης Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο
Άγιος Αμβρόσιος Λεμεσού	Κέντρο εξυπηρέτησης του πολίτη
Δωρά	Μουσείο Αποκατάσταση νερόμυλου Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση πυρήνα Μονοπάτι της φύσης Θρησκευτικές διαδρομές
Ποταμιού	Πολιτιστικό κέντρο Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Πάρκο Ανάδειξη αρχαίων μνημείων

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες Αγ. Αμβρόσιος, Άρσος, Δωρά, Ποταμιού, Σουνί-Ζανακιά, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες της περιοχής υπάρχει εξαιρετικά μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα της κοινότητας Ποταμιού, ωστόσο από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση και άλλων πυρήνων κοινοτήτων (Σουνί-Ζανακιά, Δωρά) αλλά και δημιουργία πάρκων (Ποταμιού) και γραμμικών πάρκων (Πάνω Κυβίδες). Θα μπορούσαν να προωθηθούν επίσης έργα αναστήλωσης αρχαίων μνημείων π.χ. στη Δωρά και στην Ποταμιού.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 12,1%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας αφού η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 12,1%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας αφού η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 12,1%) η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία πολιτιστικών κέντρων (Σουνί-Ζανακιά, Πάνω Κυβίδες, Ποταμιού), πολυδύναμων κέντρων (Δωρά). Επίσης υπάρχει αίτημα για δημιουργία περιφερειακού κέντρου εξυπηρέτησης του πολίτη στον Αγ. Αμβρόσιο. Συστήνεται τέτοια έργα να προωθούνται στις κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό και να λειτουργούν σε περιφερειακή βάση.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση περαιτέρω τέτοιων έργων στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία και άλλων μονοπατιών της φύσης (Πάνω Κυβίδες, Ποταμού).

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και άλλες θεματικές διαδρομές. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θρησκευτικής διαδρομής στη Δωρά.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Στο παρόν στάδιο, η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής και ως εκ τούτου δεν προωθούνται άλλα έργα αυτής της κατηγορίας, αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία Μουσείου στη Δωρά.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα έργα αυτού του είδους. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία σημείου θέας στην Ποταμού.

4.1.2.6 Περιοχή Πέρα Πεδιού

Η περιοχή αποτελείται από δέκα κοινότητες με πληθυσμό που κυμαίνεται από 27 κατοίκους (Κουκά) μέχρι 282 (Άλασσα). Όλες οι κοινότητες πλην του Αγ. Θεράποντος και του Κοιλανίου έχουν να επιδείξουν αύξηση του πληθυσμού. Σε πραγματικούς αριθμούς τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση την έχει η κοινότητα Άλασσας όπου τη δεκαετία του 1980 έχει μετακινηθεί στη νέα τοποθεσία Χάσανας λόγω κατασκευής του Φράγματος Κούρρη.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΡΑ ΠΕΔΙΟΥ	Στατιστικά στοιχεία				
	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Πέρα Πεδί	66	120	81,82%	840	34.5
Κουκά	4	27	575,00%	760	32
Άγιος Γεώργιος Λεμεσού	69	111	60,87%	480	23.5
Δωρός	101	135	33,66%	470	24
Σιλίκου	98	137	39,80%	640	26.5
Μονάγρι	173	175	1,16%	450	22.5
Άλασσα	201	282	40,30%	240	15.5

Άγιος Θεράπων	152	125	-17,76%	640	32.5
Λόφου	10	46	360,00%	750	36.5
Κοιλάνι	255	216	-15,29%	830	39

Γενικά την περιοχή τη χαρακτηρίζει η ανέγερση υποδομών για προώθηση των αμπελουργικών προϊόντων, ενώ έργα τοπικής σημασίας βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος έχουν εκτελεστεί σχεδόν σε όλες τις κοινότητες.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΡΑ ΠΕΔΙΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Πέρα Πεδί	Ανάπλαση πλατείας Πάρκο Αμπελουργικό και Γεωργικό Μουσείο Αποκατάσταση παραδοσιακού νερόμυλου	
Κουκά	Πάρκο Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Μουσείο Αμπελουργικών προϊόντων	
Άγιος Γεώργιος Λεμεσού	Μουσείο Κουμανταρίας Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Αποκατάσταση μύλων και γεφυριών	
Δωρός	Πάρκο	
Σιλίκου	Γεωργικό μουσείο, μουσείο Κουμανταρίας	
Μονάγρι	Πάρκο	
Αλασσα	Ανάπλαση πλατείας Κέντρο Νεότητας Πάρκο Θεματική διαδρομή παράλληλη του φράγματος του Κούρρη Μονοπάτι της φύσης Πολιτιστικό κέντρο (πρώην δημοτικό σχολείο)	
Άγιος Θεράπων	Πολιτιστικό κέντρο Λιθόστρωτο Πάρκο Μονοπάτι της φύσης Συντήρηση και αποκατάσταση Ελιόμυλου – Θεματικό κέντρο πληροφόρησης για την Ελιά (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Κοιλάνι	Πάρκο Μουσείο Μεταξιού Μονοπάτι της φύσης Αμπελουργικό μουσείο Βυζαντινό μουσείο Γεφύρι	

Με βάση τα δεδομένα της περιοχής, φαίνεται ότι μέσα στα πλαίσια ολοκληρωμένων αναπτύξεων, δεν υπάρχει ανάγκη εκτέλεσης έργων περιφερειακής σημασίας, πλην ενός κέντρου ηλικιωμένων για το οποίο προκύπτει ανάγκη με βάση τον πίνακα πιο κάτω. Στην περιοχή μπορεί να προωθηθούν έργα τοπικής σημασίας για βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος των κοινοτήτων, με στόχο την αύξηση του τουριστικού ρεύματος, τη δημιουργία κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις και εντέλει την

αύξηση του πληθυσμού, όπως αναπλάσεις πλατειών/πυρήνων, συντήρηση διατηρητέων κτιρίων, μονοπάτια μελέτης της φύσης, θεματικές διαδρομές, πάρκα, κ.α.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΡΑ ΠΕΛΙΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Κουκά	Αναβάθμιση της ιστορικής πηγής της κοινότητας σε εκδρομικό χώρο Δημιουργία πάρκου
Άγιος Γεώργιος Λεμεσού	Κέντρο Ηλικιωμένων Συντήρηση διατηρητέων οικοδομών Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Πλακοστρώσεις Μουσείο Αίθουσα εκδηλώσεων
Δωρός	Δημιουργία μουσείου Ανάπλαση πυρήνα Πολυδύναμο κέντρο Ποδηλατικές διαδρομές
Σιλίκου	Δημιουργία Οινοποιητικού μουσείου Δημιουργία πάρκου Πολυδύναμο κέντρο Θεματικές διαδρομές Αναβάθμιση όψεων κτιρίων
Μονάγρι	Περιφερειακό πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση κεντρικής πλατείας Δημιουργία μονοπατιού της φύσης
Λόφου	Μετατροπή δημοτικού σχολείου σε Πολιτιστικό κέντρο-πολυχώρο εκδηλώσεων Μονοπάτι της φύσης Δημιουργία δημόσιων χώρων στάθμευσης
Κοιλάνι	Ανάπλαση κεντρικής πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες Αγ. Γεώργιος Συλίκου, Δωρός, Κοιλάνι, Κουκά, Λόφου, Συλίκου, Μονάγρι, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες Λόφου και Κοιλάνι υπάρχει εξαιρετικά μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες για ανάπλαση των πλατειών στο Κοιλάνι και στο Μονάγρι. Ωστόσο από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για έργα σε άλλες κοινότητες π.χ. ανάπλαση πυρήνα Δωρού, εξωραϊστικά/πλακοστρώσεις στον Αγ. Γεώργιο, δημιουργία πάρκων στην Κουκά και στη Συλίκου.

Επίσης θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα έργα αναστήλωσης μνημείων (παλιές εκκλησίες, κατάλοιπα αρχαίων οικισμών) και διατηρητέων κτιρίων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για συντήρηση διατηρητέων οικοδομών στον Αγ. Γεώργιο και στη Συλίκου.

**Δημιουργία,
βελτίωση, επέκταση
όλων των ειδών
υποδομής μικρής
κλίμακας**

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της έλλειψης υποδομής προκύπτει ανάγκη, όπως φαίνεται και από την έρευνα πεδίου, για τη δημιουργία στέγης ηλικιωμένων στον Αγ. Γεώργιο, μια κοινότητα με αρκετά μικρό πληθυσμό. Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο και συστήνεται τέτοια έργα να προωθούνται σε κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Με βάση την έρευνα πεδίου προκύπτει ανάγκη δημιουργίας περιφερειακού κέντρου απασχόλησης παιδιών στον Αγ. Γεώργιο. Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο και επιπρόσθετα θα ήταν προτιμότερο τέτοια έργα να προωθούνται σε κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό και μεγάλο αριθμό ατόμων παιδικής ηλικίας.

Έργο μεγάλης σημασίας για την περιοχή είναι το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο παλιό δημοτικό σχολείο Κοιλανίου το οποίο προβλέπεται από το Δίκτυο κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, και το οποίο συστήνεται όπως υλοποιηθεί με σκοπό την επιμόρφωση των μαθητών της Κύπρου σε ότι αφορά τη φυσική κληρονομιά της περιοχής των Κρασχωριών.

<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p>
<p>Με βάση τον πληθυσμό της περιοχής η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής, αν και υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία Περιφερειακού πολυδύναμου κέντρου στο Μονάγρι και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για δημιουργία άλλων πολιτιστικών κέντρων (π.χ. μετατροπή δημοτικού σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο-πολυχώρο εκδηλώσεων στη Λόφου).</p>	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p>
<p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p>
<p>Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων με στόχο την ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισηγήση για δημιουργία μονοπατιού τις φύσης στο Μονάγρι αλλά και για δημιουργία ποδηλατικής διαδρομής στο Δωρό και θεματικών διαδρομών στη Συλίκου.</p>	<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>
<p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p>	<p>Στο παρόν στάδιο, η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής και ως εκ τούτου δεν προωθούνται άλλα έργα αυτής της κατηγορίας.</p>
<p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια</i></p>	<p>Σε ότι αφορά αυτή την κατηγορία έργων δεν έγιναν οποιαδήποτε έργα αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν ως υποστηρικτικά στις υφιστάμενες θεματικές διαδρομές της περιοχής. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για αναβάθμιση της ιστορικής πηγής της κοινότητας Κουκά σε εκδρομικό χώρο.</p>

4.1.2.7 Μαραθάσα Λεμεσού

Η περιοχή Μαραθάσας Λεμεσού αποτελείται από έξι μικρές κοινότητες με κύριο χαρακτηριστικό το μεγάλο υψόμετρο.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ ΛΕΜΕΣΟΥ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού	Απογραφή πληθυσμού	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)

	2001	2011			
Άγιος Δημήτριος	56	54	-3,57%	920	47.5
Παλαιόμυλος	31	20	-35,48%	1030	51
Πρόδρομος	141	123	-12,77%	1320	52.5
Καμινάρια	93	44	-52,69%	800	62
Τρεις Ελιές	63	25	-60,32%	800	61.5
Λεμίθου	108	88	-18,52%	1100	54

Όλες οι κοινότητες φθίνουν αναπτυξιακά παρόλο που στην τελευταία δεκαετία έχουν γίνει προσπάθειες για ανάκαμψη με την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Άγιος Δημήτριος	Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και εξωραϊστικά Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών	
Πρόδρομος	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα	
Καμινάρια	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο Βιβλιοθήκη	
Τρεις Ελιές	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας	
Λεμίθου	Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (μεταφέρθηκε στον Πεδουλά)	

Αν και δεν προτείνονται πολλά έργα, λόγω του παραδοσιακού χαρακτήρα των κοινοτήτων καθώς και της θέσης τους στην καρδιά του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους συστήνεται η υλοποίηση έργων για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, αύξηση του ρεύματος επισκεπτών, και ανάκαμψη του πληθυσμού.

ΜΑΡΑΘΑΣΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Άγιος Δημήτριος	Ανάπλαση πλατείας
Πρόδρομος	Μετατροπή του σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο
Καμινάρια	Αναβάθμιση κατασκηνωτικού χώρου σχολείου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Λόγω του ότι οι κοινότητες τις περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για ανάπλαση της πλατείας στον Αγ. Δημήτριο.</p>
<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Λόγω του πολύ μικρού πληθυσμού της περιοχής και της τάσης για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 28%) δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αφού οι ανάγκες της περιοχής μπορούν να εξυπηρετηθούν από κέντρα σε γειτονικές περιοχές.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Λόγω του πολύ μικρού πληθυσμού της περιοχής και της τάσης για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 28%), δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό,</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Λόγω του πολύ μικρού πληθυσμού της περιοχής και της τάσης για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 28%) δε συστήνεται η προώθηση περαιτέρω τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και υπάρχει έτοιμη μελέτη για μετατροπή σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο στον Πρόδρομο.</p>
<p>συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης υπάρχουν ήδη πάρα πολλά αφού η περιοχή αυτή βρίσκεται στην καρδιά του εθνικού δάσους Τροόδους.

Εκτός από κάποιες ποδηλατικές διαδρομές δεν υπάρχουν άλλες θεματικές διαδρομές στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανάγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα (εκτός από μουσεία λαϊκής κληρονομιάς), αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

Ανάγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Λόγω της περιβαλλοντικής σημασίας της περιοχής μπορούν να προωθηθούν περαιτέρω τέτοια έργα. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για αναβάθμιση του κατασκηνωτικού χώρου του σχολείου στα Καμινάρια.

4.1.2.8 Περιοχή Πλατρών

Η περιοχή απαρτίζεται από δεκατρείς κοινότητες με μεγαλύτερη σε πληθυσμό κοινότητα την Απεσιά. Όλες οι κοινότητες πλην του Φοινοιού παρουσιάζουν ικανοποιητική πληθυσμιακή ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην εκτέλεση πολλών έργων σε όλες τις κοινότητες κατά την τελευταία δεκαετία όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΛΑΤΡΩΝ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Μονιάτης		227	275	21,15%	720	32
Πάνω Πλάτρες		196	239	21,94%	1100	37
Απεσιά		323	474	46,75%	460	16
Κορφή		165	199	20,61%	500	19
Λάνεια		193	281	45,60%	580	24
Τριμήκληνη		170	307	80,59%	560	28.5
Άγιος Μάμας		105	114	8,57%	590	25
Λιμνάτης		260	314	20,77%	490	22
Καπηλειό		30	34	13,33%	450	23

Μανδριά Λεμεσού	75	107	42,67%	830	39
Κάτω Πλάτρες (Τορνάρηδες)	137	148	8,03%	920	40
Φοινί	450	391	-13,11%	920	42
Όμοδος	284	322	13,38%	830	41

Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι πρόσφατα ολοκληρώθηκαν έξι έργα μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΛΑΤΡΩΝ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Μονιάτης	Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Κέντρο νεότητας Πολυδύναμο κέντρο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) Αίθουσα εκδηλώσεων Νηπιαγωγείο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (Leader- ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Πάνω Πλάτρες	Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Νηπιαγωγείο	
Απεσιά	Πάρκο (ΕΤΠΑ 2004-2006) Μουσείο Ανάπλαση πυρήνα φάση Α' - Πλατεία Αγ. Ζώνης και φάση Α' – Πλατεία Αγ. Γεωργίου (Leader- ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Κορφή	Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Λάνεια	Μουσείο Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Θεματικό Μουσείο αποθήκευσης Κουμανταρίας (Leader- ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Τριμήκληνη	Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Άγιος Μάμας	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Πολιτιστικό κέντρο και βιβλιοθήκη Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας	
Λιμνάτης	Αίθουσα πολλαπλής χρήσης Κέντρο νεότητας Πολυδύναμο/ Πολιτιστικό κέντρο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Μανδριά Λεμεσού	Πάρκο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο	
Κάτω Πλάτρες (Τορνάρηδες)	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Θεματική διαδρομή Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Περιφερειακό νηπιαγωγείο	

Φοινί	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Κέντρο Νεότητας Μουσείο Αγγειοπλαστικής Πάρκο Θεματική διαδρομή Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Στέγη ηλικιωμένων Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών
Όμοδος	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Θεματική διαδρομή Βιβλιοθήκη Νηπιαγωγείο Πολυδύναμο κέντρο δημιουργικής απασχόλησης-Μονή Τιμίου Σταυρού (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)

Σε ότι αφορά την νέα προγραμματική περίοδο, η περιοχή προτείνει την εκτέλεση πολλών έργων τόσο περιφερειακού χαρακτήρα όσο και τοπικής σημασίας, που θα μπορούσαν να προωθηθούν για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου αλλά και βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος. Όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα προτείνονται έργα όπως κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρο ηλικιωμένων, πολυδύναμα πολιτιστικά κέντρα, αναπλάσεις πλατειών και πυρήνων και αναβάθμιση όψεων κτιρίων, μονοπάτια μελέτης της φύσης, κ.α.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΛΑΤΡΩΝ Προτεινόμενα έργα

Πάνω Πλάτρες	Ανάπλαση κεντρικής πλατείας και των όψεων των γύρω κτιρίων, ανάπλαση οδικού δικτύου γύρω από την πλατεία και κατασκευή πολυόροφου χώρου στάθμευσης.
Απεσιά	Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Ανάπλαση πυρήνα Β΄ και Γ΄ φάση Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων
Λάνεια	Κέντρο Ηλικιωμένων Μονοπάτι της φύσης Υπαίθριο θέατρο Ανάπλαση πυρήνα Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων
Τριμήκληνη	Αναβάθμιση προσόψεων κτιρίων στον πυρήνα
Λιμνάτης	Παιχνιδότοπος
Καπηλειό	Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Πάρκο Ποδηλατικές διαδρομές
Μανδριά Λεμεσού	Αναβάθμιση πολιτιστικού κέντρου και προσθήκη χώρων υγιεινής
Κάτω Πλάτρες (Τορνάρηδες)	Μουσείο Ανάπλαση παραποτάμιας περιοχής και κατασκευή μονοπατιού της φύσης Πολυδύναμο κέντρο

	Ανάπλαση πυρήνα Πολιτιστικό κέντρο Κέντρο απασχόλησης παιδιών
Φοινί	Δημιουργία αμφιθεάτρου στο χώρο του σχολείου Ανάπλαση πλατείας Μονοπάτι της φύσης Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Πλακοστρώσεις Αναβάθμιση όψεων κτιρίων Γήπεδο mini football

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Λόγω του ότι οι περισσότερες κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες της περιοχής υπάρχει πολύ μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την αισθητική βελτίωση των κοινοτήτων, την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για ανάπλαση του πυρήνα Απεσιάς Γ' φάση και ανάπλαση παραποτάμιας περιοχής (μαζί με μονοπάτι της φύσης) στις Κάτω Πλάτρες. Ωστόσο από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για έργα σε άλλες κοινότητες π.χ. ανάπλαση κεντρικής πλατείας και προσόψεων κτιρίων Πάνω Πλατρών, ανάπλαση πυρήνων στις κοινότητες Λάνεια, Τριμίκλινη, Καπηλειό, Φοινί, δημιουργία παιχνιδότοπου στο Λιμνάτη. Θα μπορούσε να προωθηθεί επίσης η αναστήλωση διατηρητέων κτιρίων και αρχαίων μνημείων που υπάρχουν στην περιοχή (Φοινί, Τριμίκλινη).</p>
Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 22,5%), αλλά και όπως προκύπτει από την έρευνα πεδίου, υπάρχει ανάγκη για δημιουργία επιπρόσθετης στέγης ηλικιωμένων (Λάνεια). Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο. Θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια τέτοια έργα να προωθούνται στις κοινότητες με πιο μεγάλο πληθυσμό, ώστε να διασφαλίζεται η λειτουργία και συντήρησή τους, και να εξυπηρετούν και τις γύρω κοινότητες.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 22,5%), αλλά και όπως προκύπτει από την έρευνα πεδίου, φαίνεται να υπάρχει ανάγκη για δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών (Απεσιά, Λάνεια, Κάτω Πλάτρες). Ωστόσο δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο στο παρόν στάδιο και συστήνεται τέτοια έργα να</p>

	προωθούνται στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες.
Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Με βάση τον πληθυσμό, η υφιστάμενη υποδομή σε πολιτιστικά κέντρα, μαζί με τα έργα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα (Όμοδος και Λιμνάτη), θεωρείται επαρκής.</p> <hr/> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, λόγω της ύπαρξης πολλών προστατευόμενων περιοχών, συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων και σε άλλες κοινότητες με στόχο την περαιτέρω προώθηση του φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία μονοπατιού της φύσης (μαζί με ανάπλαση παραποτάμιας περιοχής) στις Κάτω Πλάτρες. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για άλλα μονοπάτια της φύσης π.χ. Λάνεια, Καπηλειό, Φοινί.</p>
Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας	<p>Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού και του ορεινού τουρισμού συστήνεται η δημιουργία και άλλων θεματικών και ποδηλατικών διαδρομών. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία ποδηλατικής διαδρομής στο Καπηλειό.</p> <hr/> <p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Στο παρόν στάδιο η υφιστάμενη και η υπό κατασκευή υποδομή θεωρείται επαρκής, αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία Μουσείου στις Κάτω Πλάτρες.</p> <hr/> <p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κινόσκια</i></p> <p>Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης και της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων, αν και δεν προωθούνται έργα στο παρόν στάδιο.</p>

4.1.2.9 Πιτσιλιά Λεμεσού

Η περιοχή Πιτσιλιάς Λεμεσού αποτελείται από έντεκα κοινότητες με Κεφαλοχώρια την Κυπερούντα και το Πελένδρι. Στην περιοχή παρουσιάζεται γενικά ύφεση στην αύξηση του πληθυσμού με εξαίρεση την Κυπερούντα και τον Αμιάντο όπου παρουσιάζεται μικρή αύξηση του πληθυσμού.

ΠΙΤΣΙΛΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ		Στατιστικά στοιχεία				
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)	
Αμιάντος	222	228	2,70%	1400	40	
Άγιος Θεόδωρος Λεμεσού	106	65	-38,68%	1000	34	
Άγιος Ιωάννης Λεμεσού	396	339	-14,39%	890	36	
Κάτω Μύλος	63	50	-20,63%	800	34.5	
Ποταμίτισσα	70	62	-11,43%	820	37.5	
Δύμες	164	165	0,61%	960	39	
Πελένδρι	1185	1074	-9,37%	880	42.5	
Αγρός	837	806	-3,70%	1000	39	
Αγρίδια	121	104	-14,05%	1100	46	
Χανδριά	205	162	-20,98%	1200	48	
Κυπερούντα	1497	1516	1,27%	1150	45.5	

Κατά την τελευταία δεκαετία έχουν προωθηθεί σε όλες τις κοινότητες έργα διαφόρων χρήσεων με στόχο την καταπολέμηση της αστυφιλίας και την ανάπτυξη συνθηκών επανάκτησης του αυτόχθονα πληθυσμού.

ΠΙΤΣΙΛΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Αμιάντος	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο φυσικής ιστορίας Πάρκο Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Κέντρο επισκεπτών Γεωπάρκου Τροόδους Βοτανικός κήπος	
Άγιος Θεόδωρος Λεμεσού	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο	
Άγιος Ιωάννης Λεμεσού	Πάρκο	

Κάτω Μύλος	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πολιτιστικό κέντρο Μουσείο Σίτου Θεματική διαδρομή Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας
Ποταμίτιστα	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Κέντρο νεότητας Πάρκο Βιβλιοθήκη
Δύμες	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Μουσείο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2007-2013) Βιβλιοθήκη Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών
Πελένδρι	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Μουσείο Αγροτικής Ζωής Πάρκο Κέντρο απασχόλησης παιδιών με αναπηρίες Θέατρο Κέντρο εξυπηρέτησης του πολίτη Πολυδύναμο κέντρο-Στέγη ηλικιωμένων και νηπιαγωγείο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Αγρός	Εξωραϊσμοί Αθλητικό κέντρο Γλαύκος Κληρίδης Πάρκο Μουσείο Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Θεματικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Θέατρο Στέγη ηλικιωμένων Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών
Αγρίδια	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Βιβλιοθήκη Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών
Χανδριά	Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Πάρκο Βιβλιοθήκη

Κυπερούντα	Εξωραϊσμοί Πάρκο Μουσείο Θεματικές διαδρομές Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Νηπιαγωγείο Στέγη ηλικιωμένων Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Μονοπάτι της φύσης/Σημείο θέας
-------------------	---

Παρόλο που προτάθηκε σωρεία έργων περιφερειακού χαρακτήρα και τοπικής σημασίας στην περιοχή, λόγω του μικρού αριθμού των κατοίκων στις πλείστες κοινότητες, θα πρέπει να γίνει σωστή επιλογή ώστε να διασφαλιστεί η προστιθέμενη αξία των έργων στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, που δεν είναι άλλο από την ανάκαμψη του πληθυσμού. Για την περιοχή αυτή προτείνονται κυρίως έργα όπως κέντρα πληροφόρησης, πολιτιστικό πολυδύναμο κέντρο, αναπλάσεις πλατειών, μουσεία, θεματικές διαδρομές και πάρκα.

ΠΙΤΣΙΛΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Αμιάντος	Γήπεδο mini football
Άγιος Θεόδωρος Λεμεσού	Πάρκο πεσόντων και αγνοουμένων
Άγιος Ιωάννης Λεμεσού	Μουσείο λαϊκής τέχνης και πολιτιστικής κληρονομιάς Ανάπλαση πλατείας Κέντρο πληροφόρησης Μονοπάτι της φύσης/Θεματική διαδρομή Κέντρο απασχόλησης παιδιών
Κάτω Μύλος	Βιοματικό εργαστήριο Γήπεδο καλαθόσφαιρας/πυρόσφαιρας Εκθεσιακό μουσείο Άρτου Β' φάση Δημιουργία εκδρομικού χώρου
Ποταμίτιστα	Αναπαλαίωση παλιού νερόμυλου
Αγρός	Ανάπλαση πλατείας Καούρα Ανάπλαση πυρήνα
Αγρίδια	Πολυδύναμο πολιτιστικό κέντρο Περιβαλλοντικό πάρκο Κέντρο πληροφόρησης Ανάπλαση πλατείας Ποδηλατικές διαδρομές Θεματικές διαδρομές
Χανδριά	Μουσείο Στυλιανού Λένα και Κοινοτικά κτίρια
Κυπερούντα	Λαϊκή Γειτονιά

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες Αγ. Θεόδωρος, Αγ. Ιωάννης, Αγρός, Ποταμίτισσα και Χανδριά, παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες Ποταμίτισσα, Αγρός, και Κυπερούντα υπάρχει μεγάλος αριθμός κηρυγμένων διατηρητέων οικοδομών, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην περιοχή. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζονται μελέτες για ανάπλαση πλατείας στον Αγ. Ιωάννη, δημιουργία πάρκου στον Αγ. Θεόδωρο, ανάπλαση πλατείας και πυρήνα στον Αγρό, περιβαλλοντικό πάρκο στα Αγρίδια και δημιουργία Λαϊκής Γειτονιάς στην Κυπερούντα.

Θα μπορούσε να προωθηθεί επίσης η αναστήλωση διατηρητέων κτιρίων και μνημείων στην περιοχή. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για αναπαλαίωση παλιού νερόμυλου στην Ποταμίτισσα.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Με βάση την υφιστάμενη υποδομή και την έρευνα πεδίου δεν παρουσιάζεται ανάγκη για προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Θα μπορούσε να προωθηθεί η δημιουργία περιφερειακού κέντρου απασχόλησης παιδιών αφού δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή και προκύπτει ανάγκη με βάση την έρευνα πεδίου (Αγ. Ιωάννης). Εναλλακτικά θα μπορούσε να αξιοποιηθεί υφιστάμενη υποδομή που υπάρχει στην περιοχή. Για παράδειγμα το Αθλητικό Κέντρο στον Αγρό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και για άλλους σκοπούς αφού δεν χρησιμοποιείται στο βαθμό που θα έπρεπε.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Με βάση τον πληθυσμό της περιοχής η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής. Λόγω της μικρής τάσης για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 6%) δεν συστήνεται η προώθηση περαιτέρω τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία Πολυδύναμου Πολιτιστικού Κέντρου στα Αγρίδια.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης πολλών προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων και σε άλλες κοινότητες με στόχο την περαιτέρω προώθηση του φυσιολατρικού τουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία μονοπατιού της φύσης (μαζί με θεματική διαδρομή) στον Αγ. Ιωάννη. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις και για άλλα μονοπάτια της φύσης π.χ. Λάνεια, Καπηλειό, Φοινί.

Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού συστήνεται η δημιουργία και άλλων θεματικών και ποδηλατικών διαδρομών. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία ποδηλατικής διαδρομής και θεματικής διαδρομής στα Αγρίδια.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Επίσης λόγω της ύπαρξης του Αθλητικού Κέντρου στον Αγρό, θα μπορούσαν να γίνουν και κάποιες δράσεις προώθησής του κέντρου, για περισσότερη αξιοποίησή του, με στόχο την προσέλκυση αθλητικού τουρισμού στην περιοχή.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι).

Σε ότι αφορά Μουσεία η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής, αν και υπάρχει έτοιμη μελέτη για τη Β΄φάση Εκθεσιακού Μουσείου Άρτου στον Κάτω Μύλο και για δημιουργία Μουσείου Στυλιανού Λένα στα Χανδριά. Ωστόσο θα μπορούσε να προωθηθεί η δημιουργία ενός κέντρου πληροφόρησης για ολόκληρη την περιοχή αφού προκύπτει και εισήγηση μέσα από την έρευνα πεδίου (Αγ. Ιωάννης, Αγρίδια).

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης και της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία εκδρομικού χώρου στον Κάτω Μύλο.

4.1.2.10 Περιαστική Λεμεσός

Η περιαστική Λεμεσός αποτελείται από 4 μεγάλους δήμους, και 9 κοινότητες. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από σημαντική αύξηση πληθυσμού ειδικά στους Δήμους Αγίου Αθανασίου και Ύψωνα λόγω της εγγύτητάς τους στο αστικό κέντρο και της μεγάλης διοικητικής τους έκτασης και του μεγέθους των οικιστικών ζωνών. Σημαντική αύξηση πληθυσμού παρουσίασαν και οι κοινότητες

της περιοχής και ειδικότερα η Ερήμη, η Παλόδεια και το Κολόσσι, πλην της κοινότητας Πάνω Πολεμιδιών όπου σημειώθηκε μείωση της τάξεως του 7%.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΕΜΕΣΟΣ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	%μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Δήμος Μέσα Γειτονιάς	13565	14477	6.72%	60	2
Δήμος Αγίου Αθανασίου	9173	14347	56.40%	90	3.5
Πάνω Πολεμίδα	3741	3470	-7.24%	90	5
Ύψωνας	6435	11117	72.76%	90	8
Δήμος Κάτω Πολεμιδιών	18452	22369	21.23%	60	4
Τσερκέζοι	58	50	-13.79%	5	4
Ακρωτήρι	684	870	27.19%	20	14
Ασώματος Λεμεσού	335	726	116.72%	5	9.5
Τραχώνι Λεμεσού	3294	3952	19.98%	30	8
Κολόσσι	3745	5651	50.89%	45	11.5
Ερήμη	1432	2432	69.83%	50	13
Παλόδεια	730	1568	114.79%	250	8.5

Τα τελευταία χρόνια έχουν προωθηθεί σε όλους τους δήμους και τις κοινότητες, πλην των κοινοτήτων Ασώματος και Ακρωτηρίου, πολλά και σημαντικά έργα περιφερειακού χαρακτήρα αλλά και τοπικής σημασίας.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΕΜΕΣΟΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Δήμος Μέσα Γειτονιάς	Πολιτιστικό/Πολυδύναμο Κέντρο Γραμμικό πάρκο ποταμού Βαθκειά Α΄ φάση (ΤΠΟ) Βιβλιοθήκη Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών Νηπιαγωγείο Ανάπλαση κέντρου Κέντρο ηλικιωμένων Πάρκο	

Δήμος Αγίου Αθανασίου	<p>Πάρκο Λαογραφικό Μουσείο Περιφερειακό νηπιαγωγείο Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Κέντρο απασχόλησης παιδιών Θέατρο Δημοτικό κέντρο νεολαίας Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα (ΤΠΟ) Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών Βιβλιοθήκη</p>
Πάνω Πολεμίδα	<p>Πάρκο Περιφερειακό νηπιαγωγείο Θέατρο Πολιτιστικό κέντρο Κέντρο απασχόλησης παιδιών Λέσχη ηλικιωμένων</p>
Ύψωνας	<p>Νηπιαγωγεία</p>
Δήμος Κάτω Πολεμιδιών	<p>Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα (ΤΠΟ) Μονοπάτι της φύσης, σημείο θέας, εκδρομικός χώρος (ΕΓΤΑΑ 2013-2007) Πάρκο Νηπιαγωγεία Αρχαιολογικό Μουσείο, Ιατρικό Μουσείο Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Βιβλιοθήκη</p>
Ακρωτήρι	<p>Νηπιαγωγείο Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης</p>
Ασώματος Λεμεσού	<p>Νηπιαγωγείο</p>
Τραχώνι Λεμεσού	<p>Πάρκο Στέγη ηλικιωμένων Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Θέατρο</p>
Κολόσσι	<p>Πολυδύναμο/Πολιτιστικό κέντρο Βιβλιοθήκη Ύπαιθρο αμφιθέατρο Νηπιαγωγείο</p>
Ερήμη	<p>Βιβλιοθήκη Νηπιαγωγείο Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα (ΕΤΠΑ 2004-2006, ΤΠΟ) Πάρκο</p>
Παλόδεια	<p>Πάρκο Κέντρο νεότητας Στέγη ηλικιωμένων (Μέλαθρο αγωνιστών ΕΟΚΑ) Νηπιαγωγείο/Κέντρο απασχόλησης παιδιών</p>

Επειδή η περιοχή χαρακτηρίζεται από πολύ θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης θα μπορούσαν να προωθηθούν έργα περιφερειακού χαρακτήρα παροχής υπηρεσιών στους κατοίκους, στις κοινότητες της περιοχής (π.χ. Κολόσσι, Τραχώνι) παρά στους Δήμους. Με βάση τον πιο κάτω πίνακα προτείνονται έργα όπως πολυδύναμα κέντρα, κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης παιδιών, που στόχο έχουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΕΜΕΣΟΣ	Προτεινόμενα έργα
Δήμος Μέσα Γειτονιάς	Κέντρο ηλικιωμένων Γραμμικό πάρκο ποταμού Βαθκειά Β' και Γ' φάση (ΤΠΟ) Κέντρο απασχόλησης παιδιών Υπαίθριο θέατρο
Πάνω Πολεμίδα	Κοινοτική βιβλιοθήκη Κατασκευή φωτοβολταϊκού πάρκου, εκδρομικού χώρου και αθλητικών εγκαταστάσεων
Ακρωτήρι	Μουσείο Εξωραϊσμοί/Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Ανάπλαση παραλιακής περιοχής 'Marios mile (ΤΠΟ)
Ασώματος Λεμεσού	Διαμόρφωση βοτανικού πάρκου
Τραχώνι Λεμεσού	Πολυδύναμο κέντρο
Κολόσσι	Κέντρο απασχόλησης ΑΜΕΑ Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Κέντρο ηλικιωμένων
Ερήμη	Ανάπλαση κοίτης ποταμού Κούρη, από το Φράγμα Κούρη μέχρι Μ1 (Γραμμικό πάρκο) Βελτίωση παλαιού δρόμου Λεμεσού-Πάφου
Παλόδεια	Ανάπλαση πλατείας αλωνιών

Επίσης λόγω της ύπαρξης σημαντικών ιστορικών και αρχαίων μνημείων και περιοχών περιβαλλοντικής σημασίας θα μπορούσαν να προωθηθούν έργα ανάδειξής τους και αξιοποίησής τους για τουριστικούς σκοπούς, όπως για παράδειγμα η Ανάπλαση της κοίτης του ποταμού Κούρη (δημιουργία Γραμμικού Πάρκου) από το Φράγμα Κούρη μέχρι το δρόμο Μ1 (Ερήμη-Επισκοπή-Καντού).

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Τέτοια έργα θα πρέπει να προωθούνται πρωτίστως σε περιοχές με παραδοσιακούς πυρήνες, με απόθεμα διατηρητέων κτιρίων, και περιοχές με φυσικό πλούτο, με στόχο την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν έτοιμες μελέτες για ανάπλαση της κοίτης του ποταμού Κούρη, από το Φράγμα Κούρη μέχρι Μ1 (Γραμμικό πάρκο) και για διαμόρφωση βοτανικού κήπου στον Ασώματο. Επίσης ετοιμάζονται μελέτες για

<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p>ανάπλαση πλατείας στην Παλόδεια, ανάπλαση πλατείας/πυρήνα στο Ακρωτήρι, ανάπλαση παραλιακής περιοχής Lady's mile, και συνέχιση του Γραμμικού πάρκου ποταμού Βαθκειά Β' και Γ' φάση στη Μέσα Γειτονιά.</p> <p>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</p> <p>Λαμβάνοντας υπόψη τον υφιστάμενο πληθυσμό, τη σημαντική τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 31,4%), την υφιστάμενη δημόσια υποδομή αλλά και τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, είναι αναγκαίο να προωθηθούν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας (π.χ. κέντρο ηλικιωμένων, κέντρο νεότητας και κέντρο απασχόλησης ΑΜΕΑ-Κολόσσι). Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο πλην της ετοιμασίας μελέτης για δημιουργία κοινοτικής βιβλιοθήκης στα Πάνω Πολεμίδα.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</p> <p>Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 31,4%) θα μπορούσε να προωθηθεί η δημιουργία και άλλων κέντρων απασχόλησης παιδιών αφού προκύπτει ανάγκη με βάση την έρευνα πεδίου (Κολόσσι). Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για την εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης</p>	<p>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης</p> <p>Λαμβάνοντας υπόψη τον υφιστάμενο πληθυσμό και την τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 31,4%) η υφιστάμενη δημόσια υποδομή πιθανόν να μην είναι επαρκής οπότε θα μπορούσαν να προωθηθούν κάποια έργα. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στο Τραχώνι.</p>
<p>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</p>	<p>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, αν και συστήνεται η προώθηση και άλλων τέτοιων έργων, με στόχο την περαιτέρω προώθηση του φυσιολατρικού τουρισμού, στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p> <p>Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή, και λόγω της ύπαρξης σημαντικών ιστορικών/ πολιτιστικών μνημείων, συστήνεται η δημιουργία θεματικών διαδρομών και σε άλλες κοινότητες αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για ενημέρωση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</p>	<p>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</p>

Οι προώθηση τέτοιων έργων συστήνεται πρωτίστως στις περιοχές με τουριστική κίνηση. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία Μουσείου στο Ακρωτήριο.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο, θα μπορούσαν να προωθηθούν σε περιοχές φυσικής ομορφιάς.

4.1.3 Λάρνακα

4.1.3.1 Περιοχή Βασιλικού-Πεντάσχοινου

Οι δέκα κοινότητες που απαρτίζουν την περιοχή Βασιλικού-Πεντάσχοινου, παρουσιάζουν θετική μεταβολή πληθυσμού με εξαίρεση το Μαρί όπου ο πληθυσμός έχει μειωθεί κατά 10,7%. Οι υπόλοιπες κοινότητες έχουν να επιδείξουν αύξηση που κυμαίνεται μεταξύ 10,6%-65,13%.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΕΝΤΑΣΧΟΙΝΟΥ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή	Απογραφή	% μεταβολή	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
		πληθυσμού	πληθυσμού	πληθυσμού		
	2001	2011				
Ζύγι	505	589	16,63%	15	39,5	
Μαρί	177	158	-10,73%	100	39	
Καλαβασός	644	737	14,44%	110	39	
Τόχνη	322	424	31,68%	100	38,5	
Χοιροκοιτία	508	632	24,41%	210	32	
Ψεματισμένος	179	271	51,40%	120	34	
Μαρώνι	521	710	36,28%	50	35,5	
Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας	599	663	10,68%	90	30,5	
Σκαρίνου	238	393	65,13%	180	29	
Κοφίνου	1311	1312	0,08%	150	24,5	

Με βάση τον πίνακα πιο κάτω, διαπιστώνεται ότι στην περιοχή έχουν εκτελεστεί κατά τα τελευταία χρόνια αρκετά έργα τόσο περιφερειακού χαρακτήρα όσο και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου και του δομημένου περιβάλλοντος. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι στην περιοχή αυτή ολοκληρώθηκαν πρόσφατα τρία έργα μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, στον Αγ. Θεόδωρο και στη Σκαρίνου (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2103), και στην Καλαβασό (ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΕΝΤΑΣΧΟΙΝΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Ζύγι	Κοινοτικά κτίρια Κέντρο νεότητας Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Καλαβασός	Διαμόρφωση πλακόστρωτων δρόμων στον πυρήνα (ΕΤΠΑ 2004-2006) Κοινοτικό πολιτιστικό κέντρο Κοινοτικό πάρκο Μουσείο με αρχαιολογικά ευρήματα Συντήρηση παλιού τεμένους	στον Α' φάση – Δημιουργία μονοπατιού από την Καλαβασό στον αρχαιολογικό χώρο Τέντας

	Νηπιαγωγείο Ανάπλαση πλατείας και προσόψεων κτιρίων (ΕΓΤΑΑ 2007-13)
Τόχνη	Διαμόρφωση χώρων στάθμευσης, λιθόστρωτα και πλακόστρωτα Νηπιαγωγείο
Χοιροκοιτία	Κοινοτικά κτίρια Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Κέντρο νεότητας
Ψεματισμένος	Ανάπλαση πυρήνα/λιθόστρωτα
Μαρώνι	Περιφερειακό Νηπιαγωγείο
Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας	Βελτίωση παιδικών πάρκων Νηπιαγωγείο Παραλιακό παιδικό πάρκο (Leader- ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Σκαρίνου	Κοινοτικά κτίρια Διαμόρφωση πλατείας έξω από κοινοτικά κτίρια (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Κοφίνου	Διαμόρφωση κυκλικού κόμβου Νηπιαγωγείο Ανάπλαση χώρου και διαμόρφωση χώρου στάθμευσης παρά την αρχαία εκκλησία Κέντρο εξυπηρέτησης ηλικιωμένων

Σε ότι αφορά προτεινόμενα έργα, το έργο της ανάπλασης/ τοπιοτέχνησης της κοίτης ποταμού στην Τόχνη μπορεί να θεωρηθεί ως ώριμο έργο αφού έχουν εξασφαλιστεί και οι σχετικές άδειες. Επίσης υπάρχουν έτοιμες μελέτες ή ετοιμάζονται μελέτες και για άλλα έργα βελτίωσης το δομημένου περιβάλλοντος (παραλιακός πεζόδρομος, πάρκο, ανάδειξη αρχαίου μνημείου). Προτείνεται επίσης η δημιουργία μουσείου Παλαιολιθικής εποχής στη Χοιροκοιτία.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΕΝΤΑΣΧΟΙΝΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Ζύγι	Δημιουργία παραλιακού πεζόδρομου Δημιουργία πάρκου Μουσείο αλιείας στο παλιό κοινοτικό κτίριο
Μαρί	Αναπαλαίωση πανδοχείου Κέντρο ηλικιωμένων Ανάπλαση ανοικτού χώρου του αρχαίου μνημείου Αγ.Μαρίνας Θέατρο Ανάπλαση πυρήνα/πλακοστρώσεις
Καλαβασός	Β' φάση – Δημιουργία μονοπατιού από την Καλαβασό στον αρχαιολογικό χώρο Τέντας
Τόχνη	Ανάπλαση τοπιοτέχνηση κοίτης ποταμού Κοινοτική βιβλιοθήκη
Χοιροκοιτία	Δημιουργία διαδραστικού μουσείου παλαιολιθικής εποχής Μονοπάτι της φύσης Ανάδειξη αρχαίων μνημείων

	Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα Δημιουργία πάρκου
Άγιος Θεόδωρος	Ανάπλαση πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι περισσότερες κοινότητες της περιοχής αυτής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα συστήνεται η υλοποίηση και άλλων έργων ανάπλασης και εξωραϊσμών, με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου για υποστήριξη και εμπλουτισμό του αγροτουριστικού προϊόντος.

Στο παρόν στάδιο υπάρχουν έτοιμες μελέτες για ανάπλαση/τοπιοτέχνηση της κοίτης ποταμού στην Τόχνη και για δημιουργία παραλιακού πεζόδρομου και πάρκου στο Ζύγι και ετοιμάζεται μελέτη για την ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου του αρχαίου μνημείου Αγ. Μαρίνας στο Μαρί και για την ανάπλαση πλατείας στον Άγιο Θεόδωρο.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό, και τον αριθμό ατόμων τρίτης ηλικίας η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής, αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στο Μαρί, μια κοινότητα που έχει ωστόσο πολύ μικρό πληθυσμό.

Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής και δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 17,7%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Αν και η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό δεν προωθούνται ούτε και προτείνονται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της τουριστικής/αγροτουριστικής ανάπτυξης της περιοχής θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, Στο παρόν στάδιο προωθείται η κατασκευή της Α'φάσης του μονοπατιού από την Καλαβασό στον αρχαιολογικό χώρο τέντας και υπάρχει έτοιμη μελέτη και για τη Β'φάση του έργου.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Πέραν του Μουσείου Καλαβασού, στο οποίο εκτίθενται ευρήματα από τους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής, δεν υπάρχει άλλη τέτοια υποδομή στην περιοχή. Λόγω της τουριστικής/αγροτουριστικής ανάπτυξης της περιοχής θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. Στο παρόν στάδιο προωθείται ετοιμασία μελέτης για τη δημιουργία διαδραστικού μουσείου παλαιολιθικής εποχής σε διατηρητέα οικοδομή στη Χοιροκοιτία το οποίο θεωρείται σημαντικό ως προς την προβολή του αρχαίου οικισμού της Χοιροκοιτίας ο οποίος έχει ανακηρυχθεί μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Αν και λόγω της τουριστικής/αγροτουριστικής ανάπτυξης της περιοχής θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο.

4.1.3.2 Περιοχή Σταυροβουνίου

Η περιοχή Σταυροβουνίου αποτελείται από οκτώ κοινότητες με μεγαλύτερη την κοινότητα Κόρνου. Όλες οι κοινότητες κατά την τελευταία απογραφή έχουν σημειώσει ανοδική πορεία σε ότι αφορά τον πληθυσμό. Εξαιρέση αποτελεί η κοινότητα Κλαυδιά όπου έχει σημειωθεί μείωση πληθυσμού της τάξεως του 4,69%.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή 2001	Απογραφή 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Κλαυδιά	448	427	-4,69%	105	11,5
Καλό Χωριό	1343	1518	13,03%	85	9
Αγία Άννα	251	339	35,06%	150	15
Μοσφιλωτή	1110	1365	22,97%	250	21
Ψευδάς	1025	1261	23,02%	165	17,5
Πυργά	572	812	41,96%	270	21
Κόρνος	1863	2083	11,81%	320	27
Δελίκηπος	8	23	187,50%	295	29,5

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα φαίνεται ότι όλες οι κοινότητες της περιοχής έχουν επωφεληθεί της εκτέλεσης αναπτυξιακών έργων. Σημείο αναφοράς είναι το γεγονός ότι πρόσφατα εκτελέστηκαν μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης έργα στις κοινότητες Μοσφιλωτής και Κόρνος (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013).

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Καλό Χωριό	Διαμόρφωση και εξωραϊσμός ανοικτού χώρου κοινοτικού κτιρίου Νηπιαγωγείο Αναπαλαιώση/αποκατάσταση παλιού Τ/Κ σχολείου	
Αγία Άννα	Κοινοτικό πάρκο Τρέμιθου Ανάπλαση πυρήνα	
Μοσφιλωτή	Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων Νηπιαγωγείο Κέντρο νεότητας (Leader 2007-2013)	Α' φάση ανάπλασης πυρήνα
Ψευδάς	Ανάπλαση πυρήνα και δημιουργία πολιτιστικού κέντρου Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Κοινοτικά κτίρια	
Πυργά	Δημιουργία Πολυλειτουργικού κέντρου στον πρώην αστυνομικό σταθμό Α' φάση Νηπιαγωγείο Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών	
Κόρνος	Κοινοτικά κτίρια Νηπιαγωγείο Κέντρο νεότητας Ανάπλαση πυρήνα φάση Α' (Leader 2007-2013)	

Δελίκηπος	Εξωραϊσμός/ανάπλαση βοηθητικών οικοδομών παρά την εκκλησία Κατασκευή γεφυριού
------------------	--

Για τη νέα περίοδο φαίνεται ότι τέσσερα έργα βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου και του δομημένου περιβάλλοντος μπορούν να θεωρηθούν ώριμα αφού υπάρχουν μελέτες και έχουν εκδοθεί οι σχετικές άδειες. Τα έργα αυτά βρίσκονται στις κοινότητες Μοσφιλωτής, Ψευδά, Πυργών και Κόρνου. Πρόσθετα προτείνονται και άλλα έργα ανάπλασης δημόσιων χώρων και σε άλλες κοινότητες καθώς και έργα περιφερειακού χαρακτήρα όπως πολιτιστικά κέντρα και κέντρα απασχόλησης παιδιών.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Κλαυδιά	Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα
Καλό Χωριό	Νηπιαγωγείο Ανάπλαση πυρήνα Πολιτιστικό/Πολυδύναμο κέντρο και διαμόρφωση εξωτερικών χώρων Δημιουργία πάρκου
Αγία Άννα	Διαμόρφωση διατηρητέας οικοδομής σε βιβλιοθήκη Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας Μονοπάτι της φύσης Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων
Μοσφιλωτή	Β' φάση ανάπλασης πυρήνα
Ψευδάς	Κοινοτικό πάρκο
Πυργά	Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Δημιουργία πάρκου-ανοικτός χώρος γύρω από αστυνομικό σταθμό Γ' φάση Υπαίθριο θέατρο Ανάπλαση πυρήνα Ποδηλατοδρόμοι
Κόρνος	Ανάπλαση πυρήνα φάση Β'

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i> Αν και υπάρχει έτοιμη μελέτη για ανάπλαση του πυρήνα Μοσφιλωτής Β' φάση και προωθείται ετοιμασία μελέτης για ανάπλαση του πυρήνα Κλαυδιών, για έργα αυτής της κατηγορίας θα πρέπει να δίδεται προτεραιότητα σε κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα και απόθεμα διατηρητέων κτιρίων. Υπάρχουν επίσης ολοκληρωμένες μελέτες για τη δημιουργία πάρκων στον Ψευδά και στα Πυργά.
---	--

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά αυτή την κατηγορία, η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό της περιοχής. Στο παρόν στάδιο προωθείται εκπόνηση μελέτης για διαμόρφωση διατηρητέας οικοδομής σε βιβλιοθήκη στην Αγία Άννα.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 18.2%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών (Πυργά, Αγ. Άννα). Ωστόσο στα Πυργά υπάρχει ήδη κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών. Ως εκ τούτου η προώθηση τέτοιων έργων συστήνεται σε κοινότητες στις οποίες δεν υπάρχει τέτοια υποδομή και στις οποίες σημειώνεται τα τελευταία χρόνια σημαντική αύξηση πληθυσμού και επομένως και αύξηση ατόμων παιδικής ηλικίας.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 18.2%) θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα τέτοια έργα όπου αυτό είναι αναγκαίο (π.χ. Καλό χωριό, Αγία Άννα), με προτεραιότητα να δίνεται σε παρεμβάσεις που περιλαμβάνουν τη συντήρηση διατηρητέων κτιρίων. Στο παρόν στάδιο υπάρχει μελέτη για δημιουργία Πολυδύναμου πολιτιστικού κέντρου στο Καλό Χωριό και προωθείται εκπόνηση μελέτης για διαμόρφωση διατηρητέας οικοδομής σε βιβλιοθήκη στην Αγία Άννα.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Αν και θεωρούνται αναγκαία λόγω των περιοχών φυσικής ομορφιάς και του ιστορικού/θρησκευτικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή, δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Δεν υπάρχουν κέντρα πληροφόρησης είτε μουσεία στην περιοχή. Θα μπορούσε να προωθηθεί η δημιουργία ενός περιφερειακού κέντρου πληροφόρησης σχετικά με τα εκκλησιαστικά/ιστορικά μνημεία της περιοχής με σκοπό την ενημέρωση των επισκεπτών.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Αν και θεωρούνται αναγκαία λόγω των περιοχών φυσικής ομορφιάς και του ιστορικού/θρησκευτικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή, δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο.

4.1.3.3 Περιοχή Κιτίου

Την περιοχή Κιτίου απαρτίζουν 12 κοινότητες με συνολικό αριθμό κατοίκων πέραν των 10.000. Οι μεγαλύτερες κοινότητες είναι το Κίτι (4.252) και τα Περιβόλια (3.009). Μικρότερες αλλά με σημαντικό αριθμό κατοίκων είναι οι Αγγλισίδες, το Αλεθρικό και η Τερσεφάνου. Όλες οι κοινότητες παρουσιάζουν θετική μεταβολή πληθυσμού κατά την τελευταία απογραφή.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΙΤΙΟΥ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή 2001	Απογραφή 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο
Κίτι		3140	4252	35.41%	25	10.5
Περιβόλια Λάρνακας		1801	3009	67.07%	10	12.5
Τερσεφάνου		976	1299	33.09%	55	13.5
Σοφτάδες		7	62	785.71%	20	13
Μαζωτός		784	832	6.12%	30	20.5
Αλαμινός		280	345	23.21%	80	24
Αναφωτίδα		679	790	16.35%	90	21
Απλάντα		0	6	600%	110	19.5
Κιβισίλι		231	233	0.87%	90	18.5
Αλεθρικό		793	1101	38.84%	110	15.5
Αγγλισίδες		997	1146	14.94%	145	18
Μενόγεια		50	50		130	19.5

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΙΤΙΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Κίτι	Κοινοτικό πάρκο Αγγελόκτιστης Νηπιαγωγείο Κοινοτικά Κτίρια Διαμόρφωση πάρκου Αρχ. Κυπριανού Πολιτιστικό κέντρο	Ανάπλαση παραδοσιακού πυρήνα (ΤΠΟ)
Περβόλια	Νηπιαγωγείο Πολιτιστικό Κέντρο (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου (ΤΠΟ)
Τερσεφάνου	Νηπιαγωγείο Αίθουσα εκδηλώσεων	
Μαζωτός	Κοινοτικά Κτίρια Νηπιαγωγείο Διαμόρφωση πλατείας Α' φάση	
Αλαμινός	Αντιπλημμυρικό έργο Νηπιαγωγείο Κοινοτικά κτίρια	
Αναφοτιάδα	Ανάπλαση/διαμόρφωση πλατείας και πυρήνα Νηπιαγωγείο Αναπαλαίωση διατηρητέου κτιρίου για χρήση ως γραφεία Κ.Σ.	
Αλεθρικό	Ανέγερση νέων κοινοτικών κτιρίων και αίθουσα πολλαπλής χρήσης Κέντρο νεότητας Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Αγγλισίδες	Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Μουσείο Ελιάς (Leader 2007-2013)	
Μενόγεια	Εξωραϊσμός/Διαμόρφωση ανοιχτού χώρου περιμετρικά της αρχαίας εκκλησίας	

Στις κοινότητες Κίτι, Περβόλια και Τερσεφάνου προτείνεται η εκτέλεση διαφόρων υποδομών περιφερειακού χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι πρωταρχικής σημασίας έργα είναι τα πολιτιστικά/πολυδύναμα κέντρα, τα κέντρα ηλικιωμένων και η δημιουργία Μουσείων. Σε ότι αφορά έργα δομημένου περιβάλλοντος, η πλειοψηφία αυτών είναι αναπλάσεις πυρήνων.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΙΤΙΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Κίτι	Δημιουργία λαογραφικού μουσείου Κέντρο ηλικιωμένων Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων/παιδοκομικός σταθμός
Περβόλια Λάρνακας	Υπαίθριο αμφιθέατρο Δημιουργία Μουσείου Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Κέντρο ηλικιωμένων

Τερσεφάνου	Πολυδύναμο κέντρο Ανάπλαση παραδοσιακού πυρήνα (ΤΠΟ) Δημιουργία Μουσείου Ποδηλατόδρομοι Μονοπάτι της φύσης
Αλαμινός	Ανάπλαση πυρήνα/πλατείας
Αλεθρικό	Αναπαλαίωση παραδοσιακού γεφυριού Ανάπλαση πλατείας/πυρήνα
Κιβισίλι	Κέντρο απασχόλησης παιδιών

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων).

Επειδή οι κοινότητες Αλεθρικό και Αλαμινός παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων πρωτίστως σε αυτές τις κοινότητες με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, κλπ. Στο παρόν στάδιο προωθείται εκπόνηση μελετών για ανάπλαση των παραδοσιακών πυρήνων των δύο κοινοτήτων. Επίσης άλλο έργο το οποίο προγραμματίζεται είναι η ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Τερσεφάνου. Επίσης υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για αναπαλαίωση παραδοσιακού γεφυριού στο Αλεθρικό και θα μπορούσαν να γίνουν περαιτέρω τέτοια έργα με στόχο την συντήρηση και ανάδειξη αρχαίων μνημείων (π.χ. μεσαιωνικός πύργος στα Περβόλια).

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, στην περιοχή αυτή δεν υπάρχει τέτοια δημόσια υποδομή οπότε θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας περιφερειακής στέγης ηλικιωμένων (π.χ. στο Κίτι υπάρχει έτοιμη μελέτη, ή στα Περβόλια).

Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών παρόλο που υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 34,8%) δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. νηπιαγωγεία, βρεφοκομικοί σταθμοί, κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω του ότι στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 34,8%), αλλά και με βάση την έρευνα πεδίου, προτείνεται η δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών (Κίτι, Κιβισίλι). Προτεραιότητα θα πρέπει να δίδεται στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Η υφιστάμενη υποδομή, μαζί με το πολιτιστικό κέντρο στα Περβόλια που ολοκληρώθηκε πρόσφατα, θεωρείται επαρκής στο παρόν στάδιο. Ωστόσο, προωθείται εκπόνηση μελετών και για άλλα έργα αυτής της κατηγορίας (π.χ. πολυδύναμο περιφερειακό κέντρο στο Κίτι, υπαίθριο αμφιθέατρο στα Περβόλια).

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης δεν θεωρούνται έργα προτεραιότητας αφού δεν υπάρχουν εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές ή περιοχές φυσικής ομορφιάς, αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στο Τερσεφάνου.

Αν και υπάρχουν στοιχεία ιστορικού/θρησκευτικού ενδιαφέροντος δεν προωθούνται οποιοδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Δεν υπάρχει τέτοιου είδους δημόσια υποδομή στην περιοχή. Αν και προτεραιότητα για την περιοχή θα έπρεπε να είναι η δημιουργία ενός περιφερειακού κέντρου πληροφόρησης επισκεπτών για τα ιστορικά/θρησκευτικά μνημεία της περιοχής, προωθείται στο παρόν στάδιο εκπόνηση μελέτης για δημιουργία λαογραφικού μουσείου στο Κίτι.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο, αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν σε κάποιες κοινότητες με σημεία τουριστικού/ιστορικού

 ενδιαφέροντος.

4.1.3.4 Κοκκινοχώρια Λάρνακας

Η περιοχή Κοκκινοχωρίων Λάρνακας αποτελείται από 3 κοινότητες με μεγαλύτερη την κοινότητα Ξυλοφάγου που αριθμεί 6.231 κατοίκους. Οι κοινότητες Ορμήδειας και Ξυλοτύμπου ακολουθούν με 4.189 και 3.655 αντίστοιχα. Τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση την έχει σημειώσει η κοινότητα Ξυλοφάγου με ποσοστό 25,7% .

ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο
Ξυλοτύμβου	3438	3655	6,31%	55	17.5
Ορμήδεια	3960	4189	5,78%	40	20
Ξυλοφάγου	4957	6231	25,70%	50	26

Κατά την τελευταία δεκαετία στην περιοχή έχουν εκτελεστεί κάποια έργα όπως κέντρο νεότητας (Ξυλοφάγου) και πάρκα (Ξυλοτύμπου, Ορμήδεια), καθώς και ανάπλαση της παραλίας Ορμήδειας

ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Ξυλοτύμβου	Πάρκο λαϊκών ποιητών Νηπιαγωγεία	
Ορμήδεια	Πάρκο Βάττενας Νηπιαγωγείο Κοινοτική αποθήκη Ανάπλαση παραλίας	
Ξυλοφάγου	Νηπιαγωγείο Κέντρο νεότητας	Αναπαλαίωση- μετατροπή σχολικού κτιρίου σε πολιτιστικό κέντρο

Για τη νέα περίοδο η περιοχή αιτείται την προώθηση έργων δομημένου περιβάλλοντος και έργων περιφερειακού χαρακτήρα όπως ανέγερση κοινοτικού θεάτρου.

ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Προτεινόμενα έργα/
Ξυλοτύμβου	Ανάπλαση κεντρικής πλατείας
Ξυλοφάγου	Ανέγερση κοινοτικού θεάτρου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανάγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Έργο αυτής της κατηγορίας που θα μπορούσε να προωθηθεί είναι η ανάπλαση της κεντρικής πλατείας Ξυλοτύμβου αφού η περιοχή υστερεί σε τέτοιου είδους έργα.</p>
<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανάγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Αν και παρατηρείται έλλειψη δημόσιας υποδομής δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p> <p><i>Ανάγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 13,9) δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Λόγω της έλλειψης υποδομής και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 13,9%) θα πρέπει να προωθηθούν έργα αυτής της κατηγορίας. Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη η αναπαλαίωση-μετατροπή σχολικού κτιρίου σε πολιτιστικό κέντρο στο Ξυλοφάγου. Επίσης υπάρχει έτοιμη μελέτη για ανέγερση κοινοτικού θεάτρου στο Ξυλοφάγου.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο. Λόγω της έλλειψης υποδομής γενικά για την παραγωγική απασχόληση των κατοίκων της περιοχής και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού, τέτοια έργα συστήνονται για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, δεν θεωρούνται έργα προτεραιότητας αφού δεν υπάρχουν εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές ή περιοχές φυσικής ομορφιάς.</p> <p><i>Ανάγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Δεν υπάρχουν κέντρα πληροφόρησης είτε μουσεία στην περιοχή. Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο ούτε συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αφού προς το παρόν δεν</p>

παρατηρείται οποιαδήποτε τουριστική ανάπτυξη.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν υπάρχουν τουριστικά καταφύγια/κίόσκια στην περιοχή. Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο ούτε συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αφού προς το παρόν δεν παρατηρείται οποιαδήποτε τουριστική ανάπτυξη.

4.1.3.5 Ορεινή Λάρνακας

Η Ορεινή Λάρνακα αποτελείται από δέκα κοινότητες με μεγαλύτερη αυτή των Πάνω Λευκάρων που έχει 762 κατοίκους. Δυστυχώς ο Δήμος παρά την εκτέλεση έργων περιφερειακού χαρακτήρα όπως, Πολιτιστικό κέντρο, Στέγη ηλικιωμένων, κλπ., παρουσιάζει μείωση πληθυσμού που αγγίζει το 17,26%. Μείωση πληθυσμού παρουσιάζουν και οι κοινότητες Αγίοι Βαβατσεινάς και Βαβατσεινά που επίσης έχουν επωφεληθεί με έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος και συγκράτησης του πληθυσμού.

ΟΡΕΙΝΗ ΛΑΡΝΑΚΑ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Κάτω Λεύκαρα	118	128	8,47%	480	36
Πάνω Λεύκαρα	921	762	-17,26%	590	37
Κάτω Δρύς	114	129	13,16%	520	38
Βάβλα	48	52	8,33%	480	42
Λάγεια	25	28	12,00%	390	44
Ορά	180	206	14,44%	540	52.5
Μελίνη	57	59	3,51%	590	56
Οδού	156	213	36,54%	850	60
Αγιοι Βαβατσεινάς	177	131	-25,99%	720	56
Βαβατσεινά	85	81	-4,71%	850	46.5

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα, φαίνεται ότι σε όλες τις κοινότητες έχουν προωθηθεί έργα που στόχο είχαν τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και τον περιορισμό της αστυφιλίας.

ΟΡΕΙΝΗ ΛΑΡΝΑΚΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Κάτω Λεύκαρα	Αναπαλαίωση επέκταση Δημ. σχολείου και μετατροπή του σε Κοινοτικό πολιτιστικό κέντρο Μουσείο Κεντητικής	

Πάνω Λεύκαρα	Περιφερειακό Νηπιαγωγείο Πολιτιστικό κέντρο Στέγη ηλικιωμένων Μουσείο Κεντητικής και Αργυροχοΐας	Πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο (ΕΓΤΑΑ 2007-13)
Κάτω Δρυς	Αποκατάσταση αναπαλαίωση παλιού παρθεναγωγείου (Πολιτιστικό κέντρο) Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Εξωραϊσμός/διαμόρφωση χώρου στην περιοχή Αγ. Νεοφύτου	Ανάπλαση πυρήνα/λιθόστρωση δρόμων Α΄ φάση
Βάβλα	Δρόμος με πλακόστρωτο/λιθόστρωτο Αναστήλωση παραδοσιακού πηγαδιού Επέκταση των υφιστάμενων κοινοτικών κτιρίων	
Μελίνη	Κοινοτικό πάρκο	
Οδού	Αποκατάσταση διατηρητέας οικοδομής/ Πολιτιστικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2007-13)	
Άγιοι Βαβατσινιάς	Ανάπλαση πυρήνα και δημιουργία πολιτιστικού κέντρου (ΕΤΠΑ 2007-13) Κέντρο νεότητας	
Βαβατσινιά	Διαμόρφωση πλατείας και εξωραϊσμός ποταμού	

Για τη νέα περίοδο υποβλήθηκαν αιτήματα προώθησης έργων περιφερειακού χαρακτήρα, αλλά και έργα αναπλάσεων, θεματικών διαδρομών, κλπ, στα οποία θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο φαίνεται ότι θα μπορούσε να προωθηθεί η ανάπλαση της πλατείας Πάνω Λευκάρων καθώς και το έργο της ανάπλασης του ανοικτού χώρου των παλαιών σχολικών κτιρίων στον Κάτω Δρύ.

ΟΡΕΙΝΗ ΛΑΡΝΑΚΑ	Προτεινόμενα έργα
Πάνω Λεύκαρα	Ανάπλαση πλατείας/πλακοστρώσεις Αναβάθμιση όψεων κτιρίων Θεματικές διαδρομές
Κάτω Λεύκαρα	Διαμόρφωση πλατείας
Κάτω Δρυς	Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Ανάπλαση ανοικτού χώρου παλαιών σχολικών κτιρίων Ανάπλαση πυρήνα/λιθόστρωση δρόμων Β΄ φάση Αναβάθμιση όψεων κτιρίων Θρησκευτικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης
Βάβλα	Πολιτιστικό κέντρο Κοινοτικό πάρκο Δημιουργία μουσείου/ελιόμυλος Ανάπλαση πυρήνα/λιθόστρωση δρόμων Αναβάθμιση όψεων κτιρίων/Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων

Βαβατσινιά	Λαογραφικό μουσείο
Αγ. Βαβατσινιάς	Β' φάση πλατείας επέκταση προς αγίασμα
Μελίνη	Ανάπλαση πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γηφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Λόγω του ότι οι περισσότερες κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα συστήνεται η προώθηση περαιτέρω τέτοιων έργων με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού, οικοτουρισμού, κλπ. Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη η ανάπλαση του πυρήνα στον Κάτω Δρύ, Φάση Α' και υπάρχει έτοιμη μελέτη για τη Β' φάση. Επίσης υπάρχουν έτοιμες μελέτες για, ανάπλαση της πλατείας Πάνω Λευκάρων, ανάπλαση ανοικτού χώρου παλιού αρρυναγωγείου-παρθεναγωγείου στον Κάτω Δρυ (συμπληρωματικό έργο μετατροπής των κτιρίων σε πολιτιστικό κέντρο), ανάπλαση του πυρήνα Βάβλας, ανάπλαση πλατείας στη Μελίνη, Β' φάση πλατείας στους Αγ. Βαβατσινιάς. Επίσης εκπονείται μελέτη για δημιουργία κοινοτικού πάρκου στη Βάβλα και προωθείται μελέτη για διαμόρφωση πλατείας στα Κάτω Λεύκαρα.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Με βάση τον πληθυσμό της περιοχής η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής. Ως εκ τούτου δεν προωθούνται άλλα έργα αυτής της κατηγορίας.</p> <p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Παρά την τάση για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 4,9%), μέσα από την έρευνα πεδίου διαφάνηκε η ανάγκη για δημιουργία κέντρου απασχόλησης παιδιών (Κάτω Δρύς) για εξυπηρέτηση του υφιστάμενου πληθυσμού της περιοχής. Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο. Επιπλέον τέτοια έργα θα ήταν προτιμότερο να υλοποιούνται σε κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό και να λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο.</p>

<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα', στην περιοχή έχει γίνει μεγάλος αριθμός έργων της συγκεκριμένης κατηγορίας, σε σχέση με τον πληθυσμό. Ως εκ τούτου, και λόγω της τάσης για μείωση του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 4,9%) δεν συστήνεται η προώθηση άλλων έργων αυτής της κατηγορίας. Αντιθέτως συστήνεται να γίνει προσπάθεια, όπως τα υφιστάμενα πολιτιστικά και πολυδύναμα κέντρα να χρησιμοποιούνται σε περιφερειακή βάση ώστε να εξυπηρετούν και τους κατοίκους γειτονικών κοινοτήτων στις οποίες δεν υπάρχει τέτοια υποδομή αλλά ο πληθυσμός τους είναι πολύ μικρός για να δικαιολογηθεί η υλοποίηση ενός τέτοιου έργου.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης υπάρχουν κάποια Μονοπάτια στην περιοχή λόγω και της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών, και θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και άλλα και στις υπόλοιπες κοινότητες, (π.χ. Κάτω Δρύς).</p> <p>Οι υφιστάμενες θρησκευτικές διαδρομές θα μπορούσαν να επεκταθούν ούτως ώστε να συμπεριληφθούν και άλλα αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θρησκευτικής διαδρομής στον Κάτω Δρυ.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα' υπάρχουν, μουσείο κεντητικής στα Κάτω Λεύκαρα, μουσείο κεντητικής και αργυροχοΐας στα Πάνω Λεύκαρα και Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στον Κάτω Δρύ. Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν και άλλα τέτοια έργα (εκτός από Μουσεία Λαϊκής Τέχνης) για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μουσείου στη Βάβλα.</p>
	<p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια</i></p> <p>Δεν έχουν υλοποιηθεί οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.</p>

4.1.3.6 Περιαστική Λάρνακα

Η περιαστική Λάρνακα αποτελείται από τρεις δήμους και τρεις κοινότητες όλες πεδινές με μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο. Όλες οι κοινότητες παρουσιάζουν αξιόλογη πληθυσμιακή αύξηση με αποτέλεσμα να διαβιούν σήμερα σε αυτή πέραν των 42.000 κατοίκων. Η πιο μικρή κοινότητα

είναι τα Κελλιά με 387 κατοίκους και η κοινότητα Πύλας έχει σημειώσει την ψηλότερη ποσοστιαία μεταβολή (100,9%).

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΡΝΑΚΑ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Δήμος Αραδίππου	11448	19228	67,96%	50	5.5
Λιβάδια	4883	7206	47,57%	10	6
Δρομολαζιά	4994	5064	1,40%	35	8
Μενεού	1196	1625	35,87%	20	8
Κελλιά	369	387	4,88%	40	9.5
Βορόκληνη (Ορόκληνη)	3310	6134	85,32%	50	9
Πύλα	1379	2771	100,94%	60	13.5

Η περιοχή λόγω της γειτνίασής της με το αστικό κέντρο, έχει τύχει σοβαρής ανάπτυξης σε έργα υποδομής. Σχεδόν σε όλες τις κοινότητες πλην της κοινότητας Κελλιών έχει δημιουργηθεί υποδομή βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Παράλληλα στην περιοχή προωθήθηκαν έργα ανέγερσης δημόσιων κτιρίων με στόχο τη μεγαλύτερη συμβολή του κράτους στην εξυπηρέτηση του πολίτη, με την εξαίρεση δημόσιας υποδομής φροντίδας ηλικιωμένων.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΡΝΑΚΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Δήμος Αραδίππου	Κέντρο Πολιτισμού (Leader) Διαμόρφωση Πλατείας (ΤΠΟ) Λαογραφικό μουσείο Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών Νηπιαγωγεία	
Λιβάδια	Διαμόρφωση πλατείας τριών Ιεραρχών Νηπιαγωγεία Κοινοτική βιβλιοθήκη Πλατεία Ζήνωνος Πάρκο παραλίας Πάρκο αγνοουμένων	
Δρομολαζιά	Αμφιθέατρο/πάρκο στο συνοικισμό Νηπιαγωγείο	
Μενεού	Νηπιαγωγείο	
Βορόκληνη (Ορόκληνη)	Κοινοτικά κτίρια/Αμφιθέατρο Νηπιαγωγείο Διαμόρφωση κοινοτικού χώρου στάθμευσης	Ανάπλαση πυρήνα Β' φάση

	Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου (ΤΠΟ) Ανάπλαση πλατείας-Α' φάση πυρήνα (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Πύλα	Αποκατάσταση παλαιού αστυνομικού σταθμού για κοινοτική χρήση-Πολιτιστικό κέντρο Νηπιαγωγείο Κέντρο απογευματινής απασχόλησης παιδιών

Τα έργα που προωθούνται για τη νέα προγραμματική περίοδο αφορούν έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος και συμπεριλαμβάνουν διαμόρφωση πλατειών και δημόσιων χώρων, ανάπλαση πυρήνων και διαμόρφωση παραλιακού πεζοδρόμου. Ωστόσο προτείνεται και η δημιουργία στέγης ηλικιωμένων.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΡΝΑΚΑ	Προτεινόμενα έργα
Δήμος Αραδίππου	Στέγη ηλικιωμένων
Λιβάδια	Εξωραϊσμός αντιπλυμμηρικού καναλιού-ποταμού Αρχαγγέλου
Δρομολαξιά	Διαμόρφωση πλατείας (ΤΠΟ)
Κελλιά	Ανάπλαση πλατείας-ανάδειξη Εκκ. Αγ. Αντωνίου/αρχαίο μνημείο
Βορόκληνη (Ορόκληνη)	Ανάπλαση πυρήνα - φάσεις Γ και Δ'
Πύλα	Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου (ΤΠΟ)

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιαστική Λάρνακα συστήνεται η περαιτέρω προώθηση τέτοιων έργων με σκοπό τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, ιδιαίτερα στις κοινότητες με παραδοσιακούς πυρήνες. Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη η ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Ορόκληνης Β' φάση και υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη για την Γ' και Δ' φάση (συνέχιση του έργου ανάπλασης πλατείας) και προωθείται εκπόνηση μελέτης για ανάπλαση πλατείας και ανάδειξη αρχαίου μνημείου της εκκλησίας του Αγ. Αντωνίου στα Κελλιά. Άλλα έργα που προγραμματίζονται είναι ο παραλιακός πεζόδρομος Πύλας (συνέχιση παραλιακού πεζόδρομου Ορόκληνης), διαμόρφωση πλατείας Δρομολαξιάς, εξωραϊσμός/ανάπλαση ποταμού Αρχαγγέλου-αντιπλημμυρικού καναλιού Αραδίππου-Λειβάδια).

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της έλλειψης δημόσιας υποδομής θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο προώθησης τέτοιων έργων για εξυπηρέτηση του πληθυσμού της περιοχής (π.χ. στέγη ηλικιωμένων στην Αραδίππου, για το συγκεκριμένο έργο υποβλήθηκε αίτηση για συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ αλλά δεν εγκρίθηκε αφού δεν συγκέντρωσε αρκετά ψηλή βαθμολογία).

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και στην περιοχή υπάρχει σημαντική τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 53,8%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο αφού η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Αν και στην περιοχή υπάρχει σημαντική τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 53,8%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο αφού η υφιστάμενη υποδομή φαίνεται να είναι επαρκής.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρούνται σημαντικά, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Αν και υπάρχει τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή, δεν προωθούνται προς το παρόν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα δεδομένου της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής και της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και αρχαίων μνημείων, δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο αυτής της κατηγορίας.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή.

4.1.3.7 Περιοχή Αθηνών

Στην περιοχή Αθηνών το κεφαλοχώρι είναι ο ακριτικός δήμος Αθηνών με πληθυσμό 5.017 κατοίκων. Ο Δήμος με βάση την απογραφή πληθυσμού 2011 παρουσιάζει σημαντική αύξηση του πληθυσμού με 17,7%. Η κοινότητα Αβδελλερού με 218 κατοίκους, είναι η κοινότητα που έχει να επιδείξει τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού (67,6%).

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΗΝΟΥ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο
Αθηνών		4261	5017	17,74%	145	25
Τρούλλοι		1032	1175	13,86%	115	16.5
Αβδελλερό		130	218	67,69%	135	12

Κατά τα τελευταία χρόνια, οι κοινότητες της περιοχής έχουν προωθήσει την εκτέλεση διαφόρων έργων κυρίως τοπικής σημασίας. Στην Αθηνών για παράδειγμα έχει προωθηθεί μέσω συγχρηματοδοτούμενων κονδυλίων το έργο της αναπαλαίωσης διατηρητέας οικίας και τυροκομείου, η ανέγερση στέγης ηλικιωμένων, η αναπαλαίωση παλιού αλευρόμυλου και η δημιουργία κέντρου νεότητας σε αναπαλαιωμένο κτίριο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Στην κοινότητα Τρούλλων προωθήθηκε η εκτέλεση αντιπλημμυρικού έργου και στην κοινότητα Αβδελλερού ολοκληρώθηκε η Α' φάση πάρκου άθλησης και ψυχαγωγίας καθώς και κοινοτική βιβλιοθήκη.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΗΝΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Αθηνών	Αναπαλαίωση διατηρητέας οικίας και τυροκομείου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) Αναπαλαίωση παλιού αλευρόμυλου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) (ΤΠΟ) Βιβλιοθήκη Νηπιαγωγείο Διαμόρφωση κεντρικής πλατείας (ΤΠΟ) Αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών (ΤΠΟ) Στέγη ηλικιωμένων (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) Κέντρο νεότητας (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Τρούλλοι	Αντιπλημμυρικό έργο Νηπιαγωγείο	Αγ.Μαρίνας
Αβδελλερό	Πάρκο άθλησης και ψυχαγωγίας Βιβλιοθήκη	Α'φάση

Για τη νέα περίοδο, όπως φαίνεται στον πιο πάνω πίνακα, ο Δήμος Αθηνών αιτείται την προώθηση διαφόρων έργων (πολυδύναμο κέντρο, ανάπλαση πυρήνα, κέντρο πληροφόρησης, κ.α.) ενώ η κοινότητα Τρούλλων ζητά την ανάπλαση πλατείας.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΗΝΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Αθιένου	Αποκατάσταση πλατείας βρύσης Αποκατάσταση μεσαορίτικου αγροτόσπιτου Πολυδύναμο κέντρο Αναβάθμιση όψεων κτιρίων Θεματικές διαδρομές Ανάπλαση πλατείας Ανάπλαση πυρήνα Κέντρο πληροφόρησης
Τρούλλοι	Ανάπλαση πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας στους παραδοσιακούς πυρήνες των κοινοτήτων με στόχο την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο προωθείται εκπόνηση μελέτης για την ανάπλαση της πλατείας Τρούλλων. Επίσης υπάρχει μελέτη για τον εξωραϊσμό της πλατείας Αγ. Φωκά (μαζί με μετατροπή παλιάς δημοτικής αγοράς σε πολυδύναμο/πολιτιστικό κέντρο) στην Αθιένου (για το συγκεκριμένο έργο υποβλήθηκε αίτηση για συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ αλλά δεν εγκρίθηκε λόγω του ότι δεν συγκέντρωσε αρκετά ψηλή βαθμολογία). Επίσης υπάρχουν έτοιμες μελέτες για αποκατάσταση πλατείας βρύσης και μεσαορίτικου αγροτόσπιτου στην Αθιένου

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο αφού και με βάση τον πληθυσμό της περιοχής, η υφιστάμενη και υπό δημιουργία υποδομή, κρίνεται ως επαρκής.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. νηπιαγωγεία, βρεφοκομικοί σταθμοί, κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και στην περιοχή υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (αύξηση 18.2%), δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο αφού η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ως επαρκής.

Επενδύσεις για τη ***Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση***

δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα', δεν υπάρχουν οποιαδήποτε πολιτιστικά κέντρα ή πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης στην περιοχή, οπότε θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας κάποιου περιφερειακού κέντρου. Στο παρόν στάδιο υπάρχει μελέτη για τη μετατροπή της παλιάς δημοτικής αγοράς σε πολυδύναμο/πολιτιστικό κέντρο (μαζί με τον εξωραϊσμό της πλατείας Αγ. Φωκά) στην Αθένου.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρούνται σημαντικά, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο, λόγω της προσπάθειας για ανάπτυξη του αγροτουρισμού θα μπορούσαν να δημιουργηθούν κάποιες θεματικές διαδρομές.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Σε ότι αφορά έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται ικανοποιητική, και ως εκ τούτου δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή στο παρόν στάδιο αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν λόγω της προσπάθειας για σταδιακή ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

4.1.4 Πάφος

4.1.4.1 Παράκτια Πεδιάδα- Πόλης Χρυσοχούς

Στην παράκτια πεδιάδα Πόλης Χρυσοχούς, η μεγαλύτερη κοινότητα είναι ο Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς (2.018 κατοίκους) με αμέσως επόμενη την κοινότητα Αργάκας (1078). Η κοινότητα που παρουσιάζει την ψηλότερη ποσοστιαία μεταβολή είναι η Χρυσοχού (153,8%) και οι κοινότητες που παρουσιάζουν φθίνουσα πορεία πληθυσμού είναι το Σκούλλη και η Κυνούσα.

ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΟΛΕΩΣ ΧΡΥΣΟΧΟΥΣ		Στατιστικά στοιχεία				
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο	
Χρυσοχού	52	132	153,85%	70	32	
Χόλη	69	83	20,29%	180	30	
Γουδί	145	204	40,69%	95	31.5	
Πελαθούσα	49	57	16,33%	250	41	
Κυνούσα	72	71	-1,39%	440	47	
Μακούντα	66	116	75,76%	120	42.5	
Στενή	105	173	64,76%	185	40.5	
Σκούλλη	77	65	-15,58%	100	29	
Αργάκα	793	1078	35,94%	95	44	
Πόλη Χρυσοχούς	1893	2018	6,60%	30	35	

Στο Δήμο Πόλεως Χρυσοχούς έχουν εκτελεστεί κατά τα τελευταία χρόνια, τα περισσότερα έργα. Έργα ανέγερσης/βελτίωσης κοινοτικών κτιρίων έχουν γίνει στις κοινότητες Στενή και Σκούλλη. Στην κοινότητα Αργάκας προωθήθηκε η δημιουργία περιφερειακού νηπιαγωγείου.

ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΟΛΕΩΣ ΧΡΥΣΟΧΟΥΣ		Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Στενή		Διαμόρφωση/ανάπλαση κεντρικής πλατείας και ανέγερση Κοινοτικών κτιρίων Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου εκκλ. Αγ. Τρύφωνα (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Σκούλλη		Μετατροπή του πρώην Δημοτικού Σχολείου σε Κοινοτικά κτίρια	

Αργάκα	Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς	Διαμόρφωση Χερσαίου χώρου (στο Αλιευτικό καταφύγιο) (Πολεοδομικό Έργο)	Στέγη ηλικιωμένων (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
	Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου στο Λατσί	
	Διαμόρφωση πάρκου Αγ. Ανδρονίκου στην Πόλη Χρυσοχούς	
	Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
	Αρχαιολογικό μουσείο Μαρίου-Αρσινόης Πολιτιστικό κέντρο	

Στη νέα περίοδο ο Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς προτείνει μεγάλο αριθμό νέων έργων όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα, τα οποία περιλαμβάνουν και έργα περιφερειακής σημασίας αλλά και έργα αισθητικής βελτίωσης της περιοχής, αξιοποίησης τοποθεσιών φυσικής ομορφιάς και αρχαιολογικών χώρων.

**ΠΑΡΑΚΤΙΑ
ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΟΛΕΩΣ
ΧΡΥΣΟΧΟΥΣ Προτεινόμενα έργα**

Χρυσοχού

Γουδί Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Χρυσοχού-Γουδί-Σκούλλη

Σκούλλη

Αργάκα Εξωραϊσμός πυρήνα της κοινότητας που θα ενώνει τη βρύση του χωριού με το παλιό Δημοτικό σχολείο (Α΄ φάση)
Εξωραϊσμός νότιας πλευράς πυρήνα της κοινότητας (Β΄ φάση)

Κινούσα Εξωραϊσμός πλατείας

Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς
Γραμμικό πάρκο στον ποταμό Χρυσοχούς
Θεματικό μουσείο θαλάσσιας ζωής
Οργάνωση αρχαιολογικών χώρων
Δημιουργία μουσείου λαϊκής τέχνης
Ανάδειξη αρχαίων μνημείων
Ανάπλαση πυρήνα
Πολυδύναμο κέντρο
Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων
Υπαίθριο θέατρο
θεματικές διαδρομές
Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων
Ανάπλαση πλατείας
Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας
Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός
Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας
Δημιουργία κέντρου πληροφόρησης
Αναβάθμιση όψεων κτιρίων
Ποδηλατοδρόμος
Αμφιθέατρο

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Πόλεως Χρυσοχούς, δημιουργία γραμμικού πάρκου κατά μήκος της κοίτης του ποταμού Χρυσοχούς και δημιουργία ποδηλατοδρόμων στην Πόλη Χρυσοχούς, έργα τα οποία θα μπορούσαν να βελτιώσουν σημαντικά την αισθητική της περιοχής και το τουριστικό της προϊόν. Επίσης προτείνεται ο εξωραϊσμός του πυρήνα της κοινότητας Αργάκας για τον οποίο τροχοδρομείται η ετοιμασία μελέτης καθώς και ο εξωραϊσμός της πλατείας στην Κινούσα για την οποία ολοκληρώθηκε η μελέτη.

Επιπλέον θα μπορούσε να προωθηθεί και η αναστήλωση διαφόρων μνημείων που υπάρχουν στην περιοχή (αρχαιολογικοί χώροι, παλιές εκκλησίες και πολλά διατηρητέα κτίρια). Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισηγήση για ανάδειξη/οργάνωση του αρχαιολογικού χώρου Μαρίου-Αρσινόης ώστε να καταστεί επισκέψιμος.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Επιπλέον ως σημαντικό κρίνεται το έργο κατασκευής δρόμων και γέφυρας, με σκοπό τη βελτίωση σύνδεσης των κοινοτήτων Χρυσοχού, Γουδί και Σκούλλη, το οποίο είναι στο στάδιο του σχεδιασμού.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής καθώς και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 20,3%) είναι αναγκαίο όπως προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, το έργο δημιουργίας Στέγης ηλικιωμένων στην Πόλη Χρυσοχούς, είναι σε εξέλιξη. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία βιβλιοθήκης νέας τεχνολογίας στην Πόλη Χρυσοχούς.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Από την έρευνα πεδίου προκύπτει ανάγκη για δημιουργία κέντρου απασχόλησης παιδιών στην Πόλη Χρυσοχούς, αφού δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή. Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Αν και λειτουργεί Πολιτιστικό κέντρο στο Δήμο Πόλεως Χρυσοχούς λόγω και της τάσης για αύξηση πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 20,3%) θα μπορούσε να προωθηθεί τέτοιο έργο το οποίο να λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο και να εξυπηρετεί τις άλλες κοινότητες της περιοχής. Στο παρόν στάδιο προωθείται η δημιουργία αμφιθεάτρου το

	οποίο θα λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο.
Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού	<i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i> Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτω προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.
	<i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i> Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών καθώς και λόγω της ανάπτυξης του παραθαλάσσιου τουρισμού και αγροτουρισμού συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων (π.χ. μονοπάτι της φύσης στον ποταμό Χρυσοχούς, επέκταση θρησκευτικών διαδρομών ώστε να συμπεριληφθούν και άλλα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής).
Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας	<i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i> Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία Θεματικού Μουσείου Θαλάσσιας Ζωής και Μουσείου Λαϊκής Τέχνης στην Πόλη Χρυσοχούς.
	<i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κίосκια</i> Λόγω της ανάπτυξης του παραθαλάσσιου τουρισμού και αγροτουρισμού συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.4.2 Παράκτια Πεδιάδα- Πωμός-Λυσός

Στην περιοχή της Παράκτιας Πεδιάδας Πωμού-Λυσού βρίσκονται δώδεκα κοινότητες με μεγαλύτερη την κοινότητα Αγ. Μαρίνας (Χρυσοχούς). Όπως φαίνεται από τον πιο πάνω πίνακα η περιοχή έχει συγκριτικά πέντε μεγάλες κοινότητες και επτά μικρές κοινότητες, κάποιες από τις οποίες έχουν σχεδόν εγκαταλειφθεί. Βασικά η περιοχή δεν χαρακτηρίζεται από ψηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής ανάπτυξης.

ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΩΜΟΣ- ΛΥΣΟΣ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Περιστερώνα Πάφου	198	302	52,53%	400	44
Λυσός	160	205	28,13%	550	47

Φιλούσα Χρυσοχούς	41	31	-24,39%	430	47.5
Γιαλιά	142	202	42,25%	135	49
Αγία Μαρίνα Χρυσοχούς	689	647	-6,10%	170	50
Νέα Δήμματα	70	50	-28,57%	40	50
Πωμός	595	448	-24,71%	10	54.5
Σαραμά	0	2	200%	285	32.5
Ευρέτου	5	3	-40,00%	200	28
Μελάδεια	19	17	-10,53%	550	46
Μελάνδρα	0	2	200%	610	49
Άγιος Ισίδωρος	10	7	-30,00%	200	40.5

Κατά τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει στις πλείστες κοινότητες έργα ανέγερσης/βελτίωσης δημόσιων κτιρίων καθώς και έργα αναβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος.

ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΩΜΟΣ- ΛΥΣΟΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Περιστερώνα Πάφου	Κοινοτικά κτίρια Βυζαντινό μουσείο Αρσινόης Εξωραϊσμός χώρου Κοινοτικών κτιρίων	
Λυσός	Πολιτιστικό κέντρο (ΕΤΠΑ 2007-2013) Δημιουργία Πάρκου	
Φιλούσα Χρυσοχούς	Διαμόρφωση Βρύσης και Πλατείας	
Αγία Μαρίνα Χρυσοχούς	Διαμόρφωση πάρκου Περιφερειακό νηπιαγωγείο Μετατροπή πρώην Αστυνομικού σταθμού σε κοινοτικά κτίρια.	
Νέα Δήμματα	Εξωραϊσμός Πλατείας	
Πωμός	Πολιτιστικό κέντρο και μουσείο φυσικής ιστορίας (ΕΤΠΑ 2004-2006) Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Μελάδεια	Διαμόρφωση Βρύσης	

Στη νέα περίοδο οι κοινότητες που εξεδήλωσαν ενδιαφέρον, υποβάλουν έργα περιφερειακού χαρακτήρα και έργα τοπικής σημασίας βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος.

ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ- ΠΩΜΟΣ- ΛΥΣΟΣ	Προτεινόμενα έργα
---	--------------------------

Περιστερώνα Πάφου	Περιφερειακό κέντρο Ηλικιωμένων και κέντρο χειροτεχνίας/ προώθησης τοπικών παραδοσιακών προϊόντων στη Περιστερώνα Ανάπλαση πλατείας Δημιουργία Μουσείου Ανάπλαση πυρήνα Πλακοστρώσεις Αναβάθμιση όψεων κτιρίων Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας
Γιαλιά	Πολυδύναμο κέντρο Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Αναβάθμιση όψεων κτιρίων θεματικές διαδρομές Πλακοστρώσεις
Αγία Μαρίνα Χρυσοχούς	Πολυδύναμο κέντρο θεματικές διαδρομές Δημιουργία Μουσείου Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Πολιτιστικό κέντρο
Λυσός	Ανάδειξη του ευρύτερου παραδοσιακού πυρήνα-Ανάπλαση και εξωραϊσμός των δρόμων.

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Επειδή οι κοινότητες Αγ. Μαρίνα Χρυσοχούς, Γιαλιά, Περιστερώνα, Λυσός παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο βρίσκεται στο στάδιο της ετοιμασίας μελέτης το έργο της ‘Ανάδειξης του ευρύτερου παραδοσιακού πυρήνα-Ανάπλαση και εξωραϊσμός των δρόμων’ στη κοινότητα Λυσοῦ και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Περιστερώνας και συντήρηση διατηρητέων κτιρίων και ανάδειξη αρχαίων μνημείων στην Περιστερώνα, στη Γιαλιά και στην Αγ. Μαρίνα.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής είναι αναγκαίο όπως προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Σε ότι αφορά κέντρα ηλικιωμένων, ετοιμάζεται μελέτη για τη δημιουργία Κέντρου ηλικιωμένων (συμπ. κέντρο χειροτεχνίας και προώθησης τοπικών προϊόντων) στην Περιστερώνα αν και θα ήταν προτιμότερο τέτοια έργα να προωθούνται σε κοινότητες με μεγαλύτερο πληθυσμό και να εξυπηρετούν και τις μικρές κοινότητες της γύρω περιοχής.

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και δεν υπάρχει υποδομή αυτής της κατηγορίας δεν φαίνεται να αποτελεί προτεραιότητα για την περιοχή και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό η πολιτιστική υποδομή κρίνεται ως επαρκής αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στη Γιαλιά και πολυδύναμου και πολιτιστικού κέντρου στην Αγ. Μαρίνα.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης, λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων για την περαιτέρω ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στην Περιστερώνα.</p> <p>Αναφορικά με θεματικές διαδρομές, συστήνεται η περαιτέρω υλοποίηση τέτοιων έργων (π.χ. επέκταση θρησκευτικών διαδρομών ώστε να συμπεριληφθούν και άλλα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής) ούτως ώστε να αυξηθεί η επισκεψιμότητα στην περιοχή. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία θεματικών διαδρομών στη Γιαλιά και στην Αγ. Μαρίνα.</p>
	<p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία μουσείων στην Αγ. Μαρίνα και στην Περιστερώνα.</p>
	<p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια</i></p> <p>Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.</p>

4.1.4.3 Ακάμας

Η περιοχή Ακάμα αποτελείται από 8 κοινότητες με μεγαλύτερη την κοινότητα Νέου Χωριού με πληθυσμό 519 κατοίκων. Όλες οι κοινότητες παρά την περιορισμένη ανάπτυξη παρουσιάζουν ανοδική πορεία πληθυσμού.

ΑΚΑΜΑΣ						
Στατιστικά στοιχεία						
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο	
Ανδρολίκου	2	34	1600,00%	300	38	
Κάτω Αρόδες	19	39	105,26%	580	27.5	
Πάνω Αρόδες	108	135	25,00%	580	26.5	
Ίνεια	353	385	9,07%	620	30	
Δρούσια	386	405	4,92%	620	30.5	
Κάθηκας	333	438	31,53%	640	23	
Φάσλι	0	0	0%	510	34	
Νέο Χωριό Πάφου	325	519	59,69%	160	43.5	

Με βάση το γεγονός ότι η περιοχή Ακάμα είναι μια ευαίσθητη περιβαλλοντικά περιοχή, η ανάπτυξη που έγινε τα τελευταία χρόνια, περιορίστηκε βασικά σε βελτιώσεις/αναπτύξεις εντός των Κοινοτήτων που περιλαμβάνουν εξωραϊσμό/ ανάπλαση πλατειών και βελτιώσεις κοινοτικών κτιρίων

ΑΚΑΜΑΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Κάτω Αρόδες	Εξωραϊσμός Δημοτικού σχολείου Ανάπλαση παραδοσιακού Ελιόμυλου	
Πάνω Αρόδες	Εξωραϊσμός Δημοτικού Σχολείου Ανάπλαση πλατείας	
Ίνεια	Εξωραϊσμός Δημοτικού Σχολείου Νηπιαγωγείο Ανακαίνιση Γραφείου κοινοτάρχη. Κέντρο νεότητας Δημιουργία πλατείας (ΕΤΠΑ 2007-2013)	
Δρούσια	Εξωραϊσμός πλατείας Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Κάθηκας	Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων Εξωραϊσμός πλατείας	
Νέο Χωριό Πάφου	Ανέγερση Κοινοτικών κτιρίων.	

Σε ότι αφορά την περιοχή Ακάμα αυτή θα πρέπει να αντιμετωπισθεί στοχευόμενα και με βάση το Σχέδιο Διαχείρισης Ακάμα ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι για ανάδειξη της μοναδικής αυτής

περιοχής. Προς τούτο η εισήγηση της Μονάδας είναι όπως ποσό 2 εκατομμυρίων ευρώ διατεθεί στοχευμένα για ολοκληρωμένη ανάπτυξη της ευαίσθητη αυτής περιοχής.

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα, για την περιοχή του Ακάμα προτείνονται έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος των κοινοτήτων, έργα σύνδεσης των πυρήνων των κοινοτήτων με τις περιοχές φυσικής ομορφιάς μέσω της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου δικτύου μονοπατιών της φύσης και ποδηλατικών διαδρομών, μέσω των οποίων θα αναδειχθούν και διάφορα στοιχεία πολιτιστικού, ιστορικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος, καθώς και κτιριακή υποδομή για τουριστικούς σκοπούς όπως, π.χ. διάφορα κέντρα πληροφόρησης και μουσεία, αλλά και πολιτιστικά πολυδύναμα κέντρα.

ΑΚΑΜΑΣ	Προτεινόμενα έργα
Ανδrolίκου	Κέντρο ενημέρωσης φαραγγιών και περιβάλλοντος Ανδrolίκου και αίθουσα εκδηλώσεων Αποκατάσταση/ανάπλαση πλατείας Δημιουργία/επέκταση μονοπατιών της φύσης και θεματικών διαδρομών, σύνδεση σπηλιών, γεωμορφωμάτων και άλλων σημείων ενδιαφέροντος με περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές. Διαμόρφωση μονοπατιού της φύσης στο φαράγγι της Ανδrolίκου, Αποκατάσταση/ανακαίνιση 2 βρυσών και ανάπλαση/οργάνωση της περιμέτρου τους. Κέντρο ειρήνης και πολιτισμικής συνεργασίας Τεύκρου Ανθία
Κάτω Αρόδες	Διαμόρφωση κυκλικών μονοπατιών της φύσης και ποδηλατοδρόμων που να περιλαμβάνουν και να έχουν ως αφετηρία το χωριό. Διαμόρφωση θέσεων θέας, πάρκου, εκδρομικού χώρου και παιδότοπου.
Πάνω Αρόδες	Περιφερειακό κέντρο πληροφόρησης γεωλογίας Ακάμα (πετρώματα/απολιθώματα), εντευκτήριο και κέντρο ενημέρωσης περιηγητών. Εγκατάσταση σταθμού με ποδήλατα προς ενοικίαση για περιηγητές. Διαδρομή φύσης και πολιτισμού 'Κάτω βρύση-Αστροπάρκο-Μύλοι' – Πάρκο ερασιτεχνικής αστρονομίας και ανάπλαση/σηματοδότηση περιοχής πετρωμάτων. Εγκατάσταση σταθμού με ποδήλατα προς ενοικίαση για περιηγητές. Πολιτιστική μικρή και μεγάλη κυκλική διαδρομή/μονοπάτια μελέτης της φύσης. Πολιτιστική διαδρομή από τις Π.Αρόδες προς την εκκλησία της Παναγίας της Χρυσοσπηλιώτισσας (Θεμοκρήνη) και τη «σπηλιά της Χριστινούς» Ανάπλαση εξωτερικών χώρων του πολυδύναμου πολιτιστικού κέντρου (πρώην Δημοτικό Σχολείο)
Ινεια	Θεματική διαδρομή Αφροδίτη Ανάπλαση πυρήνα Χώροι πολιτισμού Λαόνας προσβάσιμοι σε όλους (Ινεια-Κρίτου Τέρα)
Δρούσια	Περιφερειακό Μουσείο/Κέντρο αγροτικής ζωής και παράδοσης Ακάμα και εκπαιδευτικό Κέντρο χειροτεχνίας, οικοτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων. Εξωραϊσμός του ευρύτερου παραδοσιακού πυρήνα Διαμόρφωση κυκλικών πολιτιστικών/περιπατητικών/ποδηλατικών διαδρομών- σύνδεση οικιστικής περιοχής Δρούσιας με περιοχές του δικτύου NATURA 2000, αγροτικές περιοχές και Πιττοκόπο.

Κάθηκας	<p>Περιφερειακό κέντρο χειρσαΐας χλωρίδας και πτηνοπανίδας Πολυδύναμο κέντρο και ξενώνας νέων στον Κάθικα Ανάπλαση και εξωραϊσμός δρόμων και όψεων κτηρίων στον ευρύτερο παραδοσιακό πυρήνα. Πολυδύναμο κέντρο πολιτισμού αθλητισμού, ψυχαγωγίας, και αποκατάστασης Πολιτιστική-ποδηλατική και περιπατητική-κυκλική διαδρομή με θέσεις θέας και ξεκούρασης στην περιοχή Μούντικο. Χαρτογράφηση και σήμανση διαδρομής.</p>
Φάσλι	<p>Αποκατάσταση/ανάπλαση ολόκληρου του οικισμού Αποτύπωση, μελέτη αποκατάστασης και εξωραϊσμού περιοχής παραδοσιακής βρύσης και δεξαμενής, διαμόρφωση στην ίδια περιοχή εκδρομικού χώρου και μικρής κατασκήνωσης με οικολογικά πρότυπα. Δημιουργία/επέκταση μονοπατιών της φύσης και θεματικών διαδρομών, Κατασκευή μονοπατιού της φύσης και ποδηλατικής διαδρομής γύρω από τον οικισμό.</p>
Νέο Χωριό Πάφου	<p>Περιφερειακό Περιβαλλοντικό πάρκο/κέντρο ενημέρωσης περιηγητών Ακάμα-έκθεση ερπετών και αμφιβίων και Κέντρο παραδοσιακής γαστρονομίας. Εξωραϊσμός πυρήνα και εξωραϊσμός όψεων. Κατασκήνωση με οικολογικά κριτήρια, πληροφοριακό περιβαλλοντικό κέντρο και πάρκο περιβαλλοντικής και ενεργειακής ενημέρωσης σε τεμάχιο κοντά στα λουτρά της Αφροδίτης. Πολιτιστική/περιπατητική διαδρομή, πολιτιστική διαδρομή ξερολιθιάς, πιλοτική συντήρηση και εμπλουτισμός πολιτιστικής κληρονομιάς ξηρολιθικών περιφράξεων, αναβαθμών, αλωνιών, σκιαδιών αρχαιολογικών μνημείων και άλλων. Αποκατάσταση/εξωραϊσμός 4 πετρόχτιστων γεφυριών, 4 καμινιών και συναφών εγκαταστάσεων παραγωγής ασβέστη, διενέργεια μέτρων προστασίας και ανάδειξης βαράθρου/αρχαιοτήτων(περιοχή Καραπουλλάκης). Κέντρο ενημέρωσης θαλάσσιας ζωής Ακάμα. Κέντρο επισκεπτών στο 'Τσιφλίκι της Γιόλους' σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000</p>

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες του Ακάμα παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και την αισθητική βελτίωση των κοινοτήτων σε συνάθροιση με το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον της προστατευόμενης περιοχής. Στο παρόν στάδιο υπάρχουν έτοιμες μελέτες για ανάπλαση του πυρήνα Ίνειας και Νέου Χωριού. Επίσης μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η προώθηση έργων όπως π.χ. ο εξωραϊσμός/ λιθόστρωση δρόμων, ανάδειξη παραδοσιακού πυρήνα και αποκατάσταση όψεων κτηρίων στις κοινότητες, Κάθικας, Δρούσεια (ετοιμάζεται μελέτη), αποκατάσταση πρώην Τουρκοκυπριακών οικισμών Ανδρόλικου και Φάσλι, διαμόρφωση αστροπάρκου Ακάμα

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

στις Πάνω Αρόδες, και πάρκο ερπετών και αμφιβίων στα πλαίσια του Κέντρου ενημέρωσης Ακάμα στο Νέο Χωριό.

Επίσης θα μπορούσαν να προωθηθούν και έργα συντήρησης και ανάδειξης μνημείων και περιοχών φυσικής ομορφιάς αφού στην περιοχή υπάρχουν διάφορα μνημεία, γεωλογικοί σχηματισμοί, φαράγγια, παλιές εκκλησίες και διατηρητέα κτίρια. Μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η αποκατάσταση/εξωραϊσμός διαφόρων πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων, κυρίως στα πλαίσια δημιουργίας/επέκτασης μονοπατιών της φύσης και θεματικών διαδρομών όπως για παράδειγμα παραδοσιακές βρύσες (Κάθικας, Νέο Χωριό), παραδοσιακές ξερολιθιές (Κάθικας, Νέο Χωριό), σπηλιές και γεωλογικοί σχηματισμοί (Δρούσεια, Πάνω Αρόδες, Νέο Χωριό) παλιές εκκλησίες (Πάνω Αρόδες, Ανδρολίκου, Νέο Χωριό), παλιές μυλόπετρες (Πάνω Αρόδες) αρχαίοι τάφοι (Πάνω Αρόδες), παλιά ασβεστοκάμινια (Νέο Χωριό, Ανδρολίκου), παραδοσιακός νερόμυλος (Κάτω Αρόδες), καταρράκτης (Νέο Χωριό), παλιά γεφύρια (Νέο Χωριό).

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της έλλειψης υποδομής και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 28,1%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα αν και στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας, ωστόσο θα πρέπει να μελετηθούν οι ανάγκες της περιοχής σε κέντρα απασχόλησης παιδιών λόγω ανυπαρξίας τέτοιας υποδομής και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 28,1%).

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμο κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο "Ευρήματα", δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας οπότε θα πρέπει να προωθηθούν έργα αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η προώθηση έργων όπως π.χ. πολυδύναμο κέντρο και ξενώνας νέων στον Κάθικα για το οποίο ετοιμάστηκε μελέτη, πολυδύναμο κέντρο πολιτισμού, αθλητισμού, ψυχαγωγίας και αποκατάστασης στον Κάθικα, και το Κέντρο ειρήνης και πολιτισμικής συνεργασίας Τεύκρου Ανθία στην Ανδρολύκου, για το οποίο ετοιμάστηκε μελέτη. Ωστόσο λόγω του μικρού πληθυσμού της κοινότητα Ανδρολύκου υπάρχει ο κίνδυνος, εάν υλοποιηθεί τέτοιο έργο σε τόσο μικρή κοινότητα, να υπολειπεται.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η επέκταση υφιστάμενων αλλά και δημιουργία καινούριων μονοπατιών της φύσης και θεματικών διαδρομών και ειδικότερα επέκταση/ σύνδεση των μονοπατιών/διαδρομών στις προστατευόμενες περιοχές με τους πυρήνες των κοινοτήτων. Οι προτάσεις που απορρέουν από το διαχειριστικό σχέδιο αφορούν όλες τις κοινότητες του Ακάμα, δημιουργώντας έτσι ένα ολοκληρωμένο δίκτυο μονοπατιών και διαδρομών της περιοχής. Για τα μονοπάτια της φύσης που αφορούν κυρίως δασικές/προστατευόμενες περιοχές, αυτά θα προωθηθούν μέσω του Τμήματος Δασών. Επίσης υπάρχει έτοιμη μελέτη για δημιουργία θεματικής διαδρομής ‘Αφροδίτη’ στην Ίνεια.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας με στόχο τον εμπλουτισμό και την προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η προώθηση έργων όπως π.χ. Κέντρο πληροφόρησης Γεωλογίας Ακάμα στις Πάνω Αρόδες το οποίο συστήνεται να προωθηθεί ως περιφερειακό αφού η κοινότητα από μόνη της έχει πολύ μικρό πληθυσμό, Κέντρο αγροτικής ζωής και παράδοσης Ακάμα-Εκπαιδευτικό κέντρο χειροτεχνίας, οικοτεχνίας και παραδοσιακών τοπικών προϊόντων-Υποδοχή και πληροφόρηση περιηγητών Ακάμα στη Δρούσεια, Κέντρο επισκεπτών στο ‘Τσιφλίκι της Γιόλους’ σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000 στο Νέο Χωριό, Πάρκο ερπετών και αμφιβίων-Κέντρο πληροφόρησης επισκεπτών Ακάμα-Κέντρο παραδοσιακής γαστρονομίας-Υπαίθριοι χώροι κατασκευής τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, για το οποίο ετοιμάστηκε μελέτη, στο Νέο Χωριό, Κέντρο ενημέρωσης θαλάσσιας ζωής Ακάμα στο Νέο Χωριό, Κέντρο χερσαίας γλωρίδας και πτηνοπανίδας στον Κάθικα. Επίσης προτείνεται η δημιουργία ‘Κέντρου ενημέρωσης φαραγγιών και περιβάλλοντος Ανδrolίκου και αίθουσα εκδηλώσεων, έργο το οποίο ωστόσο δε συστήνεται σε μία κοινότητα με πληθυσμό μόλις 34 κατοίκων, εκτός και εάν θα προωθηθεί ως περιφερειακό και να λειτουργεί με τη συνεργασία και των γύρω κοινοτήτων της περιοχής.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Μέσω του Διαχειριστικού σχεδίου Ακάμα συστήνεται η δημιουργία οικολογικών κατασκηνώσεων (π.χ. Φάσλι, Νέο Χωριό). Συστήνεται επίσης η δημιουργία/διαμόρφωση σημείων θέας (π.χ. Κάθικας, Πάνω Αρόδες, Φάσλι, Ανδrolίκου) στα πλαίσια της δημιουργίας/επέκτασης μονοπατιών της φύσης και θεματικών διαδρομών.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

4.1.4.4 Λαόνα

Το διαμέρισμα Λαόνας αποτελείται από 6 μικρές κοινότητες με τη μεγαλύτερη να έχει πληθυσμό 89 κατοίκων. Το ενθαρρυντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι οι περισσότερες κοινότητες παρά τη μεγάλη απόσταση από το αστικό κέντρο, αναπτύσσονται σε κάποιο βαθμό πληθυσμιακά.

ΛΑΟΝΑ		Στατιστικά στοιχεία				
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (Km)	
Πάνω Ακουρδάλεια	26	44	69,23%	440	31.5	
Μηλιού	81	89	9,88%	250	24	
Κάτω Ακουρδάλεια	32	65	103,13%	320	30	
Τέρα	19	36	89,47%	400	31.5	
Κρίτου Τέρα	92	86	-6,52%	450	30	
Ακουρσός	38	22	-42,11%	430	18	

Κατά τα τελευταία χρόνια, στην περιοχή έχουν προωθηθεί έργα που αφορούν κυρίως την ανέγερση δημόσιων κτιρίων και τη διαμόρφωση πλατειών.

ΛΑΟΝΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Πάνω Ακουρδάλεια	Διαμόρφωση Πλατείας Ανακαίνιση Δημοτικού Σχολείου	
Μηλιού	Κοινοτικά κτίρια Πολιτιστικό κέντρο Διαμόρφωση Δημοτικού σχολείου	
Κάτω Ακουρδάλεια	Κατασκευή/εξωραϊσμός παλαιών πετρόψυχων	
Τέρα	Ανακαίνιση Γραφείου Κοινοτάρχη	
Κρίτου Τέρα	Εξωραϊσμός πλατείας Κεφαλόβρυσου Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	

Στη νέα προγραμματική περίοδο η Κοινότητα Κρίτου Τέρα επιθυμεί την προώθηση αρκετών αναπτυξιακών έργων. Τέσσερα από τα έργα αυτά αφορούν έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος που στόχο έχουν την ανάδειξη της κοινότητας. Η κοινότητα Κάτω Ακουρδαλιών προωθεί τον εξωραϊσμό κεντρικού δρόμου της κοινότητας. Τέλος, αναφέρεται ότι στην Ακουρσό δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο τα τελευταία χρόνια.

ΛΑΟΝΑ	Προτεινόμενα έργα
Κρίτου Τέρα	Κέντρο ηλικιωμένων Ανάπλαση πυρήνα Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Θεματικές Διαδρομές Χώροι πολιτισμού Λαόνας προσβάσιμοι σε όλους (Ινεια-Κρίτου Τέρα)
Κάτω Ακουρδάλεια	Λιθόστρωση και εξωραϊσμός του κεντρικού δρόμου που οδηγεί προς την Εκκλησία

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Λόγω του ότι οι κοινότητες της περιοχής έχουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για λιθόστρωση και εξωραϊσμό του κεντρικού δρόμου που οδηγεί προς την Εκκλησία στα Κάτω Ακουρδάλεια και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα και ανάδειξη αρχαίων μνημείων στη Κρίτου Τέρα.</p>
<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής είναι αναγκαίο όπως προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στην Κρίτου Τέρα. Ωστόσο λόγω του μικρού μεγέθους των κοινοτήτων θα ήταν προτιμότερο τέτοιο έργο να προωθηθεί σε κάποια μεγαλύτερη γειτονική κοινότητα (π.χ. στην περιοχή παράκτια πεδιάδα-Πόλις Χρυσοχούς).</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Δεν συστήνεται η προώθηση έργων αυτής της κατηγορίας στην περιοχή λόγω του πολύ μικρού πληθυσμού.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό η πολιτιστική υποδομή κρίνεται ως επαρκής και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p>
	<p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και της ανάπτυξης του αγροτουρισμού συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο, ωστόσο από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θεματικής διαδρομής στην Κρίτου Τέρα.</p>

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Σε ότι αφορά αυτή την κατηγορία έργων, δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.4.5 Περιοχή Στρουμπιού

Η περιοχή Στρουμπιού απαριθμεί 15 κοινότητες με μεγαλύτερη την κοινότητα Πολέμι στην οποία διαμένουν 848 κάτοικοι. Μεγάλες κοινότητες επίσης είναι η Γιόλου (762) και το Στρουμπί (540). Η μικρότερη κοινότητα είναι τα Κούρδακα με 7 κατοίκους. Η κοινότητα Λάσας είναι η μοναδική κοινότητα στο διαμέρισμα που παρουσιάζει φθίνουσα πορεία ο πληθυσμός της.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΡΟΥΜΠΙΟΥ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμ	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Άγιος Δημητριανός		85	91	7,06%	540	23
Στρουμπί		461	540	17,14%	430	15.5
Πολέμι		737	848	15,06%	470	18
Αναδιού		6	17	183,33%	520	30
Δρυνιά		53	55	3,77%	550	25
Μηλιά Πάφου		5	14	180,00%	630	25
Κρίτου Μαρόττου		61	85	39,34%	530	29
Φοίτη		97	150	54,64%	680	29
Λάσα		91	67	-26,37%	605	27
Δρύμου		92	110	19,57%	500	28
Σίμου		171	185	8,19%	410	30.5
Ψάθι		98	110	12,24%	450	19.5
Θελέτρα		177	269	51,98%	380	21
Γιόλου		737	762	3,39%	300	21
Κούρδακα		0	7	700%	240	20

Κατά τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες κοινότητες έχουν επωφεληθεί από την εκτέλεση διαφόρων έργων υποδομής. Οι κοινότητες στις οποίες δεν εκτελέστηκαν έργα είναι η Αναδιού, η Κρίτου Μαρόττου, το Ψάθι και τα Κουρδακά.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΡΟΥΜΠΙΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Αγιος Δημητριανός	Δημιουργία Πάρκου Εξωραϊσμός βρύσης Διαμόρφωση Πλατείας Κοινοτικά κτίρια(Μετατροπή πρώην δημοτικού σχολείου)	
Στρουμπί	Πολιτιστικές διαδρομές (ΕΓΤΑΑ) Περιφερειακό νηπιαγωγείο Διαμόρφωση πλατείας Αγίας Παρασκευής. Κέντρο νεότητας	
Πολέμι	Εξωραϊσμός Βρύσης «Οξυνα» Περιφερειακό νηπιαγωγείο Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων Δημιουργία πάρκου «κάτω βρύση»	
Δρυσιά	Εξωραϊσμός παλαιάς βρύσης.	
Μηλιά Πάφου	Εξωραϊσμός παλαιάς βρύσης.	
Φοίτη	Επιδιόρθωση Παραδοσιακής οικίας «Το σπίτι του Δασονόμου» - Πολιτιστικό κέντρο	
Λάσα	Κοινοτικά κτίρια (Μετατροπή πρώην Δημοτικού σχολείου)	
Δρύμου	Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων Εξωραϊσμός παλαιάς Βρύσης.	
Σίμου	Εξωραϊσμός πλατείας Νηπιαγωγείο Εξωραϊσμός παλαιάς βρύσης.	
Θελέτρα	Δημιουργία πλατείας Δημιουργία Γραφείου κοινοτάρχη	
Γιόλου	Περιφερειακό νηπιαγωγείο Μουσείο Λαϊκής Παράδοσης Βιβλιοθήκη	

Οι κοινότητες Κρίτου Μαρόττου, Στρουμπί και Πολέμι αιτούνται την εκτέλεση έργων αναβάθμισης/βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΡΟΥΜΠΙΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Στρουμπί	Λιθόστρωση των δρόμων που εφάπτονται της πλατείας Αγ. Παρασκευής και καταλήγουν στην Αγ. Σοφία Ανάδειξη του ευρύτερου πυρήνα/πλατείας και ανάπλαση/εξωραϊσμός των δρόμων/όψεων
Πολέμι	Αποκατάσταση Μετοχίου του Κύκκου (βοτανικός κήπος, αποκατάσταση κτιρίου με δημιουργία εκθεσιακών χώρων)

Κρίτου Μαρόττου	Δημιουργία Μουσείου Ανάπλαση/ανάδειξη αρχαίας βρύσης Ανάπλαση πλατείας Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας Γραμμικό πάρκο
Λάσα	Εξωραϊσμός κεντρικής πλατείας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Διότι της ανάπτυξης του αγροτουρισμού και λόγω του ότι η Λάσα και Κρίτου Μαρόττου είναι κοινότητες με ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας με στόχο την αισθητική βελτίωση των κοινοτήτων και την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για ανάπλαση/ανάδειξη αρχαίας βρύσης στην Κρίτου Μαρόττου και ετοιμάζεται μελέτη για ανάπλαση πλατείας στο Στρουμπί και για δημιουργία βοτανικού κήπου στα πλαίσια αποκατάστασης του Μετοχίου του Κύκκου στο Πολέμι. Επίσης, θα ετοιμαστούν μελέτες για τα έργα 'Λιθόστρωση των δρόμων που εφάπτονται της πλατείας Αγ. Παρασκευής και καταλήγουν στην Αγ. Σοφία' και 'Ανάδειξη του ευρύτερου πυρήνα/πλατείας και ανάπλαση/εξωραϊσμός των δρόμων/όψεων' στο Στρουμπί. Επιπρόσθετα ετοιμάζεται μελέτη για ανάπλαση πλατείας στη Λάσα.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της ανεπαρκούς υποδομής και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 15,3%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα αν και στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 15,3%) δεν προωθούνται έργα αυτής της κατηγορίας.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Η υφιστάμενη υποδομή πιθανόν να είναι ανεπαρκής, ωστόσο στο παρόν στάδιο δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων για την περαιτέρω ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στην Κρίτου Μαρόττου.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία εκθεσιακών χώρων στα πλαίσια αποκατάστασης του Μετοχίου Κύκκου στο Πολέμι. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει επίσης εισήγηση για δημιουργία μουσείου στην Κρίτου Μαρόττου.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Δεν υπάρχει υποδομή τέτοιου είδους στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.4.6 Τσάδα

Η κοινότητα Τσάδας είναι το Κεφαλοχώρι του διαμερίσματος, που αριθμεί τέσσερις κοινότητες. Όλες οι κοινότητες πλην της Λετύμπου επιδεικνύουν πληθυσμιακή αύξηση σε ένα εύρος 40%-52%.

ΤΣΑΔΑ	Στατιστικά στοιχεία					
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Τσάδα		684	1043	52,49%	620	10
Κοίλη		333	466	39,94%	590	13
Καλλέπεια		216	326	50,93%	500	13
Λετύμβου		279	249	-10,75%	380	16

Κατά την τελευταία δεκαετία, στην περιοχή έχουν υλοποιηθεί αρκετά έργα περιφερειακού χαρακτήρα όπως μουσεία, κέντρο νεότητας και άλλα έργα όπως κοινοτικά κτίρια. Στις κοινότητες Τσάδας, Καλλέπειας και Λετύμπου έχει γίνει ανάπλαση της Κεντρικής Πλατείας.

ΤΣΑΔΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Τσάδα	Ανάπλαση Πλατείας. Μουσείο Ευαγόρα Παλληκαρίδη Περιφερειακό Νηπιαγωγείο	
Κοίλη	Δημιουργία χώρου στάθμευσης, αποχωρητηρίων και ανακαίνιση κτιρίου για μουσείο.	
Καλλέπεια	Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (ΕΓΤΑΑ) Κέντρο νεότητας Ανάπλαση πλατείας (ΕΤΠΑ)	
Λετύμβου	Ανάπλαση πλατείας (ΕΓΤΑΑ 2007- 2013) Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων	Πολιτιστικό Κέντρο Λετύμβου (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)

Για την περίοδο 2014-2020 ζητείται όπως προωθηθεί το έργο 'Περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης αγροτικών επαγγελματιών' στην κοινότητα Κοίλης.

ΤΣΑΔΑ	Προτεινόμενα έργα
Κοίλη	Περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης Αγροτικών Επαγγελματιών και συσκευασίας/διάθεσης Αγροτικών προϊόντων. Εξωραϊσμός πλατείας εντός της κοινότητας

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i>
	Λόγω του ότι όλες οι κοινότητες της περιοχής παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει μελέτη για εξωραϊσμό πλατείας στην Κοίλη.
	<i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i>
	Λόγω της έλλειψης υποδομής και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 37,8%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα αν και στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας, ωστόσο θα πρέπει να μελετηθούν οι ανάγκες της περιοχής σε κέντρα απασχόλησης παιδιών λόγω του ότι δεν υπάρχει τέτοια υποδομή και λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 37,8%).</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Λόγω της έλλειψης υποδομής και με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό της περιοχής θα πρέπει να προωθηθούν αυτού του είδους έργα. Πρόσφατα έχει ξεκινήσει η υλοποίηση του έργου 'Πολιτιστικό κέντρο Λετύμβου' (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) το οποίο αναμένεται να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του πληθυσμού της περιοχής.</p> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή. Στο παρόν στάδιο έργο το οποίο θα μπορούσε να προωθηθεί είναι η δημιουργία περιφερειακού κέντρου εκπαίδευσης αγροτικών επαγγελματιών και συσκευασίας/διάθεσης αγροτικών προϊόντων στην Κοίλη για το οποίο υπάρχει έτοιμη μελέτη.</p>
	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και της ανάπτυξης του αγροτουρισμού συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής ως εκ τούτου στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.</p>
	<p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια</i></p> <p>Δεν υπάρχει υποδομή τέτοιου είδους στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.</p>

4.1.4.7 Παναγιά-Στατός Άγιος Φώτιος

Η περιοχή Παναγιά/Στατός-Άγιος Φώτιος είναι το μεγαλύτερο διαμέρισμα της Επαρχίας Πάφου αφού αριθμεί 18 κοινότητες. Οι περισσότερες κοινότητες είναι πολύ μικρές, ή ακόμη και εγκαταλειμμένες. Η μεγαλύτερη είναι η κοινότητα Πάνω Παναγιάς που έχει 481 κατοίκους, αριθμός

ο οποίος δεικνύει μείωση του πληθυσμού της κατά 14,7% από την απογραφή του πληθυσμού του 2001.

ΠΑΝΑΓΙΑ-ΣΤΑΤΟΣ ΑΓΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Λεμόνα	59	51	-13,56%	300	22
Χούλου	190	147	-22,63%	320	22
Αμαργέτη	171	209	22,22%	390	25
Αγία Μαρίνα Κελοκεδάρων	31	37	19,35%	490	29.5
Πενταλιά	74	63	-14,86%	700	31
Γαλαταριά	55	56	1,82%	720	34
Κοιλίνεια	42	39	-7,14%	770	35
Στατός-Άγιος Φώτιος	248	243	-2,02%	810	36
Πάνω Παναγιά	564	481	-14,72%	840	35
Ασπρογιά	53	60	13,21%	620	32
Κανναβιού	162	175	8,02%	350	26
Αξύλου	46	61	32,61%	440	21.5
Ελεδιώ	22	44	100,00%	400	22
Νατά	162	181	11,73%	200	20
Φάλεια	4	2	-50,00%	540	40.5
Βρέτσια	0	1	100%	570	40
Λαπηθιού	0	0	0%	530	29
Μαμούνταλη	14	18	28,57%	670	34

Οι κοινότητες Αμαργέτη, Αξύλου, Ελεδιώ, Κανναβιού και Νατά παρουσιάζουν σχετικά ικανοποιητική πληθυσμιακή αύξηση.

ΠΑΝΑΓΙΑ-ΣΤΑΤΟΣ ΑΓΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα σε εξέλιξη
Λεμόνα	Ανακαίνιση Δημοτικού σχολείου και μετατροπή του σε ιατρείο	
Χούλου	Διαμόρφωση πρώην Δημοτικού σχολείου σε Πολιτιστικό κέντρο. Διαμόρφωση παλιάς παιδικής στέγης σε ιατρείο.	
Αμαργέτη	Μουσείο-Πρώην τουρκοκυπριακό Δημοτικό σχολείο το οποίο ανακαινίστηκε Εκθεσιακός χώρος- τουρκοκυπριακό το οποίο	

	ανακαινίστηκε και χρησιμοποιείται ως εκθεσιακός χώρος φωτογραφιών και εκθεμάτων ζωγραφικής. Αίθουσα πολλαπλής χρήσης-αποκατάσταση του υφιστάμενου κτιρίου που άνηκε στο Κοινοτικό συμβούλιο. Εξωραϊσμός πλατείας Ανάπλαση Γερολάκκου (Leader-ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Αγία Μαρίνα Κελοκεδάρων	Ανακαίνιση-Συντήρηση Κοινοτικών κτιρίων. Γραφείο κοινοτάρχη-Ανακαίνιση υφιστάμενου.	
Πενταλιά	Κοινοτικά Κτίρια και Εκκλησία-Πρόκειται για έργο που έγινε μέσα από τις Πρόνοιες του Σχεδίου μετακίνησης του χωριού.	
Γαλαταριά	Ανέγερση Κοινοτικών κτιρίων.	
Στατός Άγιος Φώτιος	Αναπαλαίωση δυο βрусών	Μουσείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Πάνω Παναγιά	Μουσείο Μακαρίου ΙΙΙ Περιφερειακό νηπιαγωγείο Στέγη ηλικιωμένων	
Ασπρογιά	Βελτιωτικά έργα στην Πλατεία.	
Κανναβιού	Κατασκευή πεζόδρομου	
Ελεδιώ	Πολιτιστικό κέντρο- Πρόκειται για το κτίριο του παλιού Δημοτικού Σχολείου, το οποίο ανακαινίστηκε κι έγινε πολιτιστικό κέντρο και Γραφείο του Κ.Σ. Διαμόρφωση του Λόφου- Το έργο αφορά διαμόρφωση του χώρου και δημιουργία σημείου θέας (Leader -ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	
Νατά	Εξωραϊσμός Πάρκου-τοποτέχνηση του χώρου με πλακόστρωτο, παιχνίδια και παγκάκια. Νηπιαγωγείο Πολιτιστικό κέντρο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (Leader -ΕΓΤΑΑ 2007-2013)	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Νατάς Χολετριών

Πέραν των έργων που φαίνονται στον πιο πάνω πίνακα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πρόσφατα ολοκληρώθηκαν τρία έργα από το πρόγραμμα Leader.

Για τη νέα περίοδο οι κοινότητες αιτούνται την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων, όπως φαίνεται στον πιο πάνω πίνακα. Χαρακτηριστικό των αιτημάτων είναι η κοινότητα Αγ. Μαρίνα (Κελοκεδάρων) όπου αιτείται αρκετά έργα έχοντας πληθυσμό μόνο 37 κατοίκων. Για τη συγκεκριμένη περιοχή, σύμφωνα και με τον πιο κάτω πίνακα ζητούνται διάφορα έργα ανάπλασης δημόσιων χώρων αλλά και έργα περιφερειακού χαρακτήρα.

**ΠΑΝΑΓΙΑ-ΣΤΑΤΟΣ
ΑΓΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ**

Προτεινόμενα έργα

Αγία Μαρίνα Κελοκεδάρων	Δημιουργία Μουσείου Ανάπλαση πλατείας Ανάπλαση πυρήνα Δημιουργία πάρκου Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας
Πενταλιά	Ανάδειξη αρχαίων μνημείων Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας
Πάνω Παναγιά	Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Εξωραϊσμός πυρήνα Παναγιάς Νηπιαγωγείο-βρεφονηπιακός σταθμός Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας Κέντρο Ηλικιωμένων
Λεμόνα	Εξωραϊσμός κοινοτικής πλατείας και μέρος του εφραπτόμενου δρόμου
Κανναβιού	Πολυδύναμο κέντρο Ποδηλατόδρομο Πολιτιστικό κέντρο Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας Δημιουργία Κέντρου Πληροφόρησης
Αμαργέτη	Λιθόστρωση δρόμων (Β' φάση) Εξωραϊσμός βρύσης
Ελεδιώ	Εξωραϊσμός κεντρικής πλατείας
Γαλαταριά	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Γαλαταριάς και Σαλαμιού
Νατά	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Νατάς-Κελοκεδάρων Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Νατάς-Επισκοπής

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω του ότι οι κοινότητες Αγ. Μαρίνα, Πάνω Παναγιά, Λεμόνα και Χούλου παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για εξωραϊσμό του παραδοσιακού πυρήνα Πάνω Παναγιάς, για εξωραϊσμό κεντρικής πλατείας στην Ελεδιώ και για λιθόστρωση δρόμων (β' φάση) και εξωραϊσμό βρύσης στην Αμαργέτη, και ετοιμάζεται μελέτη για εξωραϊσμό πλατείας στη Λεμόνα. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει και εισήγηση για ανάπλαση του παραδοσιακού πυρήνα Αγ. Μαρίνας και δημιουργία πάρκου στην Αγ. Μαρίνα. Επίσης προτείνεται και η δημιουργία ποδηλατοδρόμου στην Κανναβιού. Σημαντικά θεωρούνται επίσης τα έργα κατασκευής δρόμων και γεφυριών μεταξύ Γαλαταριάς και Σαλαμιού, Νατάς και Κελοκεδάρων, Νατάς και Επισκοπής, τα οποία είναι υπό-μελέτη.

	<p>Θα μπορούσαν να προωθηθούν ακόμη και έργα συντήρησης παλιών κτιρίων και μνημείων αφού υπάρχουν διατηρητέες οικοδομές, αρχαίες εκκλησίες και διάφορα παραδοσιακά στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στην περιοχή (π.χ. Πενταλιά).</p>
<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, εκτός από το κέντρο ηλικιωμένων στην Πάνω Παναγιά δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα (π.χ. κέντρο νεότητας στην Πάνω Παναγιά) για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού αν και στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται.</p> <p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας, θα μπορούσε να προωθεί η δημιουργία περιφερειακού κέντρου απασχόλησης παιδιών αφού και από την έρευνα πεδίου προκύπτει ανάγκη για δημιουργία τέτοιου κέντρου στην Πάνω Παναγιά.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό και την μικρή τάση για μείωση του (1,5% με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού του 2001 και 2011) η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής και δεν θα πρέπει να προωθηθούν άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο, αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολιτιστικού κέντρου και πολυδύναμου κέντρου στην Κανναβιού.</p> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή και δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Σε ότι αφορά Μονοπάτια Μελέτης της φύσης και θεματικές διαδρομές λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και της ανάπτυξης του αγροτουρισμού συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία μονοπατιών της φύσης στην Αγ. Μαρίνα, στην Πενταλιά, στην Πάνω Παναγιά και στην Κανναβιού.</p> <p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Στην περιοχή υπάρχουν ήδη 3 μουσεία και πρόσφατα άρχισε και η υλοποίηση του έργου δημιουργίας Μουσείου Πολιτιστικής κληρονομιάς στο Στατό-Αγ. Φώτιο (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία Μουσείου στην Αγ. Μαρίνα και δημιουργία κέντρου πληροφόρησης στην Κανναβιού παρόλα αυτά δε συστήνονται τέτοιου είδους έργα σε πολύ μικρές κοινότητες για το λόγο</p>

ότι υπάρχει κίνδυνος να περιέλθουν σε αχρησία.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία σημείων θέας στα πλαίσια δημιουργίας μονοπατιών της φύσης στην Αγ. Μαρίνα, στην Πενταλιά, στην Πάνω Παναγιά και στην Κανναβιού.

4.1.4.8 Ανατολική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου

Η ανατολική παράκτια πεδιάδα Πάφου, επιδεικνύει μεγάλη πληθυσμιακή ανάπτυξη που κυμαίνεται από 28%-341% (Αγία Βαρβάρα). Καμία κοινότητα δεν απέχει πέραν των 13 Km από το αστικό κέντρο. Όπως φαίνεται στο σχετικό πίνακα ο Δήμος Γεροσκήπου είναι η μεγαλύτερη κοινότητα στην περιοχή και αριθμεί γύρω στους 8.000 κατοίκους. Παρόλα ταύτα οι κοινότητες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάπτυξη είναι η Αγ. Βαρβάρα (341%), τα Μανδριά (148%) και η Αναρίτα (138%).

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ		Στατιστικά στοιχεία				
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)	
Μανδριά Πάφου	360	893	148,06%	30	13	
Τίμη	899	1220	35,71%	60	10	
Αγία Βαρβάρα	39	172	341,03%	100	9	
Αναρίτα	368	876	138,04%	105	13	
Αχέλεια	113	145	28,32%	45	7	
Δήμος Γεροσκήπου	5763	7878	36,70%	65	3	

Στις κοινότητες της περιοχής έχουν προωθηθεί στα τελευταία χρόνια, κυρίως έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος. Στις κοινότητες Μανδριά, Τίμη και Αναρίτα έχουν επίσης προωθηθεί και έργα περιφερειακού χαρακτήρα.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Μανδριά Πάφου	Κοινοτικό Ιατρείο-Παλιό τουρκοκυπριακό σπίτι το οποίο ανακαινίστηκε. Συντήρηση πολιτιστικού κέντρου Νηπιαγωγείο	
Τίμη	Ανέγερση Κοινοτικών Κτιρίων-Πρόκειται για πολεοδομικό έργο. Περιφερειακό	

	νηπιαγωγείο Εξωραϊσμός πάνω και κάτω Βρύσης-Πρόκειται για υφιστάμενες βρύσες των οποίων έγινε αποκατάσταση του κι επένδυση με πέτρα.
Αγία Βαρβάρα Πάφου	Εξωραϊσμός βρύσης-Αποκατάσταση/ επιδιόρθωση υφιστάμενης βρύσης και ανάπλαση χώρου. Διαμόρφωση Πάρκου-Τοποθέτηση πλακόστρωτου και φωτισμού. Ανέγερση κοινοτικών κτιρίων-Τα κοινοτικά κτίρια συμπεριλαμβάνουν και αίθουσα πολλαπλής χρήσης. Συντήρηση/ αποκατάσταση παλιάς Βρύσης (Leader 2007-2013)
Αναρίτα	Επέκταση υφιστάμενων κοινοτικών κτιρίων δημιουργία του πάνω ορόφου. Νηπιαγωγείο Πολιτιστικό κέντρο
Αχέλεια	Δημιουργία πλατείας και παιδότοπου
Δήμος Γεροσκήπου	Ανάπλαση πλατείας- πολεοδομικό έργο Νηπιαγωγεία Εξωραϊσμός Κάτω βρύσης-τοποθέτηση πλακόστρωτου Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Ιεροκήπειο Πάρκο (Διαμόρφωση του χώρου) Βελτίωση της βρύσης της κολώνης Αναστήλωση του Μεσαιωνικού Νερόμυλου Δημιουργία Κέντρου Ενηλίκων Δημιουργία Ποδηλατοδρόμων

Για τη νέα περίοδο με βάση την έρευνα πεδίου διαπιστώνεται ότι οι ανάγκες επικεντρώνονται στην ανέγερση πολυδύναμων κέντρων, κέντρο ηλικιωμένων, αναπλάσεις πυρήνων, θεματικές διαδρομές, κλπ.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Μανδριά Πάφου	Εξωραϊσμός πλατείας της κοινότητας Νηπιαγωγείο-βρεφονηπιακός σταθμός Πολυδύναμο κέντρο Κέντρο ηλικιωμένων
Αναρίτα	Κέντρο Απασχόλησης Ανενεργού Πληθυσμού στην Αναρίτα (Ωριμο) 2η πρόσκληση
Αχέλεια	Θρησκευτική Διαδρομή Αγίου Θεοδοσίου και ανάπλαση πυρήνα

Δήμος Γεροσκήπου	Ανάπλαση πυρήνα. Συντήρηση διατηρητέων κτιρίων. Θεματικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας. Δημιουργία Πάρκου.
Τίμη	Εξωραϊσμός δασούδι Τίμης εντός της Κοινότητας
Αγία Βαρβάρα	Κατασκευή δρόμου και γεφυριού μεταξύ Αγ. Βαρβάρας και κτηνοτροφικής περιοχής

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Η προώθηση τέτοιων έργων συστήνεται πρωτίστως σε κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα και σημαντικό απόθεμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, στο παρόν στάδιο ωστόσο δεν προωθούνται έργα στις παραδοσιακές κοινότητες της περιοχής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση του πυρήνα και δημιουργία πάρκου στη Γεροσκήπου και ανάπλαση πλατείας στα Μανδριά, εξωραϊσμός στο δασούδι Τίμης για το οποίο ετοιμάστηκε μελέτη Επίσης ετοιμάστηκε μελέτη για ανάπλαση του πυρήνα Αχέλειας στα πλαίσια δημιουργίας θρησκευτικής διαδρομής.</p>
Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, εκτός από το κέντρο ηλικιωμένων στη Γεροσκήπου δεν υπάρχει ούτε προωθείται άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής αλλά και της υψηλής τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 48,3%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στα Μανδριά.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Αν και υπάρχει σημαντική τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 48,3%) δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.</p>

<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Παρά τη σημαντική αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 48,3%) δεν προωθείται στο παρόν στάδιο, κάποιο έργο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στα Μανδριά.</p> <hr/> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i></p> <p>Το έργο «Δημιουργία κέντρου απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού στην Αναρίτα» (ΕΓΤΑΑ 2007-2013) είναι σε εξέλιξη και αναμένεται να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της περιοχής.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i></p> <p>Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων για την περαιτέρω ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στη Γεροσκήπου.</p> <p>Λόγω του ότι η περιοχή γειτνιάζει με την τουριστική περιοχή Πάφου συστήνεται η δημιουργία θεματικών διαδρομών. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία θρησκευτικής διαδρομής στην Αχέλεια. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία θεματικών διαδρομών στη Γεροσκήπου.</p> <hr/> <p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i></p> <p>Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.</p> <hr/> <p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κioskia</i></p> <p>Δεν υπάρχει υποδομή, ούτε προωθείται τέτοιου είδους υποδομή στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς και της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων.</p>

4.1.4.9 Ημιορεινή Πάφου

Η περιοχή της ημιορεινής Πάφου αριθμεί πέντε κοινότητες με κεφαλοχώρι τα Κονιά στα οποία διαβιών 2.209 κάτοικοι. Η κοινότητα αυτή απέχει μόλις 4 km από το αστικό κέντρο και τα τελευταία χρόνια έχει πληθυσμιακή αύξηση που αγγίζει το 140,8%. Οι υπόλοιπες κοινότητες έχουν ικανοποιητική σταθερή αύξηση πληθυσμού που κυμαίνεται από 20% μέχρι 75% περίπου.

ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ ΠΑΦΟΥ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Κονιά	917	2209	140,89%	190	4
Αγία Μαρινούδα	220	266	20,91%	105	6.5
Μαραθούντα	256	309	20,70%	310	6
Άρμου	343	600	74,93%	350	7
Επισκοπή Πάφου	162	220	35,80%	200	13

Την τελευταία δεκαετία έχουν προωθηθεί διάφορα έργα στην περιοχή, κυρίως περιφερειακού χαρακτήρα όπως πολιτιστικό/πολυδύναμο κέντρο, κέντρο ενημέρωσης, κλπ. Έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος έχουν γίνει στην Άρμου και στην Επισκοπή (ανάπλαση πλατείας).

ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ ΠΑΦΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Κονιά	Πολιτιστικό κέντρο - Κέντρο Νεότητας Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Μαραθούντα	Κοινοτικά Γραφεία-Νέα κατασκευή	
Άρμου	Ανάπλαση της Πλατείας Α Φάση (ΕΤΠΑ2004-2006) Ανακατασκευή Πετραύλακκου, Συντήρηση Βρύσης και Λίμνης Άρμου (Leader 2007-2013)	
Επισκοπή Πάφου	Κοινοτικά Γραφεία Κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης Α΄ Φάση ανάπλασης πλατείας (ΕΤΠΑ2004-2006)	

Για τη νέα περίοδο, οι κοινότητες Κονιά και Άρμου αιτούνται την ανέγερση διάφορων περιφερειακών έργων όπως πολυδύναμο/πολιτιστικά κέντρα, Μουσείο, κέντρο απασχόλησης παιδιών, κέντρο ηλικιωμένων, κλπ. Οι κοινότητες Άρμου και Επισκοπή ζητούν όπως προωθηθούν τα έργα της Β΄ φάσης της ανάπλασης των πλατειών τους ενώ τα Κονιά αιτούνται την ανάπλαση του πυρήνα της κοινότητας καθώς και τη δημιουργία πάρκου.

ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ ΠΑΦΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Κονιά	Ανάπλαση πλατείας στον πυρήνα Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων. Ανάπλαση πυρήνα Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός. Δημιουργία Πάρκου. Πολυδύναμο κέντρο.
Άρμου	Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός Β Φάση πλατείας Άρμου Πολυδύναμο Κέντρο Μονοπάτι της φύσης/σημεία θέας Δημιουργία Μουσείου
Επισκοπή Πάφου	Β Φάση πλατείας Επισκοπής Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Επισκοπής-Νατάς
Αγία Μαρινούδα	Εξωραϊσμός παλαιάς βρύσης και δημιουργία κοινοτικού πάρκου

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p>Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας</p> <p>Λόγω του ότι οι κοινότητες Άρμου και Επισκοπή έχουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στην Επισκοπή υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας και συγκεκριμένα η επέκταση των έργων (Β' φάση ανάπλασης των πλατειών) που έγιναν στις δύο κοινότητες την τελευταία δεκαετία με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Σημαντικό κρίνεται επίσης το έργο της κατασκευής δρόμου και γέφυρας για τη βελτίωση σύνδεσης των κοινοτήτων Επισκοπής και Νατάς, το οποίο είναι υπό μελέτη.</p> <p>Υπάρχει επίσης έτοιμη μελέτη για ανάπλαση πλατείας στα Κονιά και για εξωραϊσμό παλαιάς βρύσης και δημιουργία κοινοτικού πάρκου στην Αγία Μαρινούδα. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει ακόμη εισήγηση για ανάπλαση του πυρήνα και δημιουργία Πάρκου στα Κονιά.</p>
<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p>	<p>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</p> <p>Λόγω της έλλειψης υποδομής και της υψηλής τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 90%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα, αν και δεν προωθείται κάποιο έργο αυτή τη στιγμή.</p>

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i> Λόγω της υψηλής τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 90%) και όπως προκύπτει και από την έρευνα πεδίου, υπάρχει ανάγκη για δημιουργία κέντρου απασχόλησης παιδιών (Κονιά). Ωστόσο δεν προωθείται τέτοιο έργο στο παρόν στάδιο.</p>
<p>Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού</p>	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i> Η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται ανεπαρκής λαμβάνοντας υπόψη και την υψηλή τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 90%), και όπως προκύπτει και από την έρευνα πεδίου θα μπορούσαν να προωθηθούν κάποια περιφερειακά έργα αυτής της κατηγορίας. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στα Κονιά και στην Άρμου.</p> <p><i>Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)</i> Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται έργα στο παρόν στάδιο.</p>
	<p><i>Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)</i> Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών, και της εγγύτητας της περιοχής στην Τουριστική περιοχή Πάφου συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων. Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στην Άρμου.</p>
<p>Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας</p>	<p><i>Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)</i> Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα' εκτός από το Κέντρο περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Επισκοπής δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μουσείου στην Άρμου.</p>
	<p><i>Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια</i> Δεν υπάρχει υποδομή τέτοιου είδους στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για διαμόρφωση σημείου θέας στα πλαίσια δημιουργίας μονοπατιού της φύσης στην Άρμου.</p>

4.1.4.10 Δυτική Παράκτια Πεδιάδα Πάφου

Στη δυτική παράκτια πεδιάδα Πάφου κεντρική κοινότητα είναι η Χλώρακα που αριθμεί 5.356 κατοίκους. Δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα είναι η Έμπα και ακολουθεί ο δήμος Πέγειας. Όλες οι

κοινότητες έχουν μεγάλη πληθυσμιακή ανάπτυξη λόγω κυρίως της τουριστικής ανάπτυξης και της μικρής απόστασης από το αστικό κέντρο.

ΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ					
Στατιστικά στοιχεία					
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Χλώρακας	3201	5356	67,32%	90	3
Κισσόνεργα	1404	2004	42,74%	70	6
Λέμπα	334	506	51,50%	80	4
Έμπα	3664	4855	32,51%	130	3.5
Δήμος Πέγειας	2362	3953	67,36%	200	14

Κατά την τελευταία δεκαετία στην περιοχή έχουν κατασκευαστεί πάρα πολλά έργα τόσο περιφερειακού χαρακτήρα όσο και τοπικής σημασίας.

ΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Χλώρακας	Κατασκευή/Διαμόρφωση Παραλιακού Πεζόδρομου Μουσείο ΕΟΚΑ Διαμόρφωση Παλιάς Βρύσης Μουσείο Καραγκιόζη Διαμόρφωση προαυλίου Αγίου Νικολάου Υπαίθριο αμφιθέατρο Τοιχαράκια περίφραξης σε χώρους πρασίνου. Στέγη ηλικιωμένων Κατασκευή Πάρκου στη Τουριστική Περιοχή (ΕΓΤΑΑ 2007-13) Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Κισσόνεργα	Κοινοτικό κέντρο νεολαίας Περιφερειακό νηπιαγωγείο Κοινοτικό Μουσείο	
Έμπα	Εξωραϊσμός Κεντρικής Πλατείας Νηπιαγωγείο Φιλοτέχνηση Μνημείου Ηρώων. Κατασκευή δύο χώρων στάθμευσης. Προσθήκη αίθουσας συνεδρίας και ενός γραφείου στο υφιστάμενο κτίριο του Κοινοτικού Συμβουλίου. Εξωραϊσμός δώδεκα χώρων πρασίνου.	

		Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και Δημοτική βιβλιοθήκη (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Δήμος Πέγειας	Δημοτική βιβλιοθήκη Πολυδύναμο κέντρο παιδιών Μουσείο Μυκηναϊκού αποικισμού	

Για τη νέα περίοδο προτείνονται επίσης πάρα πολλά έργα. Πολλά έργα ζητούνται από την κοινότητα Χλώρακας τα οποία είναι κυρίως περιφερειακού χαρακτήρα. Μεταξύ άλλων ζητείται κέντρο ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης, πολυδύναμο κέντρο, Μουσείο, Θέατρο, κλπ. Ζητούνται επίσης αρκετά έργα για βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος όπως αναπλάσεις, πάρκα, αλλά και άλλα έργα όπως θεματικές διαδρομές. Σημαντική βελτίωση στην αισθητική της περιοχής θα έχει σίγουρα το έργο της ανάπλασης των παραλιακών μετώπων και δημιουργίας παραλιακών πεζοδρόμων στις παραθαλάσσιες κοινότητες. Επίσης σημαντική κρίνεται και η προώθηση έργων στη κοινότητα Λέμπας στα πλαίσια ανακήρυξης της ως το πρώτο πολιτιστικό χωριό της Κύπρου.

ΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ ΠΑΦΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Χλώρακας	Κέντρο ηλικιωμένων Παραλιακός πεζόδρομος Νηπιαγωγοί-Βρεφονηπιακός σταθμός. Ανάπλαση πλατείας. Κέντρο απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες Θεματικές Διαδρομές Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων. Δημιουργία πάρκου Πολυδύναμο κέντρο Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας Ποδηλατοδρόμοι Δημιουργία Μουσείου Πλακοστρώσεις Υπαίθριο θέατρο Πολιτιστικό κέντρο
Κισσόνεργα	Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου (ΤΠΟ) Παραλιακός Πεζόδρομος
Λέμπα	Εξωραϊσμός πλατείας στο χώρο που βρίσκεται η εκκλησία και τα γραφεία του Κοινοτικού Συμβουλίου Δημιουργία Μουσείου Παραλιακός πεζόδρομος Πολιτιστικές διαδρομές Μονοπάτι της φύσης/Σημεία θέας Ανάπλαση πυρήνα
Δήμος Πέγειας	Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου (ΤΠΟ)

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Λόγω της σημαντικής συνεισφοράς της περιοχής στην τουριστική ανάπτυξη της Πάφου συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την αισθητική βελτίωση των κοινοτήτων, την προστασία και ανάδειξη του φυσικού πλούτου και της πολιτιστικής κληρονομιάς και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για ανάπλαση της πλατείας στη Λέμπα στα πλαίσια του ολοκληρωμένου σχεδιασμού για το πρώτο πολιτιστικό χωριό της Κύπρου και ετοιμάζεται μελέτη για ολοκλήρωση του παραλιακού πεζόδρομου Πάφου-Χλώρακας, καθώς και συνέχιση του παραλιακού πεζόδρομου, και διαμόρφωση των παραλιακών μετώπων στις κοινότητες Λέμπα, Κισσόνεργα και στο Δήμο Πέγεια. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση πλατείας, δημιουργία πάρκου και ποδηλατοδρόμων στη Χλώρακα και ανάπλαση του πυρήνα της Λέμπας.

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 52%) θα πρέπει να προωθηθούν τέτοια έργα για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού. Το έργο 'Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και δημοτική βιβλιοθήκη στην Πέγεια' είναι σε εξέλιξη. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία βιβλιοθήκης νέας τεχνολογίας και κέντρου ηλικιωμένων στη Χλώρακα.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 52% με βάση τη σύγκριση των απογραφών πληθυσμού του 2001 και 2011) θα πρέπει να προωθηθούν περαιτέρω έργα για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία κέντρου απασχόλησης παιδιών και κέντρου απασχόλησης ΑΜΕΑ στη Χλώρακα.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 52%) θα πρέπει να προωθηθούν περαιτέρω έργα για εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει

εισήγηση για δημιουργία πολιτιστικού/πολυδύναμου κέντρου στη Χλώρακα.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και παραλιών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων για την περαιτέρω ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού με σκοπό τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία μονοπατιών της φύσης στη Χλώρακα και στη Λέμπα.

Σε ότι αφορά θεματικές διαδρομές συστήνεται η περαιτέρω υλοποίηση τέτοιων έργων με σκοπό τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών στη Χλώρακα και στη Λέμπα.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία μουσείων στη Χλώρακα και στη Λέμπα.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Λόγω της ύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και παραλιών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων με σκοπό τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία σημείων θέας στα πλαίσια δημιουργίας μονοπατιών της φύσης στη Χλώρακα και στη Λέμπα.

4.1.4.11 Περιαστική Πάφου

Η περιαστική Πάφος που αποτελείται από τέσσερις κοινότητες με μεγαλύτερη αυτή της Τάλας, παρουσιάζει συνεχή αύξηση πληθυσμού την τελευταία δεκαετία. Ο βασικός λόγος της πληθυσμιακής αύξησης είναι η ελάχιστη απόσταση της περιοχής από το αστικό κέντρο της Επαρχίας. Τη μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού παρουσιάζει η κοινότητα Τρεμιθούσας με 83,9%, με δεύτερη την κοινότητα Τάλας με 67,9%.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΦΟΥ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Τρεμιθούσα	566	1041	83,92%	280	6
Μέσα Χωριό	440	586	33,18%	320	7
Μεσόγη	1208	1689	39,82%	290	5.5
Τάλα	1605	2695	67,91%	250	6.5

Τα τελευταία χρόνια όλες οι κοινότητες έχουν αποκτήσει βασικά έργα αναπτυξιακής υποδομής όπως κοινοτικά κτίρια, περιφερειακό νηπιαγωγείο και κέντρο νεότητας. Φυσικά δεν έλειψαν και έργα προς βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος όπως πάρκο και τοπιοτέχνηση/εξωραϊσμός παλιού νερόμυλου.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΦΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Τρεμιθούσα	Κοινοτικά Κτίρια Κοινοτικό πάρκο	
Μέσα Χωριό	Κοινοτικά Γραφεία-νέα κατασκευή	
Μεσόγη	Κοινοτικά Γραφεία-νέα κατασκευή Περιφερειακό νηπιαγωγείο Εξωραϊσμός βρύσης	Πολιτιστικό κέντρο, κοινοτική βιβλιοθήκη και κέντρο χειροτεχνίας (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Τάλα	Τοπιοτέχνηση/εξωραϊσμός κοινοτικού πάρκου και ανάδειξη παλιού νερόμυλου Νηπιαγωγείο Κέντρο νεότητας	

Για τη νέα περίοδο, οι ανάγκες που κατεγράφησαν και για τις τέσσερις κοινότητες αφορούν σε περιφερειακά έργα όπως πολυδύναμο/πολιτιστικό κέντρο, κέντρο ηλικιωμένων, κλπ. Έργα τοπικής σημασίας που προτείνονται είναι αναπλάσεις τυρήνων, διαμορφώσεως πλατειών ή πάρκων καθώς και δημιουργία μονοπατιού της φύσης.

ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΦΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Τρεμιθούσα	Δημιουργία Μουσείου Ανάπλαση τυρήνα Πολυδύναμο κέντρο Κέντρο ηλικιωμένων Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων.

Μέσα Χωριό	Εξωραϊσμός της πλατείας του χωριού πλησίον της εκκλησίας και των Κοινοτικών κτιρίων και εξωραϊσμός της παλιάς βρύσης Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός Δημιουργία πάρκου Μονοπάτι της φύσης/σημεία θέας
Τάλα	Διαμόρφωση της Πλατείας της κοινότητας και βελτίωση του οδικού δικτύου Τάλα.

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i></p> <p>Η προώθηση τέτοιων έργων θα πρέπει να γίνεται πρωτίστως σε περιοχές με αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και παραδοσιακό χαρακτήρα, παλιές ή/και διατηρητέες οικοδομές (Μεσόγη, Τάλα). Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για διαμόρφωση της πλατείας και δρόμων στον πυρήνα της Τάλας στη οποία θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα. Ετοιμάζεται ωστόσο και μελέτη για ανάπλαση πλατείας και παλιάς βρύσης Μέσα Χωριού και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για ανάπλαση του πυρήνα Τρεμιθούσας και δημιουργία πάρκου στο Μέσα Χωριό.</p>
Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)</i></p> <p>Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, εκτός από το κέντρο νεότητας στην Τάλα δεν υπάρχει άλλη δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 57,4%) είναι αναγκαίο να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στην Τρεμιθούσα.</p>
	<p><i>Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)</i></p> <p>Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 57,4%) πιθανόν να προκύπτουν ανάγκες για περαιτέρω έργα αυτής της κατηγορίας. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται έργα αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών στην Τρεμιθούσα και στο Μέσα Χωριό.</p>
Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό,	<p><i>Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)</i></p> <p>Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα', δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτού του τύπου στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής και με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό της περιοχής μπορούν να</p>

συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

προωθηθούν αυτού του είδους έργα. Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη το έργο “Μετατροπή του Δημοτικού Σχολείου Μεσόγης σε Πολιτιστικό Κέντρο, Κοινοτική Βιβλιοθήκη και Κέντρο Χειροτεχνίας” (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στην Τρεμιθούσα.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας**Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης**

Δεν υπάρχουν μονοπάτια μελέτης της φύσης στην περιοχή. Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε περιοχές φυσικής ομορφιάς. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία μονοπατιού της φύσης στο Μέσα Χωριό.

Αν και συστήνεται η δημιουργία θεματικών διαδρομών λόγω της εγγύτητας των κοινοτήτων στην τουριστική περιοχή Πάφου δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Στο παρόν στάδιο δεν συστήνεται η προώθηση έργων ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κίσκια

Δεν υπάρχει υποδομή τέτοιου είδους στην περιοχή. Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε περιοχές φυσικής ομορφιάς αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.4.12 Διάριζος-Κελοκέδαρα

Το διαμέρισμα Διαρίζου-Κελοκεδάρων αποτελείται από έντεκα κοινότητες με μεγαλύτερες τις κοινότητες Σαλαμιού και Κελοκέδαρα. Οι υπόλοιπες κοινότητες είναι με πληθυσμό που κυμαίνεται από 11 κατοίκους μέχρι 88. Έντεκα (11) κοινότητες παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού με μεγαλύτερη αυτή στο Πραιτώρι που ανέρχεται στο 56,6%.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ-ΚΕΛΟΚΕΔΑΡΑ	Στατιστικά στοιχεία				
	Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο
Τραχυπέδουλα	82	64	-21,95%	520	35
Κελοκέδαρα	227	193	-14,98%	500	31
Σαλαμιού	255	265	3,92%	640	37
Κέδαρες	61	80	31,15%	540	40
Μέσανα	50	31	-38,00%	560	40
Πραιτώρι	53	23	-56,60%	650	42

Φιλούσα Κελοκεδάρων	23	17	-26,09%	590	43
Αρμίνου	26	24	-7,69%	580	42
Άγιος Νικόλαος Πάφου	74	61	-17,57%	740	45
Άγιος Ιωάννης Πάφου	33	29	-12,12%	660	41
Κιδάσι	7	11	57,14%	300	35

Κατά την τελευταία δεκαετία έχουν εκτελεστεί σε 8 από τις 11 κοινότητες έργα βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης/αναβάθμισης κοινοτικών κτιρίων. Στις κοινότητες Κιδάσι, Πραιτώρι και Αγ. Νικόλαος δεν έχουν προωθηθεί οποιαδήποτε έργα.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ- ΚΕΛΟΚΕΔΑΡΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Τραχυπέδουλα	Συντήρηση πρώην δημοτικού σχολείου/ξενώνα Λιθόστρωση δρόμου	
Κελοκέδαρα	Δημιουργία πολιτιστικού κέντρου Ανακαίνιση κοινοτικών κτιρίων	
Σαλαμιού	Δημιουργία Πολιτιστικού κέντρου Εξωραϊσμός πλατείας Α' φάση. Δημιουργία κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Διαμόρφωση πλατείας στις Σαλαμιού Β' και Γ' φάση	
Κέδαρες	Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων	
Μέσανα	Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων	
Φιλούσα Κελοκεδάρων	Ανακαίνιση κτιρίου ιατρείου	
Αρμίνου	Ανακαίνιση κτιρίου ιατρείου	
Άγιος Ιωάννης Πάφου	Δημιουργία πάρκου Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων Συντήρηση ιατρείου	

Στη νέα περίοδο η κοινότητα Αγ. Ιωάννη με πληθυσμό 29 κατοίκων ζητά πολιτιστικό/πολυδύναμο κέντρο καθώς και Κέντρο πληροφόρησης και δημιουργία Μουσείου. Η κοινότητα Σαλαμιού στην οποία διαμένουν 265 κάτοικοι ζητά την εκτέλεση εργασιών λιθόστρωσης δρόμων και αποκατάστασης προσόψεων κτιρίων. Λόγω της μείωσης του μόνιμου πληθυσμού συστήνεται όπως στο παρόν στάδιο δοθεί προτεραιότητα σε έργα προσέλκυσης επισκεπτών ώστε να δοθούν κίνητρα για παραμονή του πληθυσμού και για προώθηδη ιδιωτικών επενδύσεων.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ- ΚΕΛΟΚΕΔΑΡΑ	Προτεινόμενα έργα
---------------------------------	--------------------------

Σαλαμιού	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Σαλαμιού και Γαλαταριάς Λιθόστρωση δρόμων και αποκατάσταση προσόψεων ιδιωτικών κτιρίων στη Σαλαμιού Ανάπλαση και εξωραϊσμός του πάρκου/χώρου εκδηλώσεων “Κυπάρισσος”. Δημιουργία ξενώνων για την καλύτερη λειτουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Άγιος Ιωάννης Πάφου	Πολιτιστικό κέντρο Θεματικές Διαδρομές Πολυδύναμο κέντρο Δημιουργία Κέντρου Πληροφόρησης Δημιουργία Μουσείου
Τραχυπέδουλα	Λιθόστρωση δρόμων (γ’ φάση) Διαμόρφωση χώρου στάθμευσης και πάρκου
Αρμίνου	Διαμόρφωση κτιρίου πρώην ΣΠΕ σε εκθεσιακό χώρο παραδοσιακής κατοικίας και κοινοτική βιβλιοθήκη Λιθόστρωση δρόμων
Κέδαρες	Λιθόστρωση δρόμων
Κελοκέδαρα	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Κελοκεδάρων-Νατάς Λιθόστρωση δρόμων εντός του πυρήνα και αποκατάσταση των προσόψεων των ιδιωτικών σπιτιών

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

	<i>Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)</i>
Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας	Λόγω του ότι οι κοινότητες της περιοχής έχουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα και στις κοινότητες της περιοχής, και υπάρχουν αρκετές κηρυγμένες διατηρητέες οικοδομές, παλιές εκκλησίες, μοναστήρια και γεφύρια, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Στο παρόν στάδιο υπάρχει έτοιμη μελέτη για λιθόστρωση δρόμων (γ’ φάση) στην Τραχυπέδουλα, καθώς και διαμόρφωση χώρου στάθμευσης και πάρκου στην ίδια κοινότητα. Επίσης υπάρχει έτοιμη μελέτη για τη λιθόστρωση δρόμων στην Αρμίνου και ετοιμάζεται μελέτη για τη λιθόστρωση δρόμων και αποκατάσταση όψεων κτιρίων στον πυρήνα της Σαλαμιού και εξωραϊσμό του χώρου εκδηλώσεων ‘Κυπάρισσος’, έργα τα οποία θεωρούνται συμπληρωματικά στις εργασίες που έγιναν για ανάπλαση της πλατείας της κοινότητας. Επιπρόσθετα προωθείται ετοιμασία μελέτης για λιθόστρωση δρόμων εντός του πυρήνα Σαλαμιού και αποκατάσταση των προσόψεων των ιδιωτικών σπιτιών στα Κελοκέδαρα και υπάρχει έτοιμη μελέτη για λιθόστρωση δρόμων στην κοινότητα Κέδαρες. Σημαντικά θεωρούνται επίσης τα έργα κατασκευής δρόμων και γεφυριών για βελτίωση της σύνδεσης μεταξύ Σαλαμιού και Γαλαταριάς, και μεταξύ Κελοκεδάρων και Νατάς, τα οποία είναι υπο-μελέτη.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Σε ότι αφορά έργα παροχής υπηρεσιών, δεν υπάρχει δημόσια υποδομή αυτής της κατηγορίας στην περιοχή. Λόγω της έλλειψης υποδομής είναι αναγκαίο όπως προωθηθούν τέτοιου είδους έργα έστω και σε γειτονικές περιοχές (π.χ. Διάριζος-Κούκλια) για κάλυψη των αναγκών του μόνιμου πληθυσμού της περιοχής.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω του μικρού πληθυσμού αλλά και της τάσης για μείωσή του (ποσοστό μείωσης 10,4%) δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Με βάση τον υφιστάμενο πληθυσμό της περιοχής η υφιστάμενη υποδομή θεωρείται επαρκής και λόγω της τάσης για μείωσή του πληθυσμού (ποσοστό μείωσης 10,4%) δε συστήνεται η προώθηση τέτοιων έργων στο παρόν στάδιο αν και από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία πολιτιστικού/πολυδύναμου κέντρου στον Αγ. Ιωάννη.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται έργα αυτής της κατηγορίας.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης σημαντικών προστατευόμενων περιοχών συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων για την περαιτέρω ανάπτυξη του φυσιολατρικού τουρισμού. Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα στο παρόν στάδιο.

Συστήνεται η δημιουργία και άλλων θεματικών διαδρομών για περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού αν και δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 'Ευρήματα' δεν υπάρχει υποδομή αυτού του τύπου αν και θα μπορούσαν να προωθηθούν τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου πληροφόρησης και μουσείου στον Αγ. Ιωάννη καθώς και διαμόρφωση κτιρίου πρώην ΣΠΕ σε εκθεσιακό χώρο παραδοσιακής κατοικίας και κοινοτική βιβλιοθήκη στην Αρμίνου. Ωστόσο η εκτέλεση τέτοιων έργων συστήνεται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες

..Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.4.13 Διάριζος-Κούκλια

Στην περιοχή Διάριζος-Κούκλια που αριθμεί δέκα κοινότητες, το κεφαλοχώρι είναι τα Κούκλια με πληθυσμό 892 κατοίκων. Οι κοινότητες Φασούλα, Αγ. Γεώργιος και Σταυροκόβνου είναι οι μόνες που παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού μέχρι το 2011, ενώ οι υπόλοιπες παρουσιάζουν αυξητικούς ρυθμούς.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ-ΚΟΥΚΛΙΑ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km)
Πάνω Αρχιμανδρίτα	42	43	2,38%	440	29.5
Μούσερε	0	2	200%	560	34
Σταυροκόβνου	102	56	-45,10%	430	25
Φασούλα Πάφου	57	56	-1,75%	145	24
Μαμώνια	40	51	27,50%	170	25
Άγιος Γεώργιος Πάφου	118	101	-14,41%	190	27
Χολέτρια	240	264	10,00%	140	23
Κούκλια	669	892	33,33%	80	16.5
Νικόκλεια	105	121	15,24%	90	17
Σουσκιού	2	10	400,00%	100	20.5

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα φαίνεται ότι σχεδόν σε όλες τις κοινότητες, έχουν εκτελεστεί διάφορα έργα με στόχο τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και των συνθηκών διαβίωσης.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ-ΚΟΥΚΛΙΑ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα σε εξέλιξη
Πάνω Αρχιμανδρίτα	Εξωραϊσμός πλατείας-Διαμόρφωση του χώρου αμφιθεατρικά, τοποθέτηση πλακόστρωτου. Κοινοτικό Ιατρείο-Λυόμενο υποστατικό που κατασκευάστηκε σε Τ/Κ τεμάχιο, εκμισθωμένο στο Κ.Σ για χρήση του ως Κοινοτικό Ιατρείο. Εξωραϊσμός Πάρκου-Έγινε σε Τουρκοκυπριακό Τεμάχιο.	

Μούσερε	Ανακαίνιση πρώην Δημοτικού σχολείου Εξωραϊσμός Βρύσης-Αποκατάσταση υφιστάμενης βρύσης.	
Σταυροκόννου	Δημιουργία πάρκου	
Φασούλα Πάφου	Δημιουργία πάρκου	
Μαμώνια	Προσθηκο-μετατροπές στο υφιστάμενο Δημοτικό Σχολείο και μετατροπή του σε αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (Leader 2007-2013)	
Άγιος Γεώργιος Πάφου	Δημιουργία πάρκου	
Χολέτρια	Περιφερειακό νηπιαγωγείο Εξωραϊσμός Πάνω Βρύσης (Leader 2007-2013)	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Νατάς Χολετριών
Κούκλια Πάφου	Εξωραϊσμός της Κάτω Βρύσης- Πρόκειται για παλιό μνημείο του οποίου έγινε αναστήλωση. Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιπάφου Περιφερειακό νηπιαγωγείο	
Νικόκλεια	Εξωραϊσμός πλατείας εκκλησίας Δημιουργία κοινοτικών κτιρίων	

Η κοινότητα Αρχιμανδρίτας (πληθυσμός 43 κάτοικοι) ζήτησε όπως προωθηθεί στην κοινότητα κέντρο ηλικιωμένων και διάφορα έργα τοπικής σημασίας. Τα Κούκλια επίσης αιτήθηκαν την προώθηση διαφόρων έργων βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος όπως η διαμόρφωση της κεντρικής πλατείας, το γραμμικό/παραλιακό πάρκο, κλπ. Επιπρόσθετα υπάρχουν εισηγήσεις για εξωραϊσμό περιβάλλοντα χώρου παραδοσιακών βρυσών στη Σταυροκόννου καθώς και δημιουργία παιχνιδότοπου-πάρκου και διαμόρφωση δημόσιου πεζόδρομου στα Χολέτρια.

ΔΙΑΡΙΖΟΣ- ΚΟΥΚΛΙΑ	Προτεινόμενα έργα	
Πάνω Αρχιμανδρίτα	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Πάνω Αρχιμανδρίτας και Μαμωνιών Μετατροπή του πρώην Δημοτικού σχολείου σε Κέντρο Περιβαλλοντικής Μελέτης Εξωραϊστικά έργα (Βρύση, Λίμνη, Ελιόμυλος) Δημιουργία ιστορικής διαδρομής συνολικού μήκους 5,5 χλμ με χαρακτηριστικά στοιχεία σύνδεσης το Σπήλαιο των 318 Πατέρων, τον Αλευρόμυλο. Το Παλιό Γεφύρι, το εκκλησάκι της Παναγίας Χρυσελεύσας (αρχαίο μνημείο) μέχρι τον Ποταμό Χα ποτάμι Κέντρο ηλικιωμένων Περιβαλλοντική αξιοποίηση της κοιλάδας ‘Χα ποτάμι’ (Natura 2000) Πλακοστρώσεις Δημιουργία πάρκου Ανάπλαση πλατείας	

Κούκλια Πάφου	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Κουκλιών και Νικόκλειας Νηπιαγωγείο-Βρεφονηπιακός σταθμός Διαμόρφωση κεντρικής πλατείας (ΤΠΟ) Γραμμικό/Παραλιακό πάρκο Δημόσια παραλία Πλακοστρώσεις Αναβάθμιση όψεων κτιρίων
Νικόκλεια	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Κουκλιών και Νικόκλειας Εξωραϊσμός παλαιού μύλου και βρύσης
Σταυροκόβνου	Εξωραϊσμός περιβάλλοντα χώρου παραδοσιακών βρυσών
Χολέτρια	Δημιουργία παιχνιδότοπου-πάρκου και διαμόρφωση δημόσιου πεζόδρομου
Μαμώνια	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Πάνω Αρχιμανδρίτας και Μαμωνιών
Άγιος Γεώργιος Πάφου	Κατασκευή δρόμου και γέφυρας μεταξύ Αγ. Γεωργίου Πάφου και Μάρωνα

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/εξωραϊσμοί πλατειών, πυρήνων κοινοτήτων, δημοσίων δρόμων)

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Λόγω του ότι οι κοινότητες Κούκλια και Πάνω Αρχιμανδρίτα παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό, ιστορικό χαρακτήρα, συστήνεται η προώθηση περαιτέρω έργων αυτής της κατηγορίας με σκοπό την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Επίσης δεδομένου των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων στην περιοχή Κουκλιών θα πρέπει να προωθηθούν κα έργα τουριστικού χαρακτήρα. Στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για διαμόρφωση της κεντρικής πλατείας στα Κούκλια. Επίσης από την έρευνα πεδίου προκύπτουν εισηγήσεις για γραμμικό/παραλιακό πάρκο και διαμόρφωση της παραλίας στα Κούκλια, πλακοστρώσεις και αναβάθμιση όψεων κτιρίων στον πυρήνα στα Κούκλια και αξιοποίηση της κοιλάδας 'Χα ποτάμι', δημιουργία πάρκου και ανάπλαση πλατείας στην Πάνω Αρχιμανδρίτα.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω της έλλειψης υποδομής και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 16,1%) είναι αναγκαίο να προωθηθούν τέτοιου είδους έργα. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει εισήγηση για δημιουργία κέντρου ηλικιωμένων στην Πάνω Αρχιμανδρίτα. Ωστόσο λόγω του πολύ μικρού πληθυσμού της κοινότητας θα ήταν προτιμότερο τέτοια έργα να προωθούνται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακά κοινότητες και να εξυπηρετούν και τις μικρές γειτονικές κοινότητες.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. νηπιαγωγεία, βρεφοκομικοί σταθμοί, κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Αν και υπάρχει τάση για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 16,1%) και δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή δεν προωθείται οποιοδήποτε έργο.

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον Αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 16,1%) θα μπορούσαν να προωθηθούν αυτού του είδους περιφερειακά έργα σε κάποια από τις πιο μεγάλες κοινότητες της περιοχής, αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Αν και θεωρείται σημαντική, δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή. Υπάρχει εισήγηση για μετατροπή του πρώην δημοτικού σχολείου σε κέντρο περιβαλλοντικής μελέτης στην Αρχιμανδρίτα, η οποία ωστόσο είναι πολύ μικρή κοινότητα, οπότε η προώθηση ενός τέτοιου έργου δεν συστήνεται αφού πιθανότατα η κοινότητα να μην είναι σε θέση να το λειτουργεί και να το συντηρεί.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Η προώθηση τέτοιων έργων στην περιοχή συστήνεται, με σκοπό την αύξηση του ρεύματος επισκεπτών, και στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται μελέτη για δημιουργία ιστορικής διαδρομής στην Πάνω Αρχιμανδρίτα.

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Θα μπορούσαν να προωθηθούν περαιτέρω τέτοια έργα στην περιοχή με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Στο παρόν στάδιο δεν προωθούνται οποιαδήποτε έργα.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιόσκια

Δεν υπάρχει υποδομή τέτοιου είδους στην περιοχή. Λόγω της ύπαρξης περιοχών φυσικής ομορφιάς συστήνεται η υλοποίηση τέτοιων έργων αν και δεν προωθούνται στο παρόν στάδιο.

4.1.5 Αμμόχωστος

4.1.5.1 Αμμόχωστος

Η ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου αποτελείται από εννέα κοινότητες, τέσσερις εκ των οποίων είναι Δήμοι. Στην περιοχή διαβιούν σήμερα πέραν των 46.000 κατοίκων με τους περισσότερους να κατοικούν στο Παραλίμνι. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι ως επί το πλείστον υπάρχει ανοδική πορεία πληθυσμού σε όλες τις κοινότητες πλην της κοινότητας Αχερίτου.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ		Στατιστικά στοιχεία			
Κοινότητες /Δήμοι	Απογραφή πληθυσμού 2001	Απογραφή πληθυσμού 2011	% μεταβολή πληθυσμού	Υψόμετρο	Απόσταση από αστικό κέντρο επαρχίας (km) Λάρνακα
Αγία Νάπα	2693	3212	19,27%	45	40.5
Παραλίμνι	11091	14963	34,91%	80	43.5
Δερύνεια	4954	5844	17,97%	65	40
Σωτήρα Αμμοχώστου	4258	5474	28,56%	70	37
Λιοπέτρι	3837	4591	19,65%	45	31
Φρέναρος	3305	4298	30,05%	75	35.5
Αυγόρου	4002	4604	15,04%	40	28
Άχνα	1952	2087	6,92%	50	25
Αχερίτου	1646	1556	-5,47%	20	40

Ολόκληρη η περιοχή έχει ήδη σημαντική υποδομή τόσο σε ότι αφορά την εκτέλεση δημόσιων κτιρίων όσο και σε ότι αφορά την ανάπτυξη έργων βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	Έργα που εκτελέστηκαν	Έργα υπό εξέλιξη
Αγία Νάπα	Πάρκο παρά το ταχυδρομείο Νηπιαγωγείο Συντήρηση ρωμαϊκού υδραγωγείου (Interreg III) Εργασίες χώρου αλιευτικού καταφυγίου και εκκλ. Αγ. Γεωργίου (διαμόρφωση παραλιακού μετώπου λιμένα Αγ. Νάπας) Δημοτικό Μουσείο Θάλασσα Λαογραφικό Μουσείο 'Αγροτόσπιτο' Κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης Κάβο Γκρέκο	

Παραλίμνι	Κατασκευή παραλιακού πεζόδρομου Πρωταρά (Α΄ και Β΄ φάση) Διαμόρφωση πλατείας Αμφιθέατρο Νηπιαγωγεία Στέγη ηλικιωμένων	
Δερύνεια	Υπαίθριο λαϊκό μουσείο παραδοσιακών επαγγελματών (ΕΓΤΑΑ 2007-13) Λαογραφικό μουσείο Δημοτικό αμφιθέατρο Νηπιαγωγεία Πολιτιστικό κέντρο κατεχόμενης Αμμοχώστου	Λέσχη ηλικιωμένων (ΕΓΤΑΑ 2007-2013)
Σωτήρα Αμμοχώστου	Εξωραϊστικά σχέδια (παραλιακό αμφιθέατρο Αγ. Θέκλας-επέκταση αμφιθεάτρου Κ.Σ. Νηπιαγωγεία Εκκλησιαστικό Μουσείο Διαμόρφωση πάρκων Κέντρο νεότητας	
Λιοπέτρι	Αμφιθέατρο Νηπιαγωγείο Πάρκα/πλακόστρωτα	
Φρέναρος	Κατασκευή τριών πάρκων Νηπιαγωγείο Αμφιθέατρο	
Αυγόρου	Αναπαλαίωση διατηρητέας οικοδομής ‘Τσιμπουρή’ και στέγαση κέντρου απασχόλησης ηλικιωμένων “Ποτέ πια μόνοι στο σπίτι” Νηπιαγωγεία Στέγη ηλικιωμένων	
Άχνα	Πάρκο έναντι γραφείου Κ.Σ. Νηπιαγωγείο Πάρκο φράγματος Άχνας-Τοπιοτέχνηση χώρου Κέντρο νέων Άχνας Εξωραϊσμός κυκλικού κόμβου Πάρκο στην είσοδο της κοινότητας	
Αχερίτου	Διαμόρφωση κεντρικής πλατείας και κατασκευή αμφιθεάτρου Νηπιαγωγείο Διαμόρφωση πάρκου	

Με βάση τον πιο κάτω πίνακα προτείνονται έργα βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος, όπως διαμόρφωση παραλιακών μετώπων, ποδηλατοδρόμοι, πεζόδρομοι, αναπλάσεις δημόσιων χώρων, ανάδειξη περιοχών φυσικής ομορφιάς, πάρκα και θρησκευτικές διαδρομές, καθώς και έργα παροχής υπηρεσιών στους κατοίκους της περιοχής, όπως κέντρα ηλικιωμένων, πολυδύναμα κέντρα, κέντρα απασχόλησης παιδιών, αμφιθέατρα.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	Προτεινόμενα έργα
Αγία Νάπα	Ανέγερση αμφιθεάτρου Διαμόρφωση παραλιακού μετώπου (ΤΠΟ) Κέντρο ημερήσιας απασχόλησης ηλικιωμένων Θρησκευτικές διαδρομές Βρεφονηπιακός σταθμός Θεματικό πάρκο Δημιουργία Λαϊκής Γειτονιάς Ποδηλατόδρομοι Εξωραϊσμοί/πλακοστρώσεις Δημιουργία πάρκων/χώρων πρασίνου
Παραλίμνι	Δημιουργία κλειστής αμφιθεατρικής αίθουσας (στέγαση υφιστάμενου αμφιθεάτρου) Γραμμικό/περιβαλλοντικό πάρκο στη λίμνη Παραλιμνίου Κέντρο ημερήσιας απασχόλησης ηλικιωμένων και ΑΜΕΑ Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου Πρωταρά-Γ'φάση (ΤΠΟ) Ανάπλαση πυρήνα Θρησκευτικές διαδρομές Ποδηλατόδρομοι
Δερύνεια	Λαϊκή Αγορά Βελτίωση κοίτης ποταμού και φράγματος στην περιοχή Λούκκος Βαθύς Αίθουσα καινοτομίας και πολιτισμού Ανάπλαση κεντρικής περιοχής Θρησκευτικές διαδρομές Αναστήλωση μεσαιωνικών λαγουμιών-Αγ. Κωνσταντίνου
Σωτήρα Αμμοχώστου	Πολυδύναμο κέντρο (2η πρόσκληση 3.2) Διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου (ΤΠΟ) Υπαίθριος κινηματογράφος (drive in cinema) Ανάπλαση πυρήνα Κέντρο ημερήσιας απασχόλησης ηλικιωμένων Θρησκευτικές διαδρομές, Γαστρονομικές διαδρομές Πάρκο Αναψυχής και Εκγύμνασης Ποδηλατόδρομοι
Λιοπέτρι	Τοπιοτέχνηση ποταμού Λιοπετρίου και ανακατασκευή αλιευτικού καταφυγίου και υποδομών αναψυχής (υπάρχει μελέτη) Ποδηλατόδρομος (Λιοπέτρι-ποταμός) Θρησκευτικές διαδρομές
Φρέναρος	Υπαίθριο θέατρο Ανάπλαση πυρήνα Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων Θρησκευτικές διαδρομές
Αυγόρου	Ανάπλαση πυρήνα Θρησκευτικές διαδρομές Αναπαλαίωση παραδοσιακού αλευρόμυλου
Άχνα	Ποδηλατόδρομος φράγματος Άχνας Θρησκευτικές διαδρομές

Αχερίτου

Κέντρο απασχόλησης παιδιών/νέων
Θρησκευτικές διαδρομές
Βιβλιοθήκη νέας τεχνολογίας
Πολυδύναμο κέντρο
Δημιουργία Μουσείου

Για τη νέα προγραμματική περίοδο ίσως θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εκτέλεση έργων παροχής υπηρεσιών προς τους κατοίκους της περιοχής λόγω της σημαντικής αύξησης πληθυσμού αλλά και έργα τουριστικού χαρακτήρα λόγω της σημαντικότητας της περιοχής σε ότι αφορά την προσέλκυση τουριστών στην Κύπρο γενικότερα.

Με βάση τα ευρήματα για την κάθε Επαρχία/Περιοχή στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται εισηγήσεις σχετικά με την αξιοποίηση των κατηγοριών έργων ως εξής:

Ανέγερση, βελτίωση και ανακαίνιση δημόσιων χώρων, δρόμων και γεφυριών (π.χ. αναπλάσεις/ εξωραϊσμοί

Σε ότι αφορά την προώθηση περαιτέρω έργων της πιο πάνω κατηγορίας, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής, κρίνεται σημαντική η συνέχιση των έργων διαμόρφωσης του παραλιακού/τουριστικού μετώπου της περιοχής (π.χ. διαμόρφωση παραλιακού μετώπου Αγίας Νάπας, διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου Πρωταρά Γ' φάση, διαμόρφωση παραλιακού πεζόδρομου Σωτήρας). Επίσης λόγω της ύπαρξης σημαντικών προστατευόμενων περιοχών (Natura 2000) συστήνεται η προώθηση έργων προστασίας/αποκατάστασης/ανάδειξης αυτών των περιοχών, με στόχο όχι μόνο την προστασία τους αλλά και γενικά τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της περιοχής με τη δημιουργία ενός ρεύματος φυσιολατρικού τουρισμού, κάτι το οποίο σταδιακά θα επεκτείνει την τουριστική περίοδο και στους χειμερινούς μήνες βελτιώνοντας σημαντικά το πρόβλημα της εποχικότητας των τουριστικών επαγγελμάτων στα οποία απασχολείται μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της περιοχής. Τέτοιο έργο αποτελεί και η Τοπιότεχνηση του ποταμού Λιοπετρίου και ανακατασκευή του αλιευτικού καταφυγίου και υποδομών αναψυχής, για το οποίο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη. Πέραν των πιο πάνω, από την έρευνα πεδίου προκύπτουν περαιτέρω εισηγήσεις όπως για παράδειγμα επέκταση του δικτύου ποδηλατόδρομων και σε άλλες περιοχές (Αγία Νάπα, Παραλίμνι, Σωτήρα, Λιοπέτρι-Ποταμός Λιοπετρίου, Αχνα-Φράγμα Αχνας), γραμμικό-περιβαλλοντικό πάρκο στη Λίμνη Παραλιμνίου, αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων (Παραλίμνι, Σωτήρα, Φρέναρος, Αυγόρου), δημιουργία πάρκων, χώρων πρασίνου και αναψυχής (Αγία Νάπα, Σωτήρα) και συντήρηση και ανάδειξη μνημείων (μεσαιωνικά λαγούμια στη Δερύνεια, παραδοσιακός αλευρόμυλος στο Αυγόρου).

Δημιουργία, βελτίωση, επέκταση όλων των ειδών υποδομής μικρής κλίμακας

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Κοινωνικών Υπηρεσιών/Παροχών (π.χ. Κέντρα φροντίδας/ διανοκτέρευσης ηλικιωμένων, Κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες)

Λόγω και της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 23,5%) αλλά και με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου είναι αναγκαία η δημιουργία επιπρόσθετων κέντρων ηλικιωμένων (π.χ. Δερύνεια, Αγία Νάπα, Παραλίμνι, Σωτήρα). Στο παρόν στάδιο είναι σε εξέλιξη το έργο «Λέσχη ηλικιωμένων» στη Δερύνεια (ΕΓΤΑΑ 2007-2013). Σε ότι αφορά άλλα κέντρα παροχής υπηρεσιών, αν και η υφιστάμενη δημόσια υποδομή πιθανόν να

είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον πληθυσμό της περιοχής δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο.

Ανέγερση, βελτίωση Κέντρων Φροντίδας και εκπαίδευσης (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών, εκπαιδευτικά κέντρα)

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή (ποσοστό αύξησης 23,5%) και με βάση την έρευνα πεδίου, φαίνεται να υπάρχει ανάγκη για δημιουργία κέντρων απασχόλησης παιδιών (Φρέναρος, Αχερίτου). Ωστόσο δεν προωθούνται οποιαδήποτε άλλα έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Επενδύσεις για εγκατάσταση, επέκταση, αναβάθμιση κτιρίων/υποδομής για στέγαση βασικών υπηρεσιών (π.χ. Αγορές, Πολιτιστικά κέντρα, Πολυδύναμα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης)

Επενδύσεις για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον αγροτικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένης της αναψυχής και του πολιτισμού

Λόγω της τάσης για αύξηση του πληθυσμού (ποσοστό αύξησης 23,5%) αλλά και με βάση την έρευνα πεδίου, προκύπτουν ανάγκες για επιπλέον έργα αυτής της κατηγορίας (π.χ. πολιτιστικό κέντρο στη Σωτήρα και στη Δερύνεια, αμφιθέατρο στην Αγία Νάπα, Πολυδύναμο κέντρο στην Αχερίτου). Σημειώνεται ότι το έργο 'Πολιτιστικό Κέντρο, Βιβλιοθήκη και Αναγνωστήριο' στη Σωτήρα προεγκρίθηκε για συγχρηματοδότηση από το Μέτρο 3.2 του ΠΑΑ 2007-2013 αλλά παγιοποιήθηκε λόγω μη ύπαρξης των αναγκαίων πιστώσεων στον κρατικό προϋπολογισμό.

Επενδύσεις για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης ανενεργού πληθυσμού)

Δεν υπάρχει τέτοια υποδομή στην περιοχή ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στον παρόν στάδιο.

Σημάνσεις (π.χ. θεματικές διαδρομές, μονοπάτια μελέτης της φύσης)

Λόγω της ύπαρξης αρκετών θρησκευτικών μνημείων θα μπορούσαν να επεκταθούν οι υφιστάμενες θρησκευτικές διαδρομές (ΚΟΤ) ή θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια θρησκευτική διαδρομή για όλη την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου.

Επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομή αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Ανέγερση και αναβάθμιση κέντρων τουριστικής ενημέρωσης (π.χ. Κέντρα πληροφόρησης, μουσειακοί χώροι)

Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά μουσεία οπότε δεν θα πρέπει να θεωρηθούν ως έργα προτεραιότητας. Ωστόσο προωθείται στο παρόν στάδιο το έργο δημιουργίας Λαϊκής Γειτονιάς στην Αγία Νάπα για το οποίο υπάρχει έτοιμη μελέτη. Σε ότι αφορά κέντρα πληροφόρησης, συστήνεται η δημιουργία τους λόγω της τουριστικής ανάπτυξης και της ύπαρξης σημαντικών προστατευόμενων περιοχών.

Ανέγερση τουριστικών καταφυγίων/κιάσκια

Αν και κρίνονται χρήσιμα λόγω της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής, δεν έχουν υλοποιηθεί, ούτε προωθούνται οποιαδήποτε έργα αυτής της κατηγορίας στο παρόν στάδιο

Κ ε φ ά λ α ι ο 5

Συμπεράσματα

Είναι προφανές ότι η ύπαιθρος της Κύπρου χαρακτηρίζεται από τη διαφορετικότητα, αφού υπάρχουν περιοχές οι οποίες είναι πεδινές και πολύ κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα, άλλες περιοχές οι οποίες είναι παραθαλάσσιες με ανεπτυγμένο των παραθαλάσσιο τουρισμό, ορεινές περιοχές στις οποίες η προσβασιμότητα είναι πιο δύσκολη από ότι σε άλλες, και περιοχές οι οποίες λόγω τοποθεσίας (ως αποτέλεσμα της κατοχής) είναι πιο απομακρυσμένες από αστικά κέντρα. Ως εκ τούτου κάποιες περιοχές γνωρίζουν συνεχή ανάπτυξη (πληθυσμιακή, οικιστική, βιομηχανική, εμπορική, τουριστική) ενώ άλλες περιοχές έχουν παραμείνει στάσιμες, χωρίς κίνητρα για την παραμονή μόνιμου πληθυσμού, γήρανση του τοπικού πληθυσμού με τον κίνδυνο εγκατάλειψης να είναι ορατός σε κάποιες περιπτώσεις.

Από τη μελέτη της Κυπριακής υπαίθρου με βάση το διαχωρισμό της σε διαμερίσματα/περιοχές φαίνεται ότι κάποιες περιοχές έχουν πλεονεκτικότερη θέση από άλλες και ως εκ τούτου σε κάθε περιοχή υπάρχουν και διαφορετικές προτεραιότητες σε ότι αφορά την πορεία ανάπτυξης μιας περιοχής.

5.1 Περιοχές προτεραιότητας

5.1.1 Ορεινές/Ημιορεινές περιοχές (με υψόμετρο άνω των 500 μέτρων)

Οι ορεινές/ημιορεινές περιοχές της Κύπρου οι οποίες εμπίπτουν στα όρια των Επαρχιών Λευκωσίας, Λάρνακας, Λεμεσού και Πάφου, σε σύγκριση με τις πεδινές/παραθαλάσσιες περιοχές έχουν προφανή μειονεκτήματα (λόγω μορφολογίας και γεωγραφίας) σε ότι αφορά την προσβασιμότητα και την εγγύτητα σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ως αποτέλεσμα σε πολλές κοινότητες παρατηρείται τάση για εγκατάλειψη από τους νέους, γήρανση του τοπικού πληθυσμού και στασιμότητα στην ανάπτυξη, με εξαίρεση μικρό αριθμό κοινοτήτων οι οποίες έχουν καταστεί περιφερειακά κέντρα των ορεινών περιοχών, στις οποίες συγκεντρώνονται σημαντικές υπηρεσίες και στις οποίες παρατηρείται ακόμη και αύξηση στον πληθυσμό (π.χ. Κυπερούντα, Πλάτρες, Κακοπετριά). Επίσης σε κάποιες περιοχές (π.χ. Μαραθάσα, Κρασοχώρια Λεμεσού) έχει παρατηρηθεί ανάπτυξη του Αγροτουριστικού ρεύματος ως αποτέλεσμα ιδιωτικών επενδύσεων σε συνέργεια με κάποια δημόσια έργα και δράσεις προώθησης από τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού. Σε άλλες περιοχές ωστόσο (π.χ. Πιτσιλιά Λευκωσίας, Ορεινή Λευκωσία, Μόρφου, Περιοχή Κελοκεδάρων-Διαρίζου, Περιοχή Στρουμπιού, Περιοχή Ασγάτας) αν και παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να τύχουν εκμετάλλευσης για αύξηση της επισκεψιμότητας, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι πολύ περιορισμένη έως και ανύπαρκτη.

Παρά τα μειονεκτήματα στην προσβασιμότητα, οι ορεινές/ημιορεινές κοινότητες της Κύπρου βρίσκονται σε ένα περιβάλλον το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος τους αφού ο φυσικός πλούτος (περιοχές Natura 2000 και άλλες περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας) και τα ανεκτίμητης αξίας ιστορικά/θρησκευτικά μνημεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προσέλκυση περαιτέρω τουρισμού αλλά και τη δημιουργία ενός διαφορετικού τουριστικού ρεύματος. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο Τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πηγές εισοδήματος για την Κύπρο θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ούτως ώστε η Κύπρος να καταστεί τουριστικό κέντρο το οποίο θα προσφέρει ένα ιδιαίτερο τουριστικό προϊόν αφού πλέον σε ότι αφορά τον παραθαλάσσιο τουρισμό ο ανταγωνισμός που υπάρχει από άλλους κοντινούς και φτηνούς προορισμούς της Μεσογείου είναι τεράστιος. Θα πρέπει λοιπόν να γίνουν περαιτέρω προσπάθειες για ανάπτυξη του αγροτουρισμού, και σε άλλες περιοχές στις οποίες δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη και να ενισχυθεί το αγροτουριστικό προϊόν στις περιοχές που έχουν καταστεί αγροτουριστικά κέντρα.

Ως εκ τούτου οι ορεινές/ημιορεινές περιοχές της Κύπρου θα πρέπει να θεωρηθούν περιοχές ύψιστης προτεραιότητας με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του φυσιολατρικού τουρισμού, γαστρονομικού, θρησκευτικού και τουρισμού περιπέτειας, με στόχο τη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου. Παράλληλα με την

ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος θα επιτευχθεί και ο στόχος της συγκράτησης του πληθυσμού με τη δημιουργία ιδιωτικών επενδύσεων και νέων θέσεων εργασίας.

Με βάση τα πιο πάνω οι κατηγορίες έργων που θα πρέπει να θεωρηθούν ως προτεραιότητες για τις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές, και ειδικότερα αυτές που παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού, είναι έργα ανάπλασης και ανάδειξης των παραδοσιακών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων (εξωραϊσμοί, αναπλάσεις πυρήνων, συντήρηση διατηρητέων οικοδομών) έργα ανάδειξης και αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος (γραμμικά πάρκα, κέντρα πληροφόρησης), έργα ανάδειξης/συντήρησης αρχαίων μνημείων/κτιρίων, δημιουργία, ενίσχυση και επέκταση μονοπατιών μελέτης της φύσης και θεματικών διαδρομών και δημιουργία θεματικών/εξειδικευμένων μουσείων, αλλά και έργα αξιοποίησης των περιοχών Natura 2000 και άλλων περιοχών περιβαλλοντικής σημασίας.

Έργα παροχής υπηρεσιών (π.χ. πολιτιστικά κέντρα, πολυδύναμα κέντρα, κέντρα ηλικιωμένων, κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κλπ.), δεν θα πρέπει να προωθούνται ως έργα προτεραιότητας στις συγκεκριμένες περιοχές στο παρόν στάδιο. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται δυσκολία ως προς τη διαχείριση/λειτουργία τέτοιων έργων και μη αποτελεσματική αξιοποίησή τους λόγω του μικρού μόνιμου πληθυσμού κάποιων κοινοτήτων. Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ώστε τα υφιστάμενα κέντρα παροχής υπηρεσιών να αξιοποιηθούν πλήρως και να χρησιμοποιούνται όπου αυτό είναι δυνατόν σε περιφερειακό επίπεδο, και η δημιουργία νέων τέτοιων έργων να προωθείται μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει αποδεδειγμένα απόλυτη ανάγκη (π.χ. λόγω παντελούς έλλειψης κέντρων παροχής υπηρεσιών ή λόγω σημαντικής αύξησης του μόνιμου πληθυσμού).

5.1.2 Περιοχές φυσικής καλλονής

Το γεγονός ότι η περιοχή του Ακάμα έχει κηρυχθεί προστατευόμενη περιοχή (Natura 2000) είχε ως αποτέλεσμα οι κοινότητες της περιοχής να συναντήσουν σημαντικά εμπόδια στην προσπάθειά τους για την ανάπτυξη της περιοχής τους. Ωστόσο λόγω του ότι η περιοχή του Ακάμα αποτελεί μια περιοχή μέγιστης περιβαλλοντικής σημασίας και ήδη προσελκύει αριθμό επισκεπτών, θα πρέπει να τύχει περαιτέρω εκμετάλλευσης και προβολής ούτως ώστε να αποτελέσει κέντρο εναλλακτικού τουρισμού και συγκεκριμένα φυσιολατρικού τουρισμού/οικοτουρισμού ενισχύοντας έτσι το τουριστικό προϊόν της Κύπρου γενικότερα. Ως εκ τούτου η περιοχή της χερσονήσου του Ακάμα θα πρέπει να θεωρηθεί περιοχή προτεραιότητας και στις κοινότητες της περιοχής θα πρέπει να προωθηθούν παρόμοια έργα όπως αυτά που αναφέρονται πιο πάνω για τις ορεινές/ημιορεινές περιοχές.

Η περιοχή Τυλλιρίας, η οποία είναι η πιο απομακρυσμένη περιοχή της Κύπρου από τα μεγάλα αστικά κέντρα, για αρκετές δεκαετίες, και λόγω κατοχής, ήταν προσβάσιμη κυρίως από την Επαρχία Πάφου (παραλιακός δρόμος από Πόλη Χρυσοχούς), ενώ από την επαρχία Λευκωσίας η πρόσβαση ήταν αρκετά δύσκολη αφού η σύνδεση της με τη Λευκωσία γινόταν μέσω του οδικού δικτύου Τροόδους. Ως αποτέλεσμα η περιοχή Τυλλιρίας δεν σημείωσε την ανάπτυξη που παρατηρείται σε άλλες παραθαλάσσιες περιοχές της Κύπρου. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε η πρόσφατη διάνοιξη του οδοφράγματος Λιμνίτη γεγονός που διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό την πρόσβαση από την Επαρχία Λευκωσίας αλλά και από τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου. Λαμβάνοντας υπόψη τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην περιοχή καθώς και το γεγονός ότι το μοναδικό φυσικό περιβάλλον της Τυλλιρίας συνδυάζει βουνό/δάσος/θάλασσα και είναι σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο από ανθρώπινες παρεμβάσεις, η περιοχή της Τυλλιρίας θα πρέπει να θεωρηθεί περιοχή προτεραιότητας ούτως ώστε όπως και στην περίπτωση του Ακάμα να καταστεί κέντρο εναλλακτικού τουρισμού. Η αξιοποίηση της περιοχής αυτής θα έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση ενός διαφορετικού επισκέπτη ο οποίος θα επιζητά ένα πιο ήσυχο περιβάλλον πιο κοντά στη φύση σε αντίθεση με τα πολυπληθή τουριστικά θέρετρα της Κύπρου. Στις κοινότητες της περιοχής θα πρέπει να προωθηθούν παρόμοια έργα όπως αυτά που αναφέρονται πιο πάνω για τις ορεινές/ημιορεινές περιοχές και την περιοχή του Ακάμα.

5.1.3 Περιοχές σημαντικής αρχαιολογικής/ιστορικής σημασίας και φυσικής ομορφιάς

Στην περιοχή Πόλεως Χρυσοχούς παρατηρείται τα τελευταία χρόνια αύξηση του τουριστικού ρεύματος χωρίς ωστόσο όμως η περιοχή να μπορεί να ανταγωνιστεί ακόμη τα μεγάλα τουριστικά κέντρα της Κύπρου. Ωστόσο η περιοχή αυτή έχει προοπτική για περαιτέρω ανάπτυξη λόγω του παραθαλάσσιου της χαρακτήρα καθώς και της εγγύτητας της σε περιοχές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς (Ακάμας, Τυλλιρία),

αλλά και λόγω της ιστορικής/αρχαιολογικής σημασίας της (Αρχαίο Βασίλειο Μαρίου-Αρσινόης). Η περιοχή προσφέρεται για την περαιτέρω ανάπτυξη του παραθαλάσσιου τουρισμού στην Πόλη Χρυσοχούς αλλά και για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις παραπλήσιες κοινότητες οι οποίες θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα με στόχο την προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων στον αγροτουρισμό δίνοντας την ευκαιρία στον επισκέπτη να επιλέξει ένα εναλλακτικό τόπο διαμονής πολύ κοντά στη θάλασσα. Ως εκ τούτου η περιοχή Πόλεως Χρυσοχούς θα πρέπει να θεωρηθεί περιοχή προτεραιότητας και να προωθηθούν παρόμοια έργα όπως αυτά που αναφέρονται πιο πάνω για τις ορεινές/ημιορεινές περιοχές και τις περιοχές Ακάμα και Τυλλιρίας.

Η **περιοχή των ποταμών Πεντάσχοινο-Βασιλικού** στην Επαρχία Λάρνακας (περιοχή Ζυγίου) παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια σημαντική ανάπτυξη στον τομέα του Αγροτουρισμού συνδυάζοντας τον παραδοσιακό χαρακτήρα των κοινοτήτων με την εγγύτητα στη θάλασσα, και την ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων. Η περιοχή θα πρέπει να στηριχθεί περαιτέρω ούτως ώστε να καταστεί κέντρο εναλλακτικού τουρισμού αξιοποιώντας τη στρατηγική της θέση ανάμεσα σε δύο μεγάλα αστικά/ τουριστικά κέντρα (Λεμεσός, Λάρνακα), την ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και την κοινότητα Ζυγίου (αλιευτικό καταφύγιο, ψαροταβέρνες) η οποία προσελκύει σημαντικό αριθμό επισκεπτών ώστε να αποτελέσει μια επιπρόσθετη επιλογή για διαμονή στον επισκέπτη που θέλει συνάμα να βρίσκεται κοντά αλλά όχι εντός των κύριων τουριστικών περιοχών. Ως εκ τούτου η περιοχή θα πρέπει να θεωρηθεί περιοχή προτεραιότητας και να προωθηθούν παρόμοια έργα όπως αυτά που αναφέρονται και στις πιο πάνω περιοχές προτεραιότητας.

Η **περιοχή Σταυροβουνίου** στην Επαρχία Λάρνακας αν και αποτελεί μια περιοχή εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς, στην οποία υπάρχουν συγκεντρωμένα και πολλά σημαντικά θρησκευτικά μνημεία, δεν έχουν γίνει σχεδόν καθόλου ενέργειες για προώθηση του αγροτουρισμού. Λόγω της εγγύτητάς της στην αστική/τουριστική Λάρνακα ωστόσο, και λόγω του δασώδους χαρακτήρα της περιοχής, των παραδοσιακών πυρήνων των κοινοτήτων και την ύπαρξη πληθώρας σημαντικών θρησκευτικών μνημείων η περιοχή θα μπορούσε να προωθηθεί ως αγροτουριστικός προορισμός ο οποίος θα λειτουργεί ως υποστηρικτικό/εναλλακτικό προϊόν στο τουριστικό ρεύμα της πόλης της Λάρνακας. Ως εκ τούτου η περιοχή θα πρέπει να θεωρηθεί περιοχή προτεραιότητας και να προωθηθούν παρόμοια έργα όπως αυτά που αναφέρονται και στις πιο πάνω περιοχές προτεραιότητας.

Επιπρόσθετα, λόγω των πρόσφατων πυρκαγιών στην **περιοχή Σολέας**, πέραν της περιβαλλοντικής και ιστορικής σημασίας της περιοχής, μέρος της οποίας εμπίπτει στις περιοχές προτεραιότητας Ορεινές και ημιορεινές περιοχές με υψόμετρο άνω των 500μ. (παράγραφος 5.1.1), γίνεται εισήγηση όπως η περιοχή Σολέας θεωρηθεί εξ ολοκλήρου περιοχή προτεραιότητας ανεξαρτήτως του υψομέτρου των κοινοτήτων.

5.2 Λοιπές περιοχές της υπαίθρου

Οι λοιπές περιοχές της Κυπριακής υπαίθρου οι οποίες δεν αναφέρονται πιο πάνω παρουσιάζουν συνεχή ανάπτυξη (πληθυσμιακή, οικιστική, βιομηχανική, εμπορική, τουριστική). Οι περιοχές αυτές λόγω της εύκολης προσβασιμότητας, της εγγύτητας τους σε μεγάλα αστικά κέντρα καθώς και λόγω των πλεονεκτημάτων που έχουν ως αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης είναι περιοχές η οποίες αποτελούν πόλο έλξης για μόνιμη εγκατάσταση ειδικά για τους νέους της Κύπρου. Ωστόσο στις περιοχές αυτές λόγω της συνεχούς αύξησης του πληθυσμού πιθανόν να παρουσιάζονται ανάγκες προώθησης κυρίως έργων παροχής υπηρεσιών (π.χ. πολιτιστικά κέντρα, πολυδύναμα κέντρα, κέντρα ηλικιωμένων, νηπιαγωγεία, κέντρα απασχόλησης παιδιών, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες, κλπ.) στις περιπτώσεις όπου οι ανάγκες του τοπικού πληθυσμού δεν εξυπηρετούνται επαρκώς από υφιστάμενες δημόσιες και ιδιωτικές υποδομές.

5.2.1 Περιαστικές-Πεδινές περιοχές

Οι περιαστικές κοινότητες της επαρχίας Λευκωσίας (νότια και δυτικά της αστικής περιοχής) λόγω της εγγύτητάς τους στην πρωτεύουσα χαρακτηρίζονται από συνεχή ανάπτυξη ως εκ τούτου δεν μπορούν να θεωρηθούν περιοχές προτεραιότητας. Οι περιοχές αυτές δεν έχουν ιδιαίτερη προοπτική για τουριστική ανάπτυξη οπότε οποιαδήποτε έργα (έργα παροχής υπηρεσιών) προωθηθούν στην περιοχή, στόχο πρέπει να έχουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Όσον αφορά σε εξωραϊστικά έργα αυτά θα

προωθούνται σε περιπτώσεις που αφορούν συνέχεια υφιστάμενων παρεμβάσεων ή/και οδηγούν σε αύξηση της χρησιμότητάς τους.

5.2.2 Περιαστικές-Παραθαλάσσιες περιοχές (Τουριστικές)

Οι Περιαστικές/Τουριστικές/Παραθαλάσσιες περιοχές της κυπριακής υπαίθρου (Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος, Αμμόχωστος) αν και περιλαμβάνουν κοινότητες με αγροτικές/γεωργικές εκτάσεις έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα (εύκολη προσβασιμότητα, οικονομικά οφέλη από τον παραθαλάσσιο τουρισμό και την ανάπτυξη της γεωργίας) και χαρακτηρίζονται από συνεχή ανάπτυξη. Λόγω της συνεχούς αύξησης του πληθυσμού στην περιοχή θα πρέπει να προωθούνται όπου είναι αναγκαία έργα παροχής υπηρεσιών στους κατοίκους της περιοχής. Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης των παραθαλάσσιων περιοχών των κοινοτήτων θα πρέπει επίσης να προωθηθούν έργα υποστηρικτικής τουριστικής υποδομής τα οποία, σε συνδυασμό με ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις στις αστικές/παραθαλάσσιες περιοχές, θα συνδέουν τις αστικές/παραθαλάσσιες περιοχές με την κοντινή ύπαιθρο και τους παραδοσιακούς πυρήνες των κοινοτήτων με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος των τουριστικών/αστικών περιοχών (π.χ. ποδηλατόδρομοι από αστικές/τουριστικές περιοχές στους πυρήνες των κοινοτήτων, θεματικές διαδρομές, μονοπάτια της φύσης, ανάπλαση παραδοσιακών πυρήνων, κλπ.).

5.2.3 Λοιπές πεδινές/γεωργικές περιοχές

Οι λοιπές πεδινές/γεωργικές περιοχές (π.χ. Κοκκινοχώρια Λάρνακας και Αμμοχώστου, Περιοχή Αθηνών) παρουσιάζουν συνεχή αύξηση πληθυσμού (λόγω της εύκολης προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και λόγω της ανάπτυξης της γεωργίας αφού είναι πεδινές, κλπ.) Οι περιοχές αυτές έχουν πολύ μικρή τουριστική κίνηση, οπότε στην περιοχή θα πρέπει να προωθηθούν κυρίως έργα παροχής υπηρεσιών για βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Όσον αφορά σε εξωραϊστικά έργα αυτά θα προωθούνται σε περιπτώσεις που αφορούν συνέχεια υφιστάμενων παρεμβάσεων ή/και οδηγούν σε αύξηση της χρησιμότητάς τους.

5.2.4 Περιοχές Natura 2000 και περιοχές εξαιρετικής ιστορικής και αρχαιολογικής σημασίας

Στις περιοχές οι οποίες δεν είναι περιοχές προτεραιότητας συστήνεται να προωθούνται έργα τα οποία αφορούν και αξιοποιούν περιοχές Natura 2000 και περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας (π.χ. Επαρχία Αμμοχώστου, Περιαστική Λάρνακα, Περιαστική Λεμεσός, κ.α.), καθώς και τοποθεσίες εξαιρετικής ιστορικής και αρχαιολογικής σημασίας (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι αρχαίων βασιλείων Ταμασσού, Ιδαλίου, Κουρίου, Αμαθούντας, Κουκλιών, κ.α.) με στόχο όχι μόνο την προστασία τους αλλά και την ανάδειξη και αξιοποίησή τους για τουριστικούς σκοπούς και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου γενικότερα με την ενίσχυση του φυσιολατρικού και πολιτιστικού τουρισμού.

5.3 Οριζόντιες δράσεις/έργα

Σε ότι αφορά την προσπάθεια για προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, φυσιολατρικού τουρισμού, γαστρονομικού, θρησκευτικού και τουρισμού περιπέτειας) η εκτέλεση έργων υποδομής δεν αρκεί από μόνη της για την αύξηση επισκεψιμότητας και θα πρέπει να προωθηθούν παράλληλα και οριζόντιες δράσεις προώθησης του τουριστικού προϊόντος όπως π.χ.:

- συνέχιση/στήριξη του έργου που έχει επιτελέσει μέχρι σήμερα ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού με ενίσχυση/επέκταση υφιστάμενων αλλά και δημιουργία επιπρόσθετων θεματικών διαδρομών και δημιουργία/ εκτύπωση βοηθητικού έντυπου υλικού (οδηγών/χαρτών) για χρήση από τους επισκέπτες.
- περαιτέρω προώθηση του πιο πάνω έντυπου υλικού όχι μόνο σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες αλλά και σε αγροτουριστικά καταλύματα ώστε ο επισκέπτης που διαμένει σε αγροτουριστικό κατάλυμα κάποιος κοινότητας να ενημερώνεται για όλα τα σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής

με αποτέλεσμα τη διακίνηση του τουριστικού ρεύματος και σε κοινότητες οι οποίες δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη τουριστικά.

- εκπαίδευση των υπαλλήλων των αγροτουριστικών καταλυμάτων ώστε να παρέχονται υψηλού επιπέδου υπηρεσίες αλλά και να μπορούν να ενημερώνουν τους επισκέπτες για τα σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής και να προωθούν π.χ. τα τοπικά προϊόντα.
- συχνή ενημέρωση των διαδικτυακών σελίδων των Κοινοτικών Συμβουλίων και δημιουργία ιστοσελίδας για κοινότητες που δεν έχουν προς το παρόν ιστοσελίδα, ούτως ώστε να υπάρχει η δυνατότητα πληροφόρησης για όλες τις κοινότητες μέσω διαδικτύου.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι στο παρόν στάδιο προωθείται ήδη στις κοινότητες της υπαίθρου η υλοποίηση έργου για την Ανάπτυξη Νησιδών Ελεύθερης Πρόσβασης στο Διαδίκτυο στους πυρήνες των κοινοτήτων, ώστε να δίνεται η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο τόσο στους κατοίκους όσο και στους επισκέπτες. Εκτός από την επίτευξη του κύριου στόχου που είναι η εύκολη πρόσβαση των κατοίκων της υπαίθρου στο διαδίκτυο και κατ'επέκταση στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, θα δώσει τη δυνατότητα και στους επισκέπτες στην ύπαιθρο να έχουν πρόσβαση συμβάλλοντας έτσι άμεσα στην ανάπτυξη του τουρισμού των περιοχών αυτών, καθώς και στην προβολή τους μέσω των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης.

5.4 Κριτήρια για την επιλογή Έργων/Δράσεων

Για να γίνει κατορθωτή η υποβολή εισηγήσεων στα πλαίσια της πρόσκλησης του Μέτρου 7 αποφασίστηκε όπως υιοθετηθούν τα πιο κάτω μετρήσιμα κριτήρια:

5.4.1 Πολιτιστικά κέντρα / Πολυδύναμα Κέντρα / Αίθουσες Πολλαπλών Χρήσεων / Θέατρα / Βιβλιοθήκες

- α) Σε κοινότητες με πληθυσμό **κάτω των 200** κατοίκων **δεν συστήνεται** η δημιουργία τέτοιων κέντρων αφού υπάρχει ο κίνδυνος να μην μπορούν να συντηρηθούν από τις κοινότητες αυτά τα κέντρα ή να μην αξιοποιούνται στο βαθμό που θα έπρεπε.
- β) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό μεταξύ **200 - 500** κατοίκων νοουμένου ότι:
- i) **δεν υπάρχουν** άλλα τέτοια κέντρα στην περιοχή ή σε κοντινές κοινότητες που να μπορούν να καλύψουν τη συγκεκριμένη ανάγκη
 - ii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή είτε από ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων
 - iii) τα κέντρα θα εξυπηρετούν και γειτονικές κοινότητες (περιφερειακά)
 - iv) το κόστος δημιουργίας τους δεν θα υπερβαίνει τις **500.000€**
 - v) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων
- γ) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό **501 - 2000** κατοίκων νοουμένου ότι:
- i) θα λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο και θα εξυπηρετούν και κοινότητες της γύρω περιοχής
 - ii) **δεν υπάρχουν** άλλα τέτοια κέντρα στην περιοχή ή σε κοντινές κοινότητες που να μπορούν να καλύψουν τη συγκεκριμένη ανάγκη

- iii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή /ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων είτε από ανέγερση νέων κτιρίων
- iv) το κόστος δεν θα υπερβαίνει τις **750.000€**
- v) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων

δ) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό **4001 κατοίκων και άνω** και νοουμένου ότι:

- i) θα λειτουργούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και θα εξυπηρετούν και κοινότητες της γύρω περιοχής
- ii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή /ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων είτε από ανέγερση νέων κτιρίων
- iii) το κόστος δεν θα υπερβαίνει τα **2.000.000€**
- iv) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων

5.4.2 Κέντρα Ηλικιωμένων και Νέων (Απασχόλησης η/και Διανυκτέρευσης)

α) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό **500 - 2000** κατοίκων νοουμένου ότι:

- i) θα λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο και θα εξυπηρετούν και κοινότητες της γύρω περιοχής
- ii) **δεν υπάρχουν** άλλα τέτοια κέντρα στην περιοχή ή σε κοντινές κοινότητες που να μπορούν να καλύψουν τη συγκεκριμένη ανάγκη
- iii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή /ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων, είτε από ανέγερση νέων κτιρίων
- iv) το κόστος δεν θα υπερβαίνει τις **750.000€**
- v) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων

β) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό **2001 - 4000** κατοίκων και νοουμένου ότι:

- i) θα λειτουργούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και θα εξυπηρετούν και κοινότητες της γύρω περιοχής
- ii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή /ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων είτε από ανέγερση νέων κτιρίων
- iii) το κόστος δεν θα υπερβαίνει το **1.000.000€**
- iv) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων

γ) Σε Δήμους/Κοινότητες ή συμπλέγματα με πληθυσμό **4001 κατοίκων και άνω** και νοουμένου ότι:

- i) θα λειτουργούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και θα εξυπηρετούν και κοινότητες της γύρω περιοχής
- ii) τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν είτε από μετατροπή /ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων είτε από ανέγερση νέων κτιρίων
- iii) το κόστος δεν θα υπερβαίνει τα **2.000.000€**

iv) τα δημογραφικά* δεδομένα συνηγορούν για τη δημιουργία των κέντρων

* **Σημείωση:** Σε ότι αφορά ανέγερση κέντρων απασχόλησης νέων, η δημιουργία τέτοιων κέντρων θα υλοποιείται σε περιοχές με σημαντική αύξηση πληθυσμού και ύπαρξη μεγάλου αριθμού ατόμων νεαρή/παιδικής ηλικίας με βάση την τελευταία απογραφή πληθυσμού, που να δικαιολογεί την ανάγκη για ανέγερση του κέντρου σε συνάρτηση με τα πιο πάνω. Σε ότι αφορά ανέγερση κέντρων απασχόλησης, φροντίδας ή/και διανυκτέρευσης ηλικιωμένων, η δημιουργία τέτοιων κέντρων θα πραγματοποιείται σε περιοχές όπου υπάρχει έλλειψη τέτοιας υποδομής και υπάρχει μεγάλος αριθμός ατόμων τρίτης ηλικίας με βάση την τελευταία απογραφή πληθυσμού. Σε ότι αφορά ανέγερση κέντρων ημερήσιας φροντίδας παιδιών, η δημιουργία τέτοιων κέντρων θα πραγματοποιείται σε περιοχές με σημαντική αύξηση πληθυσμού και ύπαρξη μεγάλου αριθμού ατόμων παιδικής ηλικίας με βάση την τελευταία απογραφή πληθυσμού.

5.4.3 Θεματικά Μουσεία*, Κέντρα Πληροφόρησης, Θεματικές Διαδρομές (νέες ή επεκτάσεις υφιστάμενων)

α) Η δημιουργία Μουσείων/Κέντρων πληροφόρησης συστήνεται σε περιοχές όπου ισχύει κάποιο από τα πιο κάτω:

- i) υπάρχει ήδη κάποια αξιολογία για την περιοχή τουριστική κίνηση,
- ii) υπάρχουν άλλα στοιχεία τουριστικού ενδιαφέροντος ή η περιοχή έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- iii) υπάρχουν θεματικές διαδρομές/μονοπάτια της φύσης,
- iv) υπάρχει προοπτική για τουριστική ανάπτυξη.

Το κόστος/προϋπολογισμός των έργων δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 500.000€.

Σημείωση: Επίσης θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε αξιοποίηση υφιστάμενων κτιρίων, π.χ. συντήρηση διατηρητέων οικοδομών ή ιστορικών κτιρίων, παρά σε ανέγερση νέων κτιρίων.

β) **Δε συστήνεται** η δημιουργία Μουσείων Λαϊκής Τέχνης, Λαϊκής Παράδοσης ή Λαογραφίας, (αφού υπάρχουν πολλά μουσεία αυτού του είδους στην Κύπρο και πολλές φορές βρίσκονται και σε κοντινές κοινότητες) παρά μόνο σε περιοχές όπου δεν υπάρχει άλλο μουσείο που εμπίπτει σε αυτές τις κατηγορίες. Αντιθέτως συστήνεται η δημιουργία καινοτόμων και διαδραστικών μουσειακών/εκθεσιακών χώρων με μοναδικά και αυθεντικά θέματα τα οποία θα αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών. Σε ότι αφορά στην υλοποίηση τέτοιων έργων θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες σε συνεργασία με τον ΚΟΤ για προώθηση και διαφήμιση του έργου ώστε να διασφαλιστεί η επισκεψιμότητα στο Μουσείο ή Κέντρο Πληροφόρησης που θα δημιουργηθεί. Δεν συστήνεται η δημιουργία τέτοιων έργων σε πολύ μικρές κοινότητες (κάτω των 200 κατοίκων), λόγω του ότι υπάρχει ο κίνδυνος η κοινότητα να μην μπορεί να λειτουργεί και να συντηρεί το έργο, παρά μόνο στις περιπτώσεις όπου υπάρχει δέσμευση του ΚΟΤ για λειτουργία και συντήρησή του.

*Τα Μουσεία δεν καλύπτονται από το Μέτρο 7

5.4.4 Πλατείες, Παραδοσιακοί Πυρήνες, Γραμμικά Πάρκα, Ποδηλατοδρόμοι, Πεζόδρομοι, Αγροτικοί Δρόμοι

- α) Τα έργα αυτά θα υλοποιούνται σε κοινότητες με παραδοσιακούς πυρήνες/ λαϊκή αρχιτεκτονική, στις οποίες υπάρχει ανάπτυξη του αγροτουρισμού ή προοπτική για ανάπτυξή του λόγω της ύπαρξης π.χ. αρχαίων μνημείων, περιοχών περιβαλλοντικής σημασίας και άλλων στοιχείων τουριστικού ενδιαφέροντος.
- β) Σε ότι αφορά τις πιο πάνω κατηγορίες, **προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας και περιοχές φυσικού κάλλους**. Επίσης θα δίνεται προτεραιότητα σε έργα τα οποία συνδέουν σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος, π.χ. παραδοσιακούς πυρήνες, αρχαία μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, φράγματα, παραλίες, κλπ.
- γ) Σε ότι αφορά αποκλειστικά τη διαμόρφωση Περιβάλλοντος Χώρων Κτιρίων Θρησκευτικής Λατρείας με σκοπό την ανάδειξη τους, επιτρέπεται μόνο γύρω από **μνημεία που συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco αλλά και σε κτίρια που έχουν ανακηρυχθεί αρχαία μνημεία** από το Τμήμα Αρχαιοτήτων με στόχο την προστασία και ανάδειξη των θρησκευτικών μνημείων μοναδικής ιστορικής και αρχιτεκτονικής σημασίας.
- δ) Αγροτικοί δρόμοι υλοποιούνται μόνο στις περιπτώσεις που **συνδέουν κοινότητες** με σκοπό την διευκόλυνση του τουριστικού ρεύματος αλλά και τη διακίνηση των κατοίκων από την μια κοινότητα στην άλλη.

Το κόστος / προϋπολογισμός των έργων δεν πρέπει να υπερβαίνει το 1.000.000€.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ